

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav informačních studií a knihovnictví

. Vincenc Streit

**Užití a ochrana autorských práv v knihovnách
poskytující veřejné knihovnické a informační
služby**

Vedoucí práce: Doc.PhDr. Rudolf Vlasák

2006

Prohlašuji, že jsem disertační práci vykonal samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

V Praze dne 28.2. 2006

Vincenc Heit

Děkuji za odborné rady a pomoc Prof. PhDr. Jiřímu Cejpkovi, CSc., doc. Rudolfu Vlasákovi,
vedoucímu mé doktorandské práce a doc. Ing.JUDr. Jiřímu Zemánkovi, CSc. z PF UK
Též díky JUDr.Ireně Holcové, z PF UK za poskytnuté konzultace k problematice autorského práva..

Vincenc Streit

OBSAH

1.	Úvod	1
2.	Veřejné knihovny v ČR- historie uplatnění autorského práva do jejich činnosti	7
3.	Funkce a služby knihoven	9
4.	Právní informace a její význam pro činnost knihoven	14
5.	Autorské právo a jeho význam pro funkci knihoven	16
5.1.	Právní normy autorského práva v České republice	
6.	Ochrana autorských práv v knihovnách	22
6.1.	Knihovny v ČR a aktuální stav aplikace autorskoprávní ochrany v knihovnách v ČR	
6.1.1.	Právní ochrana autorských děl ve fondech knihoven	45
6.1.2.	Právní ochrana tištěných dokumentů (autorských děl) ve fondech knihoven	59
6.1.3.	Právní ochrana zvukových dokumentů (autorských děl) ve fondech knihoven	68
6.1.4.	Právní ochrana počítačových programů splňujících podmínku, že jsou autorskými díly	73
6.1.5.	Právní ochrana databází v knihovnách	78
6.1.6.	Právní ochrana autorských děl užívaných na internetu v knihovnách	86
7.	Stav autorskoprávní ochrany autorských děl v rámci služeb veřejných knihoven v zahraničí	92

7.	Stav autorskoprávní ochrany autorských děl v rámci služeb veřejných knihoven v zahraničí	92
8.	Autorskoprávní legislativa Evropských společenství a její uplatnění v knihovnách	99
9.	Harmonizace autorského práva s právem České republiky a jeho uplatnění knihovnách	116
10.	Trendy autorského práva a jejich uplatnění ve funkci knihoven	121
11.	Poznámka k tématu a významu Creative Commons	131
12.	ZÁVĚR	134
	Literatura a zdroje	140

Přílohy:

1. Znění návrhu vládní novely autorského zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském a právech souvisejících a změně některých zákonů – r. 2005.
2. Zápis ze schůze výboru pro věd..... Poslanecké sněmovny , č. 52, z 18. ledna 2006, týkající se připomínek k návrhu novely zákona č. 121/2000 Sb - autorský zákon.
3. Příklady základních dokumentů knihoven knihovního systému v ČR, které Poskytují veřejné služby společnosti. Zřizovací listina, organizační řád. Možnost využití těchto dokumentů pro zapracování povinností a zodpovědností zřizovatelů, odpovědných pracovníků knihoven za užívání autorských děl v knihovnách, zaměstnanci i uživateli služeb knihoven.

Děkuji za odborné rady a pomoc Prof. PhDr. Jiřímu Cejpkovi, CSc., doc. Rudolfu Vlasákovi,
vedoucímu mé doktorandské práce a doc. Ing.JUDr. Jiřímu Zemánkovi, CSc. z PF UK
Též díky JUDr.Ireně Holcové, z PF UK za poskytnuté konzultace k problematice autorského práva..

Vincenc Streit

1. Ú V O D

Knihovny v moderním světě zaujímají významnou pozici. Postupně se tyto kulturní a paměťové instituce stávají důležitou součástí moderní společnosti, zvláště s přihlédnutím k plnění úkolů souvisejících s nástupem informační éry. Změna uspořádání knihoven, rozšíření jejich funkcí a nástup automatizace činnosti knihoven, včetně jejich knihovních i informačních služeb, umožňuje poskytovat klientům těchto institucí kvantitativně i kvalitativně lepší a především rychlejší uspokojení jejich informačních požadavků. Jde o proces, který zahrnuje, nejen Evropu, ale v podstatě celý svět. Pochopitelně jeho součástí je i systém knihoven v České republice. Nástup elektronizace dokumentů, především v podobě digitalizace, podstatně mění i podobu fondů dokumentů knihoven. Také se uplatňuje i zvýšenou měrou internizace, připojování knihoven, v rámci národního programu, k rychlostnímu internetu. Zmíněné změny, kterých bude v důsledku různých technických, informačních a uživatelských trendů, přibývat přináší mnoho nových otázek a řadu problémů. Mnohé z nich souvisí s právní problematikou. Právo zaujímá v knihovnictví i v činnosti samotných subjektů knihoven významnou pozici. Již v minulosti se plně uplatnila knihovnická legislativa, v podobě různých zákonných norem a dalších právních předpisů při zakládání a funkci knihoven. Další právní oblastí soukromého práva, která našla uplatnění především ve službách knihoven v současnosti, a bude se podílet na právní regulaci činnosti knihoven i v budoucnosti, je autorské právo. Knihovny, vlastně již od svých historických počátků vlastnily a disponovaly s autorskými díly, nejprve v klasické tištěné podobě, později jim postupně přibývaly fondy dalších dokumentů, které však většinou splňovaly podmínky, že jsou autorskými díly. Zvláště v moderní době, především ve 20. století a nyní na počátku 21. století, v souladu s nastávajícími změnami a informačním rozvojem společnost, nabývá autorskoprávní ochrana autorských děl ve fondech knihoven a jejich užívání novou podobu. Dovolím si tvrdit, že pro současné knihovny poskytující veřejné služby společnosti má právní regulace jejich činnosti (zvláště v podobě autorského práva), především služeb, důležitý význam, který v podstatě je v souladu s trendy rozvoje počítačové techniky a informačních technologií. Jistě i samotné autorské právo prochází významnými změnami. Ovlivňuje je několik důležitých kritérií, mezi ně patří především i proces evropského sjednocování, vytváření Evropské unie. Podobu národních zákonných norem tématicky právně zaměřených na problematiku autorského práva, jejich novelizaci či vznik nových autorských zákonů formuje právo Evropských společenství – ES. Dochází, tak v rámci rozšiřování Společenství o další státy, (v současnosti je jich již 25), k aproximaci významných prvků komunitárního práva do národních právních systémů členských států EU. Tento proces se významně týká i autorského práva, tudíž i této právní oblasti v České republice.

Harmonizace práva s právem jednotlivých subjektů- členských států EU, je spojena s aproximací znění některých významných institutů ze sekundárního

komunitárního práva v podobě jednotlivých článků Směrnic právně upravující oblast práv duševního vlastnictví. Tyto Směrnice regulují právo autorské a práva související s právem autorským. (Tvoří je např. Směrnice 91/250 EHS o právní ochraně počítačových programů, Směrnice 92/100 EHS, o právu a pronájem a na půjčování a o některých právech souvisejících s právem autorským v oblasti duševního vlastnictví, rovněž i Směrnice 96/9 ES, o právní ochraně databází aj.) Významným nástrojem pro orientaci v rozsáhlé a složité legislativě ES se stala od roku 1995 tzv. Bílá kniha schválená na Evropském summitu v červnu r.1995 v Cannes. Bílá kniha poskytla v rámci strategie před vstupem do EU potřebné informace přidruženým zemím.

Česká republika však přistoupila k některým mezinárodním smlouvám týkající se autorského práva a je tudíž vázána významnými mezinárodními smlouvami právně regulujícími právní ochranu duševního vlastnictví. (Např. Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl z 8. září 1886, naposledy revidovaná v Paříži v roce 1971, Římská úmluva o ochraně výkonných umělců, výrobců zvukových záznamů a televizních a rozhlasových organizací - uzavřená v Římě 26. října 1961, Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví – TRIPS).

Problematika funkce knihoven a především poskytování stále se rozšiřujících služeb veřejnosti na demokratickém základě vyžaduje v mnohém též nový přístup, vhodnou právní regulaci např. užívání autorských děl v podobě elektronických dokumentů. S tímto trendem je spojeno i např. dodávání elektronických dokumentů na objednávku uživatelů elektronickou cestou: např. využitím elektronické pošty aj. Autorské právo se tak stává stále více uplatnitelným v činnosti knihoven poskytujících veřejné služby, a to v nejrůznější podobě. Nastupuje období zvýšeného využívání licenčních smluv, smluvních vztahů mezi knihovnami a kolektivními správci autorských práv, především v podobě hromadných smluv v podobě licenčních smluvních aktů, např. možnosti legálního užívání zvukových dokumentů z fondů knihoven jejich klienty, uplatnění elektronického copyrightu. Internet přinesl, z hlediska autorského práva, řadu dosud neexistujících a i do jisté míry nepředpokládaných právních novinek. Mění se např. podstata pojetí institutu volného díla v souvislosti se zveřejňováním literárních autorských děl na webových stránkách internetu. V rámci této světové počítačové sítě se objevují i omezení práva autorského, viz § 4 AutZ, která se příliš neliší od sdělování díla veřejnosti. Jistou výjimkou je i § 31 AutZ citace (v případě poskytování odkazů na autorská díla na jednotlivých serverech). Největším problémem však zůstává a i v budoucnosti nadále bude problematické rozmnožování díla, viz § 13 AutZ, např. v podobě převodu jednoho datového formátu do druhého (např. ze zvukového formátu WAV do formátu MP3), kdy vznikne kopie, která sice z technického hlediska není přesnou kopií, ale splňuje z autorskoprávního pohledu podstatu, dle znění § 13 AutZ, že jde o rozmnožování i v případě vytvoření nepřímých rozmnoženin.

Vzhledem k zmíněným okolnostem je nutné provést analýzu stavu autorskoprávní ochrany a jejího dalšího vývoje v knihovnách v souvislosti se změnami, ke kterým dochází jak ve funkci samotných knihoven, tak i v souvislosti s rozvoje počítačové techniky a informačních technologií. A pochopitelně i v obecné podobě na základě současné situace komunitárního práva, s přihlédnutím ke změnám zaměřeným na oblast práv k ochraně duševního vlastnictví. Touto problematikou se zabývá následující práce. Poskytuje nejen přehled současné situace, v návaznosti na chystané změny autorského zákona, v době, kdy probíhá legislativní schvalovací proces návrhu vládní novely autorského zákona č. 121/2000 Sb., jehož ukončení se dá předpokládat v první polovině r.2006, ale snaží se nastínit některé možnosti a právní postupy řešení zvláště živých problémů. (Podrobnější informace poskytuje příloha č. 1 a 2. Znění vládního návrhu novely zákona č. 121/2000 Sb. AutZ a zápis z jednání 52. schůze Výboru pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu Poslanecké sněmovny Parlamentu dne 18. ledna 2006).

K nim patří mimo již některé z uvedených příkladů např. zhotovování rozmnoženin autorských děl pro potřeby knihoven, jako náhrada za ztracený nebo poškozený dokument splňující kritéria autorského díla, který není dostupný na knižním trhu. Dosavadní právní úprava umožňuje zhotovení těchto děl pro účely archivní a konzervační, ale neumožňuje jejich půjčování v knihovnách. Schválovaná novela AutZ však zřejmě přinese změnu týkající se nevýdělečného půjčování těchto autorských děl, v souladu se Směrnicí Rady ES 92/100EHS, o právu na pronájem a půjčování a o určitých právech souvisejících s autorským právem v oblasti duševního vlastnictví se dosavadní výklad čl. 5 v českém autorském zákonu se změní. (Článek 5 – Výjimky z výhradního veřejného výpůjčního práva). Nebude již existovat výjimka pro vybraná nevýdělečná kulturní a vzdělávací zařízení, tedy i pro knihovny, platit autorskou odměnu za šíření autorských děl, tedy i formou půjčování

Jde o rozsáhlý komplex různých kritérií, jež je nutné brát v úvahu, respektovat i analyzovat. Tvoří velmi aktivní celek ovlivněný, nejen vývojem samotného práva autorského, ale i procesem sjednocování v rámci EU a také rozvoj informačních technologií a změn v tvorbě a složení knihovnických fondů těchto profesionální i neprofesionálních knihovnických zařízení.

2. Veřejné knihovny v ČR

2.1. Historie zařazení autorského práva do činnosti veřejných knihoven

V České republice mají knihovny a především veřejně přístupné knihovny, nebo na základě moderního pojetí - knihovny poskytující veřejné služby, již dlouhodobou historii a tradici. (Jejich zakládání, existenci i funkce právně reguluje, mimo jiných právních norem, především knihovnická legislativa, knihovní zákony).

O tom svědčí i pohled do minulosti, kdy již na území současné České republiky i v době existence monarchie Rakouska-Uherska existovaly veřejné knihovny. Na území Čech a Moravy začaly vznikat průběžně již v průběhu devatenáctého století, v souvislosti s tendencí národnostní, ale i na základě vzdělanostního rozvoje a zároveň kulturních potřeb společnosti. Tyto knihovny plnily významné úkoly v rámci tehdejšího společenského a národního života. Poskytovaly služby občanům, obyvatelům měst a obcí.

Třebaže jejich fondy byly jazykově různorodé – obsahovaly především knižní dokumenty v češtině a němčině, pochopitelně i jiných jazycích (např. v Uhrách – v maďarštině) aj. Již tehdy tvořily fondy knihoven měst a obcí autorská díla. Ostatně na území Rakouska – Uherska se již v průběhu 19. století uplatnilo autorské právo, tehdy nazývané v češtině původcovské. V roce 1865 byl vydán císařský patent, který otevřel otázku ochrany autorských děl v rámci rakousko-uherské monarchie. Zákonná podoba právní úpravy autorských práv k dílu se objevila až r. 1895 v podobě zákona o právu původcovském.

Samostatný stát, který vznikl po rozpadu Rakouska – Uherska v říjnu r. 1918, pochopitelně právně uplatnil vliv i na funkci tehdejších obecních knihoven. Nejprve byl, v červenci roku 1919, přijat zákon č. 430/1919 Sb., tzv. zákon o veřejných knihovnách obecních, který legislativně zajistil existenci, zřizování a další rozvoj veřejných knihoven, nebo-li knihoven obecních. Stanovil i pravidla týkající se fondů těchto knihoven i způsob jakým má být podporován nákup nových knih a časopisů .

Právní úprava s tematikou autorského práva následovala v r. 1923 v podobě přijetí zákona o tzv. nakladatelské smlouvě a později, v r. 1926 byl přijat zákon o právu původcovském. V období tzv. První republiky – existence Československa, přistoupil stát k tzv. Revidované úmluvě Bernské a tím se ČSR zařadilo mezi evropské státy, které respektovaly mezinárodní úpravu autorského práva. Rokem přijetí této mezinárodní smlouvy v ČSR byl r. 1921. Zánikem ČSR v r. 1939 došlo k určitému hiátu i v oblasti knihovnické legislativy (neuskutečnila se potřebná novela knihovnického zákona) ani další požadované změny autorského práva. Nový zákon: č. 53/1959 Sb., o jednotné soustavě knihoven, nabyl právní platnosti až v r. 1959.

Nový autorský zákon byl přijat až osm roků po ukončení 2. světové války v r. 1953, pak následovaly další zákonné úpravy autorského práva – viz zákon č. 35/1965 Sb. o dílech literárních, vědeckých a uměleckých, ve znění pozdějších předpisů. Všechny tyto právní změny se uskutečnily již v době výrazných a žel negativních politických a společenských převratů, ke kterým došlo po únoru r. 1948. Pochopitelně se týkaly a značně postihly také veřejné knihovny, ať již po stránce jejich knihovnické funkce, kterou ovlivnil tehdejší politický vývoj a odrazil se plně na tvorbě a složení fondů těchto knihoven. Došlo i k odstranění (z politických důvodů) knih nežádoucích autorů. Vývoj ovlivnil negativně i akviziční politiku a profiloval určitým způsobem i celkově služby veřejných knihoven. K tomu přispěl již zmíněný i nový knihovní zákon z r. 1959, o jednot-

né soustavě knihoven, ač se mu podařilo formovat funkční systém knihoven v tehdejší státě.

Teprve po roce 1989, kdy došlo opět k politické a společenské přeměně státního režimu v ČSR (tehdy ČSSR a od r. 1993 již pouze České republiky), nastaly i významné změny v knihovnické a autorskoprávní legislativě. Viz zákon č. 257/2001, o službách knihoven a také novelizace autorského zákona, které probíhaly až do roku 2001, kdy byl přijat nový autorský zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon). V roce 2005 došlo k novelizaci tohoto zákona v podobě novely č. 81/2005 Sb. Tématicky se tato novela netýká veřejných knihoven a jejich funkce. (zaměřuje se na příjem rozhlasového a televizního vysílání pomocí společných domovních antén a placení poplatků za užívání televizního a rozhlasového vysílání v hotelových pokojích a prostorách zařízení poskytujících zdravotnické služby).

V současnosti probíhá legislativní proces novely autorského zákona. Jde o významné změny, které reagují především na stav autorského práva v Evropské unii a také i trendy současného rozvoje počítačové techniky, informačních technologií. Současné veřejné knihovny a informační centra prošly v posledních patnácti letech významnými a možno říci zásadními změnami. K tomu přispívá, jak politická a společenská situace v České republice, tak i postupné kroky vývoje Evropy a celého světa souvisící s novými informačními technologiemi, nástupem a intenzivním užíváním internetu a dalších globálních informačních síťových zdrojů. V souvislosti s těmito změnami se podstatně mění i postavení a funkce veřejných knihoven. Objevují se, vedle již tradičních knihovnických a informačních služeb, též nové podoby uplatnění kulturního a informačního potenciálu knihoven. Jde např. o zprostředkovatelské a vzdělávací služby těchto paměťových institucí. Knihovny se v důsledku tohoto vývoje, ale i změn, které postihují i oblast práva, především, z hlediska jejich funkce autorského práva, denně setkávají s řadou právních problémů týkajících se ochrany autorských děl v jejich fondech, ale i autorských děl zpřístupňovaných uživatelům služeb knihovny formou zprostředkování – především na základě užívání internetu a jeho prostřednictvím dostupných elektronických zdrojů. Klasické pojetí autorského práva se mění a nastupuje období, kdy je nutné respektovat, nejen obecná kritéria, právní instituty, ale i tzv. komunitární právo, tedy právo Evropských společenství v rámci Evropské unie, jejímž členem se stala i Česká republika, v květnu 2003. Tyto otázky vytváří rozsáhlý komplex problémů, informačně právního rázu, které je nutné řešit nejen z hlediska aktuálního, ale i s určitým prognostickým zaměřením. Právě touto situací je nutné se zabývat a podívat se na ni s určitým nadhledem z dvojího pohledu – knihovnicko-informačního i právního, s hlavním zaměřením na autorské právo.

3. Funkce knihoven poskytujících veřejné služby

Veřejné knihovny jsou zřízeny za účelem poskytování knihovnických a informačních služeb široké veřejnosti, a to nevýdělečným způsobem. Jinak řečeno, veřejné knihovny jsou zřizovány, aby poskytovaly veřejně prospěšné služby neziskovým způsobem. (Zemánková 1999)¹

Veřejné knihovny jsou v ČR zřízeny jako rozpočtové, příspěvkové nebo zálohované organizace, které podle platných zákonů, jež regulují jejich vznik, činnost, služby, hospodaří s veřejnými prostředky. Tyto knihovny jsou státními či komunálními organizacemi, buď s právní subjektivitou nebo bez ní, s rozpočtovým či příspěvkovým hospodařením, které poskytují různý rozsah knihovnických, bibliografických, metodických, rešeršních služeb široké veřejnosti na základě demokratického principu.

Knihovny poskytující veřejné služby společnosti jsou založené ve většině na komunikaci viz (Rankov 2002)² jde o proces výměny informací mezi dvěma systémy (organizmy), které mohou ztělesňovat dvě rozdílné entity např. člověka, určitou komunitu či technologické zařízení. Vzhledem ke knihovnám je vhodnější užití další výklad komunikace. Živý organismus disponuje vnitřní schopností posílat a přijímat zprávy z různých částí tvořící organismus a tímto způsobem komunikovat se svým okolím (Willett 2000).³ Knihovny pracují s informacemi a jejich zdroji a poskytují svým uživatelům formou různých služeb přístup k informacím a jejich využití. Komunikace, k níž dochází v knihovnách, ať již mezi zaměstnanci knihoven, jejich spolupracovníky, tak i jejich uživateli – čtenáři, klienty patří z hlediska teorie do oblasti sociální komunikace. I když se pojetí sociální komunikace v moderní době podstatně mění a existuje řada vědeckých výkladů a přístupů k její podstatě platí ještě v mnohém názory N. Wienera, zakladatele moderní kybernetiky. Základem komunikace jsou relační a interaktivní procesy. Významné jsou především vztahy mezi jednotlivými prvky a veškeré lidské jednání má komunikační hodnotu. Norbert Wiener se věnoval podrobnému studiu informace viz jeho definice: „Informace je název obsahu toho co se vymění s vnějším světem, když se mu přizpůsobujeme a působíme na něj svým přizpůsobováním.“ Podle Rogerse je komunikace definována jako konvergenční proces, jehož účastníci společně tvoří a též využívají informace, aby dosáhli vzájemného pochopení.

Rogers dále propracoval tyto své myšlenky a vytvořil na základě analýzy komunikačních sítí novou metodu. Struktura sítě je tvořena jednotlivými subjekty navzájem propojenými v podobě komplexu komunikačních vazeb (toků), (Rogers et al., 1981). V souhrnu můžeme použít čtyři druhy definování sociální komunikace:

— komunikace jako proces výměny informací

1/¹ ZEMÁNKOVÁ, L. Veřejné knihovny a jejich základní dokumenty. Legislativa a řízení veřejných knihoven. Praha : Národní knihovna ČR, 1999. 131 s.

2/² RANKOV, P. Masová komunikácia : masmédiá a informačná spoločnosť. Levice: Koloman Kertész Bagala, L.C.A- 2002. 82 s.

3/³ WILLETT, G. Global Communication : A modern Myth_ [online]. Unisa Press, University of South Africa, 2000 [cit. 2003-02-20]. Dostupné na internete ► <http://www.uunisa.ac.za/dep/press/comca/212/willet.htm> ◀.

- komunikace jako interakce
- komunikace v podobě užití znaků
- komunikace jako funkce zpětné vazby

Informace má velký význam pro komunikaci v rámci lidské společnosti, sdělování v různé podobě. Pro pochopení procesu komunikace a významu informací v ní je nutné se zamyslet nad formami a strukturou komunikace, jde o různé modely komunikačních struktur.

Základní druhy komunikace z hlediska interaktivity jejích účastníků představují diskurz a dialog. Diskurz představuje formu komunikace, kdy jde o jednosměrný tok informací mezi subjekty vysilatelem informací (komunikátorem) a jejich příjemcem (recipientem).

Dialog představuje formu komunikace, jejímž hlavním cílem je výměna informací mezi vysilatelem (komunikátorem) a příjemcem (recipientem) za vzniku nové informace.

Nelze však tuto formu předávání informací omezit na jednotlivé subjekty. Komunikace se uskutečňuje v určitém čase i k více příjemcům současně. Jedná se o skupinovou nebo hromadnou komunikaci.

Často dochází k prolínání předchozích nebo následujících komunikačních procesů.. Neustálé prolínání a doplňování těchto procesů rozšiřuje diskurzni formu komunikace, způsobuje jejich vzájemné prolínání, doplňování a obohacování o nové informace. Např. u masmédií se vytváří diskurzni forma -pyramidová, stromová aj.⁴ Také tyto druhy komunikace se uplatňují v činnosti knihoven, ať již speciálních, centrálních, avšak nejvíce vědeckých a vysokoškolských.. Pro náš účel pochopit podstatu autorského díla, v podobě dokumentů a jejich právní ochranu v knihovnách je nutné pochopit princip vzniku dokumentu a služeb knihoven.

Služby veřejných knihoven jsou založeny na komunikačním procesu, předáváním, zpřístupňováním informací uživatelům těchto služeb za využití médií různých technologických hledisek komunikace, která zaujímají funkci zprostředkovatele, nosiče informací. Médium je vlastně nástrojem, který na základě určité technologie a hmotné podoby umožňuje informace zaznamenat a přenášet v prostoru a čase – na papír, celuloidový pásek, magnetickou pásku, případně u digitálních médií na magnetické a optické disky, případně na paměť počítače či počítačové sítě . Umístěním informace na médium – nosiče informací, vzniká dokument. V okamžiku, kdy bylo do komunikačního procesu zapojeno médium mění se podstata mezilidské komunikace z přímé, např. formou dialogu, na typ komunikace zprostředkované. Dochází k důležitému zvratu v komunikačním

⁴ SUŠOL, J. Elektrická komunikace vo vede, Bratislava: Centrum VTI SR 2003, 156 s.

procesu – subjekty komunikace – nemusí být bezprostředně přítomné z hlediska prostorového ani časového, zprostředkovaná komunikace může probíhat v asynchronní podobě .

Knihovny využívají ve své činnosti dokumenty v různé podobě. Pokud jde o klasickou komunikaci, která probíhá v neelektrické podobě, pak je možné dokument pojmout jako prostředek sociální komunikace představovaný množinou materiálně fixovaných a uspořádaných dat nebo informací, určený k jejich přenosu v prostoru a čase (Nováková 1983).

Definice dokumentu podle normy ISO 5127/2001 (Information and Documentation – Vocabulary) představuje dokument jako zaznamenanou informaci, nebo hmotný objekt, s nímž je možné pracovat v průběhu dokumentačního procesu jako s celkem (Brophy et al. 2000).

Knihovny ve svých fondech zpřístupňují klasické dokumenty v tištěné podobě, formou vypůjčování, poskytují nejrůznější knihovní, ale i informační služby. Umožňují i elektronické komunikace svým uživatelům. Tyto služby jsou realizovány na základě využívání informačních – nebo komunikačních technologií – řeči, písma, knihtisku, telefonu, faxu, mobilních telefonů, využitím počítače. V procesu sociální komunikace se i v knihovnách uplatňují stále více počítačové informační technologie, tvořící celek technických, programových prostředků, koncepčních nástrojů a komunikačních vnitřních struktur, které umožňují šíření a předávání informací nebo přístup k nim na dálku. (Je nutné si uvědomit, že elektronické zdroje mají soubor určitých vlastností, které je odlišují od klasických dokumentů. Jde např. o flexibilní formát, elektronické vyhledávání řetězců textů, úpravy textu a především významnou přednost v podobě možnosti přenosu na dálku na základě využití telekomunikačních počítačových sítí). Elektronická komunikace představuje typ komunikace, kdy plní úlohu komunikačního nástroje a přímo využívaného média počítač. Jde o širokou oblast moderních komunikačních a informačních prostředků, kdy dochází k propojení výpočetní techniky a digitalizace (zpracovatelské a přenosové digitalizační techniky). Počítač je využíván z hlediska komunikační návaznosti v několikere podobě.

1/ Výměna dat na úrovni stroj-stroj – tzv. technická rovina komunikace (do ní člověk jako subjekt nezasahuje).

2/ Využívání elektronických publikací (dokumentů) distribuovaných na pevných nosičích prostřednictvím technického nástroje v podobě počítače (offline).

3/ Využívání počítače k dialogové, interaktivní komunikaci a k přístupu k informacím prostřednictvím počítačových sítí.

Elektronickou komunikaci, na základě počítačové zprostředkované komunikace, je možné charakterizovat tak, že je komunikátor v přímém nebo nepřímém spojení (interakcí) s recipientem prostřednictvím nástroje – počítače, přes jeho technické vybavení (klávesnici, obrazovku aj.) Z hlediska prostředí knihoven a

jejich služeb nás bude zajímat funkce počítače v procesu elektronické komunikace. Počítač, vybavený pamětí, představuje médium, v němž je informace uložena nebo je jeho prostřednictvím dále předávána (např. v papírové podobě). Počítač umožňuje transformaci, kódování informace, do takové podoby, aby byla z hlediska dostupné technologie dále přenosná. Rovněž může počítač představovat komunikační rozhraní, s nímž je komunikující subjekt v přímém spojení. Počítač, ač sám není vlastně médium v pravém slova smyslu, ale zaujímá v elektronické komunikaci významné postavení. Představuje integrovaný komplexní nástroj používaný na přípravu a přenos informací ve spolupráci s dalšími technologiemi, které umožňují pracovat s digitálními daty.(z hlediska autorského práva je právě využívání počítače a jeho prostřednictvím i elektronické zdroje, dokumenty, stahování autorského díla např. koncovými uživateli jde o velmi citlivou oblast, především z hlediska odpovědnosti za nelegálně zhotovování rozmnoženin. Přesto je vzhledem k určité anonymitě uživatelů využívajících služeb internetu uplatnění právní odpovědnosti koncových uživatelů problematické. Daleko významnější je odpovědnost poskytovatelů veřejného prostoru za cizí obsah autorských děl, zpřístupňovaných na jejich serverech.).

Aby knihovny mohly plnit svoji funkci musí nejen využívat poznatků a přístupů klasického knihovnictví, v podobě akvizice, vytvářením vhodných knihovních fondů a zpracování nově získaných dokumentů, jejich katalogizaci, uložení i přístup pro uživatele i v elektronické podobě. Musí respektovat i hlediska ochrany těchto fondů před jejich poškozením, zničením, případně i zcizením. Vzhledem k tomu, že většina dokumentů využívaných v současných knihovnách všech typů splňuje podmínky autorských děl je nutné pochopit i význam a užívání právních informací pro knihovny samotné, jako paměťové, většinou neziskové kulturní instituce. Významným nástrojem pro vznik, působení i služby knihoven je i knihovnická legislativa, ať již v podobě knihovních zákonů nebo různých dalších zákonných norem ovlivňujících subjekt knihovny, vyhlášek a nařízení, tak i vnitřních předpisů, které umožňují bezproblémové působení knihoven v rámci společnosti.

Pro tento účel je důležité pohlédnout i do minulosti knihovnictví a hledat vhodné přístupy a příklady. K nim patří i působení a názory jednoho z předních knihovníků již moderní doby rozvoje knihoven (v 1. polovině 20. století) Shiyal Ramamarita Ranganathana, které byly nakonec publikovány v podobě neoficiálních základních zákonů pro funkci knihovníků v knihovnách poskytujících veřejné služby čtenářům. Obecně se hovoří Ranganathanových“ zákonech“, které přes značnou dobu, která uplynula od jejich vzniku mají stále význam pro knihovnictví a to i v současnosti. Knihovny pojaté jako vstupní brána a zdroj poučení z hlediska neoficinální knihovnické legislativy to je přínos jednoho z průkopníků moderního knihovnictví Inda : Shiyaly Ramamarita Ranganathana (1892-1972 viz příspěvek P. Škopka v elektronickém časopise Ikarus (roč.8, č.10, 11) 2004.

Vzdělaný odborník, původně matematik a později knihovník a správce knihovních fondů na několika indických univerzitách, plně pochopil jaký význam má kniha, jako tištěný, klasický dokument a funkce knihoven pro společnost. Pověstné jsou jeho „zákony“, které jsou stále platné a aktuální. I přes převratné změny, kterými prošly knihovny a také postupný rozvoj nových nosičů informací, zapojením počítačů a počítačové techniky do práce knihoven, včetně nových informačních technologií. Ač jistě by původní znění Ranghatanových zákonů, zosobňující jeho dlouholeté myšlenkové úvahy a vlastní zkušenosti získané působením, především v indických knihovnách, bylo třeba vhodně upravit, případně rozšířit o další druhy moderních knihovních dokumentů, např. elektronických, jeho názory jsou stále uplatnitelné.

Podívejme se v přehledu na jednotlivé Ranghatanovy zákony:

1/ **Knihy jsou k užívání (stále platná zásada pro činnost knihoven, i když je třeba zahrnout i další typy dokumentů vzniklých např. digitalizací původních tištěných textů, přístup prostřednictvím internetu k elektronickým zdrojům knihovny, případně zprostředkování užívání elektronických dokumentů jiných knihoven aj Za plného respektování právních norem, především autorského zákona.)**

2/ **Každému čtenáři jeho knihu. (I tato zásada platí stále, jde především o uspokojení informačních potřeb uživatelů, nebo klientů knihoven. I když již nejen v podobě klasického zpřístupnění tištěného dokumentu v podobě knihy).**

3/ **Každé knize jejího čtenáře. (Toto tvrzení je možná dnes již problematické, vzhledem k nástupu nových informačních technologií a stále se rozšiřujícího technického vybavení knihoven, včetně možnosti pracovat s počítači). Spíše jde o určité nové pojetí vytváření knihovního fondu jednotlivých knihoven. Moderní přístup k akvizici může změnit i toto pojetí tak, že knihovna musí dbát při vytváření svých knihovních fondů, ať již v klasické tištěné podobě, nebo typu elektronických dokumentů. Pečlivý přístup k vytváření fondů současných knihoven, respektování informačních potřeb a zájmů klientů knihoven umožní dále časově pokračující uplatnění této Ranganathanovy myšlenky).**

4/ **Šetřete čas čtenářů. (Stále aktuální a platný zákon). Díky převratným změnám v podobě nových nosičů informací: počítačové techniky – informačních technologií, které též napomáhají zpracování akvizici i klasických tištěných knih, rovněž i jejich rychlé a spolehlivé vyhledávání v různých elektronických katalozích, prostřednictvím knihovních databází, např. regionální literární tvorby a děl regionálních autorů. A především možnosti rychlého vyhledání požadovaného elektronického dokumentu**

prostřednictvím internetu a různých moderních vyhledávačů na elektronických zdrojích – webových stránkách různých subjektů např. knihoven, informačních centrech, muzeí, vysokých škol aj. Plně se právě tato Ranganathanova zásada uplatňuje i v období nástupu moderní informační společnosti.

5/Knihovna rostoucí organismus. (Moderní knihovna prochází, zvláště v posledních dvou desetiletích neuvěřitelnými změnami, které se promítají do její podstaty, institučních a pracovních cílů, struktury, technického vybavení, přímého vlivu nových informačních technologií . Knihovna se významně mění a postupně se rozšiřuje, jak její vlastní struktura, zaměření na specifické činnosti potřebné, jak pro vlastní instituci, ta pro společnost. Jde např. o problematiku managementu, užívání nových informačních médií, zapojování počítačové techniky do jejích funkcí. Dochází k nárůstu služeb knihoven, které již nejsou omezeny jen klasickým pojetím knihovnických a informačních služeb. Přibývá služeb zaměřených na oblast informační a vzdělanostní, poskytování různých nových možností, často napříč generacemi uživatelům, klientům těchto paměťových institucí, které výrazně přispívají k rozšíření a dalšímu progresivnímu vývoji informační gramotnosti. Knihovny jsou součástí společenského komplexu podporujícího celoživotní vzdělání občanů.

Knihovny též nabízí svým uživatelům vyhledávací služby. Jde o významný a převratný proces, který významně rozšiřuje poskytování informací klientům knihoven – pro jejich osobní, vzdělávací, ale i profesní cíle.

V této oblasti se do funkce současných knihoven promítají současné trendy rozvoje, jak vlastního přístupu k informacím ve fondech knihoven poskytující veřejné knihovnické a informační služby – nových informačních technologií, ale i nový přístup k těmto, většinou autorským dílům, z autorskoprávního hlediska. Především zabezpečení ochrany práv autorů k dílům, které jsou nabízeny k užití klientům knihoven. Zákonitě nastupuje nutnost této situaci přizpůsobit, nejen samotné autorské právo, v podobě změn autorských zákonů, ale i vnitřních předpisů knihoven. Zřizovatelé knihoven, knihovníci a informatici – zaměstnanci knihoven, jejich uživatelé (klienti), rovněž i odborníci na autorské právo, včetně pracovníků organizací zabezpečujících ochranu autorských práv formou kolektivní správy těchto práv, musí vzájemně spolupracovat a hledat vhodné cesty, často formou kompromisu. Především však dbát na to, aby nebyla porušena autorská práva k dílu a zároveň nedošlo k výraznému omezení možností demokratického přístupu uživatelů služeb knihoven k autorským dílům v jejich fondech, nebo k dílům jimi druhotně zprostředkovanými .

Z Ranganathanových názorů vychází i další teoretikové knihovnictví, ve snaze přizpůsobit jeho myšlenky současnému stavu knihoven. Je možné uvést např. názory Američana Michala Gormanova, který zvolil jako východisko

Ranghanathanovy zákony a snažil se uskutečnit na základě analýzy jejich nové pojetí :

GORMAN navrhl tuto formulaci Ranghatanových zákonů:

- 1/ **Knihovna slouží lidstvu**
- 2/ **Knihovna respektuje všechny formy jejichž prostřednictvím jsou znalosti předávány (komunikovány).**
- 3/ **Užívejte technologie inteligentě, za účelem zlepšení služeb knihoven.**
- 4/ **Ochraňujte svobodný přístup ke znalostem.**
(Jde o zdůraznění svobodného přístupu ke znalostem).
- 5/ **Ctěte minulost a vytvářejte budoucnost.**
- 6/ **Význam právních informací pro knihovní a informační služby veřejných**

3. Význam právních informací pro knihovních a informační služby veřejných knihoven

Uplatnění právních informací v působnosti veřejných knihoven v České republice je široké a pokrývá značnou část činnosti knihoven v návaznosti na knihovní zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických služeb (knihovní zákon). Většina výpůjčních, informačních a dalších služeb poskytovaných knihovnami je spojena s autorským právem, kdy jsou různým způsobem využívány dokumenty spadající do režimu autorskoprávní ochrany, stanovené zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském a právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon).

Je nutné vyjít ze skutečnosti, zda je nutné obecně právně regulovat informace, přesněji společenské vztahy vzniklé v souvislosti s informacemi a jejich užíváním. Některé druhy informací jsou chráněny jako předmět duševního vlastnictví, jiné jsou předmětem ochrany např. osobních údajů, další tvoří součást ochrany obchodního tajemství atd. Specifika informací, které by měly být zohledněny při legislativním postupu a také při určení jejich právního režimu. Informace se vyznačují na jedné straně svoji nehmotnou podstatou (což platí i o informacích týkajících se duševního vlastnictví), ale též jsou přitom vázány na hmotný nosič. Dopad působnosti informací na rozsáhlé skupiny obyvatel, uživatelů aj., ale jsou též i jejich snadná zcizitelnost, znehodnocení aj.

Knihovny jsou veřejnými kulturními institucemi, nevýdělečného typu, které mají své zřizovatele, svoji vlastní správu, zaměstnance, finanční rozpočet, pracovní náplň a vnitřní právní a správní předpisy. Jejich funkce je pochopitelně též

z právního hlediska regulována občanským právem, ale i v případě, že dojde k naplnění podstaty trestního činu, je uplatněno i trestní právo, též i další právní normy (speciální právní normy) např. zákon o povinném výtisku, zákon o ochraně osobních údajů č. 101/2000 Sb.).

Široká škála informací zahrnuje i právní informace. (Informace je pojem, s nímž se každý člověk setkává téměř denně. Je to jev univerzální, pevně spjatý nejen s každodenním životem člověka a společnosti, ale i s živou a neživou přírodou ...Informace je jev a proces, který vzniká nezávisle na nás a který zachycujeme nevědomě a vědomě.)⁵. Tak jako informace v obecném pojetí je nutné chápat i právní informace. Právní informaci musíme chápat v dvojím pojetí: jako objektivní (potenciální informaci), která se ze předpokladu splnění určitých kritérií může stát (a to je vlastně cílem) informací subjektivní.

Z hlediska vhodného užití významu práva je důležité, aby právo a především právní informace jako jeho základ směřovaly k potřebnému poznání pochopení práva, po stránce jeho obsahu, ale i uspořádání tohoto poznání. Právní informace se stává prostředníkem komunikace i sdělením, které výrazně přispívá ke změně jednání jejich příjemce, fyzického subjektu. Pochopitelně záleží na správném pochopení sdělované informace, jejím výkladu a zpracování a také i době uložení v podobě poznatku, zda jde o krátkodobé., střednědobé či dlouhodobé uložení. Mezi jednotlivými příjemci existuje i značný rozdíl, jak z hlediska vzdělání, inteligence, uživatelských potřeb a zájmů aj. Jistě bude přijetí právní informace člověkem s právním vzděláním, případně specialisty, jde-li o informaci z oblasti autorského práva, např. advokáta zabývajícího se problematikou práv k duševnímu vlastnictví, než u teenegera. Ne vždy se příjemce, uživatel právních informací o určité právní normě, případně jejich souboru, chová tak, že v podstatě přijal sdělené informace a zaujal k nim pozitivní postoj, tedy je přijal do svého knowledge. Samotný postup kdy příjemce, adresát, se prostřednictvím právních informací seznámí se zněním příslušné právní normy, neznamená to, že ji akceptuje a zachová se podle ní. Důležité je jak je informace zpracována příjemcem .Zpracování informace představuje proces porovnávání informací s osobnostním fondem, který si fyzická osoba - příjemce informace, vytvořila během života, tedy s jejími dosavadními znalostmi, zkušenostmi, které jsou uloženy v paměti jednotlivce. Výsledek tohoto procesu je znalost, která může ovlivnit osobnostní fond člověka (jedince), změnit jej, rozšířit, zkvalitnit aj. Znalost práva sice pomáhá uživateli (fyzické osobě) orientovat se v právních vztazích a může pozitivně ovlivnit jeho následné chování např.respektováním jednotlivých ustanovení autorského zákona. Avšak na druhé straně může být i inspirací k opačnému postupu, snaze najít cesty, nebo řešení, jak se vyhnout plnění předepsaného chování jak zhotovit nelegální kopii autorského díla, např. hudební nahrávky, bez postihu.Pro vhodnou aplikaci autorského práva

⁶/ CEJPEK, Jiří .Informace, komunikace a myšlení. Úvod do informační vědy. Praha: Nakladatelství Karolinum 2005. s.13, 23.

v knihovnách jistě přispěje i seznámení a především pochopení, zásad právní informatiky. Rozhodně přispěje studium právní informatiky zaměstnancům knihoven k možnosti uplatnit v praxi teoretické znalosti o právních informacích a jejich aplikaci např. v autorském právu. Musíme však chápat právní informace (jde především o potenciální informace) jako informační systém, který je tvořen komplexem prvků se vzájemnou synapsí, o kterém též platí, že tvoří specifickou jednotu s okolním prostředím. Zároveň má splňovat další kritéria: může být současně prvkem systému vyššího řádu (v případě právního systému – může být součástí společenského systému), také prvek systému může být zároveň systémem nižšího řádu. Zjednodušeně řečeno, že v rámci systému platí, že systém představuje souhrn složek definovaného komplexu a platí, že dojde-li ke změně jedné složky systému dojde ke změnám všech jeho dalších složek, tudíž vyvolá tato základní změna řetězovou reakci, která změní systém jako celek. Také pro právo platí systémový přístup, který slouží k pochopení podstaty práva, jednotlivých synapsí v rámci vzniklých společenských vazeb a jejich uplatnění v teorii a praxi, na základě transformace potenciálních informací v informačním právním systému.

Ještě poznámku: informační systém je možné pojmout z širšího nebo užšího hlediska.

Systém v širším smyslu tvoří:

- 1) systém tvůrců (tvorby) informací
- 2) systém zprostředkování informací
- 3) systém využívání informací

Informační systém v užším slova smyslu představuje pouze systém zprostředkování (zprostředkovatelů) informací.

Pojem právní informace má jako každá informace dvojí význam. Jde především o informaci o podobě samotného práva. Další význam se vztahuje k právnímu řádu, jde o informaci vztahující se k právnímu řádu. Samotný právní řád představuje soubor obecně závazných právních předpisů publikovaných ve Sbírce zákonů České republiky. Podívejme se na právní řád, z hlediska informatického. Právo představuje složitý normativní systém – soustavu právních norem. Právě toto uspořádání práva, právního řádu, prostřednictvím právních informací v nich obsažených, ukládá subjektům (fyzickým osobám), kterým je určeno plnit určité povinnosti a stanoví jim oprávnění, příkazuje nebo zakazuje, též jim v rámci právní regulace dovoluje určité chování. Poznání zprostředkované obsahem právních předpisů, právního řádu musí dostat určité informace, musí být informováni o tom jaké chování je v souladu s právem, je právně povoleno a které naopak je nelegální z hlediska práva. Budou-li mít potřebné informace o způsobu právního chování, ale i jeho opaku, rovněž i jaké sankce je mohou postihnout v případě, že jejich jednání bude protiprávní. Charakter systému práva-právního řádu v České republice je písemný. Viz názor V. Knappa z r.1988 : Současný systém práva tvoří písemné dokumenty v podobě právních norem a jejich výkladů aj. Právní předpisy mají relevanci normativní, ale též informativní

(KNAPP). ⁶V návaznosti na toto tvrzení představuje primární a autentická právní informace druh informace obsažený v samotné právní normě. Právo představuje složitý normativní systém, který je však určitým podsystémem celospolečenského systému. Jak působí právní informace na uživatele, adresáta těchto informací? Existuje několik možností. Uživatel sice je seznámen s právní informací formou četby, případně je mu sdělena ústně, tedy ji slyší. Ovšem seznámení s právní informací, komunikačním způsobem, neznamena ztotožnění příjemce s touto informací. Příjemce může zařadit do svého knowledge (do oblasti individuálního poznání). Záleží na tom zda se u příjemce – např. uživatel služeb, přemění informace v poznatek. Jde o již zmíněné uložení do lidské paměti – krátkodobě, střednědobě, dlouhodobě. Existuje i značný rozdíl mezi jednotlivými příjemci. Právní jednání u občanů můžeme předpokládat zvláště na základě jejich obavy ze sankcí vyplývajících z příslušné právní normy, v případě porušování práva. Samotný postup, kdy příjemce, adresát se prostřednictvím právních informací seznámí s konkrétní právní normou ještě neznamená, že ji akceptuje a jeho právní vědomí respektuje v normě obsažený předepsaný právní postup. Znalost práva sice pomáhá uživateli v orientaci v právních vztazích a může ovlivnit pozitivně jeho jednání, avšak také může být i podnětem k opačnému postupu, rozhodnutí najít cestu, řešení, jak se vyhnout plnění předepsaného chování právní normou. Jako příklad nám může posloužit situace z oblasti autorského práva. Jde např. o znění § 37 AutZ týkající se zhotovování rozmnoženin autorských děl, s výjimkou hudební partitury. Uživatel těchto právních informací obsažených v autorském zákoně, by však i hledal cestu jakým způsobem nelegálně zhotovit rozmnoženinu partitury k opeře, pro svoje osobní účely. Můžeme tedy shrnout, že právo jako celek je závislé na právních informacích.

Orientace v právních informacích:

Má-li se lidský subjekt, uživatel práva, orientovat v oblasti práva je nutné, aby byl schopen se orientovat především v právních informacích. A právě v této fázi nastupuje velmi důležitý pojem zdroje právních informací. K těmto zdrojům patří potenciální zdroje informačního fondu systémů právních informací. Jde o dokumenty podávající informace o právu : právní normy, ale i vnitřní předpisy (řády, směrnice a pokyny).

Aplikační dokumenty, zejména publikovaná rozhodnutí soudů, publikovaná rozhodnutí arbitráže, případně rozhodnutí správních orgánů aj.

Významnou pozici zaujímá i právní literatura.

A též i faktografické údaje: jde o informace o právně relevantních skutečnostech nebo z nich využívané, tedy aplikační dokumenty.

Informace pojaté v užším slova smyslu můžeme též podrobněji rozčlenit : z hlediska jejich kvality:

6/ KNAPP,V. Právo a informace. Praha : Academia, 1988. s.56-57

◀ indikativní informace (uvádí pouze zdroj, z právního hlediska pramen, výsledek soudního jednání, rozhodnutí, jednání, nálezu, judikátu. Výsledkem je údaj o názvu, příslušném úředním čísle spisu, případně uživatel získá jen krátkou částečnou citaci : např. předpisu, soudního rozhodnutí aj.

◀ reproduktivní informace (plnotextová), tedy informace která nejenže cituje příslušný právní pramen, ale poskytuje jej v podobě plného textu uživateli. Tento typ informace může být vydán automatizovanými systémy právních informací (v případě, že je text uložen a indexován v bázi dat, nebo je uložen v paměti počítače, ale přitom tvoří součást programového vybavení počítače

◀ deduktivní informace (přímá právní informace) je nejvyšším stupněm tohoto členění. Mimo sdělení pramenů a poskytnutí jejich celkového textového znění informuje uživatele o postupu a právním řešení konkrétního právního problému . Největší význam tohoto postupu představuje další uspořádání této části právních informací a jeho uplatnění se projeví při jejich začleňování do automatizovaného informačního systému. Nelze vyjmenovat, vzhledem k rozsahu a zaměření této práce a uvést všechny možnosti třídění právních informací, které se rozšiřuje s rozvojem práva v oblasti mezinárodního a především komunitárního práva. Jistě by se mohlo uplatnit i kritérium třídění právních informací podle stupně harmonizace s příslušným úsekem práva ES, např. u vybraných právních norem, např. uplatnění stupně teritoriality v autorském právu ve znění autorských zákonů jednotlivých členských států EU.

Uplatnění automatizovaných právních systémů v knihovnách :

Každý uživatel práva je samostatným subjektem a jeho jednání nelze chápat zjednodušeně v jednotné podobě. Respektování práva, v podobě jednotlivých právních předpisů, nezávisí na právní informovanosti, případně na právním vzdělání. Již samotná znalost právních norem však přispívá k rozšíření právního vědomí. Možnost rozšíření těchto znalostí, volba přístupnosti a i rychlosti jak získat potřebné právní informace se stále zlepšuje, usnadňuje a též, z časového hlediska urychluje, díky moderním informačním technologiím a vytváření automatizovaných právnických informačních systémů např. ASPI, CELEX., EURO –Lex aj. Kladem moderní doby je zlepšování tvorby automatizovaných právních systémů a také jejich dostupnosti. Ovšem stále je rozhodujícím činitelem samotný subjekt – fyzická osoba, která rozhoduje o tom, zda využije těchto možností a nabídne, viz občan, návštěvník nebo uživatel služeb knihoven poskytujících veřejné služby na demokratickém základě..

Musíme si znovu uvědomit co je informační systém. Jde o systém, který obsahuje technické a programové prostředky, technologie a procedury. V knihovnách jsou využívány zdroje právních informací např. v podobě bází dat o zákonných normách, sbírce zákonů umístěné na webových stránkách, v podobě odkazu, na webových stránkách knihoven, (uvedení příslušné adresy na www) na např. SAGIT, Sbírký zákonů, ale i informací umístěných na webových stránkách státních institucí, ale i různých organizací. Je možné uvést velmi

přehledně a snadno využitelné webové stránky např. Ministerstvo vnitra České republiky. Rovněž je možné využívat tyto zdroje na webu Ministerstva práce a sociálních věcí, Úřadu pro ochranu osobních údajů, případně jednotlivých kolektivních správců autorských práv např. OSA, DILIA aj. Prostřednictvím vyhledávačů Googl, Seznam, Centrum aj., mohou uživatelé internetu nalézt i cestu k pro ně potřebným právním informacím., třeba i využitím zahraničních informačních zdrojů. Pro uživatele služeb knihoven je tak umožněn i přístup k zákonným normám potřebným pro jejich podnikání, řešení právních problémů běžného života aj., např. živnostenskému zákonu, nebo zákonu č. 235Ú2004 Sb. zákonu o zaměstnanosti, občanském zákoníku, ale i legislativy týkající se autorského práva..

Důležitá je již zmíněná samotná struktura báze dat systémů právních informací :

1/ dokumenty zaměřené na informace o právu samotném, jde o právně relevantní dokumenty:

a/ právní předpisy (včetně interních právních předpisů)

b/ aplikační dokumenty (sekundární právní dokumenty vzniklé jako produkt právních a správních orgánů- soudů všech stupňů aj.)

c/ právní literatura (literatura o právu)

2/ faktografické údaje – údaje o právně relevantních skutečnostech

Z hlediska možnosti využívání a dodržování potřebných kritérií i potřeb pro uspořádání automatizovaných právních informací převládá vertikální třídění legislativy. Výchozím kritériem je právní síla právních norem..

Právní síla: tento termín vyjadřuje vlastnost právního předpisu, pramene práva, která stanovuje jeho hierarchické postavení v právním řádu. Nejvyšší právní sílu mají ústavní zákony, pak následují nižší zákony a pak následují zákonná opatření- v tomto případě jde o právní předpisy primární (zákonné).

Právní předpisy sekundární (podzákonné): nařízení vlády, právní předpisy vydané ministerstvy jinými správními orgány a úřady územní samosprávy- (věstníky) viz § 104 odst. 3 Ústavy České republiky.

Další třídění právních předpisů podle jejich právní síly, je možné též podle relativní právní síly:

a/ právní předpisy původní (originální, neodvozené)

ústavní zákony, zákony, zákonná opatření a obecně závazné vyhlášky

b/ právní předpisy odvozené: nařízení vlády, právní předpisy vydané ministerstvy a jinými územními orgány.

Je nutné znát teritoriální působnost, tedy dosah působnosti daných předpisů:

a/ předpisy s celostátní působností, např. Ústav České republiky č. 1/1992, zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském a právech souvisejících s právem autorským a změně některých zákonů (autorský zákon)

b/ úroveň lokální : lokální působnost mají předpisy orgánů územní samosprávy podle č. 79 odst. 3 Ústavy ČR a též i obecné vyhlášky zastupitelstev např. krajů (Ústav České republiky podle čl.104 odst. 3)

Zajímavé názory na oblast právní informatiky sdělují odborníci František Cvrček a František Novák z Masarykovy univerzity v Brně.

Z hlediska vhodného užití a významu práva je důležité, aby právo a především právní informace, které tvoří vlastně jeho základ, směřovaly k potřebnému poznání – pochopení práva po stránce obsahu, ale i uspořádání tohoto poznání. Právní informace se stává prostředníkem komunikace a i sdělením, které přispívá výrazně ke změně jednání jejího příjemce - fyzického subjektu. Pochopitelně záleží na správném pochopení obsahu informace, jejím výkladu, zpracování a také i době uložení v podobě poznatku – zda krátkodobé, střednědobé či dlouhodobé. Důležité je subjekt příjemce, existují značné rozdíly mezi jednotlivými příjemci těchto deontických informací (stanovující co by mělo být právně uplatněno, ne existující situaci).

Podle Jiřího Cejпка je problémem informovanosti oboru práva nespočívá ani tak v nedostatku informací o právu, ale spíše v jejich značném a stále rostoucím množství a nepřehlednosti. Právní informaci potřebuje uživatel k řešení konkrétní právní záležitosti (případu). Uživatel potřebuje při řešení právního problému a to na jakékoli úrovni tři typy:

1. Informaci o platné právní úpravě, v podobě právních předpisů právního řádu ČR nebo právního řádu příslušného státu (zahraniční právo), které se vztahují k řešení právního problému, jde o právně relevantní informaci
2. informaci o výkladu těchto právních norem (předpisů)
3. informaci o skutkovém stavu řešeného problému (faktickou informaci)

Právní informace mají velký význam pro činnost a služby veřejných knihoven a též pro jejich uživatele. Uplatnění právních informací v knihovnách je velmi důležité a v mnohém i otevřené. Vyžaduje proto i pečlivý přístup a pozornost i v budoucnosti.

4. Knihovny v České republice

Na území České republiky působí knihovnické instituce, které po právní stránce spadají podle zákona č. 257/2001 Sb. o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb. Jde o knihovny, které jsou na základě znění tohoto zákona registrovány v databázi knihoven na

Ministerstvu kultury ČR. Viz § 5, formou veřejnosti přístupného informačního systému. Knihovna je touto zákonnou normou definována – viz § 1 zákona č. 257/2001 Sb. – knihovní zákon, jako zařízení v němž jsou způsobem zaručujícím rovný přístup všem bez rozdílu, poskytovány veřejné knihovnické a informační služby vymezené tímto zákonem a které jsou zapsány v evidenci knihoven na MK ČR. Na konci roku 2005 tvořilo systém veřejných knihoven v České republice ca 6087 knihoven s více jak 9500 pobočkami.

Knihovny a jejich služby v České republice přímo souvisí s funkcí státní správy a orgánů samosprávy v rámci České republiky. Tvoří součást kulturních institucí zřizovaných a financovaných např. krajskými orgány, též i z prostředků měst a obcí. Vzhledem k poslání knihoven a jejich významu pro společnost, zvláště v regionech, především ve venkovských oblastech, se uplatňuje řada aktivit, úkolů směřujících k rozvoji informační společnosti. Knihovny jsou chápány jako instituce veřejného využívání, či veřejného zájmu. V průběhu 90. let minulého století došlo k významné transformaci značná část obecních knihoven a bývalé okresní knihovny zásadními změnami. Přehled úkolů a kritérií činnosti knihoven v ČR obsahuje „Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2004 – 2010.“ Knihovny se především účastní na aktivitách celoživotního vzdělávání a uspokojování kulturních potřeb občanů na základě demokratického přístupu k informacím, umožněného všem. Uplatňuje se i několik významných oblastí činnosti, plnění cílů, které přímo navazují na funkci veřejné správy. Jde především o zpřístupňování informací z oblasti působnosti a aktivit veřejné správy uživatelům knihoven. (Veřejná správa je pojata jako činnost ve veřejném zájmu a souhrn institucí, které tuto činnost vykonávají.)

Přibližme si alespoň v krátkém přehledu systém české veřejné správy. Tvoří jej:

- 1/ Ústřední orgány státní správy – vláda
 - 2/ Místní –územní, orgány státní správy v působnosti krajů a také i na území okresů
 - 3/ Územně specializované orgány státní správy (jde o detašovaná pracoviště ministerstev, např. ministerstva zemědělství a ministerstva životního prostředí)
- K systému veřejné správy v ČR patří i orgány samosprávy:
- a/ orgány územní samosprávy (obce a kraje)
 - b/ orgány profesní samosprávy (komory, společenstva)

Pro úplnost pochopení si musíme upřesnit i pojem státní správy: která je součástí veřejné správy a je uskutečňována prostřednictvím státních orgánů, v podobě vlády státu, ministerstev a rovněž i další orgány státní správy a jejich územních pracovišť, v krajích a okresech.. Výkon státní správy může být na základě znění zákona svěřen orgánům samosprávy. Jde o přenesenou působnost-výkon státní správy obcemi a kraji. Ovšem obce a kraje zůstávají samosprávnými celky.

Územní samospráva je veřejná správa uskutečňovaná jiným subjektem než je stát, v současnosti jsou jedinými subjekty územní samosprávy obce a kraje. Prá-

vě obce a kraje mají postavení jako územní společenství občanů, s právem na samosprávu, s právní subjektivitou a vlastním majetkem. Zákonná ustanovení obcí a krajů stanovují, že jim patří spravování záležitostí v zájmu občanů (v oblasti školství, ale i kultury, dopravy). Obce a kraje mohou mimo jiných práv zakládat a zřizovat právnické osoby a zařízení, tedy i knihovny poskytující veřejné služby.

Zřizovatelé těchto knihoven obce, tedy i města (a také příslušné orgány kraje) mají za úkol samostatně spravovat obec (město). Samostatné spravování obce zajišťuje zastupitelstvo obce (města) a další orgány obce představuje rada obce, starosta, obecní úřad, zvláštní orgány aj. Zastupitelstvo obce rozhoduje ve věcech náležejících do samostatné působnosti obce (zákon může stanovit jinak). Orgány kraje představuje zastupitelstvo (mají mimo pravomocí podstatě totožných s zastupitelstvem obce, ale zastupitelstvo kraje má též i zákonodárnou iniciativu, na jejímž základě může předkládat Parlamentu ČR návrhy zákonů, případně navrhnout Ústavnímu soudu zrušení obecně platného právního předpisu bez rozdílu právní síly. Dalšími orgány kraje jsou rada, hejtman (právní zastupitel kraje), krajský úřad a zvláštní orgány. Knihovny představují složku kultury a patří mezi orgány – státní správy do správy kultury: úseku knihovny, muzea a galerie

Rovněž tyto instituce, v rámci svých informačních služeb, poskytují zprostředkované informace podnikatelské sféře, v podobě podpory podnikání, především malých a středních podnikatelských subjektů. Do této oblasti patří i ochrana kulturního dědictví, specifikovaná především na regionální situaci, tedy místa, kde knihovna je situována a kde působí. Nelze opomenout ani další zajímavý úkol v podobě podpory budování místních komunit a sociální integraci na místní platformě. (Týká se podpory aktivního podílu občanů na životě obce s zaměřením pomáhat při tvorbě obecních komunit a také vytvářet vhodné podmínky v podobě získání potřebných prostor pro různé kulturní aktivity, případně další komunikativní činnosti obyvatel.) V současnosti a v nedávné minulosti se výrazně projevují důležité změny v životě venkovských sídel, především malých obcí, s několika sty stálých obyvatel. Tradiční způsoby života venkovských obyvatel ČR se mění s postupem let. Dochází průběžně k transformaci venkova, která nemá jen pozitivní stránky z hlediska informační společnosti, ale postihuje i některé oblasti, např. problémy s veřejnou dopravou, nedostatkem financí na veřejné služby, zánik základních škol a také železnice i v některých obcích vede k zrušení veřejných neprofesionálních knihoven. V širším pojetí je velmi důležitý úkol knihoven, tedy knihovnického systému ČR, nazvaný podpora rozvoje venkova. (V mnohém mohou tyto důležité a flexibilní činnosti knihoven navázat na hnutí Záchrana venkova, a akce pořádané za účelem podpory rozvoje venkova různými regionálními organizacemi, sdruženími, hnutími i orgány veřejné správy). Nesmíme opomenout ani skutečnost, že četba knih, časopisů a novin je pro mnohé občany, uživatele služeb knihoven vhodným využíváním volného času, představuje jisté hobby a také i formu odpočinku, v podobě relaxování. Tento

úkol je zahrnut též v Koncepti rozvoje knihoven v České republice na léta 2004 – 2010 jako podpora aktivního využívání volného času, zábavy a rekreace. Knihovny v ČR však především plní významný úkol zprostředkování, zpřístupňování a uchovávání lidského poznání. Je třeba ještě uvedené údaje doplnit odkazem na další působení knihoven, především poskytování souboru služeb pro zdravotně handicapované občany, čtenáře či uživatele knihoven, poskytující veřejné služby, včetně bezbariérového přístupu pro vozíčkáře, ale i např. pro zrakově postižené uživatele. V rámci určitých regionů, kde je zvýšená nezaměstnanost a také i větší počet bezdomovců, nabízí knihovny speciální služby i těmto skupinám obyvatel. Do jisté míry pomáhají a přispívají k plnění většího počtu uvedených úkolů i knihovny, které plní regionální funkce, pomáhají nejrůznějším způsobem i metodicky (nabídkou výměnných knihovních fondů aj.) především knihovnám provozovaným obcemi (kterých je v ČR přes 6000). Tuto funkci plní v ČR 106 knihoven (krajské knihovny a další knihovní instituce pověřené plněním těchto funkcí). Významným východiskem pro plnění těchto povinností představoval Program podpory zajištění regionálních funkcí knihoven (financovaným z rozpočtu MK ČR v období let 2002-2004.) Knihovny umožňují uživatelům i přístup k elektronickým informačním zdrojům, včetně informací o Evropské unii, třeba i využíváním databáze KnowEurope (tyto služby nabízí 350 knihoven), kde jsou i obsaženy důležité informace z komunitární oblasti veřejné správy. Postupně se rozšiřuje podíl knihoven na umožnění získání základních znalostí informační gramotnosti a jejího dalšího rozvoje. I tento přínos funkce knihoven pro společnost přímo navazuje na oblast veřejné správy, protože umožní většímu počtu obyvatel pochopit a užívat elektronické služby orgánů veřejné správy, elektronické zpracování různých tiskopisů a např. žádostí, rovněž i daňových a jiných závazků občanů.

Knihovny poskytující veřejné služby jsou součástí systému institucí, které spadají do pravomocí a funkce veřejné správy.

Velmi důležité je jakou právní pozici mají knihovny v ČR. Zda jsou právním subjektem nebo ne. Veřejné knihovny, které jsou zřizovány jako organizace s plnou právní subjektivitou – jde např. Národní knihovnu ČR aj.)

Větší skupina knihoven, které zřizuje přímo obec, nemá právní subjektivitu – jsou zřizovány jako tzv. zálohové organizace. Tyto knihovny jsou zřízeny obcemi případně městy jako organizační jednotky obecních nebo městských úřadů. Po stránce rozsahu využívaných prostor, velikosti knihovního fondu, uzavírání smluvních vztahů z různými subjekty v rámci své funkce, jde o menší knihovny. Právě rozsah jejich činnosti je základem pro rozhodnutí, že jim není udělena právní subjektivita. přesto, z právního hlediska, mají určitou míru samostatnosti. Často u těchto knihoven, ať již s profesionálními zaměstnanci, nebo jen dobrovolným pracovníkem – knihovníkem, dochází k delegování určitých pravomocí právního a ekonomického zaměření, např. možnost uzavírat některé smluvní vztahy, vést základní hospodaření knihovny aj. Tento způsob provozu knihoven se v praxi většinou vhodně uplatňuje. Obce mají velkou pravomoc a možnost na

základě rozhodnutí obecního (či městského) zastupitelstva zřídit knihovnu a jakou organizačně právní formu pro ni zvolí. Obce, či města, tedy zřizovatelé těchto knihoven, jsou samy rozpočtovými organizacemi, které mají i právní samostatnost a mají tudíž právo poskytovat svým vnitřním organizačním jednotkám poskytovat zálohy na financování jejich provozních činností v hotovosti nebo na poukazování peněz na zvláštní účty v peněžních ústavech. A tak vznikají knihovny v ČR jako „zálohované organizace“. (Zřizovatelé, tedy obce jsou, ne sice povinny na základě příslušné právní normy, vydat zřizovací listinu této knihovny, ale vydání takové zřizovací listiny je jistě v prospěch věci. Dokument by měl obsahovat všechny náležitosti týkající se knihovny – „zálohované organizace“: především v písemné podobě potvrzuje zřízení této knihovny, její účel (předmět činnosti knihovny) a její úkoly. Rovněž by měla obsahovat údaj, že jde o zálohovanou organizaci obecního úřadu a že v této souvislosti jsou potřebné finanční prostředky poskytovány v podobě záloh z finančního rozpočtu zřizovatele, též uvést kdo vede knihovnu, jakým způsobem je jmenován do funkce, a také jakými hmotnými i nehmotnými prostředky knihovna disponuje (z majetku OÚ. MÚ), pochopitelně i veškeré postupy týkající se finanční stránky činnosti knihovny.

V českém knihovnictví nalezneme i několik knihoven, které nemají jak právní tak organizační samostatnost a jsou jen součástí jiné kulturní organizace s plnou právní subjektivitou. (Jde o organizace zřizované městem, obcí, dříve i okresním úřadem). Knihovna je většinou v těchto případech součástí např. městského muzea nebo tamního kulturního domu, případně městského kulturního zařízení. Jistě toto řešení není pro provoz a plnění funkcí vyplývajících ze zákona č. 257/2001 Sb. - knihovní zákon nejlepší. Musíme si uvědomit, že knihovnické instituce, které nemají plnou právní subjektivitu nemohou samy o sobě nabývat práv a povinností, jde vlastně o zprostředkovanou působnost. (Právní záležitosti za ně vykonává jejich organizace, buď např. vedení muzea, ke kterému je knihovna přičleněna nebo sám zřizovatel např. městský úřad. To se týká i uplatnění autorských práv v tomto typu knihovny.). Pochopitelně tyto knihovny nedisponuje ani zřizovací listinou a chybí jim základní dokumenty. Zřizovací listina víceúčelové organizace existuje, avšak pro např. fiktivní Městské kulturní středisko v Hornonosičích, ale knihovna, která je jeho součástí by měla být zanesena ve vymezení základního účelu tohoto subjektu a též i formulací příslušnému předmětu činnosti. Ve zřizovací listině by měly být též uvedeny i údaje týkající se knihovnické a informační činnosti tohoto subjektu, v odpovídající podobě poslání knihovny v daném místě, regionu.

Základní dokumenty mají pro existenci a služby knihoven značný význam a prakticky jde o právní dokumenty – vnitřní právní akty, které vznikají na právní základě občanského práva, zákona o obcích č. 367/1990 Sb., ale i zákona č. 121/2001 (autorského zákona), též zákona č. 425/1990 Sb., o okresních úřadech (až do doby zrušení okresů a tím i okresních knihoven v r. 2000) a především zákona č. 257/2001 Sb., o službách knihoven (knihovní zákon)..

Z hlediska tématu autorskoprávní ochrany děl obsažených ve fondech veřejných knihoven je soubor tzv. základních dokumentů velmi důležitý.

Ze zřizovacích listin, písemné podoby statutu jednotlivých knihoven, ale i organizačního řádu vyplývá zodpovědnost za knihovnu jako subjekt, rovněž i jednotlivé aktivity, především oddělení – části organizační struktury knihovny i jednotlivé služby. Významné je využití těchto informací i pro upřesnění zodpovědnosti, případně i uplatnění různých právních informací v textech těchto dokumentů knihoven, zaměřené na autorské právo.

Knihovní systém České republiky – viz § 3 knihovního zákona, zahrnuje čtyři typy knihoven. V první skupině, můžeme říci hlavních – centrálních knihoven, je umístěna trojice knihoven – Národní knihovna ČR, Knihovna a tiskárna pro nevidomé K.E. Macana a Moravská zemská knihovna v Brně.

Tyto knihovny provozuje a také jejich činnost zabezpečuje Ministerstvo kultury ČR. Další skupinu systému tvoří krajské knihovny zřizované krajskými úřady. Následují knihovny obcí, které jsou zřizovány obecními a městskými úřady. Poslední skupinu představují specializované knihovny.

Všechny zmíněné knihovny v souladu se zněním § 4 KZ. Veřejné a informační služby poskytují tyto služby v různé podobě – ústní, písemné, formou zprostředkování.

K hlavním úkolům knihovny patří zpřístupnění knihovních dokumentů z knihovního fondu knihovny nebo prostřednictvím meziknihovních služeb jiné knihovny. Ke knihovním službám patří bibliografické, faktografické, referenční informací a rešerší. Knihovny též umožňují zprostředkování přístupu k vnějším informačním zdrojům – zejména státní správy a samosprávy. Dále následuje i umožnění přístupu uživatelů k vnějším zdrojům, ke kterým má knihovna bezplatný přístup, prostřednictvím telekomunikačního zařízení.

Postupem času se však situace, která je stanovena v textu knihovního zákona mění. Jde především o internetizaci knihoven v České republice. Připojování veřejných knihoven, které jsou registrovány v informačním systému MK ČR, k internetu se uskutečňuje na základě znění zákonné úpravy – č. 127/2001 Sb., knihovní zákon a měla by být skončena v r. 2006.

Připojení knihoven k internetu je součástí Státní informační politiky České republiky. Cíl je jasný, jde o připojení všech knihoven registrovaných na MK ČR. Postupně se daří tento úkol plnit. Na jeho realizaci se podílely dvě ministerské instituce – Ministerstvo kultury ČR a Ministerstvo informatiky ČR. V roce 2004 se podařilo připojení 360 knihoven. Do konce r. 2004 byla připojena k rychlostnímu internetu skupina 730 knihoven, které již sice měly internet na základě předchozích dotačních programů MK ČR VISK, přesněji VISK3. (Jde o připojení k internetu s přenosovou kapacitou 64 klib/s.) Od roku 2005 bude realizovat tento projekt jen ministerstvo informatiky. Do listopadu r. 2005 bylo realizováno připojení 858 knihoven.

Do projektu je přihlášeno celkem 2576 knihoven. Tato aktivita bude pokračovat i v r. 2006. Počítá se dvěma etapami. První etapa organizovaná a zabezpe-

čovaná ministerstvem informatiky by měla představovat dobu do 15. března 2006.

Tím pochopitelně není vyčerpán rozsah služeb těchto knihoven. Již samotná zákonná úprava funkce knihoven uvádí další viz § 4, odst. 1, písm) d. Knihovna vykonává též kulturní, výchovnou a vzdělávací činnost.

Součástí působnosti knihoven je i vydavatelská činnost - v podobě vydávání tematických publikací, poskytuje též reprografické služby. A také je knihovna povinná poskytovat již zmíněné bibliografické, referenční a faktografické informace, včetně rešerší v písemné podobě.

Knihovny však jsou též povinné zpřístupňovat knihovní dokumenty z fondů knihovny, které mají povahu rozmnoženiny zvukové nebo obrazově zvukové. Stranou nezůstává ani meziknihovní služba. ***Provozovatel knihovny musí zajistit prostřednictvím meziknihovních služeb bezplatný přístup k dokumentům z knihovních fondů jiných knihoven, prostřednictvím zprostředkování jejich rozmnoženin v rámci meziknihovních služeb.***(viz § 4, odst. 2 KZ).

A také má i povinnost zajistit přístup k dokumentům z knihovních fondů zahraničních knihoven v rámci mezinárodních meziknihovních služeb. Služby knihoven v rámci knihovního systému dále upravuje znění § 9.-§ 13 KZ. Zabývá se výčtem služeb jednotlivých druhů knihoven. Od Národní knihovny ČR, viz § 9, Knihovnu a tiskárnu pro nevidomé K.E.Macana- viz § 10. Znění § 11 právně reguluje funkci krajských knihoven. Následuje § 12 týkající se pojmu a činnosti základní knihovny. A též věnuje pozornost další skupině knihoven § 13 Speciální knihovny. Výčet služeb obsažený v jednotlivých paragrafech knihovního zákona vhodně doplňuje i vnitřní předpisy- statuty knihoven a jejich knihovní a výpůjční řády. Povinnost zajistit tyto vnitřní předpisy má provozovatel knihovny a musí knihovní řád předložit k žádosti o evidenci knihovny na MK ČR.

Vývoj informačních technologií počítačové techniky přináší mnoho nového i do činnosti veřejných knihoven, všech druhů.

Rozšiřuje se tak škála služeb knihoven. Především přibývá tzv. zprostředkovatelských služeb knihoven. Pojem společenské zprostředkovatelské funkce: představuje shromažďování, zpracovávání a uložení činností lidského subjektu vytvořených v znakové podobě zaznamenaných znalostí, zkušeností, prožitkově-potencionálních informací do elektronické sbírky dokument (elektronických dokumentů), v takové podobě, aby mohly být rychle a spolehlivě nalezeny. Tyto služby jsou spojeny s nárůstem elektronických dokumentů, především v podobě digitalizace dosavadních klasických dokumentů, součástí knihovních fondů.

Knihovny, zvláště v místech s regionální působností a určitou kulturní a vzdělávací tradicí se stále více, nejrozličnějšími formami, zapojují do vzdělávacího procesu. Přispívají k modernímu přístupu k informační a počítačové gramotnosti a pochopitelně též literární gramotnosti.

Vraťme se k znění textu § 4 autorského zákona odst. 2, písm d) - jde o umožnění přístupu k vnějším informačním zdrojům, ke kterým má knihovna bezplatný přístup, pomocí telekomunikačního zákona.

Knihovna věnuje pozornost i kulturní, výchovné a vzdělávací činnosti. Věnuje se též vydávání tematických publikací a poskytování reprodukčních služeb.

Provozovatelem knihoven je fyzická nebo právnická osoba, která svým jménem poskytuje veřejné knihovnické a informační služby. Zvláště důležité z hlediska informačního, ale i právního, je fakt, že provozovatel knihovny, která je evidována na MK ČR, a tudíž je součástí systému knihoven v České republice je povinen zajistit rovný přístup všem občanům k veřejným knihovnickým a informačním službám a dalším službám poskytovaných knihovnou..

Poslání a především funkce knihoven je různá podle druhu (typu) knihovny v rámci systému knihoven. Znění § 9 KZ se zaměřuje na Národní knihovnu ČR. Úkoly a služby knihovny vychází ze skutečnosti, že jde o knihovnu, která stojí v čele systému knihoven v ČR. A tak některé složky činnosti Národní knihovny ČR mají celostátní význam. Národní knihovna má povinnost uchovávat národní a konzervační fond pro celou Českou republiku. Vzhledem k tomu, že je též centrem systému knihoven vykonává koordinační, odborné, informační analytické, výzkumné, standardizační, metodické a poradenské služby – viz § 9, odst. 2.

Plnění těchto funkcí se realizuje prostřednictvím např. souborného katalogu (zpracovává evidenci všech katalogů knihoven v rámci ČR),

Viz § 9, odst. 2, písm b) zpracovává národní bibliografii a zabezpečuje koordinaci této bibliografie.

Z hlediska uplatnění autorského práva v knihovního systému ČR však je důležité znění § 9, odst. 2, písm. f) Národní knihovna ČR zastupuje knihovny systému při jednání s kolektivními správci autorských práv, ve věci úhrady odměn za užití autorských práv. (Viz uzavřená licenční smlouva mezi Národní knihovnou ČR a zástupcem kolektivních správců autorských děl INTERGRAMEM – zastupujícím Dilii, OSA v lednu r. 2005.

Národní knihovna též zabezpečuje celostátní koordinaci regionálních funkcí a vyhodnocení jejich plnění – viz § 9, odst. 2 písm g) KZ..

Národní knihovna má značný význam pro celý systém knihoven v České republice. Také tato knihovna však poskytuje základní knihovní a informační služby svým uživatelům. A musí respektovat příslušnou legislativu – ať již jde o knihovní zákon, autorský zákon č. 121/2000 Sb., případně další právní oblasti: občanské a trestní právo. Vzhledem k tomu, že Národní knihovna ČR poskytuje výpůjční služby, ať již klasických tištěných dokumentů v podobě knih, časopisů, novin, sborníků nebo umožňuje většinou prostřednictvím internetu přístup k elektronickým zdrojům, formou zprostředkování informačních služeb k elektronickým zdrojům jiných knihoven, případně v podobě meziknihovnických služeb, musí dbát o to, aby nedocházelo ze strany uživatelů služeb knihoven, ale i od jejich zaměstnanců k porušování autorských práv.

Jde především o interní nebo absenční půjčování knihovních dokumentů dle § 16 autorského zákona.

Je nutné respektovat, zda jde o dokumenty, které spadají pod klasické autorské pojetí ochrany autorských práv nebo se jich týká již tzv. elektronický copyright. Je však nutné si uvědomit, že Národní knihovna České republiky (dále jen NK ČR) je nejen centrem systému knihoven v České republice, ale také patří z hlediska evropského či přímo celosvětového mezi skupinu těchto paměťových institucí – národních knihoven. Funkci a samotnou existenci těchto institucí ovlivňuje i vývoj moderní informační společnosti. Jednotlivá kritéria působí na další rozvoj, funkčnost i prezentaci národních knihoven též podle konkrétních podmínek např. v jednotlivých státech jejich působnosti. Podle E. Wainwrighta jde především o čtyři základní faktory které mají vliv na činnost národních knihoven :

- ▶ **národní stát**
- ▶ **ekonomický růst**
- ▶ **technický rozvoj**
- ▶ **sociální rovnost a spravedlnost**

Všechny z uvedených faktorů ovlivňují existenci a další působení národních knihoven v rámci společnosti v současnosti, ale i budou mít vliv na jejich budoucnost.

Přes výrazné snahy politického vývoje např. v Evropě, k sjednocování v podobě vytváření Evropské unie tvořené jednotlivými členskými státy, ke kterým zřejmě přibudou postupně další, dochází na druhé straně k určitým trendům národnostního hnutí směřujícího k určitým změnám v státním uspořádání. A tak se možná promítnou do této oblasti života i pravděpodobné změny týkající se zvýšení rozsahu autonomie např. v Belgii, možná i ve Španělsku, případně z celosvětového hlediska i v Africe a Asii. A tak může dojít k určité fragmentaci dosavadních národních knihoven. Na druhé straně však i národní knihovny např. ve Francii, České republice a na Slovensku budou podrobeny velkému konkurenčnímu tlaku ze strany jiných paměťových či kulturních institucí. A to se promítne do jejich funkce, především rozšíření nebo prohloubení dosavadních služeb. Avšak také i do technického vybavení knihoven, kvality a např. informačního vzdělání pracovníků knihoven, schopnosti pracovat s novými informačními technologiemi. Vzroste i rozsah knihovních fondů, což si vyžádá modernizaci zpracování, ať klasických tištěných dokumentů nebo dokumentů v podobě nových médií. A pochopitelně s tím bude souviset i nutnost nového právního přístupu, zvláště z hlediska autorského práva. Knihovny musí vhodně reagovat na tyto změny a počítat s mnohem širším záběrem svých služeb v oblasti kultury, ale i vzdělávání, zvláště informační a počítačové gramotnosti.

Národní knihovna ČR, ale i další knihovny z knihovního systému v ČR, poskytují tzv. meziknihovní výpůjční služby (dále MVS). Tyto služby jsou

jedním z projevů vzájemné spolupráce knihoven k nim patří i Mezinárodní meziknihovní výpůjční služby. V posledních desetiletích a rozvíjí i další knihovní služba v podobě dodávání dokumentů- Document delivery- DD a Document Delivery Electronic- DDE..

V moderní době dochází k obrovskému navýšení počtu dodávaných dokumentů, poskytovaných v podobě MVS mezi knihovnami. Ostatně nárůst počtu vydávaných knih, zvyšování jejich cen i dalších dokumentů, např. odborných časopisů a též i finanční problémy knihoven, nejen v ČR, ale i v zahraničí podporují rozvoj MVS a pochopitelně i dodávání dokumentů. Knihovny tímto způsobem řeší situaci, aby mohly splnit požadavky uživatelů a zajistit jim přístup k dokumentům, které požadují. Vzhledem k významu, který zaujímají MVS a dodávání dokumentů (přístup k dokumentům v podobě „just in time“) se postupně stávají významným druhem zabezpečení dokumentů uživatelům služeb knihoven.

MVS pochopitelně využívají autorská díla a také s tímto typem dokumentů pracují i služby dodávání dokumentů a tudíž spadají do režimu autorského práva. V průběhu let došlo ke změně podstaty těchto služeb, kdy již většinou nejsou předmětem půjčování originály, ale knihovnami jsou poskytovány spíše kopie, rozmnoženiny těchto děl.

V České republice se v roce 1997 stala průkopníkem dodávání dokumentů Státní technická knihovna v Praze (dále jen STK). Knihovna umožnila zpřístupnění dokumentů elektronickou cestou. Moderním způsobem zlepšila a urychlila uspokojení informačních požadavků uživatelů. V zahraničí již existovaly různé systémy elektronického dodávání dokumentů např. v Německu a ve Velké Británii aj. Způsob dodávání informací elektronickou cestou však vyžadoval nejen potřebné technické vybavení, ale i příslušné právní ošetření. Zmíněné služby nesmějí zasahovat neoprávněně do práv autora k dílu. Předností těchto služeb je, že uživatel může obdržet požadovaný dokument, nejen velmi rychle, ale také přímo do své kanceláře, bytu, aniž by osobně musel navštívit knihovnu a byl vázán např. provozní dobou příslušné knihovny. STK přišla s návrhem služby v podobě dodávání dokumentů elektronickou cestou na jaře r. 1997, Tehdy ještě nebyla v platnosti tzv. informační směrnice - Směrnice EP a Rady č. 2001/29/ES o harmonizaci některých aspektů autorského práva a práv souvisejících v informační společnosti. Také v době zahájení této informační služby ještě nebyl v souladu s touto Směrnicí a také dalších změn autorského práva, upraven platný autorský zákon. Tento zákon nabyl právní platnosti až 1. prosince 2000. (Jde o zákon č. 121/2000 Sb. autorský zákon. Služba knihovny STK v elektronickém prostředí otevřela i dalším knihovnám v ČR možnost zavést tento druh služeb. STK přesto respektovala autorské právo a zahájila tuto službu na základě kvalitní právní expertizy odborníků na autorské právo. Podstatou bylo uzavření smluvního vztahu mezi STK a uživatelem jejích služeb. Systém dodávání elektronických dokumentů STK umožnil zhotovení tiskové rozmnoženiny, pro osobní potřebu na základě využívání dočasné elektronické rozmnoženiny, která

je přístupná pouze pro objednavatele (uživatele služeb knihovny), na základě ochrany technickým prostředky . A též za splnění podmínky zřízení zákaznického konta uživatele. Tento postup se týká výhradně autorských děl, která nejsou dostupná v podobě elektronického dokumentu prostřednictvím licenční smlouvy. Průkopnický projekt poskytování služeb doručováním dokumentů v elektronické podobě se opíral projekt SKIPu „Právní aspekty knihovních elektronických a reprografických služeb.“ Východiskem pro vhodný způsob volby právní regulace a přístupu k poskytování elektronických služeb dodávání dokumentů, na základě požadavků klientů knihovny, vycházely z mezinárodního pojetí autorského práva, viz omezení autorského práva zpracované do znění Bernské úmluvě a smlouvě WIPO (Světové organizace duševního vlastnictví) a informační směrnice, článek 5.5. Znění tohoto článku Směrnice č. 2001/29 ES o harmonizaci některých aspektů autorského práva.....umožňuje omezit autorské právo, ve zvláštních případech, způsobem, který nesmí narušit běžný výkon práv autorů. Nesmí též způsobit neospravedlnitelnou újmu oprávněným zájmům autora. Do této právní aktivity byl zapojen i další subjekt, kolektivní správce DILIA (jde o zastoupení nositelů práv k těmto dílům, viz § 100 odst. 1 písm. a) AutZ).DILIA byla od r. 2000 a je stále příjemcem náhradních poplatků za rozmnoženiny vytvořené na kopírovacích přístrojích. V rámci služeb STK je klientům nabízeno zhotovení tiskové rozmnoženiny formou osobního vyzvednutí, nebo doručení klasickou poštovní službou případně faxem (jde o případy volného užití autorského díla, podle zákonné výjimky - § 30 odst.3 AutZ). Knihovna se během poskytování těchto služeb snaží zamezovat, vznik nezákonných pirátských rozmnoženin např. odborných článků doručovaných klientům zmíněným způsobem dodávání dokumentů. Dalším ochranným bodem je i registrace objednavatelů těchto služeb, případně příjemců knihovnou zhotovené dočasné elektronické rozmnoženiny, a tak je tímto způsobem umožněno mít stále přehled o fyzických či právnických osobách jimž byly poskytnuty dočasné elektronické kopie dokumentu pro jejich osobní užití. Pozitivním dodatkem k této aktivitě STK je i sdělení, že knihovna jako poskytovatel zmíněných služeb, dodávání dokumentů elektronickou cestou, předložila svůj systém k posouzení mezinárodním knihovnickým a právním organizacím. Kladné vyjádření přišlo od skupiny pro copyright EBLIDA (European Bureau for Library Information and Documentation Associations). Podporu tomuto právnímu postupu dodal i zástupce IFRRO (International Federation of Reproduction Rights Organizations). Postup STK v plné míře respektuje práva nositelů autorských práv k využitým dílům v rámci služby dodávání dokumentů elektronickou cestou.

Již v prvních letech existence této služby STK se objevily různé názory, s cílem zpochybnit použitý způsob dodávání dokumentů uživatelům. Argumentace se opírala o tvrzení, že nejde o zhotovování tiskové rozmnoženiny díla dle znění § 30 odst. 3 AutZ, tedy volné užití díla ale, že je dílo zvláštním způsobem sdělováno veřejnosti, viz § 18 AutZ. V tomto případě by bylo nutné při každém užití díla (zhotovení jeho tiskové rozmnoženiny) žádat autora, případně nosite-

le práv k užitému dílu, o souhlas (udělením autorské licence). Ovšem postup STK de jure nenarušuje práva autorů a také neumožňuje nelegální vytvoření databáze elektronických kopií již by nabízela k užití klientům, aby si sami vybírali požadovanou rozmnoženinu dokumentu a ta by jim na základě jejich vyhledání byla dodána knihovnou..

Postup je zcela jiný: STK na základě objednávky klienta vyhledá pro zájemce ve svých zdrojích či fondech jiných knihoven, informačních center, žádaný dokument v tištěné podobě, který pak dodá objednavateli. Po dodání v podobě elektronické dočasné rozmnoženiny klientovi a je nutné opět zdůraznit pro jeho osobní potřebu, je tato dočasná kopie zlikvidována. Tím je popřena domněnka některých oponentů tohoto způsobu doručování dokumentů v elektronické podobě, že jde o zveřejnění díla formou sdělení veřejnosti, podle znění § 18 AutZ.

Služby dodávání dokumentů již uplatňují (nebo na ně odkazují) další knihovny v ČR: Národní knihovna ČR, Vědecká knihovna v Olomouci, Moravská zemská knihovna Brno aj. Mnohé z nich zprostředkovávají i možnost využít zahraničních služeb dodávání dokumentů systémem Subito z SNR. Do tohoto systému je zapojeno 27 německých knihoven, 1 švýcarská knihovna a 2 rakouské. Tento systém využívá právní nástroj v podobě udělení zákonné licence, za předpokladu, že jde o účel vědeckého výzkumu. Náhradní poplatek za užití autorského díla je poukázán německé organizaci vykonávající funkci kolektivního správce. Na tomto základě dostávají uživatelé tiskovou rozmnoženinu S užitím výjimečně pro osobní potřebu. Tištěná rozmnoženina je doručována koncovým uživatelům elektronickou poštou.

Uvedené případy v ČR, obdobně jako i četné další služby dodávání dokumentů v zahraničí prokazují, že mimo technického řešení této problematiky, především v podobě digitalizace např. tištěných klasických dokumentů, nebo vytvoření přímo elektronického dokumentu v digitální podobě, technické zařízení k jejímu doručení na internetu, třeba prostřednictvím elektronické pošty aj. je významným hlediskem realizace těchto služeb i právního přístupu k této záležitosti.

Jde pochopitelně i o zapojení do systému celoživotního vzdělávání. Technický rozvoj bude rapidně ovlivňovat další vývoj národních (ale i ostatních druhů knihoven) knihoven. Půjde především o uchování obrovského množství elektronických dokumentů (ať již textových nebo obrazových) na základě ekonomického přístupu. S cílem dosáhnout plnění těchto úkolů v co nejširším a největším rozsahu a finančně nejvýhodněji.

Dalším hlediskem rozvoje národních knihoven je jejich zapojení do národních i celosvětových komunikačních sítí. Národní knihovny též působí i v oblasti publikační. A právě publikování vyžaduje též dobře promyšlený pří-

stup k samotnému publikování, zvolit vhodnou cestu a snížit dosavadní náklady na publikování. K tomu účelu jistě poslouží i tzv. DTP- desktop publishing. Ekonomický pohled má jistě rozhodující význam v tomto pohledu na existenci a funkci národních knihoven. Avšak jistě významnou úlohu má a bude mít i v blízké budoucnosti právo. Problematika autorského práva se značně zvýrazní v souvislosti ze změnou podstaty knihovnických fondů, kde budou převažovat dokumenty v elektronické podobě. Celkový komplex těchto změn přinese mnoho pozitivního z hlediska uživatelů. Snadnější, rychlejší a také časově bezproblémová přístupnost elektronických dokumentů – elektronických zdrojů, napomůže uspokojení informačních potřeb uživatelů. Také bude snadné aktualizovat tyto dokumenty. Do jisté míry dojde i k ušetření prostor k ukládání fondů – viz dřívější stav, kdy převažovaly klasické knihovní dokumenty v tištěné podobě. Sníží se i počet ve fondech uchovávaných exemplářů knih, časopisů aj. Ovšem významně se uplatní i technická stránka (a s ní žel dojde i k zvýšení ekonomických nákladů na pořízení nové techniky), která bude požadovat častější výměnu technického vybavení národní knihovny (ovšem to se týká i dalších knihoven knihovního systému v ČR i v zahraničí). Užívání těchto dokumentů, ať již z vlastních fondů nebo zprostředkováním přístupu k elektronickým zdrojům jiných knihoven či institucí vyžaduje vhodnou právní regulaci, především aplikaci autorskoprávní ochrany. Další právní řešení si vyžádá i dlouhodobá archivace elektronických dokumentů – autorských děl, ve fondech, nejen národních knihoven. Zřejmě bude nutné využít možnosti licenčních smluv, jejich forma by vhodně regulovala po autorskoprávní stránce i archivaci a případně další užívání elektronických dokumentů.

Vzdálený přístup k elektronickým dokumentům, ať na území České republiky, v rámci Evropy či z celosvětového pohledu bude závislý na dalším rozvoji informačních sítí národního či celosvětového charakteru. A právě v zprostředkování přístupu k těmto síťovým informačním zdrojům je mnoho možností rozšiřovat služby národních, ale i např. krajských, základních i specializovaných knihoven. Knihovny musí hledat vhodný přístup, na základě manažerských analýz k těmto možnostem a volit ty nejvhodnější cesty, jak se do těchto aktivit zapojit. Nelze však opomenout, že v souvislosti s rozvojem informačních technologií a přístupových nástrojů vzrůstá konkurence ze strany dalších kulturních, vzdělávacích institucí – ať již tuzemských nebo zahraničních. Také samotní uživatelé mají často možnost připojovat se samostatně ze svého koncového počítače k elektronickým zdrojům a prostřednictvím např. vyhledávačů uspokojovat své informační potřeby. Tyto možnosti zahrnují i rešeršní činnost, která je významnou součástí služeb Národní knihovny ČR, ale i např. krajských a specializovaných knihoven v ČR.

Nízkonákladové publikování díky modernizaci vydávání nových odborných publikací na základě využití počítačové techniky sice usnadňuje vydávání potřebných odborných či tématicky všeobecně zaměřených publikací – viz tiskové

editory a jiné systémy DTP. Žel tyto technické prostředky jsou přístupné i jiným subjektům, především fyzickým osobám. Neúměrně vzrůstá počet těchto publikačních aktivit. A to se projevuje jak ve vlastní publikační činnosti Národní knihovny, tak i při plnění dalšího úkolu – vytváření komplexního fondu národní knižní produkce. Způsob jakým tuto otázku vhodně a jednoznačně řešit zatím neexistuje. Zvláště, když většina těchto produktů je umíst'ována prostřednictvím internetu na různých zdrojích – webových stránkách aj. A tak se právě při řešení tohoto problému spojuje několik přístupů : technický, ekonomický i právní. Demokratičnost užívání internetu a vystavování elektronických dokumentů, které mají charakter autorských děl, na volně přístupných místech – nástěnkách , webovských stránkách na serverech na internetu přináší mnoho právních problémů, které si zřejmě v budoucnosti vyžádají přinejmenším zamyšlení a hledání vhodných cest jak tuto situaci řešit. Také v souvislosti s touto aktivitou, službou Národní knihovny ČR, se uplatní několik paragrafů autorského zákona. § 56 odst. 1-5 AutZ zvláštní ustanovení pro licenční smlouvu nakladatelskou. (Nakladatelskou licenci je možné poskytnout buď jako výhradní nebo jako nevýhradní, v případě, že není v rámci dohody uveden typ licence platí, že jde o licenci výhradní, ovšem za předpokladu, že nejde o rozmnožování a rozšiřování díla v periodické publikaci). Tato smlouva musí být sjednána písemně. Může nastat i situace, že půjde o vydání zaměstnaneckého díla- viz § 58 odst. 1 zaměstnanecké dílo AutZ. V tomto případě se objevuje široká škála možností. Odstavec 1 § 58 autorského zákona stanovuje, že zaměstnavatel vykonává svým jménem a na svůj účet autorova majetková práva k zaměstnaneckému dílu, jde o dílo, které autor vytvořil v rámci splnění svých povinností na základě pracovního vztahu k zaměstnavateli. Ze znění zákona přisuzuje knihovně, jako zaměstnavateli, právo výkonu majetkových autorských práv k zaměstnaneckým dílům (např. odborným studiím, knize, knihovníka, informatika, zaměstnance) zaměstnavateli, knihovně. Avšak osobnostní práva autorská zůstávají zachována autorovi, i když dílo vzniklo v rámci zaměstnaneckého vztahu, ovšem autor je do jisté míry omezen ve výkonu svých práv (autor nemůže např. poskytovat formou podlicence k dílu třetím osobám, pokud ze smlouvy nebo ze znění zákona viz § 41 AutZ nevyplývá jinak). Do osobnostních práv autorských je zaměstnavatel oprávněn do jisté míry zasahovat, tyto zásahy vyplývající ze znění zákona – např. právo na zveřejnění či autorského označení – viz § 58 odst. 4 a 5 AutZ. Nastane-li situace, že autor zveřejněného díla, které bylo zařazeno do režimu zaměstnaneckého díla, ukončí pracovní vztahy zaměstnanecké k zaměstnavateli, skončí pracovní poměr v knihovně, pak podle znění § 58 odst. 8 AutZ práva zaměstnavatele nakládat s dílem zůstávají nedotčena. Poznámka: ovšem pokud se rozhodně zaměstnavatel postoupit právo k vydání např. určitého knižního titulu (zaměstnaneckého díla) třetímu subjektu – osobě, pak tak může učinit pouze se svolením autora (s výjimkou, že jde o prodej podniku nebo jeho části, což v případě knihoven nepřichází v úvahu). Je nutné též brát zřetel na znění § 87 AutZ právo nakladatele. Podle znění tohoto paragrafu má nakladatel

právo na odměnu v souvislosti se zhotovením rozmnoženiny pro osobní potřebu jím vydaného díla. Toto právo trvá 50let od vydání díla. Ustanovení § 27 odst. 7 platí obdobně. (Vzhledem k tomu, že text zákona č. 121/2000 Sb. autorský zákon výslovně nevymezuje subjekt nakladatele, je třeba jej nepřímo dovozovat z úpravy smlouvy nakladatelské – viz § 56 AutZ.

Národní knihovny by podle Wainwrighta měly uplatňovat v praxi realizaci sociální rovnosti a spravedlnosti. Jde především o možnost demokratického přístupu uživatelů – klientů knihoven, k informacím obsaženým nebo zprostředkovaných na základě služeb těchto knihoven. Národní knihovna ČR i ostatní knihovny poskytující veřejné služby, které jsou součástí systému knihoven umožňují, nejen přístup, ale poskytují služby zdravotně postiženým občanům. Zvláště zrakově handicapovaným či neslyšícím a nedoslýchavým. Avšak jde i o služby nabízené např. národnostním menšinám, bezdomovcům. Z hlediska zdravotně handicapovaným se plně uplatňuje i autorskoprávní pohled na tyto služby. Jsou uplatňovány výjimky týkající se zhotovování rozmnoženin autorských děl pro osobní potřebu handicapovaných uživatelů služeb národní knihovny, ale i ostatních knihoven v ČR. V souladu se zněním autorského zákona – viz § 25 a § 38.

Znění § 10 zákona č. 127/2001 Sb. – knihovní zákon, uvádí též další druhy knihoven, které jsou součástí knihovního systému České republiky. Jde o Knihovnu a tiskárnu pro nevidomé K.E. Macana a Moravskou zemskou knihovnu v Brně. Také tyto knihovny jsou povinny poskytovat služby uživatelům. Vzhledem k tomu, že v České republice je značné množství občanů všech věkových skupin, kteří jsou zrakově handicapovaní je velmi důležitá existence a funkce Knihovny a tiskárny pro nevidomé K.E. Macana- jde o knihovnu s univerzálním i speciálním fondem jejímž účelem je poskytovat a zprostředkovávat knihovní a informační služby zrakově handicapovaným. Umožňuje svým uživatelům výpůjční prezenční i absenční služby publikací v Braillově písmu, případně jim poskytuje i zvukové knihy. ze svých fondů nebo formou meziknihovních služeb z fondů jiných knihoven a institucí. V rámci své vydavatelské činnosti vydává publikace v Braillově nebo zvětšeném písmu a také vytváří zvukové knihy. Vydává a rozšiřuje časopisy a jiné periodické tiskoviny pro handicapované uživatele. Pořizuje, vytěžuje a zužitkovává databáze. Rovněž digitalizuje dokumenty pro potřeby zrakově handicapovaných. Bezúplatně zhotovuje tiskové rozmnoženiny, které souvisejí s poskytováním knihovnických a informačních služeb. Ovšem za předpokladu, že takto zhotovené rozmnoženiny nejsou uživatelem užívány k obchodnímu účelu. Za poskytnuté služby viz § 13 AutZ zhotovování rozmnoženin hradí uživatelé určité poplatky jako úhradu vynaložených nákladů – viz knihovní zákon.

Viz autorský zákon § 37 odst.1 písm. c) do práva autorského nezasahuje ten, kdo výhradně pro potřeby zdravotně postižených nechá zhotovit rozmnoženinu vydaného díla k nevýdělečným účelům v rozsahu odůvodněném

jejich zdravotním postižením. Výjimky z hlediska autorského práva pro zrakově handicapované ještě právně upravuje též § 38 AutZ jde o užívání díla půjčováním a pronájmem originálu nebo rozmnoženiny. Tato právní úprava se týká zvukových a zvukově obrazových záznamů, z hlediska knihovních dokumentů. Přestože je zněním § 38, odst. 2 AutZ omezena výjimka zhotovování kopií a netýká se počítačových programů a zvukových a zvukově obrazových záznamů. V případě zrakově handicapovaných uživatelů je možné dokumenty tohoto typu půjčovat a zhotovovat jejich kopie, ale musí platit, že je tak postupováno v souvislosti s postižením těchto uživatelů.

KTN poskytuje svým uživatelům též služby lokačního charakteru – zajišťuje informace o umístění a dostupnosti informačních fondů. KTN poskytuje též poradenské služby o katalozích, fondech a službách – formách využívání knihovny. Také zabezpečuje uživatelům přístup do lokálních bází dat i do síťových informačních systémů. Také poskytují elektronické služby.

Významnou součástí těchto služeb jsou i kulturní služby – např. různých přednášek, besed aj. Též zabezpečují prezentaci výstav a pořádají pro své uživatele různé tematické semináře. KTN nabízí zrakově handicapovaným též i mezinárodní knihovnické výpůjční služby.

Handicapovaní uživatelé mají prostřednictvím platné legislativy zabezpečené možnosti výjimek z autorského práva.

Východiskem pro služby knihoven jsou i různé studia a průzkumy zaměřené na funkci knihoven a též i oblast uživatelů, klientů těchto institucí. Zajímavá je studie: Informační potřeby obyvatel v sídlech střední a malé velikosti (venkovská sídla a malá města) a možnosti zajistit prostřednictvím sítě veřejných knihoven. Služby veřejných knihoven. Knihovna 21. století. podpora práce s národnostními menšinami, podpora všeobecné dostupnosti knihovních služeb pro občany se zdravotním postižením, kulturní, výchovná a vzdělávací činnost.

Významně se též uplatňují i mezinárodní projekty, které jsou součástí Rámcových programů Evropské unie, kdy knihovny, které vytvoří konsorcium řešitelů dostávají v rámci těchto projektů finanční granty pro oblast služeb zaměřených na ochranu kulturního dědictví, historických a vzácných fondů knihoven a jiných kulturních neziskových organizací, spojené s digitalizací těchto fondů, případně zaměřené na automatizaci knihoven, využívání moderních informačních technologií aj. Můžeme uvést některé příklady, které, byly součástí tematické části IST 5. rámcový program byl vyhlášen program zaměřený na Digital Heritage and Cultural Content Digitální dědictví a kulturní souvislosti v (ve skupině Multimedia Content and Tools), Jedním z těchto programů byl r. 2001 vyhlášené téma Next Generation Digital Collections. Tvorba a rozvoj digitálních knihoven je charakteristická pro některé evropské státy: Francii, SNR, Ve Francii vlastně vznikl mezinárodní digitalizační program podporovaný UNESCO Paměť světa. Velkoplošná digitalizace dokumentů uskutečnila Kongresová

knihovna v průkopnickém projektu American Memory v letech 1990 - 1995. Následoval gigantický projekt digitalizace pod názvem National Digital Library Program (NDLP). Jednalo se o digitalizaci 5 milionů dokumentů ze sbírek Kongresové knihovny tématicky zaměřené na historii USA v podobě rukopisů, fotografií map, ale i zvukových nahrávek a film. Výsledky tohoto digitalizačního programu se uplatňují v amerických školách při výuce historie. Samotný program měl své vlastní standardy, ale i digitalizační postupy, metodiku pro propojování rozdílných digitálních sbírek. Rovněž se intenzivně věnoval i problematice archivování v podobě dlouhodobého uchovávání těchto digitálních sbírek všechny tyto postupy vyžadovaly kvalitní organizaci, využití potřebné techniky a také i aplikaci práva, především autorského práva regulujícího činnost související s autorskými díly. Dalším zajímavým projektem z četného výčtu digitalizačních aktivit v USA se může prezentovat Stanfordská univerzita - pod názvem Stanford University Integrated Digital Library Projekt, Náročný projekt má za cíl vytvořit potřebnou technologii umožňující integraci současných, sbírek ale i dalších, které teprve budou vytvořeny a informačních zdrojů do komplexu v podobě virtuální digitální knihovny, jejíž předností bude možnost jednotného přístupu ke všem jejím složkám. Předností zmíněných digitálních knihoven je nejen převod fondů knihoven do digitální podoby, ale především soustředění velkého množství informací, snadno a rychle přístupných i přes heterogenost těchto souborů.

V USA však existují programy poskytující podporu vzniku a rozvoji digitálních knihoven na úrovni tamních univerzit, viz preferenční program Library Digital Initiative, který je produktem univerzity v Harvardu. Také Velká Británie věnuje značnou pozornost a podporu řadě projektů jejichž cílem je vznik a rozvoj digitálních knihoven. Reprezentativním je projekt eLIB, the Electronic Library Programme. Předností těchto aktivit je velká účast, především vzdělávacích institucí. Program byl zaměřen na počátku především na digitalizaci, publikování, elektronické dodávání dokumentů, přístup k elektronickým zdrojům a pochopitelně i vzdělávání. Zvláště závěr projektu přinesl mnoho nového i pro oblast knihovnictví. Zaměřila se na hybridní knihovny a velmi důležitý prvek pro vznik a existenci digitálních knihoven řešení dlouhodobého uchování a pochopitelně i zpřístupnění digitálních dokumentů. Všechny tyto postupy vzhledem k tomu, že pracují s díly, které spadají do režimu autorského práva, podléhají regulaci autorským právem, ale i do dalších oblastí práva, které nacházejí uplatnění v rámci digitalizace a činnosti digitálních knihoven. Vznikají nové problémy a okolnosti spojené s digitalizací, které v některých případech není schopná řešit současná legislativa, a tak je nutné zabezpečit vytváření nových zákonných norem, nebo jejich novelizaci, v souvislosti s potřebami praxe. Jde o užití digitalizovaných zdrojů v podobě elektronických dokumentů a jejich šíření, které vyžaduje respektování výlučného práva autora případně nabyvatele těchto práv, na základě licence uzavřením licenční smlouvy či zákonné licence vyplývající ze znění příslušného národního

autorského zákona. Nejde jen o oblast autorského práva, ale i návaznost ochrany osobních údajů obsažených v digitálních zdrojích knihoven, též i ze strany samotných uživatelů. Uplatňují se i principy vymezení právní síly v právním řešení určitých součástí tohoto procesu, zda má vyšší právní sílu zákonné ustanovení či vhodné znění licenční smlouvy. Knihovny, které poskytují informační služby formou přístupu ke svým digitalizovaným fondům umožňují jejich užití nesou právní zodpovědnost za obsah těchto dokumentů a takto nabízených informací.

Provozovatel systému, tudíž i knihovna poskytující veřejné služby společnosti, zodpovídá za případné nelegální zasahování do autorských práv ze strany jejích klientů (např. v případě nabídky užití hudebních nahrávek, případně nelegální úpravy archivovaných elektronických dokumentů ve fondech digitálních knihoven aj.) Možností jak ochránit elektronické dokumenty těchto knihoven před zneužitím je využití i technických nástrojů ochrany, které zabraňují přístupu do těchto fondů, bez potřebných uživatelských jmen, hesel aj., to se týká i zhotovování nelegálních rozmnoženin těchto děl a jejich další šíření za účelem nelegálního obohacení. K tomuto účelu je možné využít následující prostředky: šifrování digitálního obsahu, hardwarové známka aj. Pochopitelně i v aplikaci práva na vznik a rozvoj digitálních knihoven je nutné respektovat jaké právní principy a instituty z hlediska autorského práva jsou platné v jednotlivých zemích, kde digitální knihovny vznikají a nabízejí své služby uživatelům. Specifický přístup má právo USA, Kanada, ale i evropské země, členské státy EU, např. Francie.

Značnou změnu přinese i nové pojetí půjčování autorských děl v knihovnách, které v mnohých státech, nejen Evropy, ale i světa bylo bezplatné a stávalo se předmětem výjimky z výlučných práv autorských, tudíž knihovny nemusely žádat o souhlas autora toto dílo užit formou půjčováním svým čtenářům (klientům), ani mu platit za užití tohoto díla náhradní odměnu. V souladu směrnici Rady č. 92/100/EHS, o právu na pronájem a půjčování., ze dne 19. listopadu 1992. Také vzhledem k tomu, že bude i v souvislosti s rozvojem digitálních knihoven bude přibývat uživatelů služeb knihoven, on-line užití elektronických dokumentů a bude se logicky měnit i původní právní řešení tohoto užití autorských děl.. především v podobě uzavírání kolektivních licenčních smluv a také i způsobu a stanovení výše odměn a způsobu jejich platby, (Pochopitelně nedá se vyloučit ani uzavírání individuálních licenčních smluv prostřednictvím zástupců ze strany kolektivních správců. Digitální doručování dokumentů bude přibývat a zároveň se bude docházet k harmonizaci národního práva autorského s komunitárním právem ES. Viz informační směrnice Evropského Parlamentu a Rady č2001/29/ES z 21. května 2001, o harmonizaci některých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti. Významnou roli mají pro knihovny a jejich služby též vnitřní právní předpisy těchto institucí. Některé z nich vyplývají ze znění zákona č. 257/2001 Sb.knihovní zákon, jiné jsou ve vzorové podobě předepsány knihovnám např. jejich uživatelé. Významným zdrojem informací v tomto směru poskytují webo-

vé stránky Národní knihovny ČR určené knihovnám. Viz www.nkp.cz. Jde např. o materiál, který je věnován malým knihovnám zřizovaným zastupitelstvem těchto obcí.

Významným příspěvkem pro plnění povinnosti knihoven poskytovat veřejnosti informační služby jsou i průzkumy, které se uskutečnily v průběhu devadesátých let 20. století. Jedním z nich je průzkum, který se probíhal pod názvem: Informační potřeby obyvatel v sídlech střední a malé velikosti (venkovská sídla a malá města) a možnosti využití prostřednictvím sítě veřejných knihoven.

Dalším přínosné výsledky přinesl i výzkum uskutečněný v lednu 2003 s zaměřením na zvukové a zvukově obrazové dokumenty (Půjčování zvukových a zvukově obrazových dokumentů v knihovnách České republiky). Průzkum uskutečnila v lednu 2003 Národní knihovna ČR ve spolupráci se Státní technickou knihovnou a SKIP průzkum, jehož cílem bylo získat podrobné a především aktuální údaje o využívání zvukových dokumentů v knihovnách v ČR. Podařilo se získat odpovědi od 199 knihoven – viz vyplnění dotazníku v elektronické podobě a zároveň v tištěné podobě. Většinu respondentů tvořily knihovny patřící do knihovního systému, podle zákona č. 257/2001 Sb. - knihovní zákon. Průzkumu se zúčastnily tyto skupiny knihoven: veřejné knihovny jejichž zřizovatelem je obec nebo kraj, vojenské knihovny, vysokoškolské knihovny a odborné knihovny.

Viz následující tabulky s údaji z výzkumu z ledna 2003: (použito zdroje NK ČR z roku 2003).

	Počet obcí, kde knihovna půjčuje ZD	Počet obcí kde Knihovna ne- půjčuje ZD	Počet obcí v ČR CELKEM
Obce do 2000 obyvatel	10	5619	5629
Města 2001-5000 obyvatel	22	335	357
Města 5001- 1000 obyvatel	24	110	134
Města 10001-15000 obyvatel	14	26	40
Města 15001-20000 obyvatel	13	13	26
Města 20001-30000 obyvatel	18	10	28
Města 30001- 50000 obyvatel	15	0	15
Města 50001- 100000 obyvatel	17	0	17
Města nad 100 000 obyvatel	4	0	4

Veřejné knihovny obcí a měst	144
Vojenské knihovny	27
Vysokoškolské knihovny (včetně 3 školních knihoven)	16
Odborné knihovny	12
CELKEM	199

V sledovaných knihovnách tvoří fond zvukových dokumentů pouze 2% z celkového knihovního fondu. (V přehledu není úmyslně uvedeno hlavní město Praha.)

Půjčování zvukových dokumentů v knihovnách je standardní činností knihoven ve městech nad 30 000 obyvatel. podstatně menší byl podíl knihoven na půjčování zvukových dokumentů ve městech s počtem obyvatel od 10 000 – 30 000 obyvatel. A nejmenší počet výpůjček zvukových dokumentů se uskutečnil v městech od 5000 – 10 000 obyvatel, případně i méně a také obce s počtem obyvatel limitovaným 2000. V knihovnách zahrnutých do tohoto výzkumu tvoří zvukové dokumenty pouze 2% celkového knihovního fondu.

Dalším důležitým bodem průzkumu bylo i technické vybavení knihoven pro užívání zvukových dokumentů . Především jde o nutnost, aby knihovna disponovala prostorami (studovnou) a příslušným technickým vybavením, které umožňuje užívat tyto zvukové dokumenty – přehrávače (mělo v roce 2003) pouze 60% knihoven, ostatní půjčovaly zvukové dokumenty uživatelům absenčně). Nejdůležitější je aby knihovny vlastnily ve svém vybavení přehrávače CD. Pro většinu knihoven, které jsou součástí knihovnického systému knihoven poskytujících veřejné služby v České republice jsou důležité tzv. základní dokumenty, které vymezují jejich pozici v rámci společnosti, stanovují jejich základní charakteristiku jako instituce a také určují postupy pro řešení vztahů knihoven do nichž knihovny vstupují v průběhu existence a činnosti. Na knihovny se vztahují obecně platné zásady a potřeby vnitropodnikových pravidel, organizačních a řídicích norem, norem regulující činnost knihoven a chování např. jejich pracovníků či uživatelů. Tyto dokumenty určují kdo knihovnu zřizuje, za jakým účelem, zda jde o nevýdělečnou či hospodářsky zaměřenou instituci, Významné je stanovení rozsahu její činnosti a komu je určena, vztahy k veřejnosti, též jaká jsou vnitřní pravidla a normy.

V krátkém přehledu věnujeme pozornost vnitřním předpisům tzv. základních dokumentům knihoven v ČR. Nejdůležitějším dokumentem je tzv. zřizovací listina . Po právní stránce je tento dokument dokladem o zřízení, vzniku a existenci knihovny. Zřizovací listina ve svém znění obsahuje základní údaje o knihovně, které jsou nutné pro činnost knihovny a její vazby s vnějším prostředím a možnosti návaznosti na vazby další. Text zřizovací listiny je východiskem pro volbu,

zaměření dalších dokumentů - organizačních dokumentů . Jde o normy organizační: statut organizační řád, pracovní řád, spisový řád, skartační řád, aj. Normy řídicí.

Zřizovací listina má význam, nejen jako dokument určující zřízení instituce, účel jejího poslání, podobu oficiální registrace, ale i údaje o jejím právním statutu. Důležité je, že též určuje, které právní normy regulují činnost a poslání knihovny, (jde-li o subjekt, který má právní suverenitu nebo ne). Z tohoto hlediska můžeme rozlišovat tři typy knihoven.

◀ **knihovny s plnou právní subjektivitou (jako příklad uved' me Národní knihovnu ČR, Městská knihovna v Kutné Hoře, Krajská knihovna Vysočiny v Havlíčkově Brodě. Knihovna Matěje J. Sychry ve Žďáru nad Sázavou, aj.)**

◀ **menší profesionální knihovny a neprofesionální knihovny zřizované jako zálohované organizace, bez právní subjektivity, (viz § 40 odst. 1 vyhlášky č. 205/1991 Sb.**

◀ **veřejné knihovny, které jsou součástí jako útvar, oddělení, složka neknihovnické organizace, tedy kulturní organizace s plnou právní subjektivitou : např. muzeem, kulturním domem,, informačním centrem - (např. Informační středisko města Sobotky, které zahrnuje i městskou knihovnu v Sobotce) zřizované městem nebo obcí, za účelem plnění více druhů veřejně prospěšných činností , především kulturního charakteru. (Poznámka :ve Švédsku došlo na počátku devadesátých let 20. století k začlenění knihoven poskytujících veřejné služby např. do jedné tamní pošty, nebo v kuriózním případě i knihovna působila jako součást místní, městem provozované prádelny a čistírny).**

Zřizovací listina je důležitá a závazná pro vedení knihovny po stránce řízení, právní, ale i hospodářské (viz zákon č. 576/1990 Sb., o pravidlech hospodaření s rozpočtovými prostředky České republiky). Slouží i jako základní materiál pro ostatní organizační, funkční i metodické vedení knihovny a ovlivňuje i strukturu a obsah dokumentů, které je regulují.

(Z hlediska právního řádu je knihovna zařazena mezi obecně prospěšné společnosti (dále OPS), podle zákona č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech , viz § 3 a § 6 – založení a vznik OPS).

Z hlediska autorského práva je zřizovací listina knihoven, které mají právní subjektivitu, ale i které jsou bez právní subjektivity, v případě, že jsou součástí, po organizační stránce, víceúčelové kulturní organizace a jsou uvedeny v zřizovací listině např. městského kulturního střediska, městského muzea aj. místem, kde nachází uplatnění jednotlivých právních institutů tohoto práva. Ať již v části II. Účel zařízení: zaručení přístupu k informacím obsažených i v kni-

hovních a informačních fondch knihoven a informacím dalších knihoven, rovněž k informacím dalších knihoven a informačních zdrojů, včetně zdrojů přístupných prostřednictvím informačních sítí. Jde o zpřístupňování většinou děl podléhající režimu autorského práva.

Také autorské právo reguluje i řadu činností, které jsou zapracovány do části III. – Hlavní (a vedlejší) činnost: at' již jde o odstavec 1/ budování univerzálních fondů odborné, populárně naučné a krásné literatury a dalších dokumentů a informačních pramenů (zejména periodika, zvukové a zvukově obrazové dokumenty aj.) ze zřetelem k potřebám občanů všech sociálních a národnostních skupin (města obce a mikroregionu).

Vzhledem k tomu, že většina zmíněných dokumentů je dílem, které podléhá autorské právní ochraně, je nutné i k těmto fondům na tomto právním základě přistupovat Tento postup se týká i databází regionální literatury. Kdy je nutné respektovat, nejen samotná autorská díla v podobě dokumentů, ale i ochranu databáze podle § 88- 91 AutZ (ochrana uspořádání a obsahu databáze).

Aktivně propaguje a zpřístupňuje své knihovní a informační fondy individuálním i institucionálním uživatelům, a to jak absenčními či prezenčními výpůjčními službami, tak bibliografickými a informačními službami –rešeršními a kopírovacími službami v půjčovně pro dospělé a půjčovně pro děti (ve studovně , v hudebním oddělení) v hlavní budově.

Také tato část Zřizovací listiny se týká užívání autorských děl z fondů knihovny a jejich zprostředkování uživatelům služeb knihoven. Tato činnost spadá do režimu autorského práva, podle znění AutZ - § 13 rozmnožování autorského díla, zhotovení kopií díla, § 16 půjčování, § 38 odst.1 užití díla půjčováním originálu nebo rozmnoženiny , § 37 odst. 1 a odst. 2 AutZ užití díla rozmnožováním a rozšiřováním rozmnoženin,

V případě potřeby využíván meziknihovních služeb (výpůjčních, bibliografických, reprografických a informačních).

I tato část zřizovací listiny je právně regulovaná autorským právem - § 16 a § 38 odst. 1 AutZ. I následující část č. 4 podle níž knihovna zajišťuje přístup k informacím bez ohledu na místo jejich vzniku, využívá k tomu a uživatelům zpřístupňuje knihovnické, informační zdroje včetně zdrojů přístupných prostřednictvím sítě internet je právně ošetřena autorským právem.

Obdobně by bylo možné analyzovat další typy Zřizovací listiny (dále jen ZL) – viz ZL městské knihovny s regionálními funkcemi a i situaci, kdy je veřejná knihovna pojata jako organizační součást“víceúčelové“ kulturní organizace v její zřizovací listině.

Pro úplnost je třeba se zmínit i blíže o dalších základních dokumentech knihoven poskytujících veřejné služby: statut organizační řád, pracovní řád, archivní řád a spisový řád.

Organizační řád představuje soubor organizačních předpisů, které upravují vnitřní poměry knihovny, její organizační strukturu, vzájemné vztahy

mezi zřizovatelem knihovny a knihovnou.

Dalším z základních dokumentů knihovny je statut. Podle definice je v obecné podobě statut: řád, stanovy, předpis, který obsahuje zpravidla základní organizační, administrativní ustanovení určité korporace, spolku... at' již pro celý obor jejich činnosti, nebo jen pro určitý její výsek.

Z hlediska knihovny poskytující veřejné služby představuje statut dokument, který navazuje na zřizovací listinu. Představuje jej souhrn ustanovení o právním postavení knihovny, účelu proč byla zřízena, uvádí podrobný výklad o její činnosti, též zahrnuje i způsob řízení i organizační strukturu. Rovněž i způsob hospodaření, zásady pro komunikaci knihoven s okolním společenským prostředím aj. Statut vydává zřizovatel a má obsahovat údaje a fakta dlouhodobé působnosti.

Z hlediska významu, v rámci vnitřních předpisů knihoven, zaujímá druhé místo v pořadí jejich základních dokumentů. Podíváme-li se blíže na uspořádání organizačního řádu, především organizační strukturu knihovny, ale i výčet v seznamu všech činností knihovny. Tyto činnosti je nutné specifikovat a popsat - viz deset bodů obsažených v publikaci *Obecně prospěšné společnosti*. Praha: Montanex, 1997 .s.34 organizační řád mimo základních pravidel organizování – např. rozdělování úkolů, řídicí úrovně a rozpětí řízení obsahuje i stanovení odpovědnosti a pravomocí. (Pochopitelně je možné náš zájem rozšířit i o delegování pravomocí, ale také informování a koordinace a pravidla kontrolování. Organizační řád knihovny je vhodným prostorem k zapracování potřebných údajů týkajících se právní ochrany autorských děl využívaných v knihovnách, především z jejich vlastních knihovnických a informačních fondů, ale i zprostředkovaných prostřednictvím MVS aj. Organizační řád je viz (Šindelář 1994) dokumentem, který obsahuje přesné vymezení útvarové struktury a náplně činnosti útvarů. Definiuje vztahy nadřízenosti podřízenosti, odpovědnosti a pravomoci všech vedoucích (manažerů) a zaměstnanců.

Aplikace organizačního řádu pro knihovny s právní subjektivitou, který vydává knihovna sama – tedy vedoucí, ředitel této knihovny, který též zodpovídá za organizační strukturu knihovny. Organizační struktura této knihovny je v organizačním řádu uplatněna:

- 1/ základní ustanovení
- 2/ zásady řízení
- 3/ organizační uspořádání
4. závěrečná ustanovení

Vzhledem k vzrůstajícím aktivitám týkajícím se porušování autorských práv, zvláště k zvukovým dokumentům, případně zvukově obrazovým dokumentům, užívání databází, ale i zhotovování nelegálních rozmnoženin autor-

ských děl zveřejněných na internetu je nutné uskutečňovat stále více ochranných opatření, které by zabránily nelegálnímu užívání autorských děl i v knihovnách.

Mimo již uvedených možností ochrany autorských děl by bylo jistě z hlediska právní i provozní zodpovědnosti zapotřebí zvážit, zda by bylo možné zpracovat i do základních dokumentů knihoven, zvláště do zřizovací listiny, ale zcela určitě i do textu organizačního řádu, zvláště knihoven, které mají plnou právní subjektivitu odkazy na autorské právo. Je zapotřebí pečlivě zvážit, do které části těchto dokumentů by se daly zpracovat povinnosti zřizovatele, vedení knihovny, ale i jednotlivých pracovníků těchto institucí, formou povinnosti a zodpovědnosti za dodržování autorských práv k dílu. Jistě by bylo možné i uvést jakou zodpovědnost má uživatel služeb knihovny, v mnohem přesněji definované podobě, než dosud. Zodpovědnost za dodržování autorských práv by mohla zahrnovat, v rámci organizačního řádu, jednotlivé části struktury knihovny, např. u děl, které knihovna poskytuje svým uživatelům v hudebním oddělení (studovně) formou prezenčního půjčování – jde o zvukové případně zvukově obrazové dokumenty by mohl být zpracován způsob ochrany práva autorského k těmto dílům, také i zodpovědnost pracovníků knihovny a rovněž i způsob poučení, upozornění uživatelů jak se mají chovat a též i seznámení s případnými sankcemi, pokud dojde k nezákonným zásahům z jejich strany do práv autorských k jimi užívaných děl, např. půjčováním viz § 38 odst. 1 AutZ, kopírováním – viz § 13 a § 37 odst. 1 AutZ.

5. Autorské právo a jeho význam pro funkci knihoven

Autorské právo patří do systému práv k nehmotným statkům. Představuje souhrn zákonných norem upravujících vztah k autorskému dílu. Autorské právo: souhrn osobnostních a majetkových práv autora zahrnující práva osobnostní (právo na zveřejnění díla, právo osobovat si autorství a právo na autorský dohled) a práva majetková (právo dílo užít a udělit oprávnění k jeho užití, právo na odměnu.) Autor se může domáhat ochrany jsou-li jeho práva porušována a to např. formou určení autorství zákazu ohrožení jeho práva, odstranění neoprávněné rozmnoženiny, omluvou zadostiučinění formou zničení zhotovené rozmnoženiny, poskytnutí zadostiučinění nebo úhrady v penězích v případě vzniku vysoké škody.

Autorské právo představuje výhradní právo užívat duševní dílo.

I když v dávných dobách historie knihoven neexistovala autorská práva bylo nutné respektovat skutečnost, že knihy tvořících fondy těchto knihoven, ať již v písemné podobě (rukopisy) nebo tištěné mají určitou, často značnou hodnotu a mělo by být zabráněno jejich zcizení, případně je nutné je chránit před poškozením, ať již úmyslným nebo neúmyslným, katastrofou v podobě požárů, záplav, či svévolného ničení např. nepřátelskými vojsky. Jde o období starověku a středověku, ovšem podobné situace nastávaly i v průběhu obou světových vá-

lek, případně i v nedávné minulosti. Knihy již v těchto obdobích byly významnou součástí majetku, bohatství, jednotlivců nebo institucí, korporací aj. Ve středověkých klášteřích vznikaly knihy v skriptoriích a v klášterních knihovnách, kam byly ukládány a ochraňovány již v době jejich vzniku byly opatřeny upevněním na řetěze, aby se zabránilo jejich zcizení. Jednalo se však o zcizení hmotného majetku nikoliv duševních práv, obsahu těchto literárních, uměleckých a též i vědeckých děl.

Postupně vznikala potřeba chránit nejen knihy, rukopisy a jiná díla po stránce hmotné, jako hmotný majetek, ale chránit i práva tvůrců duševních hodnot v podobě tvůrčím způsobem vzniklých děl. Tak se začalo vytvářet autorské právo, které má svoji historii sahající až k prvním právním podobám zákonné normy ochraňující autorská práva k literárnímu dílu. Stalo se tak v Anglii, viz známý tzv. Anin zákon z r. 1709., který navazoval na zavedený systém registrace vytvořených knih, v době vlády anglického krále Jindřicha VIII., tím bylo stvrzeno právo autora k jím vytvořené knize a také autor získal právo k zhotovování kopií díla a jejich šíření. (Pro zajímavost je nutné podotknout, že forma registrace autora byla uplatňována ve Velké Británii až do začátku dvacátého století. V USA se uplatnila ještě mnohem déle až do doby, kdy se USA staly signatářem Revidované úmluvy Bernské, tedy do r. 1988). Zásada, že právní normy jsou lidem k užtku platí pro všechny právní normy a pro všechny vztahy.

České právo autorské a práva výkonných umělců, rovněž i u tvůrčích práv průmyslových z hlediska právní hierarchie vychází z veřejného subjektivního práva k výsledkům tvůrčí duševní činnosti – viz čl. 34 odst. 1 Listiny, a contr. čl. 41 odst. 1 Listiny). Ze znění tohoto článku Listiny vyplývá podstata ústavní a podústavní ochrany všech tvůrčích práv v ČR. tato práva jsou chráněná, vzhledem k tomu, že jde o kulturní lidská práva k uměleckým, vědeckým nebo technickým výtvorům je výkon právní ochrany zajištěn obyčejnými zákony. Je zvláště důležité, že stát je povinen chránit práva ke tvůrčím dílům zákonnou formou. V právním ustanovení zákonné ochrany tvůrčích práv je podstata pojem, smysl ústavněprávní normy, která, ne pouze konstatuje daný stav, ale přímo stanovuje příkaz. domáhat se práv k tvůrčímu produktu – dílu. Toho se může domáhat každý subjekt na ústavním základě, neboť jde o právo přímo stanovené zněním ústavy.

ČR chrání tvůrčí práva obyčejnými (ne ústavními) specializovanými zákony.

1/ právo autorské k literárním, uměleckým nebo vědeckým dílům. je chráněno zákonem č. 121/2000 Sb. autorský zákon

2/ právo výkonných umělců k uměleckým výkonům stát chrání zákonem č. 121/2000 Sb. o právu autorském

3/ právo patentové k patentovaným vynálezům stát chrání zákonem č. 527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích

Autorské právo je právo zaměřené na ochranu výsledků tvořivé duševní činnosti- duševnímu vlastnictví, představuje práva k literárním, uměleckým a vědeckým dílům, k výkonům výkonných umělců, tvůrců zvukových záznamů a k rozhlasovému a televiznímu vysílání, vynálezům, k vědeckým objevům a průmyslovým vzorům, modelům, k továrním i k obchodním jménům a obchodním názvům. Týká se i práva proti nekalé soutěži a zahrnuje i všechna ostatní práva vztahující se k duševní činnosti v oblasti průmyslové, vědecké, literární a umělecké. Právo autorské k dílu vzniká okamžikem, kdy je dílo vyjádřeno v jakékoliv vnímatelné podobě.

Základní zásadou autorského práva je teritorialita uplatnění právní ochrany. A proto platí, že na území České republiky je autorské právo aplikované prostřednictvím znění platného autorského zákona se vztahuje, nejen na autory, občany ČR, ale i na autory, kteří mají jiné státní občanství a jejich dílo vzniklo nebo bylo užito, zpřístupněno v různé podobě v ČR..

Autorské právo uplatněné v podobě aplikace příslušného v současnosti platného autorského zákona prošlo určitým vývojem a podstatnými změnami. Autorský zákon: je zákon upravující práva autora k jeho dílu, související práva (např. právo výkonného umělce, výrobce zvukového záznamu, nakladatele apod.), právo pořizovatele databáze a ochranu a kolektivní správu těchto práv. (Hauznerová).

Jak již bylo uvedeno v části 2. veřejné knihovny na území současné České republiky musely respektovat autorskoprávní regulaci v zákonné podobě. Jednalo se o několik zákonných norem, které se v průběhu času uplatnily a vystřídalily na tomto území. V současnosti platí autorský zákon č.121/2000 Sb., o právu autorském a právech souvisejících s právem autorským a změně některých zákonů, který nabyl právní platnosti 1.12.2000. Avšak ani tato právní norma již nevyhovuje vzhledem k rozsáhlým změnám ke kterým dochází v oblasti práv duševního vlastnictví, zvláště v souvislosti s rozvojem počítačové techniky a informačních technologií a také podstaty ochrany práv k autorskému dílu. Zatím probíhá legislativní proces, který má za cíl, aby byl schválen vládní návrh novely autorského zákona, který předložilo MK ČR v podobě vládního návrhu na začátku r. 2005. Novela by měla přinést řadu změn, především vychází ze znění Směrnice 2001/29 ES o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti (informační směrnice), Především jde o nový výklad znění čl. 5 odst. 5 další Směrnice Rady 92/100/EHS ze dne 19. listopadu 1992 o právu na pronájem a půjčování a některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s autorským právem. Znění čl. 5 odst.3 písm. n) umožňovalo určitou volnost výkladu pro členské státy, že mohou stanovit výjimky nebo omezení práv podle čl. 2 a 3 v těchto případech užití díla sdělením nebo zpřístupněním děl nebo jiných předmětů ochrany, které nejsou předmětem prodeje nebo licenčních podmínek fyzickým osobám pro účely výzkumu nebo studia a to prostřednictvím k tomu určených zařízení v prostředí institucí uvedených v odst. 2 písm. c.) pokud jsou uvedená díla nebo předměty

ochrany součástí sbírek těchto institucí, tedy knihoven, archivů, škol aj. nevýdělečných organizací.

Česká republika využila tohoto výkladu a umožnila prostřednictvím zákona č. 121/2001 Sb. podle § 16 půjčování užívání autorských děl formou zpřístupňování díla (originálu nebo jeho rozmnoženiny) zařízením přístupným veřejnosti nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu poskytnutím originálu rozmnoženiny díla k dočasné osobní potřebě, dále § 37 odst.1. AutZ. V podstatě se jedná o zásah do práv autorských, protože bylo tímto způsobem zlegalizováno půjčování autorských děl uživatelům na základě zákonné bezúplatné licence aniž by autorům byla poskytnuta alespoň odměna za toto užití jejich díla, z fondů knihoven poskytujících veřejné služby společnosti. Obdobná situace však nastala i v dalších členských státech EU, kde jak zní oficiální výklad, došlo k mylnému výkladu zmíněného čl. 5 odst. 5 Směrnice Rady 29/100/ EHS o právu na pronájem a půjčování... V nedávné době podala Evropská Rada žalobu na některé státy EU, které neplní povinnosti vyplývající ze znění komunitárního práva a poskytují neoprávněné výjimky z výlučných práv autorských k dílu, tedy půjčováním děl z knihovních fondů v rámci funkce knihoven, aniž by byla autorům a nositelům autorských práv k těmto dílům poskytnuta náležitá odměna za jejich užívání formou půjčování, případně nebyla stanovena, či spíše dohodnuta, příslušná výše této odměny. Došlo tak, až k paradoxní situaci, kdy žel ne zcela právně vhodné původní řešení za strany orgánu EU – Evropské Rady, poskytlo možnost širšího výkladu a přijetí opatření k právnímu řešení této problematiky, viz zmíněný čl. 5 odst. 1- 3 . Je jisté, že příliš velká volnost v právním výběru či řešení, viz tato právní situace, přináší více problémů než, kdyby byla taxativně vymezena náležitá povinnost zahrnující odpovědné subjekty, tedy i knihovny aj. neziskové instituce. Žaloba se týkala např. Belgie, kde příslušná právní norma – autorský zákon, právně neošetřil stanovení výše odměny poskytované za užívání autorských děl v knihovnách formou půjčováním uživatelům služeb knihoven. Obdobná situace vznikla i ve Francii, kde došlo na základě znění čl. 5 odst.3 k rozsáhlému uplatnění možnosti vynětí určitých kategorií zařízení z platby odměny autorům či nositelům autorských práv k dílům půjčovaných ve francouzských knihovnách. Do jisté míry se v těchto postupech projevuje i snaha jistých subjektů z řad nositelů autorských práv k dílům užívaných i v oblasti kultury a vzdělávání, především užití díla půjčováním a pronájmem originálu nebo rozmnoženiny, které v českém právním prostředí reguluje § 38 odst. 1 a 2 AutZ., výrobců zvukových záznamů, pořizovatelů databáze, velkých nakladatelství aj. Je všeobecně známo, že konečné znění Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES z 22. 5. 2001 bylo kompromisem předchozího lobování a střetu mezi názory podnikatelské sféry a oblasti kultury, především představované různými nevýdělečnými kulturními institucemi – knihovnamí, archivy, muzei, ale i vzdělávacími neziskovými organizacemi. Výsledek, který se snažil respektovat kulturní tradici a

význam zmíněných institucí, však byl spíše Pyrrhovým vítězstvím, neboť bylo jasné, že bude v poměrně krátké době podroben významným změnám.

Návrh zmíněné novely současného autorského zákona v ČR se dle právního trendu výrazně přibližuje k znění informační směrnice ES a přistupuje k řešení, které, pokud bude v navrhované podobě schváleno, nepřinese změny takového rázu, které by výrazně negativně zasáhly činnost neziskových institucí, především knihoven, archivů aj. V návrhu je v textu § 37 uvedena tzv. knihovní licence, viz § 37 odst.1 písm a) –c).AutZ. Knihovna bude mít možnost, viz odst. 1 tohoto paragrafu písm. a) zhotovit rozmnoženinu díla, která nemá přímý nebo nepřímý hospodářský nebo obchodní účel pro své archivní a konzervační účely. Problémem však zůstává, zda bude možné, aby knihovny poskytující veřejné služby společnosti měly také právo legálně užívat některé rozmnoženiny autorských děl, na něž je jim poskytnuta zákonná bezúplatná licence půjčováním. Jde o případy, kdy dojde ke ztrátě, zcizení nebo komplexního poškození originálu či rozmnoženiny z fondů knihovny, navíc titul není dostupný na knižním trhu.

V mnoha případech tato díla – knihy, které byly vydány před několika desítkami let a vzhledem k jejich tématickému zaměření i obsahu je velmi málo pravděpodobné, že by došlo k novému vydání těchto děl, před uplynutím doby trvání majetkových práv k dílu. Z hlediska knihoven však mají v jejich fondu své oprávněné místo a také i své uživatele. Je však často obtížné žádat autora (pokud je ještě naživu, či hledat jeho dědice aj.), případně spoluautora/y/ těchto děl či nositele autorských práv, o udělení licence k užití zmíněného díla v knihovnách půjčováním. V těchto, ne sice běžných, ale ne výjimečných situacích, je právo uvedené v textu § 37 odst. 1 písm. a) AutZ pouze jedním z potřebných kroků, ovšem není žel sladěno s vlastní funkcí knihovny. Přestože knihovna zpřístupněním díla veřejnosti půjčováním, tak nečiní za účelem hospodářského nebo obchodního prospěchu. Další snahy spojené s touto problematikou vedou k řešení, kdy je možné, aby knihovny, které poskytovaly díla veřejnosti půjčováním, a přitom došlo k jejich poškození např. některé jejich stránky byly vytrhány, aby tato poškozená kniha byla doplněna legálně zhotovenými kopiemi chybějících stran, případně menší části textu, jsou jistě dobře míněny a je možno tento návrh vítat, ale neřeší již zmíněné případy, kdy dochází k ztrátě, případně celkovému zničení knihy z fondů knihovny..

Přínosné je i znění § 37 odst. 2 návrhu novely AutZ: do práva autorského nezasahuje osoba uvedená v odst. 1 půjčuje-li originály nebo rozmnoženiny vydaných děl a zaplatí-li odměnu, která přísluší autorům ve výši stanovené v příloze tohoto zákona . Právo na odměnu autor nemá v případě půjčování podle tohoto odstavce na místě samém nebo půjčují-li se originály nebo rozmnoženiny vydaných děl školní knihovny státní a veřejné, vysokých škol. Národní knihovna ČR Moravská zemská knihovna Brno, Státní technické knihovna, Národní lékařská knihovna, Národní pedagogická knihovna Komenského a Parlamentní knihovna ČR. Jde o uplatnění čl.5 odst. 1 zmíněné směrnice ES upravujícího výjimku z

výlučného práva na veřejné půjčování. Členský stát EU mohou stanovit výjimku z výlučného práva uvedeno v čl. 1 pokud jde o veřejné půjčování za podmínky, že alespoň autoři obdrží odměnu za půjčování, mohou stanovit tuto odměnu s ohledem na své kulturně politické cíle.

Též čl. 5 odst. 3 - členské státy mohou vyjmout určité kategorie zařízení z placené odměny podle odst. 1 a 2 čl.

Dosavadní průběh legislativního procesu – schvalování vládního návrhu novely autorského zákona č. 121/2000 Sb. probíhá zatím úspěšně. Prošel již I a II. čtením v Poslanecké sněmovně ČR. A také 18.ledna bylo znění návrhu projednáváno na schůzi Výboru pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu.. Poslanecké sněmovny. Ovšem dokončení legislativního procesu jehož cílem je přijetí další novely autorského zákona v ČR se dá předpokládat nejdříve až na konci prvního pololetí roku 2006.

Významnou součástí autorského práva tvoří licenční smlouvy. Dosud platný autorský zákon podstatně upravil předchozí stav licenčních smluv vztahujících se na autorská díla. Vznikla nová podoba tohoto smluvního vztahu v podobě jednotné smlouvy licenční, tedy jediný typ smlouvy platící pro oblast práv k duševnímu vlastnictví (nehmotným statkům).

Autorské smlouvy, tudíž i licenční smlouvy jsou zvláštním druhem smluv občanskoprávních (Kříž 2005).Řídí se především ustanoveními autorského zákona.

Podívejme se blíže na znění § 46 AutZ licenční smlouva Základní ustanovení viz odst. 1 licenční smlouvou autor poskytuje nabyvateli oprávnění k výkonu práva dílo užít (licenci) k jednotlivým způsobům nebo ke všem způsobům užití, v rozsahu omezeném nebo neomezeném, a nabyvatel se zavazuje, není-li podle § 49 odst. 2 písm. b) sjednáno jinak, poskytnout autorovi odměnu. Je nutné respektovat i znění odst. 2 téhož paragrafu AutZ, který stanovuje vymezení oprávnění k výkonu práva dílo užít způsobem, který v době uzavření smlouvy ještě není znám. Ze zákona vyplývá, že dle znění § 46 odst. 4, v případě poskytnutí výhradní licence je nutné, aby smlouva měla písemnou podobu.Musíme si uvědomit, že licenční smlouva neumožňuje převod autorských práv z autora na nabyvatele těchto práv. V zákoně je zapracováno několik způsobů využití licenci – viz § 47 AutZ výhradní a nevýhradní licence. Výhradní licence má dvě formy: první brání autorovi právo dílo užít (jde o úplnou výhradnost) a druhá omezuje autora pouze v poskytování licence k dílu jiným osobám, ale zároveň umožňující autorovi osobní využití díla (výhradnost v prospěch autora). Zjednodušeno autor v případě udělení výhradní licence nesmí pod dobu trvání této licence udělit jiné osobě souhlas k užití díla a ani sám je nesmí užívat. Na rozdíl od toho nevýhradní licence opravňuje autora, aby dílo mohl sám osobně užít i udělovat souhlas užití díla jiným osobám.Specifikou nevýhradní licence je, že může existovat i na základě uzavření ústní smlouvy, není podmínkou, že musí mít písemnou formu. Licenční smlouva může mít i podobu bezúplatného smluvního vztahu, podmínkou je, že tato skutečnost bude uvedena výslovně v jejím

znění. Důležitost tohoto přístupu dokazuje fakt, že v případě, kdy není uvedena v znění smlouvy odměna je smlouva z právního hlediska neplatná. S výjimkou, že ze znění smlouvy jednoznačně vyplývá, že smluvní strany, projeví vůli uzavřít tuto smlouvu úplatnou i bez stanovení výše odměny autorovi, ale podle znění § 49 odst. 1 a 2 AutZ je nabyvatel práv k dílu povinen poskytnout autorovi odměnu obvyklou. Odměna úplatné licence může být sjednána jednorázově nebo podílovou formou, která souvisí s výši zisku z užití díla. Je však důležité brát zřetel na tak zvanou přiměřenou dodatečnou odměnu, již však je možné v znění smlouvy vyloučit. Kdy nastane tato situace? Jde o stav, kdy na základě uzavřeného smluvního vztahu úplatné licence, viz § 49 odst. 6 AutZ je-li odměna podstatně nižší, že na základě porovnání dosaženého zisku se projeví výrazný rozdíl, nebo znění smlouvy neobsahuje závislost odměny na zisku vzniklém z uzavřené smlouvy, pak vzniká autorovi nárok na přiměřenou dodatečnou odměnu, za předpokladu, že není sjednáno jinak. Jistě je, zvláště pro knihovny, důležitá možnost, že nemusí jít pouze o formu finanční kompenzace, ale i věcné plnění. Viz (Hartmanová 2003). V případě, že jde o licenční dohodu mezi nakladatelstvím a knihovnou, může nakladatelství jako subjekt tohoto smluvního vztahu poskytovat knihovně věcné plnění v podobě předání určitého množství exemplářů knih, časopisů aj.

Všimněme si i znění § 50 AutZ omezení licence. Viz odst. 1 tohoto paragrafu – stanovuje, že licence může být omezena na jednotlivé způsoby užití díla, způsoby užití díla mohou být omezeny rozsahem, zejména co do množství, místa nebo času. I pro knihovny je důležité toto vymezení a především i znění § 50 odst. 3 písm. a) územní rozsah licence je omezen na území České republiky, dále § 50 odst. 3 písm. b) který upravuje časový rozsah licence: omezením na dobu obvyklou u daného druhu díla a způsobů užití, ne na dobu delší než jeden rok, od poskytnutí licence. Důležitý je i odstavec 4 a odstavec 5 tohoto paragrafu. Z textu vyplývá, že je možné též na základě licence pořizovat rozmnoženiny přímé či nepřímé, trvalé či dočasné, vcelku nebo zčásti a to v jakékoliv formě a jakýmikoliv prostředky, pokud jde o rozmnoženiny v elektronické formě a ve spojení jak on-line, tak i offline. A podle § 50 odst. 5 AutZ je možné, nestanoví-li smlouva jinak, licence k rozmnožování díla zahrnuje i licenci k rozšiřování takto zhotovovaných rozmnoženin.

Rozhodně je důležité zahrnout do tohoto výčtu i nakladatelskou licenci, viz § 56 AutZ. Jde o licenci udělenou autorem díla nabyvateli za účelem rozmnožování a rozšiřování - tedy vydání díla slovesného, hudebně dramatického nebo hudebního nebo vyjádřeného podobným způsobem. Podle znění zákona jde o výhradní licenci, není-li sjednáno jinak. Knihovny mohou uplatnit tento typ licenci v případě, že samy provozují nakladatelskou činnost, např. budou vydávat literární díla: knihy, brožury, časopisy. Na základě tohoto smluvního vztahu získá autor oprávnění provést korekturu textu díla (autorskou korekturu), před jeho vydáním, v odpovídající lhůtě (přiměřené době). Tato úprava zahrnuje menší

tvůrčí změny díla. Realizace těchto změn nesmí způsobit nepřiměřené náklady pro nabyvatele licence (technickou korekturu musí učinit nabyvatel licence) Významná je samotná struktura a formulace licenční smlouvy. Pro nabyvatele autorských práv, z hlediska činnosti knihoven uživatele díla, je taxativní uvedení všech způsobů užití, tedy za jakých podmínek je licence poskytována, její rozsah i časový limit, dobu platnosti důležité. Někdy je výhodné uvést, že licence se uděluje ke všem způsobům využití díla. Vymezení účelu smlouvy je velmi důležité pro její znění i působnost. Přesné vymezení těchto podmínek je důležité při převodu klasických dokumentů do elektronické (digitální) podoby.

V knihovnách se uplatňuje zákonná licence s platbou náhradní odměny v návaznosti na zhotovování rozmnoženin díla na objednávku pro osobní potřebu objednavatele viz § 30 odst. 3 AutZ v podobě papírových tiskových rozmnoženin nebo podobný podklad prostřednictvím optického kopírovacího zařízení, s výjimkou rozmnoženiny díla hudebního, jejíž zhotovení ze znění zákona není povoleno. Dle platného AutZ má knihovna povinnost platit náhradní odměnu podle znění § 25 AutZ kolektivnímu správci organizaci DILIA (divadelní a literární agentura) 1 x do roka, ve výši upřesněné pro zhotovení černobílé nebo barevné rozmnoženiny. Za 1 ks černobílé tiskové rozmnoženiny platí knihovna 0,10 Kč za jednu barevnou rozmnoženinu na papír ,0,20 Kč (viz příloha AutZ). Zvláště digitalizace knihovnických dokumentů (autorských děl) a především způsob jejich dalšího využití. A proto je výhodnější do textu licenční smlouvy zpracovat různé způsoby užití: digitalizovaných dokumentů: např. doručování prostřednictvím elektronické pošty, ukládat je v elektronickém archivu nebo je zpřístupňovat na webových stránkách příslušné knihovnické instituce. Rozhodně není možné předpokládat, že půjde o výčet vyčerpávající všechny možnosti a druhy užití.

Náhradní odměna není stanovena za udělení dílo užít, ale za oprávnění dílo užít. Výjimku však představují, kdy povolení k užití vyplývá ze samotného znění zákona v podobě úplatné zákonné licence aj. V případě, že uživatel užije autorské dílo neoprávněně, tedy ne na základě licenční smlouvy nebo zákonné licence, následuje sankce a autor díla může požadovat na subjektu, který porušil v tomto případě autorská práva, vydání bezdůvodného obohacení vzniklého na tomto základě, ve dvojnásobné výši vyměřené obvyklé autorské odměny.

Licenční smlouvy nalézají své uplatnění i u databází, v souvislosti s právem pořizovatele databází. (Pochopitelně lze je využít i při ochraně práv souvisejících s právem autorským viz právo výkonného umělce, právo výrobce zvukového záznamu nebo právo zvukově obrazového záznamu).

U databázích nachází uplatnění několika druhů ochrany, jak autorského díla, tak práva zřizovatele databáze, která jsou chráněna nezávisle, ne jako jeden celek. Praktický příklad: v případě, že užijeme dílo, samo o sobě splňující podmínky pro zařazení k dílům autorským a samotné databáze jejíž je součástí, pak jde o dvojí užití, jak samotného autorského díla, tak právo zřizovatele databáze, nezávisle na sobě. A tak licenční smlouva právně regulující autorská práva

k databázi má-li splňovat optimálně svůj účel musí být vytvořena na základě odpovídající analýzy. Smluvní strany musí posoudit zda budou uzavírat licenční smlouvu, jejímž předmětem bude právo pořizovatele databáze, nebo jen práva k jednotlivým částem databáze – v podobě samostatných autorských děl. (Viz § 105 AutZ tzv. princip souběhu ochrany).

Licenční smlouvy však zahrnují i další druh těchto smluvních aktů, jde o licenční smlouvy, kdy jednou ze smluvních stran je kolektivní správa (příslušný kolektivní správce). Tento druh licenčních smluv se uplatňuje tehdy, kdy nabyvatel autorských práv potřebuje získat licenci k užití velkého množství děl. S jednotlivými autory je možné uzavřít licenční smlouvu velmi jednoduše. Ovšem za stavu, kdy jde o tisíce subjektů se využívá např. hromadná smlouva. Jedná se vlastně o licenční smlouvu uzavřenou v písemně, v podobě určitého generálního (komplexního) svolení k užití díla s uvedením výčtu, smluvených podmínek za sjednanou odměnu. Způsob platby této odměny je realizován formou pevně stanovené finanční částky na rok, případně jako určité procento z příjmů vzniklých užíváním autorského díla nabyvatelem, případně jako finanční částka placená za jedno použití. Jde především o užití elektronických dokumentů umístěných na internetu, stažením na disk počítače koncového uživatele. Uplatnění hromadných licenčních smluv pro služby knihoven související s zpřístupňování elektronických zdrojů a dokumentů se postupně stále více využívá. Knihovny poskytují objednavatelům, či uživatelům těchto svých služeb, požadované informace různým způsobem a poskytují možnost uživatelům využít tyto dokumenty na základě technických prostředků, které za předpokladu, že budou splněny určité podmínky, dostávají potřebné uživatelské jméno a hesla, jejich prostřednictvím se dostávají k těmto elektronickým dokumentům. K dodání žádaných dokumentů je využito doručování prostřednictvím elektronické pošty. Předností tohoto postupu je nejen možnost ošetření poskytnutých služeb po stránce provozní a právní, ale též umožňuje celkem jednoduchou a také efektivní kontrolu. Poskytovatel těchto služeb tak může vhodně sledovat doručení dokumentů konkrétní osobě, uživateli těchto služeb knihovny. Je též možné zvolit i následující postup: na základě dohody uzavřené s koncovými uživateli těchto služeb převést povinnost platit odměnu přímo na ně. Způsob realizace může být různý: např. uživatel si založí potřebný finanční účet a z něho jsou čerpány příslušné finanční částky za poplatky spojené s užíváním těchto služeb na základě hromadné licenční smlouvy. Koncový uživatel je opatřen elektronickým čtenářským průkazem.

Dalším typem licenční smlouvy je kolektivní smlouva. Nabyvatel práv k užití díla je sdružení, spolek aj. V České republice se jedním ze subjektů této smlouvy stal Svaz knihovníků a informačních pracovníků (dále SKIP) který je pověřen, ze strany knihovníků a knihoven, k jednáním se subjektem zástupců kolektivních správců.SKIP. Výsledkem je dohodnutí podmínek užití děl a také i postup při stanovení odměny a její výši pro všechny členy sdružení. SKIP musí mít právo své členy zastupovat. Vzhledem k tomu, že jde o sdružení, které

má též své členy a stanovy, musí platit, že sdružení je pověřeno svými členy uzavírat smluvní vztahy s jinými subjekty. Kolektivní smlouva většinou je také smlouvou hromadnou, udělená licence není omezena pouze na jednotlivá díla, ale vztahuje se k celému komplexu spravovaných děl příslušným kolektivním správcem, v tomto případě DILIA. Z toho vyplývá, že v např. DILIA poskytuje smluvnímu partnerovi prostřednictvím hromadné i kolektivní smlouvy svolení užití děl pouze těch autorů jejichž autorská práva sama smluvně spravuje. Kolektivní správci spravují práva tuzemských autorů s nimiž uzavřeli individuální smlouvu o zastupování, ale také i zahraniční autory, jejichž práva spravuje prostřednictvím tzv. recipročních smluv uzavřených se zahraničními subjekty, správci práv k duševnímu vlastnictví. Důležitá je působnost § 109 odst.9 AutZ, který stanovuje rozšíření dopadu hromadných smluv na všechna díla stejného druhu. Zůstává však bílé místo, které představuje počítačová síť internet. DILIA, divadelní agentura je kolektivním správcem práv k dílům literárním, uměleckým i vědeckým.. DILIA obdržela v r. 1997 od MK ČR oprávnění k výkonu kolektivních správy vykonávat kolektivní správu i pro oblast zpřístupňování literárních děl prostřednictvím internetu. DILIA však již plní jednu z povinností vyplývajících z kolektivní správy autorských práv, jde o poplatek, který na základě uzavřené licenční dohody mezi DILII a SKIPEM má právo vybírat náhradní poplatky za zhotovení tiskových rozmnoženin autorských děl. V současnosti není udělení licence spojeno s udělením souhlasu s užitím díla, nýbrž je pouze vybírána náhradní odměna za zhotovení rozmnoženin díla, prostřednictvím kolektivního správce DILIA a to na základě uzavřených hromadných a kolektivních smluv. Novela autorského zákona a s ní spojená změna autorského zákona 121/2000 Sb., pravděpodobně přinese i změnu znění § 106 odst. 9, kdy by princip rozšířeného dopadu hromadných smluv zahrnul i užití děl způsobem online.

Všimněme si i podlicence. Licence může obsahovat ve svém znění právo nehmotný statek užívat, ale také i právo nakládat s nehmotným statkem, tak, že nabyvatel bude oprávněn udělit licenci další osobě. Jde o tzv. podlicenci, aby mohl oprávněně nabyvatel licence udělit dalšímu subjektu právo nakládat s nehmotným statkem v podobě podlicence, musí získat souhlas v podobě licence od poskytovatele původní licence.

Velmi důležité je v jakém rozsahu je licence poskytnuta, zda ke všem způsobům užití – tzv. generální licence, nebo k jednotlivým způsobům užití, např. pouze k půjčování autorských děl originálů nebo rozmnoženin v hmotné podobě, nebo v podobě doručování rozmnoženin např. elektronickou poštou, sdělování veřejnosti prostřednictvím počítačových sítí internet aj. Vyhrazení licence, např. na zhotovení omezeného množství rozmnoženin, na určitou dobu, pro určitý okruh uživatelů (např. klientů knihovny, studentů školy aj.) Je nutné vždy ve znění smlouvy uvést rozsah užití i omezení, jinak smlouva uděluje licenci užití díla ve vymezeném rozsahu potřebnému k dosažení účelu smlouvy. Pokud není stanoveno jinak licenční smlouva je poskytnuta na území ČR, na dobu nejdéle jedno-

ho roku (jde o dobu obvyklou), množství obvyklé u daného druhu díla a jeho užití (Hartmanová 2001).

Licenční smlouvy se v následujícím období jistě stanou významným právním nástrojem k umožňování legálního užití děl spadajících do ochrany autorského práva i v knihovnách. Jak ovlivní jejich vývoj a znění trendy rozvoje informačních technologií, harmonizace právního řádu a tudíž i autorského zákona s odpovídajícím komunitárním právem, případně další významné vlivy formující právo k produktům duševního vlastnictví ukáže budoucnost i praxe.

Nelze opomenout, že k uživatelům knihoven v ČR patří i občané, kteří jsou zdravotně handicapovaní, ať již jde o klienty knihoven se specifickými zdravotním postižením – nevidomé a slabozraké nebo vozíčkáře či dalších uživatele služeb s jiným typem zdravotního postižení. Knihovny v ČR, zvláště Knihovna a tiskárna pro nevidomé K.E.Macana (dále KTN), která poskytuje svým klientům řadu knihovnických i informačních služeb. Mimo možnosti umožnit zdravotně postiženým přístup k fondům KTN: knihám v Braillově písmu, na objednávku kopie zvukových knih, které KTN legálně vyrábí. Knihovna spolupracuje s několika desítkami dalších knihovnických institucí působících na území ČR. Tyto knihovny, mezi něž patří např. Moravská zemská knihovna Brno, krajské knihovny: Krajská knihovna v Hradci Králové, Krajská knihovna Ostrava, Krajská knihovna Plzeň, Krajská knihovna Ústí nad Labem, jde o tzv. partnerské knihovny. A také i další skupina třiceti čtyř, především městských knihoven, včetně Krajské knihovny v Karlových Varech, které od KTN dostávají do svých fondů zvukové knihy. Uvedené knihovny mají též oddělení pro zdravotně postižené uživatele, včetně technického vybavení umožňující využívat služby těchto knihoven, viz počítače se speciálními počítačovými programy pro nevidomé. Klienti knihoven využívají jejich služby, např. Krajské knihovny Vysočiny, která má dlouholeté zkušenosti se službami věnovanými např. sluchově postiženým. Jsou jim nabízeny speciální dokumenty videokazety a CDROM opatřené titulky. Z tištěných titulů nabízí KKV v Havlíčkově Brodě užití děl se zkrácenými, pro tyto uživatele lépe srozumitelnými texty, s výkladem abstraktních pojmů. Pochopitelně knihovny věnují pozornost i např. dyslektikům, Také tyto služby knihoven se speciálním zaměřením na zdravotně postižené uživatele představují užití díla regulovaná autorským právem.

Autorský zákon věnuje pozornost zdravotně postiženým ve znění § 38 odst. 2 AutZ. Pochopitelně na skupinu uživatelů služeb knihoven se vztahuje i znění § 38 odst. 1. Zdravotně postižení, z hlediska užití díla půjčováním, ať již originálu nebo rozmnoženiny, představují zákonnou výjimku, viz již zmíněný § 38 odst. 2. Knihovny těmto klientům mohou půjčovat i rozmnoženiny zvukových a zvukově obrazových záznamů, v podobě knihovnických dokumentů, v souvislosti s jejich postižením. Na základě smluvních vztahů, mezi autory většinou literárních děl a KTN, jsou zhotoveny zvukové knihy- zvukové podoby různých literárních děl, které jsou dále šířeny formou zhotovených kopií zvukových knih,

zhotovených KTN na objednávku klienta, klientů z řad zdravotně postižených klientů. Smluvní akt mezi Knihovnou a tiskárnou pro nevidomé K.E.Macana v Praze a objednavatelem – subjektem, fyzickou osobou, která splňuje podmínku, že jde o zdravotně handicapovaného občana. V této smlouvě se též objednavatel zavazuje, že zhotovené kopie zvukových knih slouží pouze k osobnímu užití zrakově postižených uživatelů, v souladu s autorským zákonem, podle § 38 odst. 2 AutZ.

KTN v rámci poskytovaných kopírovacích služeb: zhotovují rozmnoženiny děl z fondů knihovny na základě objednávky- žádosti uživatele. Knihovna však již v samotném svém knihovním řádu podniká kroky zabraňující nelegálnímu zhotovování rozmnoženin autorských děl, které by bylo zásahem do práv autora k dílu, tedy by se jednalo o nelegálně zhotovenou rozmnoženinu autorského díla. Z právního hlediska je věnována pozornost otázkám souvisejícím s užíváním služeb veřejných knihoven v zemích EU zdravotně postiženými občany a zvýhodňování jejich pozice, též v komunitární legislativě.

(Doporučení č.2001/613 o mobilitě ve společenství pro studenty, osoby podrobující se odbornému školení, dobrovolníky, učitele a školitele, OJ L215,09/08/2001, str.30-37, Směrnice č.2002/19 o přístupu a vzájemném propojení elektronických komunikačních sítí a souvisejících zařízeních, ÚL L 108,24/04/2002, S. 7-20, Sdělení Komise: K Evropě bez bariér pro osoby se zdravotním postižením, COM (2000) 365 finál aj.)

I v oblasti služeb knihoven pro zdravotně postižené uživatele se uplatňuje digitalizace. Jak převod děl v klasické podobě do digitální. Nové informační technologie se v blízké budoucnosti uplatní při tvorbě, ale především šíření autorských děl výrazně i v návaznosti na služby knihoven zaměřené na zdravotně postižené uživatele . Rozhodně jde i o využívání moderní počítačové techniky, vyhledávání potřebných informací prostřednictvím speciálních softwarů, půjčování elektronických dokumentů CD ROM, DVD pro např. uživatele z řad neslyšících nebo nedoslýchavých pochopitelně patří též do oblasti autorského práva. Zdravotně handicapovaní uživatelé služeb knihoven využívají v přístupu k informacím různé počítačové vybavení, ať již samotný počítač, tak i software, podle kategorie svého zdravotního postižení. Tím je také dána forma přístupnosti webových stránek na internetu pro tento druh uživatelů. Využití autorských děl vystavených a dostupných na internetu je opět právně regulováno autorským právem státu, na jehož území je získaný dokument, informace užívána, v souvislosti s pobytem uživatele těchto služeb. Také pro internet platí zákonné úpravy autorského práva. Užití díla umístěného na internetu např. na webových stránkách je možné jen na základě udělení zákonné licence nebo osobně přímým souhlasem nositele autorských práv k příslušnému dílu. Dá se předpokládat, že s rozvojem informačních technologií a také sblížení autorského práva ČR s komunitárním právem dojde v budoucnosti k řadě změn v právní regulaci poskytovaných služeb.

V nedávné době v souvislosti s nástupem digitalizace a rozšířením a rozvojem jejího užívání objevuje nový pojem digitální (elektronická) knihovna. Přibližme si digitální knihovnu. Digitální knihovna, někdy se používá i termín virtuální knihovna představuje uspořádaný (spravovaný) soubor informací včetně přidružených služeb uložených v digitální podobě a přístupných prostřednictvím internetu. Vznik digitálních knihoven má velký dopad na uplatnění kritérií autorského práva v tomto typu institucí s digitálními fondy. V roce 1971, v rámci projektu Guteneberg na americké univerzitě v Illianos, začal proces zřizování veřejně přístupné digitální knihovny. Projekt Gutenberg otevřel nový přístup k pojetí digitálních fondů. Uživatelům byl nabízen ve formátu ASCII zdarma přístup elektronických dokumentů v podobě elektronických knih (e-knih).

Tyto texty jsou volně přístupné jako public domain. Z právního hlediska jde o volné užití těchto textů, které nespádají do režimu autorského práva. Snadnost přístupu k těmto elektronickým zdrojům, rovněž je možné tyto elektronické texty dále šířit, přizpůsobovat a též i předávat. Následovaly další významné a vlastně průkopnické projekty mimo již zmíněného Projektu Gutenberg, též projekty Million Book Projekt a Gogole Print. Tento krok k digitalizaci fondů knihoven otevřel cestu k rozšíření této významné podoby transformace klasických tištěných fondů digitalizací do elektronické podoby. Budoucnost přinese rychlý a rozsáhlý růst počtu digitálních fondů a vzniku nových digitálních (elektronických knihoven). V České republice dochází k digitalizaci fondů knihoven např. v Národní knihovně ČR, Knihovně Akademie věd v Praze, Moravské zemské knihovny a aj. Pochopitelně s rozvojem a rozšiřováním digitálních knihoven v České republice, ale i v zahraničí (např. Švýcarsku, Slovensku aj.) se stále více uplatňuje ochrana autorských děl při digitalizaci, ale i samotných děl zařazených do digitálních fondů knihoven. Nabízí se relativně široká škála možností jak právně řešit. Jistě je situace u jednotlivých typů knihoven rozdílná. Ať již jde o veřejné knihovny se specializovanými fondy, případně i knihovny, které nepatří do knihovnického systému dle zákona č. 257/2001 Sb. např. vysokoškolské knihovny, digitalizace jejich fondů je rozdílná a také se může lišit přístup právní ochrany těchto děl. Rozhodně vznik digitálních fondů, zvláště ve větším rozsahu, musí respektovat využívání takto vzniklých fondů elektronických dokumentů, zda budou v potřebném rozsahu užívány čtenáři, či můžeme říci klienty knihoven. Též se změní skutečnost v knihovnách pokud se týká tvorby digitálních fondů. Většina moderních knihoven bude mít též digitální fondy, některé ve větším rozsahu, jiné budou zcela digitalizované, další jen v malém rozsahu. Z hlediska autorského práva je nutné chápat, že digitalizace představuje zhotovení elektronické rozmnoženiny díla a její další šíření. Autorská díla spadající do režimu autorské ochrany jsou ze strany producentů digitálních fondů pečlivě sledována z právního hlediska, třeba formou různých technických způsobů ochrany těchto děl, např. prostřednictvím umožnění přístupu k těmto elektronickým fondům na základě určitých uživatelských jmen, paswortů. V zahraničí jsou často využívány systémy správy autorských děl – Digital Rights Manage-

ment, DRM). Tyto systémy umožňují podrobnou kontrolu užívání jednotlivých digitálních dokumentů, především sledovat zda jednotliví uživatelé – přesněji koncoví uživatelé těchto služeb, kterým je poskytován přístup ke konkrétním dokumentům užívají dílo legálně. DRM umožňuje přehled užívání jednotlivých titulů, počtu, rozsahu stran (částí) digitálních dokumentů formou kopírování stránek nebo zhotovení tiskových kopií a také i časový úsek užívání díla. Uplatnění těchto systému na území ČR je vzhledem k nákladům spojeným s jejich pořízením vlastně není.

Z hlediska komplexního právního pohledu na problematiku knihoven a jejich služeb je nutné se zmínit blíže i pojmu průmyslového vlastnictví a jeho ochrany, především v souvislosti se dvěma okruhy tématického zaměření, které se buď týkají činnosti knihoven nebo by mohly být využity v knihovnách, jde o nárůst zprostředkovaných služeb knihoven, vyhledávání dokumentů z různých elektronických zdrojů prostřednictvím internetu pro uživatele služeb knihoven např. ve zdrojích patentových úřadů, případně komerčních zdrojích databázových středisek. Rovněž i již v předchozím textu mé disertační práce uvedené snahy po patentovatelnosti určitého druhu počítačových programů, tedy jejich zařazení do režimu průmyslových práv, pojetí jako vynálezu, případně zlepšovacího návrhu. Pojem průmyslového vlastnictví je spojen s pojmem širšího rozsahu, duševním vlastnictvím. Právní oficiální definice průmyslového vlastnictví však neexistuje. Jednoduše řečeno, průmyslové vlastnictví představuje pouze určitý úsek duševního vlastnictví s určitými specifickými rysy. Předmětem práva průmyslového vlastnictví jsou vynálezy, užitkové vzory, průmyslové vzory, ochranné známky a také označení původu a zeměpisná označení. Tyto předměty ochrany se odlišují od předmětů ochrany duševního vlastnictví svým zaměřením v podobě průmyslové (hospodářské) využitelnosti a také i nutností v podobě úředního požadavku na zápis do veřejnoprávního rejstříku. Teprve na základě tohoto zápisu dojde ke vzniku výlučných práv k předmětu ochrany na základě zvláštních právních předpisů – průmyslových práv. Pro úplnost je nutné dodat, že předmětem průmyslového vlastnictví jsou všechny objektivně vyjádřené nehmotné předměty, které se stávají předmětem občanskoprávních vztahů, podle § 118 odst.1 občanského zákoníku. Tyto předměty jsou chráněny též zvláštními zákony, jako některé předměty vzniklé tvůrčí činností: vynálezy, zlepšovací návrhy, průmyslové vzory a užitné vzory, tak jako jiné předměty, které vznikly jako výsledek netvůrčí činnosti: např. obchodní firma, ochranné známky aj. Předměty průmyslového vlastnictví právně regulují některé mezinárodní smlouvy na ochranu průmyslového vlastnictví – viz pařížská úmluva o ochraně průmyslového vlastnictví uzavřená v r. 1883. Nebo moderní pojetí ochrany průmyslového vlastnictví, Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví - Dohoda TRIPS. Právo průmyslového vlastnictví z objektivního hlediska představuje souhrn právních norem, které upravují společenské vztahy týkající se činnosti fyzických a právnických osob, (týká se jak činnosti duševní tvůrčího zaměření, fyzických osob, tak působnosti netvůrčí osob fyzických i právnic-

kých), jejich výsledkem jsou nehmotné předměty, tedy předměty průmyslového vlastnictví a různé společenské vztahy vznikající při uplatňování těchto předmětů ve společnosti. (Ještě poznámka: nepřímým předmětem jsou jednotlivé společenské vztahy regulované právem průmyslového vlastnictví. Nepřímým předmětem jsou jednotlivé předměty (vynálezy, ochranné známky aj.) průmyslového vlastnictví. Podobně jako v oblasti autorského práva i u průmyslových zpráv se rozlišují majetkové vztahy a vztahy osobnostní podle § 1 odst. 2 občanského zákoníku. Průmyslové vlastnictví tvoří součást práva soukromého, přestože zahrnuje i mnoho veřejnoprávních prvků. Z hlediska subjektivního pojetí představuje právo průmyslového vlastnictví souhrn oprávnění určité fyzické nebo právnické osoby, vztahující se k jednotlivým předmětům průmyslového vlastnictví, stanovuje chování určitým způsobem, meze právní regulace určuje objektivní právo. Vznik práv k jednotlivým předmětům průmyslového vlastnictví chráněných zvláštními zákony je podmíněn:

- a/ zápisem do veřejnoprávního rejstříku nebo
- b/ jinou právní skutečností

Zápis příslušného předmětu průmyslového vlastnictví do rejstříku vedeného Úřadem průmyslového vlastnictví, případně dalším úřadem, viz úřadem pro harmonizace ve vnitřní trhu ohledně ochranných známek Společenství zapsaných průmyslových vzorů Společenství.

Délka trvání ochrany průmyslových práv: průmyslová práva zanikají uplynutím doby platnosti ochrany příslušného předmětu průmyslového vlastnictví, v podobě vzdání se práv majitelem /vlastníkem nebo na základě rozhodnutí příslušného státního orgánu, který je k tomu oprávněn, Úřadu průmyslového vlastnictví. právní ochrana příslušného předmětu průmyslového vlastnictví zásadně zaniká okamžikem, kdy došlo k právní skutečnosti rozhodné pro její zánik.

V těchto případech zaniká právní ochrana ex.nunc. Na základě rozhodnutí Úřadu průmyslového vlastnictví však může dojít také k zániku právní ochrany ex tunc jako by nikdy nebyla udělena.

I když se problematika průmyslového vlastnictví týká spíše odborných knihoven technického zaměření (též vysokých škol např. fakult ČVUT, VŠCHT aj.) nebo úřadů udělujících patenty k předmětům průmyslového vlastnictví je nutné je též brát v úvahu, zvláště se snahou některých skupin a i určitých složek Evropské unie řešit právní regulaci některých druhů počítačových programů formou patentovatelnosti. Předpokládejme, že tato snaha nebude mít ani v budoucnosti úspěch a tudíž nepřinese problémy žádnému druhu knihoven na území České republiky

6. Ochrana autorských práv v knihovnách

6.1. Právní ochrana tištěných dokumentů v knihovnách

Všechny knihovny, které jsou součástí knihovnického systému České republiky a jsou tudíž registrovány v informačním systému Ministerstva kultury obsahují ve svých knihovních fondech základních i speciálních dokumenty, které mají charakter autorských děl a tudíž spadají pod autorskoprávní ochranu na základě platné zákonné normy autorského zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a s změnách některých zákonů (autorský zákon). Většina dokumentů v knihovních fondech tvořených tištěnými dokumenty: v podobě knih, časopisů, novin, ale i různých margiálních tisků tvoří autorská díla. Mezi knihovnami tvořícími systém knihoven v České republice nalezneme instituce, které spravují též často rozsáhlé a z hlediska kulturního dědictví vzácné tisky historických fondů. Jde o soubory, které obsahují často unikátní tisky – ale i rukopisná díla. Národní knihovna ČR má ve svých fondech historických a vzácných tisků mnoho inkunábulí – prvotisků a také tiskovin z konce patnáctého století a též z následujících století 16. a 17. Z hlediska autorskoprávní ochrany jde o díla, které již vzhledem k době svého vzniku nespádají do oblasti autorskoprávní ochrany, ale vzhledem k svému historickému a kulturnímu významu jsou chráněna často jako významné kulturní památky. Obdobně je možné zahrnout do tohoto vysvětlení i další historické a vzácné fondy pocházející z období 18. – 19. století. A k tomu můžeme přičlenit i tiskoviny, které byly vydány v prvních desetiletích dvacátého století. V souvislosti se změnou autorského zákona, kdy byl v roce 2000 nahrazen předchozí autorský zákon č. 35/1965 Sb. došlo ke změnám v režimu ochrany autorských práv k dílům, která již se v důsledku času stala volnými díly, která nespádají do autorskoprávní ochrany. Vzhledem k tomu, že došlo k prodloužení doby trvání majetkových práv k dílům – viz § 27 odst. 2 Trvání majetkový právo – prodloužení doby trvání majetkových práv k dílu v době po smrti autora, z původně stanovené doby 50 let po smrti autora na 70 let, pokud není stanoveno jinak. A tak se stala některá autorská díla, která jsou součástí knihovních fondů knihoven v ČR opět příslušná do režimu autorskoprávní ochrany. Viz např. díla Karla Čapka, který zemřel v r. 1939. Tudíž v roce 2005 uplynulo od jeho úmrtí více jak 66 let a jeho knihy spadají dosud do režimu ochrany podle autorského zákona.

Zvláště nově získané knižní fondy knihoven, zveřejněných v současnosti, jsou tudíž z hlediska autorského práva chráněny. V případě knih – tištěných dokumentů, však jejich zneužití v rámci především výpůjčních služeb knihoven viz § 16 AutZ - nelegální zhotovení rozmnoženiny za účelem nezákonného obohacení příliš nehrozí. Vzhledem k tomu, že knihovny nabízí tyto knihovní dokumenty ze svých knihovních fondů (jde zvláště o encyklopedie, odborné publikace, knihy, které byly vydány před r. 1950 aj.) nebo prostřednictvím meziknihovních výpůjčních služeb k prezenčnímu půjčování v čítárnách či studovnách, je nebezpečí nelegálního zneužití těchto děl, např. formou nezákonného zhotovené kopie pro obchodní účely, málo pravděpodobná. Též se týká i absenčních výpůjček domů, kde sice nelze vyloučit určitou formu zhotovení nelegálních

kopíí (pro osobní potřebu uživatel), ale zřejmě ne za účelem hospodářského nebo obchodního obohacení (získání neoprávněného obohacení).

Knihovní fondy jsou z hlediska autorského práva (pokud jde o autorské dílo) užívány většinou půjčováním – viz znění § 16 a též i § 37 – užitá díla rozmnožování a rozšiřování rozmnoženin. Jde o výjimky z autorskoprávní ochrany, které dosavadní autorský zákon umožňuje nevýdělečným kulturním – nebo můžeme říci paměťovým institucím mezi něž patří i knihovny. A tak knihovny mohou zhotovovat rozmnoženiny autorských děl pro svoje archivní a konzervační účely. Tímto způsobem mohou knihovny zhotovit rozmnoženiny chybějících knižních aj. titulů, např. pro své konzervační fondy – viz Národní knihovna ČR. V případě, že došlo k poškození –např. živelnou pohromou požárem, povodní těchto knihovních dokumentů v tištěné podobě. Problémem však dosud bylo, že v případě, že došlo ke ztrátě nebo poškození knihovního dokumentu např. titulu čtenáři příslušné knihovny často žádané knihy – viz díla Karla Čapka : Válka s mlouky, knihovna mohla sice prostřednictvím meziknihovních služeb získat nebo sama vyhotovit rozmnoženinu této knihy, ale nemohla ji na základě znění autorského zákona půjčovat svým uživatelům. V případě, že tak konala přestupovala zákon. Ovšem § 37 odst. 2, písm a/ AutZ umožňuje knihovnám zhotovit při užití díla dočasnou nebo náhodnou rozmnoženinu díla v elektronické podobě, která nemá sama o sobě hospodářský význam a to za účelem, že umožní optimálnější využití díla . Ovšem za předpokladu, že zhotovení takové rozmnoženiny je nedílnou a především nezbytnou součástí technologického postupu zpřístupnění díla, k němu patří i zhotovení této rozmnoženiny a tím je umožněno účinné fungování přenosového systému. Také text § 37 odst. 2 písm. c/ AutZ poskytuje výjimku z autorských práv, avšak umožňuje zhotovení rozmnoženiny díla výhradně pro potřeby zdravotně postižených- k nevýdělečným účelům a v rozsahu odůvodněném zdravotním postižením těchto uživatelů služeb knihoven.

Jistě je i důležité věnovat pozornost následujícímu paragrafu AutZ - viz § 38 – užití díla půjčováním a pronájmem originálu nebo rozmnoženiny. A tak knihovny mohou legálně půjčovat svým klientům originály ale většinou rozmnoženiny autorských děl, avšak musí respektovat i znění § 38, odst. 2, užití díla půjčováním a pronájmem originálu nebo rozmnoženiny, že není možné zhotovovat rozmnoženiny počítačových programů bez svolení autora nebo nositele autorského práva k počítačovému programu pokud jde o autorské dílo nebo zvukově obrazového záznamu. Je však možnost tuto výjimku uplatnit i na zmíněné knihovní dokumenty, ovšem jen v případě, že tyto kopie budou zhotoveny pro potřeby zdravotně postižených v souvislosti s jejich postižením.

V rámci výpůjčních služeb knihoven jsou nabízeny uživatelům služeb knihoven i výpůjčky souborných děl – jde především o různé sborníky, encyklopedie, antologie, pásmo, ale i časopis a jiná souborná díla, většinou jde z právního hlediska o klasické nebo elektronické databáze, také tato díla jsou-li součástí fondů knihovny, nebo je prostřednictvím jejich služeb umožněn přístup k těmto sou-

borným dílům jiných knihoven a např. kulturních institucí je možné je legálně užívat. V textu § 36 omezení práva autorského k dílu soubornému je zakotvena výjimka týkající se užívání souborného díla – v podobě přístupu k jeho obsahu za účelem běžného užívání tohoto obsahu. Ovšem musí jít o subjekt oprávněného uživatele databáze.

Vzhledem k současné situaci a též i blízké budoucnosti zabezpečení právní ochrany užívání tištěných knihovních dokumentů z fondu knihoven nebo jimi zpřístupněných dokumentů uživatelům prostřednictvím meziknihovních služeb či formou zhotovení jejich papírových rozmnoženin, prostřednictvím rozmnožovacího zařízení, je ve srovnání s ostatními druhy dokumentů z knihovních a informačních fondů knihoven v České republice nejsnadnější. Autorskoprávní ochrana zabezpečuje ve znění současného autorského zákona tuto ochranu v potřebném rozsahu i podobě.

Pochopitelně tím však nelze opomíjet pozornost ochraně autorských práv k dílům, které jsou umístěny ve fondech knihoven a zpřístupňovány uživatelům, především v podobě výpůjčních služeb jejich čtenářům – klientům. Z právního hlediska však může docházet spíše k překračování právních předpisů např. zcizením vypůjčených knižních titulů či časopisů, jejich poškozování atd. Jde však o záležitosti, které spadají do oblasti občanského nebo trestního práva- přestupky, trestné činy. Je však nutné, aby knihovny s těmito možnostmi počítaly a také podle toho stanovily podmínky, především absenčního půjčování knihovních jednotek – autorských děl uživatelům, v rámci svých vnitřních předpisů – knihovního řádu a výpůjčního řádu jednotlivých knihoven. Především se tento postup týká provozovatele knihoven poskytujících veřejně knihovní a informační služby, aby věnoval potřebnou pozornost a také jeho přístup k přípravě, aktualizaci knihovního a výpůjčního řádu knihovny jejímž je zřizovatelem kontroloval a zajistil jeho kvalitní a i z právního hlediska optimální formulaci a znění.

V současné době v souvislosti s dokončováním legislativního procesu týkajícího se schvalování vládního návrhu novely autorského zákona č. 121/2000 Sb., dojde k významné změně týkající se právní úpravy půjčování- viz § 16 AutZ autorských děl, tudíž i v tištěné podobě v knihovnách v České republice. Změna § 37 AutZ v podobě tzv. knihovnické licence, která bude plně harmonizována ze zněním Směrnice ES z r. 1992 – č. 92/100/ EHS, o pronájmu a půjčování..... informační směrnice z 29/2001/ES, o harmonizace některých aspektů autorského práva, ale i znění § 38 odst. 1 AutZ užití díla půjčováním a pronájmem originálu nebo rozmnoženiny. V nové právní úpravě dojde k změně, která uvede na pravou míru dosavadní ne zcela legální postup v oblasti půjčování autorských děl knihovnami uživatelům, bez svolení autora, ani placení finanční odměny za tento způsob využití díla. Novela stanovuje, že se bezúplatná zákonná licence změní v úplatnou zákonnou licenci. Knihovny budou povinny platit náhradní odměnu autorům děl užívaných v knihovnách způsobem půjčováním uživatelům, prostřednictvím kolektivních správců autorských děl zřejmě organizace DILIA. V znění přílohy zákona bude stanovena výše této náhradní autorské odměny, ve

výši 0.50Kč za půjčení jedné knihovnické jednotky. Celkovou částku, která podle dosavadního stavu a odhadu ze strany kolektivních správců představuje ca 25 milionů korun za rok, bude hradit stát.

Výjimka, která bude vlastně zákonnou neúplatnou licencí, poskytovanou de lege lata – ze znění zákona některým zařízením non-profit knihovnám, viz jejich taxativní výčet ve znění příslušného paragrafu AutZ: jde o Národní knihovnu ČR, Národní pedagogickou knihovnu J.A.Komenského, Parlamentní knihovnu a Národní lékařskou knihovnu, které jsou vyjmuty z plateb náhradních odměn autorům prostřednictvím kolektivním správcům, některé knihovny v ČR také vykonávají i nakladatelské služby, vydávají odborná díla, příležitostné publikace, metodické příručky, sborníky. Také v tomto případě jde většinou i tištěné dokumenty. Autorský zákon právně reguluje tuto aktivitu v podobě § 56 zvláštní ustanovení pro licenční smlouvu nakladatelskou odst. 1 a 2. Jde většinou o tento typ licenční smlouvy: tedy o výhradní licenční smlouvu. Touto licenční smlouvou autor poskytuje nabyvateli (v tomto případě knihovně) licenci k rozmnožování a rozšiřování díla slovesného, hudebně dramatického anebo hudebního výtvarného či díla fotografického je licenční smlouvou nakladatelskou. V našem případě se týká většinou díla slovesného. Nabyvatel, tedy knihovna, která provozuje vydavatelskou činnost je povinen v souladu se zněním § 56 odst. 3- 5, umožnit autorovi provedení autorské korektury díla, v podobě drobných tvůrčích změn. V případě, že nabyvatel – knihovna, by neumožnila autorovi uskutečnit tyto drobné změny, může ze znění zákona autor od licenční smlouvy odstoupit. Pochopitelně, že další užívání tohoto díla v knihovně, např. půjčováním uživatelům bude podléhat znění § 38 AutZ, tudíž bude na základě počtu výpůjček tohoto knižního titulu knihovna povinna platit náhradní autorskou odměnu prostřednictvím určeného kolektivního správce.

V členských státech Evropské unie působí přes 96.000 knihoven (NAUMANN 2000). Jde o subjekty různého druhu po stránce specializace i velikosti. Jen v samotném Německu pracuje 14. 600 knihoven, z toho většina knihoven poskytuje veřejné služby , jde ca 12 500 institucí.

Celkově se v rámci Evropské unie prostřednictvím služeb těchto knihoven zpřístupňuje veřejnosti přes 1,5 miliardy publikací. Knihovny v Evropské unii poskytují potřebné knihovní služby a též informační služby zaměřené na oblast vědy a výzkumu, ale i vzdělávání . Poskytují i služby zaměřené na kulturu, ale i náplň volného času, uspokojení např. různých koníčků uživatelů. Významnou součástí jejich působení je i problematika celoživotního vzdělávání – viz zabezpečení počítačové a informační gramotnosti a její potřebné rozšiřování.

Vytváření globální informační společnosti přímo navazuje na vznik a rozvoj Evropské unie. Dochází až k rozsáhlým změnám založených především na informacích a komunikačních technologiích. V roce 1994 vznikl materiál Evropa a globální informační společnost- doporučení pro Evropský parlament. Tento text byl vytvořen tzv. Bergmanovou skupinou a jde o významný dlouhodobý pro-

gram rozvoje EÚ v oblastech energetiky, dopravy a telekomunikací. Cílem informační společnosti je zlepšení kvality životního stylu občanů EU, především též zefektivnění společenské a hospodářské organizace a posílení vzájemné spolupráce. Knihovny jsou součástí informační společnosti v Evropě. Informace zastávají v této společnosti významné postavení, stávají se samy o sobě produktem, ale i spotřebním předmětem a zbožím na platformě informačního trhu. Tržní politika a rozvoj společného trhu EU spolu s informačními technologiemi vytváří pro knihovny a informační střediska nové existenční i pracovní podmínky. Existenci a uplatnění knihoven formuje a především podmiňuje kompleť zdrojů informací a poskytovanými informačními službami, které přinášejí pozitivní výsledek uspokojení aktuálních požadavků a potřeb uživatelů. Pro každé odvětví moderní evropské společnosti má velký význam potřebný přísun informací různých druhů- např. kulturní, vědecké, technické, ale i již zmíněné právní informace. Informace slouží jako prostředek k řešení každodenních problémů ve vědě, technice, vzdělávání, ale i ve státní správě. Výrazně se rozšiřují knihovní fondy, ať již v klasické podobě, nebo i v elektronické. Knihovny zastávají úlohu non-profit organizací. Jsou nenahraditelné, pokud se týká tvorby, zpracování a zpřístupňování primárních fondů. Pro informační služby je velmi důležité vytváření informačních zdrojů a také nabídka informací je úzce napojená na oblast společenské objednávky. K zachování společenské funkce knihoven provozovatele se knihovny snaží uplatnit v soutěži o finanční zdroje.

Mnohé knihovní fondy však nejsou plně využívány, z nejrůznějších důvodů – jde o vzácné dokumenty, případně snadno poškoditelné. Moderní knihovny mají-li potřebné ekonomické zázemí a finanční prostředky v rámci akvizice získávají velké množství nových knižních jednotek. Může se stát, že v některých případech nejsou ani využitelné. I otázky akvizice vyžadují skutečně dobrý manažerský přístup. Jistě je velmi důležité uvědomit si dobu fyzické existence knižních fondů knihoven. Knihy a další tištěné dokumenty, jako nosič informací na papírovém podkladě mají relativně dlouhou dobu existence, užití. Elektronické dokumenty, např. elektronické databáze, sice mají řadu předností – především v podobě přímého přístupu, nezávislého na čase a prostoru umístění, ale i v opakované podobě. Předností je i usnadnění dostupnosti jinak velmi těžko přístupných textů a také i propojený přístup k různým vrstvám multimediálních dokumentů. Na druhé straně však je možné, že dojde z nejrůznějších důvodů k ztrátě informací uložených v podobě elektronických databází. Taková ztráta může být nenahraditelná.

Knihovny poskytující veřejné služby plní určité úlohy v rámci společnosti. Především poskytují na demokratickém principu přístup k aktualizovaným informacím rovný dílem každému zájemci. Má-li dojít k úspěšné globalizaci, pak z hlediska knihoven je nutné uskutečnit automatizaci funkce knihoven. Zaměřuje se především na katalogizaci dokumentů, výpůjční systém, umožňují přístup k internetu a s ním spojeným informačním službám. Informační služby moderních evropských knihoven upřednostňují :

- ▶ on-line přístup k databázím
- ▶ dálkový přístup ke katalogům a informačním zdrojům knihovny
- :▶ přístup k internetu a dalším počítačovým informačním sítím
- ▶ půjčování nových médií CD ROM , DVD

Od roku 1994 existuje program pro rozvoj telepatických aplikací EU. Jde o čtyřletý program na období let 1994-1998. Telematika nachází uplatnění i v knihovnictví. Skládá se ze tří linií : knihovny, komplexní zdroje a svět síťových zdrojů- informací.

Většina níže uvedených států, má tyto funkce knihoven spojené užíváním autorských děl v jejich službách zapracovaných do znění národních knihovnických zákonů. (Obdobná situace je i v mimoevropských státech např. USA, Kanadě, Austrálii, Novém Zélandu aj.)

Zahraniční knihovny v řadě evropských států, z nichž většinu tvoří členské státy EU vyřešila problematiku půjčování zveřejněných děl knihovnami podle Směrnice Rady ES o pronájmu a výpůjčném právu čl. 5 následujícím způsobem. Tato forma zpřístupnění díla je ve většině států Evropy uskutečňována bez svolení autora, ale na základě poskytování náhradní odměny, v podobě platby za půjčení autorského díla v knihovnách. Jde o Dánsko, Finsko a v Norsku, kde je zřízen zákon o veřejném půjčování . Na jeho základě, je odměna za půjčování autorských děl v knihovnách každoročně stanovena a náhrada je poskytována v podobě plateb fondům, které zastupují určité skupiny nositelů autorských práv. Také ve Švédsku je problematika veřejného výpůjčního práva řešena formou kompenzace, za výpůjčky knih ve švédských knihovnách placené Fondu švédských autorů. Povinnost platit odměnu za půjčování autorských děl v knihovnách mají knihovny, které poskytují veřejné služby se uplatňuje i v Nizozemí, SNR a Velké Británii. Částku k úhradě poskytuje knihovnám k tomuto účelu stát, nebo je využit fond jednotlivých obcí. Vybírání těchto poplatků, stanovení jejich výše a způsobu i doby plateb, zajišťují subjekty hromadné správy autorských děl. Vlastní proces půjčování je v rámci těchto států právně řešen formou zákonné licence a je z hlediska práva volné. Knihovny ve Španělsku dlouhou dobu měly výjimku a neposkytovaly náhradní platby autorům děl, které byly v těchto institucích půjčovány uživatelům. Obdobná situace byla do konce devadesátých let 20 století též v Itálii

Přehled o stavu možnosti půjčování zvukových a zvukově obrazových dokumentů v r 2003 v zahraničních knihovnách vybraných států poskytla studijně rozborová zpráva, která byla vytvořena v Národní knihovně ČR, odborem knihovnictví pod názvem : K půjčování zvukových a zvukově obrazových dokumentů v knihovnách ve vybraných evropských státech. Jednalo se o státy: Belgie, Dánsko, Finsko, Irsko, Německo , Norsko, Rakousko, Španělsko, Švédsko a Velkou Británii. Rovněž studie obsahovala odkazy na komunitární právo a aktuální stav půjčování těchto dokumentů v rámci EU. (viz příloha práce č. 4).

Již zmíněná problematika doručování elektronických dokumentů [(dokument supply (delivery))] se uplatňuje v zahraničních knihovnách, zvláště ve Velké Británii, kde má tato služba již značnou tradici. Její počátky nalezneme již na počátku 70. let 20. století. Služba Document supply- DD, byla a je dosud většinou realizována jako součást MVS. Centrem systému MVS je Britská knihovna (British Library, dále jen BL) a její součástí Centrum pro dodávání dokumentů (British Library Dokument Centrum Supply Centre – BLDSC). Ve Velké Británii je dále činných též 10 regionálních knihovnických systémů, které sdružují jak knihovny poskytující veřejné služby, tak např. vysokoškolské knihovny, ale i speciální knihovny

Uplatňuje se určitá kombinace využívání služeb MVS a také služeb BLDSC (prostřednictvím BLDSC jsou dodávány klientům i dokumenty ze zahraničních zdrojů). Je nutné podotknout, že služby MVS uplatněné v jednotlivých regionech mezi veřejnými knihovnami jsou zpoplatněny, avšak výše platby je minimální. Pokud jsou využívány služby BLDSC, případně i MVS knihoven mimo region, tak je nutné počítat s vyšší platbou za užívání těchto služeb, především na základě vyplnění formuláře služeb BLDSC, které jsou též zpoplatněny.

Pochopitelně, že uvedené služby knihoven i BLDSC podléhají též právní úpravě. Za užití služeb, kdy jsou dodávány rozmnoženiny autorských děl z fondů knihoven nebo BLDSC je nutné dle autorského zákona platit. Od roku 1982 působí na území Velké Británie Copyrightová licenční agentura (Copyright Licencing Agency, se sídlem v Londýně). Úkolem této agentury je dohlížet na dodržování příslušných platných autorskoprávních norem (Zákon o copyrightu, Copyright Act z r. 1988, Zákon o Britské knihovně, British Library Act z r. 1972) a také plnit funkce výběrčího poplatků pro autory i vydavatele, na základě jejich žádosti. Copyright Licencing Agency je oprávněna udělovat licence institucím ke zhotovení kopií náležející do režimu autorského práva, týká se to knihoven, BLDSC aj. Uvedené instituce jsou povinny vybírat stanovené poplatky a to na speciálním základě v různé výši pro každé dílo a odvádět je Copyright Licencing Agency. (Agentura pak poplatky již sama rozděljuje vlastníkům autorského práva). Příjmy z těchto tzv. copyrightových poplatků představují jen desetiny procenta, z celkového zisku velkých britských nakladatelství.

Ovšem i speciální přístup k řešení využívání autorských děl v knihovnách byl ve umožněn ve Velké Británii v nedávné minulosti. Jde o smluvní akt uzavíraný mezi jednotlivými institucemi, tedy i knihovnami a nositeli autorských práv k dílům, který též zahrnuje přímé platby za udělení výjimky z autorských práv k těmto dílům chráněným autorským právem. Knihovny , případně dodavatelé dokumentů uzavírají smluvní akt s britskými vydavatelstvími.

Je nutné podotknout, že vzhledem k složitosti systému dodávání dokumentů v elektronické podobě, ale i využívání služeb MVS není snadné zajistit, aby nedocházelo k porušování autorských práv na území Velké Británie, tedy i v britských knihovnách.

Pro úplnost poměrně složité situace služeb MVS a dodávání dokumentů ve Velké Británii uvádím i přehled regionálních knihovnických systémů:

- 1/ Interlending Wales – Velšský regionální knihovnický systém
- 2/ Skotský systém – Národní skotská knihovna
- 3/ The Library Council- Irský systém
- 4/ Yorkshire and Humberside Point Library Services (YHJLS)- Systém regionu Yorkshire a Humberside
- 5/ West Midlands Regional Library System(W?RLS) –Systém regionu West Midlands
- 6/ East Midlands Regional Library System (EMRLS)-Systém regionu East Midlands
- 7/ LASER (London and South East Region)- systém regionu jiho-východní Anglie a Londýna
- 8/ Northern Regional Library System/Information North (NRLS)- Systém regionu severní Anglie
- 9/ North Western Regional Library System (NWRLS)- Systém regionu severo-západní Anglie
- 10/ South Western Regional Library System (SWRLS) – Systém regionu jiho-západu Anglie

Podle (KALINOVÁ 1998)⁷ se dá předpokládat, že dojde ke změnám copyrightu, především v možnosti rozšíření přístupu k bibliografickým informacím. Jistě se změní přístup knihoven a dalších institucí, ale i samotných uživatelů k službám MVS a doručování dokumentů.

Systém dodávání elektronických dokumentů ve Velké Británii je velmi kvalitně propracován i z právního hlediska. jako příklad mohou posloužit služby BLDSC. Největší dodavatel dokumentů ve Velké Británii je BLDSC, součást British Library –Britské knihovny, je začleněn do oddělení Bibliographic Services and Dokument Supply . Jeho úkolem je věnovat pozornost bibliografické oblasti činnosti knihovny a služeb dodávání dokumentů. Oddělení zajišťuje i službu Patent Express, National Bibliographic Services a automatizované informační služby BL. Aby mohla BLDSC plnit své služby musí disponovat potřeb-

⁷ Kalinová, J. Diplomová práce z r. 1998 na téma Doručování dokumentů a meziknihovní služby ve Velké Británii. ÚISK, FF UK Praha

ným fondem. Vytváří tak rozsáhlý fond tématicky značně široký. Zájem o služby BLDSC dokazuje, že má více jak 17.000 uživatelů na celém světě. Služby BLDSC jsou zaměřeny především na organizace. (Také existuje služba LEXIKON a jiné určené fyzickým osobám) Většina dokumentů tvořících fondy této složky BL je k dispozici uživatelům. Články z odborných časopisů a sborníky a jiné konferenční materiály mohou být na požádání doručeny žadatelům (objednavatelům). Předností služeb BLDSC je, že žádost je velmi rychle vyřízena, převážně za 1 – 2 dny. Tyto služby jsou zpoplatněny. Samotné služby BLDSC jsou rozděleny na dvě základní skupiny:

1. Standardní služby
2. např. Copyright Fee Paid Photocopy Service (služba dodávání kopií dokumentů s copyrightovým poplatkem)
3. Library Preivilege Photocopy Service (služba dodávání kopií dokumentů určená výhradně pro knihovny- pouze pro registrované instituce)
4. Loan Service (výpůjční služby – pouze pro registrované institucionální uživatele)

II. Další služby

Premium Services (prémiové služby pro registrované uživatele (dodání za 2 hodiny)

Urgent action Service (služba rychlého dodání dokumentů)

LEXICON Help Desk (služba LEXICON pro neregistrované uživatele) i pro jednotlivce)

INSIDE SERVICE (pro registrované uživatele této služby)

6. 1.3. Právní ochrana zvukových a zvukově obrazových dokumentů ve fondech knihoven

Ve fondech současných knihoven poskytujících veřejné knihovnické, informační a další služby tvoří součást jejich fondů i zvukové (audio) a zvukově obrazové (audiovizuální) fondy. Vzhledem k modernímu rozvoji informačních médií se stále více uplatňují tyto druhy dokumentů ve fondech knihoven v České republice, ale i v zahraničí. Všechny druhy knihoven činných v rámci knihovního systému v ČR mají ve svých fondech zastoupeny určitý počet zvukových dokumentů: vinylové desky, magnetofonové kazety, rovněž i CD a CD ROM. Jde především o hudební nahrávky autorských děl nebo záznam vystoupení, hudební produkce různého zaměření výkonných umělců, také i nahrávky literárního díla v podobě četby, např. knihy, ale i poesie, případně dramatického díla či dramaticko hudebního díla. S těmito dokumenty, včetně zvukově ob-

razových dokumentů DVD, nahrávky filmů aj. se setkáváme ve fondech jak speciálních, tak základních knihoven. Knihovny, které mají hudební oddělení nabízí svým uživatelům mnohem větší možnosti užití tohoto druhu dokumentů než ostatní. V r. 2005 bylo těchto knihoven v ČR, které systematicky vytváří speciální fondy zvukových dokumentů a zpřístupňují je veřejnosti, tedy svým uživatelům, pouze 218. Celkově však činil objem těchto fondů ve srovnání s komplexními fondy knihoven v ČR pouze 2%. Mnohé z těchto knihoven poskytovaly svým uživatelům (klientům) možnost přístupu k těmto dokumentům ve svých studovnách, vybavených příslušnou technikou umožňující poslech zvukových a zvukově obrazových dokumentů. (Na základě průzkumu, který byl realizován v r. 2003 Národní knihovnou ČR ve spolupráci s Státní technickou knihovnou v Praze a SKIP odpovědělo 199, bylo zjištěno, že z oslovených knihoven disponuje pouze 41 samostatnými studovnamí, s potřebným technickým vybavením k poslechu, užití zmíněných dokumentů, kde jsou prezenčně přístupné zvukové a zvukově obrazové dokumenty z jejich fondů.

Jednalo se o služby v podobě půjčování těchto médií buď prezenčně, v prostorách knihovny nebo absenčně, domů. Většina z těchto knihovnických jednotek splňovala potřebná hlediska pro autorské dílo a podléhala autorskoprávní ochraně. Knihovní instituce poskytující zmíněné výpůjční služby je většinou poskytovaly svým klientům bezplatně. Vzhledem k tomu, že zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon) umožňuje knihovnám vybírat manipulační poplatek (. Provozovatel knihovny je oprávněn – viz znění § 4 odst.4 zákona č. 257/2001 Sb. knihovní zákon, vybírat za poskytování knihovnických a informačních služeb, uvedených v odst. 2 písm. a) až c) a dalších služeb úhradu skutečně vynaložených nákladů.) V ČR existuje 83 knihoven (stav na základě průzkumu z r. 2003) , které vybírají manipulační poplatky různé finanční výše. Jde o 42% knihoven, které poskytují výpůjční služby „nových médií“ – zvukových a zvukově obrazových dokumentů. Rozsah těchto manipulačních poplatků představuje částku od 5 Kč do 30 Kč. Viz výsledky již zmíněného výzkumu NK ČR z r. 2003: největší počet knihoven – 47% vybíralo manipulační poplatek ve výši 15 – 20 Kč, u 40% knihoven představoval manipulační poplatek výši 5 -10 Kč a zbytek 13% knihoven vybíral od uživatelů těchto výpůjčních služeb částku 25 - 30 Kč.

Výsledky výzkumu jasně prokázaly, že tyto knihovny poskytující v rámci ČR výpůjční služby především hudebních nahrávek nebo zvukově obrazových nahrávek poskytují výpůjční služby poměrně malému počtu občanů ČR. Na základě statistických údajů činí objem zvukových dokumentů v knihovnách počet 827 644 knihovnických jednotek. A také roční statistika výpůjček těchto dokumentů představovala v r. 2003 průměrný počet výpůjček za rok 646 108 knihovnických jednotek.

Historie užívání těchto dokumentů v knihovnách poskytujících veřejné výpůjční služby v České republice je až do r.1994 obdobná jako půjčování klasic-

kých tištěných dokumentů, v podstatě nebyla omezována žádnými výjimkami a jejich užití probíhalo stejně jako u každého autorského díla, kdy nedochází touto činností k porušování autorských práv. Až v r. 1994 došlo k uplatnění ochrany autorských práv a byla uzavřena smlouva mezi zástupcem knihoven SKIPem a ochránci autorských práv – kolektivním správcí, která přinesla z hlediska autorského práva, půjčování zvukových děl uživatelům jistá omezení. Na základě úpravy tohoto smluvního vztahu v roce 1997 byly vytvořeny určité principy pro půjčování těchto děl v knihovnách. Kolektivní správci autorských práv k zmíněným dílům udělili knihovnám a informačním střediskům, právně zastoupených subjektem SKIP, právo půjčovat uživatelům služeb knihoven (vypůjčitelé) zvukové dokumenty pro osobní potřebu (magnetofonové kazety, gramofonové desky, CD) zachycující autorská díla hudební, dramatická, hudebně dramatická, umělecké výkony výkonných umělců a jiné zvuky. Ve znění smlouvy je obsaženo i určité vymezení, že toto právo je uděleno v případě absenčního půjčování, tedy půjčování mimo prostory příslušné knihovny, k zvukovým dokumentům od jejichž nabití knihovnou nebo informačním střediskem již uplynula doba tří měsíců. Určité výjimky představovalo užití těchto zvukových dokumentů v případě, že byly určeny pro zrakově handicapované uživatele, pokud jsou půjčovány pro jejich osobní účely nebo jsou využívány jako neoddělitelná součást učebnic a jiných tištěných dokumentů např. různých návodů, příruček týkajících se užívání služeb knihoven.

Tento souhlas dal knihovnám a informačním střediskům možnost půjčovat zvukové dokumenty ze svých fondů uživatelům bezplatně nebo za úhradu stanoveného manipulačního poplatku, viz § 4, odst. 4 písm a)-c) knihovního zákona. Smluvní vztah nezahrnuje jakékoliv užívání zvukových dokumentů knihovnami a informačními centry, které přináší finanční zisk těmto subjektům. V případě, že by tyto instituce nedodržovaly příslušné principy této smlouvy dopouštěly by se buď přestupku, podle přestupkového zákona – viz § 32, nebo v případě opakovaných neprávních zásahů či způsobených větších materiálních škod nositelům autorských práv k těmto autorským dílům by došlo k naplnění trestního činu podle § 152 trestního zákoníku. Za tyto nelegální aktivity by byli odpovědní i samotní zaměstnanci knihoven, v případě, že by napomáhali uživatelům těchto služeb k zhotovování nelegálních kopií zvukových dokumentů. Udělení souhlasu půjčovat zvukové dokumenty se nevztahuje ani na jakékoliv další užití zvukových dokumentů, které není součástí smlouvy (veřejné provozování díla, rozhlasové a televizní vysílání). Knihovny byly, na základě této smlouvy, povinny vhodně informovat a poučit uživatele těchto služeb, že nesmí zhotovovat nelegální rozmnoženiny tohoto druhu autorských děl. Je možné pouze, aby si uživatel zhotovil jen jednu legální kopii zvukového dokumentu pro svoji osobní potřebu viz § 15 tehdy platného autorského zákona č. 35/1965/Sb., bez souhlasu autorů díla nebo výkonných umělců. Knihovny se rovněž zavázaly, že neposkytnou uživatelům těchto děl magnetofon ani žádné další technické nástroje umožňující zhotovení nelegálních rozmnoženin těchto autorských děl

v prostorách knihovny ani mimo ně. A také se zaručily, že je upozorní, že nelze žádným neoprávněným způsobem zasahovat do zvukového dokumentu – doplňovat jej nebo jiným způsobem měnit. Smlouva též stanovila i finanční částku, výši odměny náležející autorům, výkonným umělcům a výrobcům zvukových nosičů jako náhradu za půjčování zvukových dokumentů v knihovnách a informačních střediscích. formou platby paušálu ve výši 20000 Kč ročně. Bylo též stanoveno, že částka bude každý rok navýšena o oficiální míru inflace. Na základě těchto změn se výše paušální odměny v této záležitosti, pohybovala okolo částky 28.000 Kč.

Tímto krokem splnily knihovny a informační střediska, které daly souhlas k právnímu zastupování v tomto smluvním vztahu SKIPu, povinnost vyplývající z autorsko právní regulace tohoto způsobu užívání autorských děl nebo práv s autorskými právy souvisejícími- viz práva výkonných umělců např. populární hudby k hudební nahrávce folklorní hudby.

V roce 2000 byl na základě legislativního procesu přijat nový návrh znění autorského zákona, který nabyl účinnosti 1. prosince 2000.

Od prosince r. 2000 platí v České republice zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), který byl později novelizován pro mnohé subjekty kontroverzním zákonem č.81/2005 Sb. s účinností od 23. února 2005.

Z hlediska právní regulace se na díla audiovizuální vztahují § 62 - § 64 AutZ.

Další vývoj autorskoprávní situace v České republice, související, nejen s příslušnými změnami podmíněnými společenským a informačně technickým rozvojem společnosti v následujícím období významně poznamenal i vlastní funkci knihoven a informačních středisek poskytujících veřejné knihovní a informační služby, především pokud se týká složení jejich knihovních fondů a rozsahu poskytovaných služeb na jedné na straně. Na druhé se v souvislosti se vstupem České republiky do Evropské unie v r. 2003 a v předcházejícím období, kdy bylo nutné vhodně připravit formou harmonizace a aplikace komunitárního práva s národním právem ČR došlo k podstatným změnám a úpravám autorského práva. Bylo nutné respektovat znění a regulační právní působnost mnohých prvků komunitárního práva, především právních norem zaměřených na ochranu duševního vlastnictví. Tento stav se projevil i na změnách týkajících se dosavadních autorských zákonů, nejen v ČR, ale i v ostatních evropských státech.

V knihovních fondech se objevuje větší počet zvukových dokumentů, v podobě např. CD ROM, nemusí se vždy jednat o hudební nahrávky, ale CD ROM může být využíván i pro pracovní účely, může obsahovat různé databáze důležité pro vlastní činnost knihovny, její regionální působnost aj. I když se počet knihoven poskytujících výpůjční, ať již prezenční nebo absenční výpůjční služby zvukových nosičů (zvukových dokumentů chráněných autorským právem) podstatně nezměnil a stále tvoří jen poměrně malou část knihovního systému ČR, dochází k logickému nárůstu nových médií ve fondech ostatních

knihoven. Většinou však jsou právě tyto dokumenty, splňující příslušné pojmové znaky pro autorské dílo, užívány klienty knihoven a informačních středisek prezenčně, tedy v prostorách knihoven.

V letech 2003 – 2004, ale i v předcházejícím období se i na území České republiky výrazně projevil nárůst tzv. počítačového pirátství a také nelegální zhotovování a šíření především hudebních nahrávek, tedy zvukových a audiovizuálních dokumentů. Nelegální kopie se objevily ve velkém počtu na různých prodejních místech, tržnicích, obchodních burzách, půjčovnách audio a audiovizuálních nosičů, ale i prostřednictvím různých nabídek fyzických a právnických osob na webovských stránkách, tedy prostřednictvím internetu.

Docházelo tak, a stále dochází k zásahu do práv autora nebo jím pověřeného subjektu k autorskému dílu, neoprávněnému obohacení vzniklých prodejem těchto nelegálních kopií. Touto problematikou se zabývají různé složky policie ČR, ale i Česká protipirátská unie a rovněž i subjekty provádějící dle AutZ § 95 - § 99 kolektivní správu práv de lege ferenda. Kolektivní správci, ať již Ochranný svaz autorský, který dostal v souladu se zněním AutZ, od MK ČR oprávnění spravovat práva autorů k hudebním dílům, ale i ostatní kolektivní správci se snaží svoji činností zamezit zhotovení, případně omezit množství nelegálně zhotovených kopií především zvukových nahrávek – zvláště na CD ROM, ale i audiovizuálních nosičů – např. hudebních nahrávek v rámci filmových děl, která jsou často nelegálně stahována ještě dříve než byly vytvořeny příslušné zvukové nahrávky těchto hudebních autorských děl prezentovaných ve filmech. Došlo k významným finančním ztrátám jak ze strany tvůrců zvukových nosičů, tak samotných autorů: hudby, textů písní aj. Zájemci si nekupují poměrně drahé CD ROMy, ale raději si pořídí mnohem lacinější nelegální rozmnoženiny. Jde o jistě nezákonnou aktivitu již je nutné odsoudit a snažit se jí zabránit. K tomu přispívají různé kontroly, ať již v terénu např. na tržnicích na různých místech ČR, sledování webových stránek s nabídkami nelegálních zvukových nosičů a audiovizuálních produktů. Na počátku 21. století se pozornost zmíněných subjektů zabývajících se autorskoprávní problematikou se zaměřila i na knihovny a informační střediska. Na nepodloženém základě se snažili především zástupci kolektivních správců zařadit knihovny mezi subjekty, které v rámci společnosti napomáhají zhotovování nelegálních rozmnoženin zvukových a zvukově obrazových dokumentů ze svých fondů (sbírek). I když nebylo, ze strany kolektivních správců, toto dokázáno vytvořila se určitá právní vize, která zahrnovala mezi nelegální zhotovitele těchto kopií za účelem hospodářského a obchodního zisku i knihovny poskytující veřejné knihovní a informační služby. Následovala jednání mezi zmíněnými stranami- knihovnami, zastupovanými především SKIP a Národní knihovnou ČR a právníky osobami vykonávajícími v ČR kolektivní správu. Zpočátku situaci byla nepříznivá pro knihovny, vzhledem k tomu, že kolektivní ochrana práv autorských a především práv majetkových se snažila omezit výpůjční služby knihoven zaměřené na zvukové a zvukově obrazové nosiče. Po delším jednání, o kterém se podrobněji zmiňuji v části věnované

Lobbying, významné součásti činnosti knihoven v oblasti práva – především knihovnické a autorsko právní legislativy, se podařilo dosáhnout kompromisu. Od 2. ledna 2004 je v platnosti licenční smlouva uzavřená mezi těmito smluvními stranami – Národní knihovnou ČR, zastupující knihovny z knihovního systému v ČR, evidované v databázi MK ČR, na základě znění § 3, knihovního zákona a zástupcem organizací kolektivních správců autorských práv zastupovaných INTERGRAMEM. Knihovnám byla touto smlouvou udělena licence – oprávnění, půjčovat zvukové dokumenty uživatelům. Jako náhradní odměna autorům a tvůrcům zvukových nahrávek byla knihovnám stanovena roční paušální částka 5 000 000 Kč. Tuto částku, kterou hradí za knihovny Národní knihovna ČR poskytuje MK ČR. Knihovny, které nevybírají od svých uživatelů těchto služeb žádný poplatek mohou půjčovat zvukové a zvukově obrazové dokumenty zdarma. Ostatní knihovny, které od svých klientů vybírají určitý finanční poplatek, tzv. manipulační poplatek, ve výši 5 – 30 Kč jsou povinny platit každý čtvrtrok kolektivním správcům 40% z vybrané částky. Za plnění této povinnosti odpovídá Národní knihovna ČR, jíž jsou zúčastněné knihovny povinny ohlašovat zda vybírají příslušný manipulační poplatek v souladu se zněním § knihovního zákona. Zároveň je nutné, aby knihovny dodržovaly, že v případě absenčních výpůjček nově získaných zvukových nosičů od jejich koupě, darování či jiného způsobu získání uplynulo devět měsíců. S výjimkou, že jde o nabytí zvukového dokumentu, který již byl zveřejněn před delší dobou než je stanovených devět měsíců..

V současnosti je z hlediska právní regulace užívání zvukových dokumentů a zvukově obrazových dokumentů v knihovnách v ČR vyřešeno, tímto způsobem, poskytnutím příslušné licence § 47 odst. 2 výhradní licence a § 49 odměna AutZ. Pochopitelně tento v současnosti právě vyřešený stav může podstatně změnit chystaná novela AutZ.

Jistě i rozšiřování služeb knihoven, včetně rozšiřování zprostředkovatelských služeb, též vyhledávání se jistě může výrazně projevit, jak na podobě služeb knihoven a forem jejich poskytování, tak i z hlediska autorskoprávního režimu užívání zvukových dokumentů a audiovizuálních nosičů v podobě elektronických dokumentů. V mnohém však bude toto užití spadat do oblasti užívání autorských děl prostřednictvím internetu a oblasti služeb knihoven na internetu. Knihovny budou nuceny na základě těchto změn upravovat i své vnitřní předpisy, především knihovní a výpůjční řád.

Užívání zvukových dokumentů a audiovizuálních dokumentů v knihovnách tvoří velmi citlivou součást služeb knihoven a také i uplatněním autorsko právní ochrany. Jistě další vývoj informačních technologií, služeb knihoven i autorského práva a jeho právních institutů se významně odrazí na jejich užívání v knihovnách.

O situaci v užívání zvukových a zvukově obrazových dokumentů v knihovnách rámci evropských zemí, ale i dalších států světa poskytuje informace i studijní

zpráva z roku 2003, zpracovaná Národní knihovnou ČR na jejímž zpracování jsem se podílel.

6.1.5. Právní ochrana počítačových programů, které splňují podmínku, že jsou autorskými díly, v knihovnách

Počítačové programy našly během posledních desetiletí cestu a uplatnění v knihovnách a informačních střediscích, ale pochopitelně i v jiných paměťových institucích. Dnes si již nedovedeme představit činnost a především celou škálu služeb knihoven bez využití počítačových programů. Uplatňují se při katalogizačních, bibliografických, ale i rešeršních knihovních službách. Umožňují zaměstnancům knihoven a uživatelům jejich služeb přístup k vlastním fondům knihoven, užívání meziknihovních výpůjčních služeb, poskytování různých informačních služeb, včetně zprostředkování formou vyhledávání na různých zvláště elektronických zdrojích, publikační činnosti, vzdělávací služby i podporu informační a počítačové gramotnosti v rámci společnosti.

Počítačový program si však jako autorské dílo i většina odborníků poměrně nedávné minulosti – jak z oblasti informační vědy, tak autorského práva, nedokázali představit. Po desetiletí byla práva tvůrců počítačových programů z hlediska autorského práva opomíjena a počítačový program byl spíše chápán jako technická záležitost, která spíše náleží do režimu průmyslových práv. V tomto směru přístupu pokračují i nadále někteří vyznavači změny ochrany práv k počítačovému programu, na základě patentové ochrany. Zřejmě tyto názory vychází z podstaty počítačového programu a jeho vyjadřovací podstaty, která je založena na zdrojovém kódu a strojovém kódu. Jak dalece se podaří snahy zavést právní ochranu počítačových programů na základě převzetí způsobu ochrany průmyslových práv ukáže budoucnost. Jistě však by uplatnění patentového práva na užití počítačových programů značně zproblematizovalo život společnosti a také funkčnost mnoha odvětví současné společnosti, včetně posláních a funkcí knihoven všech druhů, nejen v České republice, ale i v celé Evropě.

První krok k autorskoprávní ochraně některých počítačových programů byl učiněn v USA. Musíme si především uvědomit, že počítačové programy jsou především hospodářsky významné nematné statky. Moderní informační společnost, z celosvětového hlediska, využívá po technické stránce právě počítačové programy k usnadnění řady pracovních a informačních postupů, činností. Počítačový program, bude-li pojat jako autorské dílo musí splňovat několik základních předpokladů. Aby se stal předmětem autorského práva musí být objektivně vyjádřen, aby byl smyslově pochopen. Pro autorské dílo je nejdůležitější, že jde o předmět autorského práva, který je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a případně jeho spolupracovníků, v jakékoliv vnímatelné podobě,

včetně elektronické. Definice počítačového programu z hlediska informační viz STEJSKAL : Sekvence instrukcí, která je prováděna prostřednictvím počítače. Tento termín se vztahuje na originální strojový kód nebo na proveditelnou verzi strojového jazyka. Termín program vyměřuje stupeň kompletnosti , tj. program ve zdvojeném kódu obsahuje všechny příkazy a soubory nezbytné pro kompletní interpretaci nebo kompilaci a takto proveditelný program lze vložit do daného prostředí a provést jej nezávisle na ostatních programech. (Slovník výpočetní techniky (Mikrosoft Press,česky Plus s.r.o. Praha ,1993 s. 301).

Úplná, logicky skloubená posloupnost instrukcí a dat pro řešení dané úlohy. ČSN 36 90 01.

Z hlediska právního je aplikace autorského práva na počítačový program ne- snadná, vzhledem k tomu, že se podstatně liší svým pojetím, strukturou od ostatních předmětů autorského práva: např. díla literárního, vědeckého či umě- leckého. Zvolme pro srovnání např. tištěnou knihu – jde o nemotný statek umístěný na nosiči v podobě papírového podkladu, přesto je z hlediska užití au- torského práva snazší vymezit příslušná hlediska splňující podmínku, že jde o výsledek tvůrčí činnosti autora. Mnohem blíže jsou po stránce svého pojetí k počítačovému programu databáze. Rozhodně je nutné si uvědomit, že ne kaž- dý počítačový program splňuje pojmově stav, který můžeme nazvat, že jde o dílo, které spadá do režimu ochrany autorského práva.

Z hlediska právního se nalezneme v řadě států, mimo jiné i v České republice, že např. český autorský zákon neobsahuje legální právní definici počítačového pro- gramu. Autorský zákon však věnuje zvláštní právně normativní pozornost počí- tačovým programům . Autorský zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském a právech souvisejících s právem autorským...je bez ohledu na formu vyjádření, včetně přípravných koncepčních materiálů viz § 2 odst. 1 a § 2 a odst. 2 a § 65 chráněn jako dílo literární. Tímto způsobem se podařilo vnést počítačový program mezi ostatní podoby autorského díla a na tomto základě je právně chrá- něn jako ostatní autorská díla.

Z hlediska autorských zákonů však si musíme uvědomit, že prvně se v českém autorském právu objevil pojem počítačového programu jako autorské- ho díla až v novele autorského zákona , v podobě určitého odkazu v r. 1990 a v roce 1996 již byly do českého práva začleněny určité prvky této ochrany. Ovšem teprve právní úprava autorského práva z r. 2000, v souladu s komunitárním právem – viz Směrnice Rady 91/250/EHS ze 14. 5. 1991, o právní ochraně počítačových programů byl do českého autorského práva začle- něn legální pojmový znak, jež je podmínkou k uplatnění ochrany převážného počtu počítačových programů autorským právem. (Dle názoru některých exper- tů na počítačové právo, viz (TELEC 2002), že ještě před rokem 2000, kdy nabyl platnosti nový autorský zákon č.121/2000 Sb. spadaly počítačové programy pod ochranu autorského práva a nebyly z režimu ochrany autorského práva vy- loučeny). Přístup k počítačovým programům se v roce 2000 po právní stránce značně ztotožnil s výkladem a přístupem komunitárního práva.

Výsledkem tohoto přístupu k autorskoprávní ochraně je harmonizace s právem ES, především ve znění článku 10, odst 1 TRIPS a článku 69 Evropské dohody o přidružení. Počítačový program, který splňuje příslušné pojmové podmínky je tudíž pojat jako autorské dílo a v důsledku toho je chráněn jako dílo literární především i pokud jde o samotný pojem autorského díla - § 2 odst. 1 a také k němu příslušící autorská práva- § 11 osobnostní práva a především práva majetková - § 12 právo dílo užít a § 27 odst.1 trvání majetkových práv.AutZ. Viz citace znění tohoto paragrafu : - 1) Majetková práva přetrvávají, pokud není stanoveno jinak, po dobu autorova života a 70 let po jeho smrti.

Právě toto znění autorského zákona vztahující se k časovému trvání majetkových práv k dílu je z hlediska počítačového programu značně problematické. A dokonce vyvolalo různé druhy kritiky z řad odborníků, především právníků zabývajících se problematikou autorského práva. O tom se ještě zmíním v další části práce věnované současným trendům autorského práva.

Z hlediska knihoven a jejich služeb, kdy je užíván počítačový program, který splňuje podmínky právní ochrany autorského práva si musíme uvědomit a dobře posoudit specifika počítačového programu z pohledu autorského práva.

Znění § 65 – jde o obecné ustanovení autorského práva je uvedeno, že počítačový program je chráněn bez ohledu na způsob, formu jeho vyjádření.

Počítačový program – dílo je statisticky jedinečným výsledkem autorovy tvorby. Ovšem při pohledu z praktického úhlu problému dojdeme k závěru, že k jedinečným počítačovým programům patří jen malý počet. Vypomůžeme si pojmem fiktivní dílo. Mnoho počítačových programů je chráněno na základě znění AutZ jako literární dílo, i když de facto literárním dílem není, může se jednat např. o dílo vědecké aj. Přesto je chráněn autorským právem.

Počítačový program (vlastně není autorským dílem, ale je považovaný za literární dílo), tedy program, který vzhledem k tomu, že byl vlastním autorovým duševním výtvorem – je tudíž původní výtvor. Z hlediska autorského práva však fiktivním dílem. A tak můžeme konstatovat, že na základě přístupu v podobě fikce autorského díla (legální smyšlenky) dochází k jakémusi obejití pojmového znaku jedinečnosti a přestože tato díla – počítačové programy nemají znak charakteristický pro každé umělecké nebo vědecké dílo, jsou tyto počítačové programy přesto chráněny na základě autorského práva jako díla literární – viz § 65 odst. 1. U počítačového programu, který je autorovým původním výtvorem je AutZ fiktivně považován za autorské dílo, kterým vlastně není, avšak platí pro něj všechna zákonem stanovená znění jako o autorském díle.

Je však nutné ještě právně vysvětlit, kdy se předmět - počítačový program, dostává do pozice, že není chráněn autorským právem, kdy nespĺňuje podmínky, že je buď jedinečným výtvorem tvůrčích schopností autora, ba ani není původním výtvorem. Takový program, jde většinou o rutinní formu ztvárnění této činnosti, kdy dosažený výsledek nespĺadá do režimu autorsko právní ochrany. Rozhodně těchto počítačových programů je velmi málo. Nelze opomenout, že i

v těchto případech musí odborník prokázat dobré znalosti zpracovávaného problému, určité zkušenosti a také i vhodný přístup, především volbu postupů důležitých pro vznik takového rutinního počítačového programu. Z odborného hlediska jde o určitý pozitivní výsledek práce, ale nenalezneme v něm prvek výjimečnosti v podobě tvůrčího přístupu, tedy autorské tvorby. Nejde tedy o předmět autorského práva.

Počítačové programy splňující podmínky, aby byly chápány jako autorské právo využívané v knihovnách spadají do režimu autorského práva. Velkým problémem se stává především ochrana těchto předmětů autorského práva před jejich nelegálním rozmnožováním. Současný autorský zákon ČR neumožňuje zhotovovat kopii počítačového programu pro osobní potřebu – viz § 30 odst. 1 AutZ. Volné rozmnožování počítačového programu není povoleno, což je právně stanoveno již v znění komunitárního práva, tento přístup byl zapracován do českého právního řádu již v r. 1996. Na rozdíl od možnosti zhotovovat rozmnoženiny jiných druhů autorských děl pro osobní potřebu u počítačových programů tato výjimka není umožněna. Pochopitelně tím není vyloučena možnost, aby fyzická osoba nebo právnická osoba nepožádala o udělení smluvní licence s předmětem – zhotovením rozmnoženiny počítačového programu pro osobní účely. Většinou však výsledek bývá negativní. Majitelé či pověřené osoby k vykonávání autorských práv k těmto počítačovým programům především z obchodního hlediska neudělují souhlas k zhotovení kopie tohoto autorského díla pro osobní potřebu uživatele.

Pouze je možné zhotovit rozmnoženinu příslušného počítačového programu legálně – pokud jde o zhotovení záložní rozmnoženiny počítačového programu pro případ, že došlo k poškození užívaného počítačového programu. Toto ustanovení platí i pro knihovny v ČR. Ovšem takto zhotovená kopie počítačového programu musí být uložena, tak aby byla chráněna před případným zneužitím, např. do trezoru či jiného zařízení, které zaručuje její nezneužitelnost a nepřístupnost.

V knihovnách, ale i v různých vzdělávacích zařízeních, je možné na základě bezplatné zákonné licence užívat dílo půjčováním nebo pronájmem originálu rozmnoženiny. Půjčování rozmnoženiny nebo pronájem počítačového programu umístěném na CD ROM nelze uplatnit tuto bezúplatnou licenci.

Knihovny musí přistoupit k následujícímu postupu a pokusit se získat smluvní licenci k půjčování nebo pronajímání rozmnoženiny počítačového programu. Je nutné si uvědomit, že praktické použití nevyužívá originál počítačového programu, ale že jde o využívání rozmnoženiny.

Autorské právo však pamatuje i na osobní potřeby zdravotně postižených osob. V § 28 odst. 2 AutZ je umístěna výjimka zaměřená na půjčování rozmnoženin počítačových programů výlučně pro potřeby zdravotně handicapovaných uživatelů služeb knihoven.

Dalším prvkem zahrnujícím z hlediska autorského práva počítačové programy je užívání těchto autorských děl vytvořených autorem na objednávku, třeba na základě smlouvy o dílo, případně jako zaměstnavatelské dílo. I tato situace může nastat v knihovnách. Majetková autorská práva k počítačovému programu, který vznikl na objednávku přísluší objednateli, viz znění § 58 – zaměstnanecké dílo a § 61 AutZ dílo vytvořené na objednávku a soutěžní dílo. Objednatel rozhoduje o dalším užití díla, tedy v tomto případě počítačového programu..

Značné diskuse vyvolala i nedávná snaha, aby do práva Evropských společenství byla zařazena právní úprava týkající se nového přístupu k právní ochraně počítačových programů. V podobě direktivy o patentovatelnosti počítačových programů. Počítačový program může být jako nehmotný statek též předmětem jiných nehmotných práv – práv duševního vlastnictví. Uvažuje se, že by počítačový program, dle názorů některých odborníků se stane předmětem patentového práva, jehož předmětem ochrany jsou vynálezy, viz zákon č. 116/2000 Sb., kterým se mění některé zákony na ochranu průmyslového vlastnictví. Nejde o zcela nový přístup, ale návrat k předchozím názorům, aby počítačové programy, které z hlediska svého vzniku, struktury mají blíže spíše k oblasti průmyslové, technické než ke klasickému pojetí autorských děl. A tak byla navrženo, v rámci Evropské unie, aby počítačové programy byly začleněny do oblasti průmyslové právní, především v podobě udílení patentové ochrany jednotlivých počítačových programů. Tento trend právně postavit počítačové programy na roveň vynálezů a zlepšovacích návrhů, ač se zdá na první pohled logický by však přinesl do praktického užívání obrovské problémy Počítačový program by se dostal z právního režimu autorského zákona do oblasti práva patentového. Znění patentového práva nepovažuje počítačové programy za vynálezy – viz (Telec 2002). Možnost patentovat počítačové programy bude vyloučena, právně zpochybněna, pouze, když přihláška vynálezu nebo udělený patent zahrnují pouze počítačový program. V souladu s právním řádem ČR, ale i mezinárodním právem není legální a právně možné, aby byl patentován samotný počítačový program bez dalšího. Viz Úmluva o udělování evropského patentu čl. 52 odst. 2 písm. c) a též i návaznosti na § 3 odst. zákon č. 527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích, ve znění pozdějších předpisů. Tento výklad směřuje k jednoznačnému závěru: lze patentovat vynález ve spojitosti s počítačovým programem. Přitom musí tento počítačový program splňovat podmínku, že jde o program, který má technický charakter (viz rozhodnutí Evropského patentového úřadu).

Co přináší patentovatelnost počítačového programu? Patentová právní ochrana počítačových programů zaručuje přihlašovatelům formální právo priority, které je charakteristické pro většinu práv průmyslového vlastnictví. Toto řešení má jisté přednosti, ale i zápory. Především by se stala jistou závorou v podobě monopolu k počítačovým programům a byl by tím postižen především technický rozvoj počítačového průmyslu

Především se objevují problémy časové, muselo by se čekat, než by na základě právního režimu průmyslových práv byl udělen příslušným subjektům patent-tedy svolení majitele patentu, tento předmět ochrany, počítačový program, volně užívat.

Zároveň by došlo k neúměrnému nárůstu ekonomických nákladů, v případě, že by byla ke každému počítačovému programu udílána licence, na základě průmyslových práv. Na druhou stranu by však, dle současné právní úpravy např. v České republice, viz zákon č. 527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích a ve znění následujících právních předpisů, viz zákon č. 501/2004 Sb. účinnost 1. ledna 2006, viz znění § 21 odst. 1 by se podstatně snížila doba ochrany počítačového programu dle zákona č. 527/1990 Sb. na pouhých dvacet let od podání přihlášky k vynálezu. Tyto změny by se výrazně projevíly negativně v činnosti různých právnických osob i fyzických osob, tudíž i by pravděpodobně způsobily problémy funkci knihoven a informačních center.

Odpor, který proti této snaze legislativců EU vznikl, snaze uplatnit tendenci řešit problematiku právní ochrany počítačových programů aplikací počítačových práv způsobil, že se tento legislativní proces zatím zastavil. (Rozhodujícím bylo jednání Evropského parlamentu ze dne 6. července 2005, kdy byla znovu, po několikaleté odmlce, projednávána Směrnice o patentovatelnosti vynálezů realizovaných počítačem. Viz Computer Implemented Inventions Directive, CIID) Směrnice i počítačem implementovaných vynálezech. Drtivá většina poslanců EP, s výjimkou 18, hlasovala proti přijetí této direktivy ES. Tím byl odstraněna příčina velmi nepříjemného řetězce dopadů na malé a střední producentů softwarového produktu, naopak by toto rozhodnutí přineslo prospěch velkým produkčním korporacím v oblasti počítačových programů.

Je však nutné si uvědomit, že právo autorské a právo patentové se navzájem nevylučují a mohou právně působit na témže území. Jde o odlišné právní režimy ochrany a také i rozdílné předměty ochrany. Viz doba trvání ochrany práv k těmto předmětům (v případě počítačového programu - dílu). Patent na vynález má určité časové vymezení platnosti, může zaniknout nedojde-li prodloužení zákonné doby ochrany. U počítačového programu však, dle dosavadní právní úpravy autorským právem, je rozhodující doba trvání majetkových práv autorských stanovené na základě znění zákona č. 121/2000 Sb.

6.1.6. Ochrana databází v knihovnách

Databáze, ať v klasické nebo elektronické podobě jsou významnou součástí fondů knihoven poskytujících veřejné služby. Databáze, jako souborné dílo, tvořily součást fondů knihoven již v minulosti, představovaly souborné dílo např. sborník, soubor určitým způsobem uspořádaných článků, sbírkových předmětů např. fotografií aj. Většinou se jednalo o souborná díla v tištěné podobě: knihy, nebo dílo autorské – v podobě fotografií, díla fotografického.

Teprve zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon přinesl na základě aproximace znění Směrnice 96/9 Evropského parlamentu a Rady z 11. 3. 1996, o právní ochraně databází zvláštní právní úpravu databází, především v podobě zvláštního práva pořizovatele databází a i vymezení pojmu databáze – ve znění § 88 AutZ. Také v současné době jsou začleněny databáze do fondů knihoven a jsou součástí poskytovaných služeb knihoven. Většinou však již, po stránce množství převažují elektronické databáze. Zákon č. 121/2000 Sb. autorský zákon chrání jak způsob výběru a uspořádání obsahu databáze. (viz znění § 2 odst. 2 a 5) také i samotný obsah databáze (viz § 88 - § 94 AutZ), i když není autorským dílem. První ochrana databází se zaměřuje na databázi jako výsledek tvůrčí lidské aktivity a také přihlíží i na vynaložené finanční, rovněž i časové náklady, včetně vlastního úsilí tvůrce databáze vynaloženého při jejím vzniku.

Definice databáze: systém sloužící k modelování objektů a vztahů reálného světa (včetně abstraktních nebo fiktivních) prostřednictvím digitálních dat uspořádaných tak, aby se s nimi dalo efektivně manipulovat, tj. rychle vyhledat, načíst do paměti a provádět s nimi potřebné operace: zobrazení, přidání nových nebo aktualizace stávajících údajů, matematické výpočty, uspořádání do pohledů a sestav apod. Základní prvky databáze jsou data a program a práce s nimi. Datový obsah tvoří množina jednotně strukturovaných dat uložených v paměti počítače nebo na záznamovém médiu, jež jsou v určitém vztahu a tvoří určitý celek z hlediska obsažených informací, data jsou přístupná výhradně pomocí speciálního programového vybavení- systému řízení báze dat. Podle typu se rozlišují databáze textové (databáze plnotextové, bibliografické, referenční, faktografické), numerické, obrazové a multimediální. – KTD.

Normativní výklad: Soubor datových objektů v elektronické formě uložených společně podle jednoho schématu a zpřístupňovaným počítačem. (ČSN ISO 690-2-2000:3.5)

Celkově tyto aktivity přináší určitý společenský přínos. Významným prvkem k určité kategorizaci databází je i jejich struktura, která závisí na způsobu výběru a uspořádání obsahu databáze. Z obecného hlediska můžeme jmenovat všeobecné databáze : např. encyklopedie, speciální databáze např. výtvarného umění, odvětvové databáze, věcné aj. Vytváření databází jako souborů vhodně uspořádaných informací s využitím informačních technologií je významné z hlediska, že poskytuje možnost zpracovat značné množství potřebných informací. Většina knihoven knihovního systému v České republice využívá automatizovaný informační systém. Pracovníci knihoven již zcela běžně využívají elektronické databáze, buď přímo ty, které sami zhotovili nebo různé tematicky zaměřené databáze, např. na problematiku bibliografie, viz databáze vytvořené Národní knihovnou České republiky – Česká národní bibliografie. Také i využívají zahraniční databázové nabídky EBESCO, ProQuest, Know Europe. Prostřednictvím, především informačních služeb knihoven, mohou využívat různé encyklopedické nebo speciální databáze v oblasti společensko vědní, právní aj. i uži-

vatelé služeb těchto knihoven. Databáze mají i velký význam pro regionální činnost knihoven. Jedním z příkladů je i původní databáze REOS (Regionální osobnosti - byla vytvořena ve Státní vědecké knihovně v Kladně již koncem osmdesátých let 20. století. V CDS/ISIS/.) Databáze měla z uživatelského hlediska řadu předností a umožňovala poměrně snadné vyhledávání a různé vyhledávání požadovaných dat, Databáze REOS byla postupně přejímána i dalšími knihovnami v České republice. Další vývoj umožnil, v rámci grantového projektu „Začlenění regionálních databází do integrovaného informačního systému knihovny“ umožnil v r. 1999 konverzi databáze REOS do souboru personálních autorit (konverze však též zahrnuje i další regionální databázi REFA - regionální faktografie). Zmíněné databáze byly nakonec začleněny do další celostátně zaměřené databáze, produktu Národní knihovny ČR Jmenné autority NK ČR – AUJ. Se zajímavými databázemi pracují i hudební knihovny v České republice. Využívají multimediální databáze RISM, RILM, RIPL, ale i např. fulltextovou databázi časopiseckých článků, které nabízí knihovnám k využití instituce Alberta icome. Jde o International Index to Music Periodical Full Text. Databáze, zvláště v elektronické podobě využívají i knihovny v zahraničí např. Francouzská národní knihovna, British Library, Slovenská národní knihovna v Martině aj.

Z právního hlediska spadá do režimu ochrany autorských souborných děl i elektronická databáze. Avšak je nutné rozlišovat u této formy databáze dvě kritéria - především uspořádání elektronické báze – jejího obsahu, samotné a následujícím počítačovým zpracováním tohoto souborného díla. Autorsko právní ochrana se týká pouze elektronické databáze, bez ohledu na počítačový program, který ji umožňuje užívat. Avšak na druhé straně je poskytnuta právní ochrana i počítačovému programu, který vytváří vhodné uživatelské rozhraní. Je nutné si uvědomit, že autorská ochrana vlastní struktury databází, tedy právní ochrany souborného díla, může zahrnovat i jednotlivé části (prvky) obsahu databáze, které jsou samy o sobě autorskými díly a spadají do režimu autorsko právní ochrany a tím, že jsou začleněny do databáze vlastně způsobují, že vlastně chrání do jisté míry i samotnou databázi. Přesněji řečeno tato ochrana je zaměřena pouze na autorská díla v ní obsažená ne na celou databázi. Uživatel databáze však musí respektovat tuto právní situaci a při užívání databáze musí přistupovat k těmto jednotlivým prvkům databáze s ohledem na skutečnost, že jde o autorská díla, která nemůže volně využívat bez svolení samotných autorů těchto děl.

Databáze má stále větší význam v moderní informační společnosti. Z právního pohledu je pojetí databáze jako autorského díla blízko autorskoprávnímu chápání počítačových programů. Vzhledem k tomu existuje řada otevřených otázek, zda některé databáze chránit či ne? Přestože mnohé databáze vznikají na základě značného úsilí, pracovních výkonů i nákladů autorů či zřizovatelů databází, dochází často k velmi složitému stavu týkajícímu se uplatnění autorské ochrany databáze. Jde např. o různé adresáře, rejstříky. Zvláště u databází,

kteře vznikají na základě volby struktury i samotného obsahu v obecnější podobě se nenasadno realizuje její právní ochrana jako autorského díla. Pochopitelně, že takové databáze a to se týká i databází vytvořených samotnými knihovnami je velké nebezpečí jejich neoprávněného vytěžování. Nelegální užívání obsahu informací způsobuje značné finanční ztráty zvláště zřizovateli databáze. Právě tato hlediska vedla ke vzniku evropské koncepce právní ochrany databází *sui generis*. Z hlediska autorského práva, nejde o ochranu autorských práv k dílu. Toto právní řešení se zaměřuje především na ochranu vynaložených velkých ekonomických prostředků za účelem pořízení databáze (ať již jejího vlastního vzniku, ověření jednotlivých prvků a její předvedení). Konkrétní investor poskytuje tato právní ochrana *sui generis* výlučná práva k vytěžování a zužitkování většiny databáze. A tak většina databází je předmětem ochrany zvláštního majetkového práva, kdy nositelem je podnikatel z této oblasti podnikání. Jde o ochranu především ekonomických nákladů pořizovatelů databází vůči subjektům – především fyzickým osobám neoprávněně vytěžujícím či využívajícím příslušnou databázi, ať již z důvodů např. podnikatelských nebo pro osobní potřebu. Pojetí právní ochrany *sui generis* databáze se dá srovnat s právy souvisejícími s právem autorským.

Příprava České republiky na vstup do Evropské unie se pochopitelně odrazila i v oblasti právní, tedy se týkala i českého právního řádu a jeho harmonizace s komunitárním právem, tedy i právem autorským. V souladu s Asociační dohodou – především čl. 67 a čl. 70 bylo nutné uskutečnit aproximaci i v oblasti autorského práva. Zároveň bylo nutné přihlédnout ke škále významných společenských, ekonomických změn, včetně trendů různých technologií, především počítačových a informačních. Orgány Evropských společenství se snažily, aby byla zpracována a přijata příslušná směrnice tématicky zaměřená na ochranu databází. Tato Směrnice byla nakonec přijata a schválena v r. 1992.

Databáze, jako právní pojem, se objevila v českém právním řádu až v r. 2000, kdy byla začleněna do znění již zmíněného autorského zákona. (Ovšem nemůžeme tvrdit, že definice databáze u nás neexistovala. Viz ČSN ISO/IEC 2382-1, tato technická norma pojala databázi jako souhrn dat uspořádaný podle zmíněné normy. Další definování databáze obsahovala ČSN 369001, část 17, kde je uvedeno, že za databázi se považují strukturované údaje.

Databáze, dle zákona č. 121/2000 Sb. musí tvořit soubor nezávislých, tedy i mimo databázi samostatně využitelných prvků, mohou mezi nimi být i autorská díla. Není to však ze znění zákona přímo stanoveno.

Elektronické databáze v souladu se zněním směrnice o ochraně databází nemusí být uloženy na jediném typu nosiče – média. Ale podmínkou je způsob jejich uložení. Je jisté důležité věnovat pozornost pořizovateli databáze viz § 89.

Pořizovatelem databáze může být jak fyzická tak i právnická osoba, která na svou odpovědnost pořídí databázi, nebo pro kterou tak z jejího podnětu učiní jiná osoba. Právní obsah zvláštního práva pořizovatele databáze je zakotven v znění § 90. Pro knihovny je důležité zvláště znění § 90 odst. 1 a 4 AutZ.

Stanovuje právo pořizovatele databáze, tedy i knihovny z knihovního systému v České republice, konkrétně jejího zřizovatele – na vytěžování nebo na zužitkování celého obsahu databáze, nebo její kvalitně nebo kvantitativně podstatné části. A pořizovatel databáze má též právo udělit jinému subjektu oprávnění k výkonu tohoto práva. Z hlediska služeb knihoven je důležité i znění § 90 odst. 4, které upřesňuje, že půjčování originálu nebo rozmnoženiny viz § 16 AutZ databáze není vytěžování podle odstavce 2 § 90 ani zužitkování podle § 90 odst. 3. Knihovny tudíž mohou půjčovat databáze svým uživatelům, v souladu se svým výpůjčním řádem aniž by ze strany uživatelů, klientů knihovny docházelo k vytěžování nebo zužitkování obsahu databáze. Pro pochopení této záležitosti je nutné si uvědomit co představuje, z hlediska autorského práva vytěžování a zužitkování databáze. Vytěžování je definováno ve znění § 90 odst. 2, jde o trvalý nebo dočasný přepis celého obsahu databáze nebo jeho podstatné části na jiný podklad, a to jakýmkoli způsobem. Např. stažením obsahu databáze nebo její určité části na disk počítače koncového uživatele, nebo na disketu aj.

V tomto případě jde o nelegální užití databáze – vytěžování. Ještě si přibližme pojem zužitkování databáze viz § 90 odst. 3. Zužitkování je podle odstavce 1 § 90 způsobem zpřístupnění veřejnosti celého obsahu databáze nebo jeho podstatné části rozšiřováním rozmnoženin, pronájemem, spojením on-line nebo jinými způsoby přenosu. Knihovny většinou neposkytují své databáze způsobem uvedeným v § 90 odst. 3 AutZ. Především formou pronájmu. Pokud jde o zpřístupnění databáze prostřednictvím např. informačních služeb knihoven – on-line nebo rozšiřováním rozmnoženin jde o právní úpravu, která je realizována již v některých knihovnách např. Státní technické knihovně v Praze., ještě před přijetím zákona č. 121/2000 Sb. o právu autorském. Především formou udělení bezúplatné zákonné licence viz § 92 AutZ. Tyto uživatelé nezasahují do práva pořizovatele jím zpřístupněné databáze, pokud jde o oprávněného uživatele (v případě knihoven- klienta knihovny), který vytěžuje nebo zužitkovává podstatnou část databáze. Musí se však jednat o o tři zákonem vyhrazené účely užití.

— pro osobní potřebu (§ 30 odst. 1)

— pro účely vědecké nebo vyučovací, uvede pramen, v rozsahu odůvodněném a za nevýdělečným účelem

— pro účely veřejné bezpečnosti nebo správního či soudního řízení

Knihoven se pochopitelně budou týkat jen bezúplatné licence viz § 92 a) a b), Tedy užití databáze pro osobní potřebu klienta (v souladu se zněním § 30 odst. 1.) a pro účely vědecké – zvláště však vyučovací.

Musíme si uvědomit, že z hlediska majetkových práv je viz § 93 trvání zvláštního práva pořizovatele k databázi je počítáno od data pořízení databáze.

Dojde-li k zpřístupnění databáze, zaniká zvláštní právo pořizovatele databáze za 15 let od jejího prvního zpřístupnění.

V rámci uplatnění vyhledávání informací jsou využity služby – dialogové služby databázových středisek (Papík 2004). Jde např. o bibliografické databáze, které poskytují přesnou a úplnou citaci, formou Document delivery services (DDS), ale i faktografické databáze – konkrétní údaje mohou mít textový nebo numerický charakter. Významné jsou patentové databáze, které nacházejí především uplatnění v ochraně průmyslových práv duševního vlastnictví. Jde o plnotextové databáze, uplatňuje se trend moderních informačních studií, v podobě doručení primárního dokumentu, který je dopraven co nejkratší cestou k uživateli. Databáze typu katalogů, rejstříků, adresářů..

Další vývoj autorskoprávní ochrany databází bude souviset s vývojem informačních technologií a technickými opatřeními, které budou umožňovat zpřístupnění a i vlastní strukturování, uspořádání obsahu databází. Týká se to především počítačových programů. Z obecného hlediska je v současnosti a bude se dále zvyrazňovat, že ochrana databází je zaměřena více než na ochranu autorských děl – tedy tvůrčího výsledku autorského úsilí, a také v budoucnu bude spíše směřovat k ochraně ekonomických zájmů pořizovatelů databází. Jistě však potřeba ochrany databází založené, nejen na podstatě ochrany investic – viz právní ochrana *suis generis*, ale především na příslušných institucích autorského práva, se v budoucnu bude rozšiřovat. Jedním z přístupů bude jistá kategorizace uživatelů databází a také bude záviset i na druhu databáze, jejím obsahu a jeho uspořádání. Významným hlediskem bude i samotný subjekt pořizovatele databáze. Ovšem i při respektování tohoto hlediska je nutné si uvědomit, že opět převáží finanční, ekonomická stránka zřízení databází. Postižení mohou být především např. nevýdělečné kulturní organizace, tedy i knihovny, kterým právě z materiálních důvodů nebude umožněn přístup k některým databázím, jejichž užívání bude vyžadovat značné finanční prostředky.

Dá se předpokládat, že v budoucnu se bude uplatňovat i právní řešení ochrany databází, především práva zřizovatele databáze především formou smluvní ochrany. Uzavření smluvního aktu mezi zřizovatelem databáze a jejím uživatelem stanoví určité právní požadavky a v případě porušení, ze strany uživatele, je možné aby zřizovatel databáze uplatnil sankce. Ovšem nedá se opět vyloučit, z právního hlediska nelegální vytěžování, nebo zužitkování databází subjekty, které jsou mimo výše uvedený smluvní vztah. Jednou z možností bude i ve zvýšené míře vhodné aplikování technického vybavení (příslušné technické nástroje), které budou bránit přístupu k obsahu databáze. Tato forma ochrany může být použita v kombinaci s uzavřením vhodně právně koncipovaných smluv. Smluvní vztah užívání databáze a technická ochrana přístupu k obsahu databáze se jistě pozitivně uplatní jako jedna z možností ochrany práva zřizovatele databáze a obsahu samotných databází. V zahraničí, zvláště v USA, se uplatňují i jiné právní cesty jak právně chránit práva k databázi a uplatněné k její

ochraně. Např. v USA se uzavírají smluvní vztahy prostřednictvím počítačových sítí, např. internetu, jde o smluvní vztah sjednaný „na dálku“. Také i konkludentní formou – viz pověstné kliknutí na znění licenčních podmínek umístěných např. na webových stránkách firmy, která nabízí užití elektronické databáze. I když v některých státech tato podoba uzavírání smluv na dálku je plně přijata, jiné státy namítají, že je nutné, aby byl účastník smlouvy předem seznámen s licenčními podmínkami.

V zahraničí dochází též k aplikaci soutěžního práva, které převládá nad právním řešením ochrany práv k databázi způsobem autorské ochrany sui generis. Ovšem tento právní postup má své nedostatky, především chrání zřizovatele databáze před nelegálním postupem subjektů soutěžního práva – soutěžitelů a ne uživatelů databáze. Navíc rozptyl soutěžního práva v Evropě i USA je velký a nelze tudíž vhodně soutěžní právo aplikovat k ochraně databází.

Tak jako u mnohých autorskoprávních problémů je možné hledat řešení i v samotné změně autorských zákonů – novelizací příslušných institutů autorského práva. Uplatnění vstupu kolektivních správců autorských děl, kdy by otázka užívání obsahu databází byla řešena v podobě platby odměny těmto právním subjektům správcům autorských práv za např. rozmnožování databáze, je nutné promyslet a pečlivě zvážit. Jistě i v tomto případě by řešení zlegalizování užívání obsahu databáze mělo své klady a zápory. Někteří autoři (Leščinský 2003) argumentují s tím, že zatím neexistuje příslušný právní subjekt – kolektivních správců specializovaných na ochranu databáze – práv zřizovatele databáze. Dle mého názoru by se tato záležitost dala překlenout rozšířením příslušného oprávnění k ochraně kolektivních autorských práv MK ČR např. pro INTERGRAM. Mnohem problematičtější je situace, ke které by v případě přijetí podobného právního řešení, jakým způsobem zabránit nelegálnímu zužitkování nebo vytě-žování databází v rámci jejich sdělování databází prostřednictvím počítačových sítí např. internetu. A právě v souvislosti s využíváním elektronické podoby databází souvisí i zvýšené uplatnění elektronických prostředků ochrany databází. Přestože jde jistě o vhodný způsob ochrany obsahu databází, mnozí nelegální uživatelé již nachází cesty jak tyto technické prostředky obejít, odstranit nebo alespoň jejich funkčnost, třeba na určitou dobu, omezit.

Významným prvkem ochrany databází je i způsob, kdy se využívá kombinace technické a dynamické ochrany. Jde však především o ochranu databáze z ekonomického hlediska v rámci boje proti konkurenci. Užívá se tzv. dynamická efektivita či technická efektivita. Především se uplatní určitý časový předstih prvního pořizovatele, autora – tvůrce, ale i investora, vzniklé databáze. Promítá se i do vlastní úrovně v takto vzniklé databáze: v podobě její zvýšené kvality, komplexnosti, formy prezentace. Ale i pravidelnosti její aktualizace.

V nemalé míře se z podnikatelského hlediska se uplatňuje využívání metody cenové diskriminace, která se může pochopitelně negativně odrazit i na činnosti neziskových paměťových a vzdělávacích institucí, tedy i knihoven. Uplatňuje se kategorizace uživatelů podle jejich finančních možností, podle možností a roz-

sahu přístupu těchto uživatelů k datům nebo určité části databáze. Zřizovatelé databází postupují i v určitém slova smyslu tak, že poskytují výhody určitým skupinám uživatelů databází např. z řad studentů. Když se podaří z finančního hlediska pokrýt vynaložené náklady na tvorbu – zřizování databáze ze strany určité skupiny uživatelů je možné poskytnout ostatním určité finanční výhody k jejímu užívání. Dokonce tento ekonomický přístup nakonec přináší větší finanční zisk, protože se zvýší počet legálních uživatelů za nižší ceny a investice je více než návratná. Knihovny právě v takovém prostředí mají možnost uplatnit své požadavky a vhodným způsobem jednání, mnohdy i jistým způsobem lobování dosáhnout zařazení do kategorie uživatelů databází, za snížené finanční poplatky např. na základě uzavřeného smluvního vztahu mezi knihovnou a zřizovatelem databáze- příslušnou firmou.

Databáze pochopitelně představují i do budoucna z hlediska právního řešení jejich tvorby, zužitkování i vytěžování – respektováním zvláštního práva zřizovatele databáze zvýšenou pozornost a hledání nových způsobů právní ochrany.

6.1.6. Využívání elektronických dokumentů na internetu ve službách knihoven a autorské právo

Elektronické dokumenty se v moderní době stávají stále více uplatňovanou součástí služeb veřejných knihoven. Vzhledem ke rozvoji informačních technologií a dalšímu rozvoji počítačové techniky dochází k nárůstu počtu elektronických dokumentů. Podívejme se blíže na elektronický dokument: jde o textový dokument v podobě počítačového souboru. Elektronický dokument může obsahovat média: audio, video, animace, grafiku aj. Internet umožňuje, že dokument je přístupný prostřednictvím počítačové sítě – předností je rychlé dodání, zpřístupnění dokumentu na elektronických zdrojích.

Významnou roli v elektronizaci dokumentů sehrává digitalizace. Jde o trojí druh dokumentů:

1/ dokumenty, které vznikají v digitalizované podobě

2/ dokumenty, které byly původně např. tištěnými dokumenty, ale došlo k jejich převodu digitalizací na elektronické dokumenty

Již samotný převod klasického dokumentu v papírové podobě do podoby elektronické je vlastně rozmnožováním autorského díla dle znění § 13 AutZ.

Elektronické dokumenty jsou součástí fondů knihoven poskytujících veřejné služby a zároveň většina těchto knihoven, které jsou připojeny na internet umožňují přístup svým uživatelům či klientům, k elektronickým dokumentům, prostřednictvím této počítačové sítě. Přírůstek elektronických dokumentů souvisí již se zmíněným rozvojovým trendem informačních technologií. Též však poskytuje určité uživatelské výhody v podobě snadnější dostupnosti požadovaných informačních zdrojů, časovou výhodnost a také možnost přístupu k těmto zdro-

jům na různých místech většímu počtu uživatelů současně, na základě připojení uživatele prostřednictvím zvoleného serveru knihovny.

Elektronizace dokumentů se uskutečňuje již jejich zmíněnou digitalizací, případně tvorbou, zřizováním databází, zpočátku uložených především na nosiči CD ROM. A tak se mimo technické a ekonomické stránky dostávají v souvislosti s elektronizací dokumentů do popředí i právní hlediska. Již při samotné digitalizaci se uplatňuje právo, včetně autorského práva a je nutné řídit se podle něho a uplatňovat vhodný právní přístup k této aktivitě. Pro účely ukládání a využívání elektronických dokumentů je důležité technické zabezpečení prostřednictvím softwaru: viz přístup k těmto dokumentům a také jejich vhodné archivování.

Většina právních dokumentů, ať již jsou přímou součástí fondů knihovny nebo knihovny jejich užívání umožňují prostřednictvím výpočetní techniky a informačních technologií přístup a využívání svým pracovníkům a především klientům k informačním elektronickým zdrojům jiných knihoven či informačních center, třeba prostřednictvím počítačové sítě internet, ale i jinými způsoby např. meziknihovními výpůjčními službami, vzhledem k tomu, že jde převážně o využívání autorských děl, je nutné respektovat autorskoprávní ochranu těchto elektronických dokumentů. V některých případech plní právo funkci jakéhosi filtru, který zajišťuje legalitu užívání těchto autorských děl..

V případě internetu je nutné, aby si každý uživatel uvědomil, že stahování dat z internetu je nutné chápat jako rozmnožování děl, dle § 13 AutZ. Je problematické posuzovat, zda již vlastní prohlížení webových stránek, případně přístup k multimediálním materiálům, umístěným na síti internet, je z hlediska autorského práva legální či ne. Nesmíme proto přistupovat v praxi např. službám knihoven v České republice příliš tvrdě a v případě, že nedojde k zneužití těchto elektronických zdrojů k hospodářskému nebo obchodnímu účelu, je možné toto užívání těchto děl – elektronických zdrojů, bez sankcí, viz § 30 odst. 1 AutZ – volné užití díla.

Zpřístupňování díla veřejnosti prostřednictvím internetu dochází k opětovnému rozmnožování díla, pro tento účel je nutné, aby existovala rozmnoženina díla na disku počítače, z něhož se zpřístupňuje (ze serveru) a další rozmnoženina (může být dočasná, ale i trvalá) vzniká – musí být vytvořena na počítači koncového uživatele, aby mohl dílo užít (přečíst si text, poslechnout si zvukový dokument, např. hudební nahrávku) **Musíme však respektovat právní institut právo užít dílo, viz § 12 (AutZ).**

Autorské dílo, a to v jakékoliv podobě, tudíž i elektronické, může určitý subjekt, v našem případě uživatel služeb knihovny (klient), užít pouze se svolením autora díla, v českém právním prostředí podle § 12 odst. 1 AutZ. Výjimky jiného přístupu k dílu musí být uvedeny ve znění autorského zákona. Jde např. o § 29 odst. 1 AutZ, který stanovuje omezení práva autorského ve zvláštních přípa-

dech, např. v rozsahu odůvodněném za účelem oprávněného zhotovení rozmnoženiny, podle ustanovení některých paragrafů a AutZ viz např. § 31 písm. s a) a b) - citace a § 32 - § 34 a § 37 odst. 2 písm b) a c) užitím díla rozmnožováním a rozšiřováním rozmnoženin.

Nelze však přijmout zjednodušený výklad, že je možné jednoznačně aplikovat v elektronickém prostředí autorského díla, právní instituty a ustanovení, která se vztahují na klasické dokumenty v papírové podobě (tištěné), za předpokladu, že splňují kritéria autorského díla.

Způsoby užití autorského díla v elektronické podobě:

A/ Případ, kdy je užití autorského díla vázáno na souhlas autora, který je udělen formou licenční smlouvy

B/ Způsob, který vychází ze zákonné licence, ale v úplatné podobě. Ze znění zákonné úpravy vyplývá možnost užití díla bez svolení autora, za předpokladu, že mu bude proplacena odměna za užití díla, případně stanovena povinnost platit autorovi odměnu prostřednictvím třetího subjektu (autorskoprávní organizace, kolektivního správce autorských práv). Jde o zákonnou licenci a platbou náhradních odměn.

C/ Třetí možnost užití autorského díla představuje bezúplatná zákonná licence, kdy uživatel nemusí žádat o souhlas autora, ani mu poskytovat odměnu či náhradní platbu prostřednictvím třetí osoby.

Pro elektronické dokumenty z právního hlediska platí, že mohou být (za předpokladu, že jde o autorské dílo) využity formou rozmnožování, zpřístupnění v hmotné podobě nebo zpřístupnění v nehmotné podobě.

Z hlediska využívání dokumentů on-line služeb se uskutečňuje v elektronických zdrojích užívání, respektive zpřístupňování dokumentů na veřejně přístupných webových stránkách, a to buď volně nebo z hlediska pozice koncového uživatele formou podmíněného přístupu: kdy se k dokumentu uživatel dostává následující cestou, pouze na základě zadání správného uživatelského jména a hesla. Autorské dílo, které je užito nebo zpřístupněno na internetu, jde tedy o znovu rozmnožení tohoto díla, podle znění § 13 AutZ, tato rozmnoženina však musí být přímá a trvalá (nejde o dočasné rozmnoženiny, zhotovené např. pro technické účely dočasně, které jsou po užití zničeny). Zároveň však jde i o následné sdělování díla veřejnosti, ve smyslu § 18 odst.1 a 2 AutZ. Dílo je zpřístupňováno tak, že uživatel k němu může mít přístup na kterémkoliv místě a v kterémkoliv čase, na základě svého vlastního rozhodnutí a může jít o jakýkoliv uživatelský subjekt. V případě, že knihovna zašle elektronickou poštou autorské dílo svému klientovi na jeho přání, jde o sdělování díla veřejnosti – viz již zmíněný § 18 odst. 2 AutZ.

(Poznámka: co z hlediska autorského práva představuje pojem veřejnost?)

Náš autorský zákon č. 121/2000 Sb. se jejím definováním nezabývá. A co komunitární právo, jaký výklad nabízí? Odpověď nám může poskytnout Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2001/29 ES z 22.5. 2001, o harmonizaci některých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících. Směrnice stanovuje pojem veřejnost: jde o konkrétní – fyzickou osobu (jedince).

Využívanou a také z hlediska právního i do jisté míry otevřenou problematikou při využívání služeb internetu je i Open Source a Free Software. Jde o distribuci softwaru v podobě, že koncový uživatel má vždy právo k získání zdrojového kódu programu a též má i právo tento zdrojový kód upravit a šířit dále. Open Source software (počítačový software s otevřeným zdrojovým kódem) – otevřené zdroje, pokládají aplikace, které jsou čířeny dále na základě zachování určitých práv a svobod pro jejich koncového uživatele (který představuje nabyvatele licence). Jedná se o právo využít tento program za jakýmkoliv účelem, mít možnost posoudit jak program pracuje a. uzpůsobit ho svým požadavkům a potřebám na základě přístupu ke strojovému kódu. ***Uživatel má právo, redistribuovat kopie, na základě svobodného rozhodnutí může vylepšit nabízený program a zveřejňovat a šířit jeho změny (vylepšení) dále.***

Některé operační software jsou dostupné uživatelům bez finanční úhrady.

Jako příklad můžeme uvést:

- operační systémy GNU Linux, Free BSD
- databázové servery Firebird
- kancelářský software OpenOffice.org
- internetové prohlížeče - např. Mozilla Firefox

Svobodné softwary si našly svoji cestu i k uživatelům knihoven. prostřednictvím služeb internetu mohou uživatelé využívat i free softwary. Např. operační systém GNU (vznikl jako odnož operačního systému UNIX v již v r. 1984).se stal vyhledávaným a rozšířeným produktem . Jde o svobodný software, který zaručuje uživatelům již výše zmíněné svobody a práva pro koncového uživatele volně spouštět program (vlastně bez omezení), studovat funkci programu a přizpůsobovat jej svým potřebám (za předpokladu, že mu je umožněn přístup k e zdrojovému kódu), redistribuovat kopie, podle svých svobodných rozhodnutí. A především mít právo vylepšovat program a zveřejňovat jeho vylepšení, šířením, tak, že jej mohou využít ostatní uživatelé GNU. Užívání těchto systémů není spojeno s nutností žádat o souhlas tyto softwary (autorská díla) využít a platit odměnu za jeho užívání.

Celkově lze, zvláště v posledních letech, zaznamenat i přírůstek různých nabídek volných free softwarů nebo open source na různých webových stránkách, kterým jsou určeny koncovým uživatelům. Jde o aktivitu, která do jisté míry vychází ze snahy odstranit určité administrativní postupy, osvobodit uživatele internetu a zmíněných operačních systémů např. GNU aj. od nutnosti žádat o svolení, platit poplatky za užívání těchto zdrojů, elektronických dokumentů, nebo alespoň vymezit tyto platby do určité oblasti. Pro knihovny, zvláště jejich

služby, pochopitelně oficiální význam nemají, ale mohou sloužit uživatelům služeb knihoven využívajících internet k snadnějšímu vyhledávání, možná i napojení na příslušné komunity uživatelů, případně udělení licencí v rámci této softwarové aktivity, která však není též právně oficiálně přijata, protože není zahrnuta do znění příslušných právních norem, především autorského práva, v podobě národních autorských zákonů i směrnic ES týkajících se práv ochrany duševního vlastnictví.

Zpřístupňování dokumentů on-line na internetu představuje jejich užití, ať již je uskutečněno jakýmkoliv, výše uvedeným způsobem a je možné ji realizovat pouze se souhlasem autora, pokud má splňovat podmínku legálnosti. Souhlas uděluje autor v podobě licenční smlouvy.

Směrnice č. 2001/29 ES sice umožňuje stanovit výjimky nebo omezení týkající se nevýdělečných organizací a institucí, tedy i knihoven, ovšem tato výjimka by neměla zahrnovat dodání, případně doručení elektronickou poštou autorských děl nebo jiných předmětů v podobě on-line (měla by se omezit např. na potřebnou archivaci některých autorských děl, např. v případě ztráty či poškození těchto autorských děl.)

Je také nutno respektovat specifiky autorského práva v síťovém elektronickém prostředí. Především jde o právní princip teritoriality při užití elektronických autorských děl na internetu, ať již na území České republiky nebo kdekoli na světě. Z právního hlediska je především důležité místo, kde došlo ke stažení elektronického dokumentu downlond. Tuto právní situaci však dosud neupravuje ani národní, evropské ba ani světové právo.

Velmi živou problematikou autorského práva je užití díla bez potřeby získání souhlasu autora v případě tzv. odkazů.

Důležité je, jest-li je rozmnoženina elektronického díla dostupná na webové stránce nebo ne. V případě, že jde o pouhé umístění odkazu, který nasměruje koncového uživatele k příslušnému elektronickému zdroji, např. v podobě kliknutí na příslušnou adresu aj., pak se nejedná o užití tohoto autorského díla.

V případě inlinku, když je odkazovaný dokument přímo umístěn na webových stránkách a to tak, že jejich uživatel nemá často ani možnost rozlišit zda jde přímo o vlastní obsah provozovatele nebo o autorské dílo někoho jiného, pak je k užití díla, a to formou sdělování veřejnosti, zapotřebí získat souhlas autora nebo nositele práv k obsahu odkazovaného v tomto případě zobrazovaného díla.

Přibližme si situaci v USA. Právní úprava se zabývá rozmnožováním díla formou technických kopií. Jde o přechodné kopie, které vznikají na základě volného užití – fair use nebo formou tzv. implied licence – volný překlad, „mlčky uděleného souhlasu“. Internet však poskytuje mnoho dalších právních živých bodů např. poskytování a využívání odkazu (Linking). Využívání hyperlinkingu při vyhledávání webových stránek na určitém serveru, tudíž cestu k určitým uživatelsky potřebným datům umístěné na konkrétní elektronické adrese. A již jsme u vlastního právního problému: poskytování a využívání odkazu a případný

neoprávněný zásah do autorských práv. Odborníci na autorské právo rozlišují poskytování odkazů podle jejich charakteru:

1/ poskytování odkazu na www stránku obsahující autorsky chráněná díla (např. fotografie, ale i hudební nahrávky aj.), za předpokladu, že zpřístupnění těchto elektronických informací nemá souhlas autora (např. v podobě licence)

2/ obdobná situace se týká zveřejněných děl na webové stránce (autorsky chráněné), ale přístup veřejnosti je povolen autorem.

3/ poskytování odkazu formou deep linking

4/ využívání autorského díla jiného tvůrce na vlastních webových stránkách, které nabízí návštěvníkovi serveru pouze formou odkazu (samotné dílo není zkopírováno a umístěno na této stránce). Jde o tzv. „inlinking“.

Internet však slouží i k velmi důležité odborné aktivitě, která se nevyhnula ani knihovnám. Vyhledávání informací prostřednictvím koncového terminálu počítače se plně uplatní i při využívání informačních služeb knihoven. Uplatňuje se i v oblasti knihovnického managementu, kde má stejnou funkci jako v jiných oblastech .

Význam působení iniciativ souvisejících s evropským sjednocováním se výrazně uplatňuje v průběhu budování informační společnosti můžeme dokumentovat i na projektu elektronické Evropy, označovaný též iniciativa eEurope. Tato aktivita byla prvně zveřejněna v listopadu 1999 v Helsinkách. Oficiální počátek však náleží až summitu Evropské rady v r. 2000 v Lisabonu. Stanovila významné úkoly, které umožní občanům EU připojení on-line k počítačové síti – internet (ve svém bytě, úřadu, škole, ale i knihovně), též významně rozšířit digitální gramotnost občanů. Též zajistit přístupnost iniciativy e Evrope všem a také posilovat důvěru spotřebitelů a sociální soudržnost.

České republiky se týkal především akční plán – Akční plán eEurope+ 2003 pro kandidátské země (schválený ve Varšavě v květnu 2000 na konferenci ministrů).Důležitost tohoto plánu dokládajícím stanovené cíle.

a/ vytvoření základních stavebních bloků informační společnosti

c/ stimulace užívání internetu.

Dosažení těchto cílů EU se opíralo právní kritéria v podobě nutnosti potřeby urychlení efektivního zavádění a uplatnění právních předpisů určených pro vytvoření informační společnosti. Byl vytvořen systém pro vyhodnocování výsledků dat z kandidátských států. Za účelem vyhodnocení těchto údajů byla zřízena mezinárodní pracovní skupina pro statistiku - Statistical Working Group. Výsledky byly zveřejněny v červnu r. 2002. Skupiny hodnotila několik oblastí — právní a politický rámec

- infrastruktura a její dostupnost
- technická vybavenost a připravenost uživatelů
- stimulace využívání internetu

Všimněme si výsledků týkajících se právního a politického rámce. Tento právní rámec pro informační společnost představuje několik směrnic právně regulující elektronické komunikační služby a soubor směrnic upravujících právně elektronický obchod. Výsledky z r. 2002 byly příznivé. V té době bylo již aproximováno 79% právních předpisů (tzv. *acquis communautaire*) zaměřených na elektronické komunikační služby do právních ráďů kandidátských zemí., 5% těchto předpisů byla v stádiu legislativního procesu . Dalších 11% právních předpisů bylo ve stavu příprav na harmonizaci s komunitárním právem.

Jakou pozici zastávají knihovny v akčním plánu eEurope? Jde o tři oblasti :

- a/ tvorba komunikační infrastruktury (e-accessibility)
- b/ jako součást elektronické veřejné správy (e-government)
- c/ v rámci budování elektronických výzkumných sítí (e-research)

V rámci České republiky došlo k umístění cílů iniciativy eEurope + do aktualizovaného Akčního plánu státní informační politiky (týkala se období od r. 2000- 2003) a navazovala na materiál Státní informační politika (schválený 31.5. 1999).

Akční plán tvoří osm zvýrazněných okruhů jimž odpovídají cíle programu eEurope+ .

1/ Informační gramotnost

- 2 Informatizovaná demokracie
3. Rozvoj informačních systémů veřejné správy
4. Komunikační infrastruktura
5. Důvěryhodnost a bezpečnost informačních systémů a ochrana osobních údajů
6. Elektronický obchod
7. Transparentní ekonomické prostředí
8. Informační společnost stabilní a bezpečná

Iniciativa eEurope jistě našla své uplatnění i v knihovnách v rámci České republiky především v okruhu zaměřeném na informační gramotnost (zahrnuje širokou škálu knihoven), komunikační infrastrukturu a také i má otevřené možnosti zapojit se do elektronické veřejné správy, Zvláště na venkově, v malých obcích, kde není dostatečný přístup k internetu. Z obecného hlediska přispěla tato iniciativa výrazně k harmonizaci právních předpisů ČR s komunitárním právem (zahrnující i knihovnickou legislativou a ochraně práv k duševnímu vlastnictví, ochranu osobních údajů aj.).

7. Stav autorskopravní ochrany v knihovnách v zahraničí

Knihovny jako významná součást moderní doby se podílejí na rozvoji kulturnosti společnosti, ale i celoživotního vzdělání, včetně počítačové a informační gramotnosti. V posledních desetiletích umožňují též užívání informačních technologií občany, klienty knihoven. Významným kritériem funkce knihoven prakticky v celém světě je umožnění uživatelům služeb knihoven demokratický přístup k informacím, v různé podobě, ať již zprostředkováním užití půjčováním tištěných dokumentů ze svých fondů nebo přístupu k elektronickým zdrojům prostřednictvím internetu. K těmto údajům je nutné přičíst i možnost využívání nových médií – nosičů zvuku (zvukových dokumentů) a zvukově obrazových dokumentů. I v rámci vzdělávacího procesu nabízí knihovny přístup k autorským dílům patřícím do režimu autorskopravní ochrany např. počítačovým programům, elektronickým databázím aj. Nesmíme opomenout, že se stále více uplatňují zprostředkovatelské služby knihoven v podobě vyhledávání potřebných informací prostřednictvím různých technických i informačních technologických prostředků a nástrojů.

Všechny uvedené aktivity knihoven, především jejich knihovní a informační služby jsou z právního hlediska v přímé návaznosti na právní regulaci autorského práva, prostřednictvím uplatnění autorských zákonných norem a např. mezinárodních úmluv či produktů sekundárního práva Evropských společenství. I když se, z hlediska komplexního přístupu, některá právní řešení užívání autorských děl v knihovnách v jednotlivých státech Evropy, ať již jde o členské státy Evropské unie, nebo státy, které ještě nepřistoupily k evropskému sjednocení, rovněž i v ostatních částech světa, nalezneme určité odchylky, především v uplatnění některých právních institutů v podobě národních zákonných norem autorského práva. Většinou však dochází k snahám harmonizovat v evropském i celosvětovém měřítku autorskopravní problematiku v rámci celé společnosti, tudíž nejen v samotných knihovnách.

Knihovny, jako právní subjekt, jsou též začleněny do znění národních autorských zákonů. Jde především o uplatnění některých zákonných výjimek, především v podobě omezení autorských práv k dílu v taxativně stanovených případech – např. umožnění poskytování určitých služeb v podobě užívání autorských děl z knihovních fondů, formou zhotovování rozmnoženin bez svolení autora nebo jiného nositele autorských práv k dílu, třeba pro zdravotně postižené uživatele služeb knihoven, především zrakově handicapované. Rovněž i zhotovování rozmnoženin různých druhů autorských děl za účelem osobního užití, bez jakéhokoliv následného hospodářského nebo obchodního zisku. Taková situace je v některých evropských státech – Irsku, Německu, Rakousku, Španělsku

a Velké Británii. Také je možné jmenovat i některé mimoevropské státy: Austrálii, Kanadu a USA.

Vzhledem k tomu, že v denní činnosti knihoven, vlastně všech typů – nejen knihoven patřících do systému knihovních institucí z hlediska právní úpravy v České republice, ale i ostatní instituce – např. vědecké, vysokoškolské, odborné se setkává a probíhá v těsném propojení s autorským právem a jím realizovanou regulací ochrany autorských práv, je nutné věnovat této oblasti velkou a pečlivou pozornost. V návaznosti na rozvoj počítačového vybavení knihoven, též moderních informačních technologií a např. internizaci většiny zahraničních knihoven se podstatně v krátkém časovém období mění původní podmínky a také podoby uplatnění autorskoprávní ochrany knihoven, jejich funkce, včetně všech druhů knihovních a informačních služeb. Technický postup digitalizace, jako příklad přeměny klasických dokumentů z tištěné podoby do elektronické, podléhá právnímu pohledu. Především v podobě řešení odměn v podobě náhradních poplatků za užití autorského práva poskytováním licenčních smluv.

Důležitou součástí autorskoprávní ochrany v zahraničních knihovnách jsou elektronické databáze. Zpřístupňování tohoto typu autorských děl knihovnami přináší řadu problémů. Uživatelům zpřístupňuje knihovna elektronickou databázi pomocí počítače. Obavy některých zřizovatelů elektronických databází před jejich nelegálním vytěžováním vede zřizovatele a autory k uzavírání právních smluv s knihovnami, tyto služby jsou zpoplatněné. Za využívání elektronické databáze platí uživatel knihovně určitý poplatek. Toto řešení je uplatněné např. ve Francii, kde Francouzská národní knihovna uzavírá smlouvu s vydavateli.

Dodavatelské služby zavedla např. některá vydavatelství v SNR, ale i např. v USA. Elektronické dokumenty, v podobě především elektronických časopisů, v plnotextové podobě jsou přístupné prostřednictvím internetu v centrálním nebo regionálních serverech. Koncoví uživatelé mohou tyto dokumenty vyhledávané on-line a stáhnout je na svůj počítač a vytisknout je. Veškeré služby však podléhají režimu autorského práva a jsou vhodně registrovány a zpoplatněny.

Kontroverzní skupinu z hlediska autorského práva tvoří multimédia. Je nesešné z právního hlediska definovat multimédium jako autorské dílo. Multimédium se skládá z několika jednotlivých typů děl a jejich spojením však většinou nevzniká dílo, které splňuje potřebná kritéria, aby vzniklý komplex byl též dílem spadajícím do režimu autorskoprávní ochrany. Multimédium v podobě počítačového programu bude právně regulováno jako dílo, počítačový program.

V případech, kdy jsou i ostatní složky multimédia např. hudební, audiovizuální samy též autorským dílem, pak mohou být právně chráněny, za předpoklady, že mohou existovat samostatně.

Výkon autorských práv k dílu v případě např. filmu přísluší producentovi tohoto díla. V některých státech, především USA jsou již uskutečněny kroky, aby mul-

timédia byla uznána jako samostatná a specifická skupina autorských děl. Dá se předpokládat, že v budoucnosti se podobné snahy projeví i v dalších zemích, protože by vhodné právní řešení usnadnilo užívání multimédií v knihovnách.

Ve fondech moderních knihoven se stále více objevují zvukové dokumenty v podobě CD ROM. Musíme si však uvědomit, že samotný CD ROM je pouze nosičem, je hmotný předmětem. Obsah umístěný na tomto nosiči spadá do režimu ochrany autorským právem. Jednotlivá díla uložená na CD ROM např. text, hudba, grafika mohou též být sama o sobě dílem, které je chráněno autorským právem. I tento stav je nutné respektovat při užívání CD ROM s příslušným obsahem v rámci služeb knihoven. Nastává však i situace, kdy soubor děl umístěných na CD ROM představuje souborné dílo, které je chráněno z hlediska uspořádání obsahu, nebo jeho sestavení. Zhotovování rozmnoženin programů na CD ROM i pro osobní potřebu není možné. Rozdíl však představuje zhotovení rozmnoženin jednotlivých dat programu na CD ROM pro osobní potřebu. CD ROM je možné zpřístupnit veřejnosti půjčováním uživatelům služeb knihoven, ale i dalších neziskových paměťových a vzdělávacích institucí. Většinou jde o zákonné licence užití těchto děl.

V posledních letech se byly přijaty v rámci novelizace autorského práva, např. v USA lze zhotovovat kopie přiměřeného rozsahu, tedy do 10% celkového obsahu originálu. V USA je též zapracováno do textu autorského zákona viz § 107 z obsahu CD ROM kopírovat a tisknout příslušná data pro osobní potřebu. Též mají možnost získaná data využít k vytvoření dokumentu, případně nevýdělečné osobní databáze.

Z hlediska rozsahu kopírování CD ROM je důležité znát, že producenti v rámci *faire use*-volného užití pokládají za přiměřený rozsah zhotovení kopií v počtu 50 dokumentů najednou.

Otázka zákonné licence, stanovené v znění AutZ. Někteří nositelé autorských práv se snaží na základě uzavřené smlouvy mezi nositelem autorských práv a uživatelem (i) omezit působnost zákonné licence. Významným bodem v užívání CD ROM je i časová dostupnost CD ROM a také i aktualizace jejich nabídky. Právě tento postup je velmi důležitý, jak pro prodejce CD ROM, tak i pro knihovny nabízející CD ROM k užití klientům.

Převratným prvkem pro šíření autorských děl se stal internet. Často se hovoří o neschopnosti aplikaci autorských práv a dodržení legálního užití obrovské nabídky na počítačové síti internetu. Různé formy užití děl na internetu se řídí teritoriálním principem, tedy je právně regulováno dle autorského práva (autorských zákonů) státu, kde se daný dokument, informace užívá. Pro legální užití díla na internetu platí, že je to možné jen na základě zákonných licencí, případně osobně, v případě, že je uživateli poskytnuto povolení dílo užit samotným nositelem autorských práv.

Uvažuje se o určitém cenzurování internetu, tedy snahy se projevují v poslední době zvláště v USA v souvislosti s nárůstem dětské pornografie a také rozšiřování terorismu. Také se objevují na internetu výzvy a nabídky zaměřené na výrobu a obchod s drogami.

Velkým problémem se stává i zneužívání různých elektronických zdrojů v podobě hudebních nahrávek. Koncoví uživatelé často nelegálně stahují tyto elektronické dokumenty na své počítače (pevný disk, nebo disketu). Někteří velcí producenti v oblasti elektronického obchodu v USA podnikli nápravné kroky a snažili se zabránit internetovému pirátství a podali na nelegální uživatele svých služeb soudní žaloby i když se jednalo o milionové částky, pachatelé byli většinou teenageři, nakonec kauzy skončily kompromisem. Podobné situace se mohou týkat služeb knihoven jen částečně. Při dodržování ochranných opatření jsou možnost nelegálního zhotovování nahrávek minimální. Jistě je důležitá neustálá kontrola užívání autorských děl v knihovnách, opatřit tyto dokumenty různými technickými ochrannými prostředky, které znesnadňují nebo znemožňují nelegální zhotovování rozmnoženin těchto autorských děl. V knihovnách se jistě uplatní postup umožňující posoudit zda jde o originál, případně legálně zhotovenou kopii díla. K umožnění posouzení zda jde o originalitu díla slouží tzv. digitální signatura. V USA našli další cestu jak znesnadnit pirátský postup zhotovování nelegálních kopií, k tomuto účelu slouží i speciální úprava digitálního záhlaví umístěného na počátku autorského díla.

Významnou součástí změn podstaty knihovních fondů přináší digitalizace a s ní související technické, ale i právní zajištění optimálního postupu při vytváření digitálních fondů knihoven. Co je digitální knihovna? Digitální knihovna je spravovaná sbírka informací spolu s odpovídajícími službami, přičemž informace jsou uloženy v digitální podobě a jsou dostupné prostřednictvím počítačové sítě. Vzhledem k tomu, že z hlediska knihovnického pojetí by měla být digitální knihovna zařízením, které plní základní knihovnické činnosti: výběr, zpřístupňování a uchovávání dokumentů a měly by zároveň nabízet své služby určité kategorii, skupině uživatelů. Z tohoto pojetí vyplývá další názor na digitální knihovnu. Digitální knihovny jsou organizace, které poskytují zdroje (též disponují odborně vyškoleným personálem) umožňující provádět výběr, strukturování a zpřístupňování sbírek digitálních prací, tyto práce dále uchovávat, a to vše s ohledem na snadné a ekonomické využití určitou komunitou nebo množinou komunit uživatelů. Počátky digitálních knihoven vycházely z názoru, že jde vlastně o určité zlepšení původních knihovnických služeb, případně o jejich rozšíření. Jednalo se především o tyto služby: vzdálený a nepřetržitý přístup k informacím, kvalitnější a úspěšnější metody vyhledávání informací, výhodnější využití fondu v elektronické podobě, sdílení informací mezi knihovnami, zdokonalení ochrany fondu.

Existence, služby a rozvoj digitálních knihoven přináší četné nové problémy, ukazuje nové cesty, jejichž řešení si též vyžaduje nový přístup. Současnost je

charakteristická, že probíhá výzkum zaměřený na digitální knihovny především v USA, ale i ve Velké Británii, Austrálii . na Novém Zélandu . Rozšiřuje se počet projektů zaměřených na problematiku budování i rozvoje digitálních knihoven. Celkově však tento proces nemá vybudovanou sjednocovací metodiku, ani zcela jednoznačnou strukturu pro další postup, chybí též globální infrastruktura především umožňující propojování jednotlivých bodů (prvků) znalostní sítě představované jednotlivými digitálními knihovnami a využívající nástroje v podobě Z39.50,OAI, Dublin Core a další). V digitálních knihovnách nachází uplatnění v širokém záběru právo. Digitální knihovny se podílejí především na šíření informací v elektronické podobě, ale i rozšiřují své služby o digitální publikování. Je nutné vhodně právně regulovat tyto aktivity. Pokud nebudou optimálně analyzovány a právně ošetřeny může se stát, že zvláště v blízké budoucnosti, i dojde k značným problémům při šíření a využívání informací , jejich přístupnost i např. archivace. Je možné předpokládat, že by v komplexním pohledu mohlo dojít k značným problémům v oblasti zaměstnanosti a také by mohlo docházet k sociálnímu dopadu na společnost.Právní

postup zaměřený na digitální knihovny musí především respektovat, že řešení se nemůže omezit jen na oblast národního práva, ale vzhledem k pojetí a zaměření digitálních knihoven a jejich služeb bude nutné hledat řešení především z hlediska mezinárodního práva..I když je možné některé trendy vývoje, viz již zmíněné nové informační technologie do jisté míry předvídat, nelze tuto oblast obsáhnout v jakémisi předstihu, v komplexní podobě. Jistě i v této oblasti se uplatní významně licenční smlouvy

Jednou z předností digitálních dokumentů, a tudíž i digitálních knihoven, je možnost dlouhodobého uchování digitálních zdrojů. Přesto ani tato otázka není zcela relevantní původnímu tvrzení a záměru. Ukazuje se, že se v dlouhodobém uchování těchto dokumentů je několik problémů. Především jde o časově velmi krátce limitovanou existenci nosičů digitálních informací, ale též i neuvěřitelně rychlý rozvoj digitálních technologií, které se střídají v cyklu maximálně pěti let.

Digitalizace je často spojená s různými projekty, někdy i mezinárodního typu..Elektronické knihovny (digitální knihovny) shromažďují např. způsobem archivace elektronické dokumenty Knihovny využívají licenční smlouvy, které jim umožňují dlouhodobé uchování a také využívání elektronických fondů, bez větších právních problémů. Především záleží jakým způsobem je vytvořena licenční smlouva mezi knihovnou a dodavatelskými firmami. Jde o digitální fondy elektronických časopisů, elektronických knih a nových médií. V případech, kdy je smluvní vztah dobře právně promyšlen a na jeho základě vznikne licenční smlouva pak knihovny mají dlouhodobě zachovanou možnost využívat i články z elektrických časopisů a je zajištěn dlouhodobý přístup k těmto dokumentům. Ze zahraničních knihoven můžeme uvést příklad švýcarské knihovny ETH Bibliothek v Zürichu. Licence umožňuje digitalizovat a využívat elektronické ča-

sopisy, topografické mapy, fotografie, disertace, ale i např. elektronickou. šedivou literaturu. Knihovna může využívat archivované digitální fondy na základě smluvního vztahu nejméně do doby platnosti tohoto smluvního vztahu, nebo existence dodavatelské firmy. Producenti těchto digitálních fondů se snaží prostřednictvím technických nástrojů zamezovat nelegálnímu přístupu a užívání těchto fondů. Je sice pravdou, že z hlediska administrativního, jde o až příliš komplikované hledisko „administrativního“ přístupu k těmto fondům, v podobě uživatelského jména, hesla aj. Licenční smlouva nechrání však pouze obsah např. elektronických časopisů a e- knih, ale též i vytváření rešerší z těchto fondů, případně činnost spojenou s vyhledáváním informací na základě jejich využití. Vzhledem k tomu, že přestože existuje smluvní vztah mezi oběma subjekty, dodavatelem služeb digitalizace a knihovnou, stává se, že postup stanovený licenci není v praxi uplatnitelný ve všech případech (viz r. 2003) Knihovna si vytváří vlastní databázi a tím rozšiřuje možnost přístupu k potřebným informacím.

V oblasti doručování elektronických dokumentů existuje ještě mnoho nedořešených právních otázek, přesto je možné vycházet ze skutečnosti, že např. ve Velké Británii existuje velmi podrobně propracovaná a vhodně strukturovaná dodavatelská síť dokumentů, na níž se významně podílí např. British Library. Také uživatelé těchto služeb se mohou spolehnout na dodavatelské služby v rámci regionů. Tyto služby pochopitelně podléhají též regulaci autorského práva, protože využívají autorská díla, z fondů knihoven a jiných zdrojů. Dokumenty je nejprve nutné převést do elektronické podoby, je nutné digitalizovat. Digitalizované doručení dokumentu probíhá v podstatě trojím základním způsobem. Převod dokumentu do elektronické podoby představuje vytvoření rozmnoženiny.

- a/ rozmnoženina dokumentu je zaslán uživateli knihovny jako příloha elektronické pošty
- b/ zpřístupněna na intranetu – vnitřní síti knihovny čtenářům
- c/ rozmnoženina je zpřístupněna na internetové stránce knihovny, v podobě, že k ní málo volný přístup kdokoliv prostřednictvím počítačové sítě nebo pouze individuálně určený čtenář, který musí zadat své uživatelské jméno, heslo a pak teprve je mu umožněno zhotovit si formou uložení elektronického dokumentu na svůj terminál a pořídit si tak pořídit trvalou rozmnoženinu pro svou osobní potřebu..

V nedávné minulosti a současnosti se stala ochrana autorských práv a její dopad na samotné knihovny a jejich činnost velmi důležitá a navíc přináší řadu problémů. Především je nutné zajistit potřebnou ochranu autorských práv, upřesnit její rozsah, též definovat oblast duševní tvorby a především zamezit jejich zneužití a poskytnout autorům těchto děl příslušnou finanční odměnu. Skupina autorů, dalších nositelů autorských práv a kolektivních správců práv k autorským dílům často zastávají názory, že jim náleží velké finanční pro-

středky za užívání jejich děl a také se snaží rozšířit škálu autorskoprávní ochrany těchto děl. Jistě by bylo nejlepší dosáhnout určitého kompromisu mezi uvedenými stranami na základě vhodně uspořádané autorskoprávní legislativy dosáhnout aplikace těchto úprav v praxi.

Podívejme se ještě na funkce IFLA- International Federation of Library Associations and Institutions v souvislosti s úpravami autorských zákonů v prospěch knihoven. IFLA podporuje snahy knihoven, aby se v rámci dalšího vývoje autorskoprávní legislativy a její uplatnění v knihovnách podařilo, aby knihovny nebyly omezovány ve své činnosti poskytovat na demokratickém základě všem občanům, zájemcům rovný přístup ke zdrojům informací. IFLA k tomuto účelu připravila některá doporučení a také stanoviska, která mají sloužit jako podklad pro příslušné státní a i komunitární zákonodárné složky. V materiálech IFLA z různých konferencí, jednání nalezneme zásadní stanoviska IFLA k problematice autorského práva jeho vhodná aplikace v knihovnách (Burgetová 1997). Knihovnické mezinárodní organizace jako IFLA, EBLIDA (European Bureau of Library Information aj. mohou významně pomáhat knihovnám a poskytovat jim potřebné informace, podporu při ovlivňování nebo řešení různých témat a důležitých otázek souvisejících s autorským právem. Mimo vlastních aktivit v podobě různých materiálů, školení mohou významně působit na knihovníky a vést je k úspěšnému a efektivnímu lobování na toto téma. Tyto zkušenosti se uplatňují i v činnosti různých knihovnických profesních organizací např. v SNR (Bundesvereinigung Deutscher Bibliotheksverbände –BDB, Deutscher Bibliotheksverband e.V.

8/ Harmonizace komunitárního práva s autorským právem v České republice – nejvýznamnější kritérium rozvoje autorskoprávní legislativy

Česká republika během svého politického, hospodářského i společenského vývoje pochopila význam evropského sjednocovacího procesu a na základě demokratických principů, včetně vyhlášení občanského referenda o vstupu do Evropské unie, přistoupila k dohodě o přidružení podle článku 131 asociační dohody. Dohoda o přidružení, ještě s ČSFR, byla podepsána v prosinci 1991. S zánikem republiky ČSFR bylo nutné uzavřít nové dohody s nástupnickými státy – Českou republikou a Slovenskou republikou. Evropská dohoda mezi EU a ČR, nebo-li Evropská dohoda, byla podepsána v říjnu 1993 pod názvem Evropská dohoda zakládající přidružení mezi Českou republikou na jedné straně a Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na druhé straně. Význam dohody o přidružení byl velmi důležitý. Cílem tohoto smluvního vztahu bylo poskytnout ČR možnost další spolupráce se Společenstvím v oblasti politické, obchodu a vhodně profilovat návaznost ekonomických spojení mezi smluvními stranami. Zároveň poskytnout potřebný základ pro finanční a technickou pomoc ČR od Společenství. Závěrem tohoto procesu bylo přijetí ČR do Společenství, což se uskutečnilo v květnu r. 2003. I když hlavními kritérii této integrace byly body

týkajících se volného trhu, dovozu, pohybu pracovníků, právo na podnikání a poskytování služeb a především volný pohyb kapitálu (viz články 60-62 této Smlouvy), její významnou součástí bylo i přijetí obecných pravidel hospodářské soutěže (viz článek 64), které mají právní základ ve znění Římské smlouvy. ČR se dále zavázala, že zkvalitní právní ochrany duševního vlastnictví. Dalším krokem bylo přistoupení ČR k Mnichovské úmluvě o poskytování evropských patentů – článek 67. Významné jsou i následující články, které upravují sblížování práva (viz články 69 a 70). Jde o velmi důležité ustanovení s cílem přizpůsobovat právních norem ČR komunitární legislativě. Viz znění čl. 69: Smluvní strany uznávají, že důležitou podmínkou pro ekonomické zapojení ČR do Společenství je sblížování stávajících a budoucích právních předpisů ČR s právními předpisy Společenství. ČR vyvine úsilí k zajištění postupné slučitelnosti jejich právních předpisů s právními předpisy Společenství.

Dlouhodobá snaha po sjednocení Evropy a vytvoření jednotné integrace států v jednotném prostoru provázela myšlení a názory reformátorů po staletí. Nebezpečný precedent, řešení rozporů uvnitř Evropy a později přenesený i do celého světa přinesl největší tragedii lidstva v podobě II. Světové války. Období po ukončení tohoto válečného konfliktu přineslo nové názory a ideje pro evropskou integraci. Prvním krokem se stalo založení hospodářské unie zemí Beneluxu, sjednocující tyto státy – Belgie, Nizozemí a Lucembursko v r. 1947. Sjednocovací aktivity pokračovaly, především na základě myšlenky francouzského ministra zahraničních věcí Roberta Schumana. Plán na zřízení spojené Evropy jako základ světového míru předložil Schuman 9. 5.1950. Cílem této aktivity sjednocení politických, ale především hospodářských kritérií, které by směřovaly k obnově válkou poničené hospodářské infrastruktury. Schumanovy názory našly podporu v politických kruzích i u vlád některých států Evropy. Právní podoba původního projektu se promítla do Smlouvy o zřízení Evropského společenství uhlí a oceli – tzv. Montání unie.(dále jen ESUO). Podpis tohoto smluvního aktu byl uskutečněn 18. dubna 1951 v Paříži. A tím byla zahájena evropská integrace. Členství přijaly státy již zmíněného Beneluxu, Itálie, Francie, Německo. Cílem se stala snaha rozvíjet hospodářství členských států ESUO, zvýšit zaměstnanost a také životní úroveň v členských státech. Pařížská smlouva z r. 1951 vytvořila základ unikátního právního systému, který dosud neexistoval – práva Evropských společenství, dále jen ES). Následovaly další etapy evropské integrace. Rozhodně tento proces nebyl snadný a setkal se s řadou překážek a také i měl své silné odpůrce. V červnu 1956 se uskutečnila mezivládní pracovní konference, která připravila návrhy smluv s cílem založit Evropské hospodářské společenství (dále jen EHS) a Evropské společenství atomové energie (ESAE). Oba smluvní akty byly podepsány 25. března 1957 v Římě, účinnosti nabyly až 1. ledna 1958. Na základě tohoto pojetí a i s přihlédnutím k zakládací smlouvě ESUO vznikl z právního hlediska nový právní řád – právo Evropských společenství, v podobě tak zvaného primárního práva ES. Následovaly další právní úpravy vzniklého stavu, směřující k stabilizaci, především výkonné

a správní funkce ES. Např. Úmluva o určitých orgánech společných Evropským společenstvím (jednalo se o zřízení společných orgánů ES – Shromáždění, Soudního dvora a Hospodářského a sociálního výboru), přijatá rovněž r. 1957 v podobě dohody v Římě. Dalším významným bodem v postupu spojení orgánů Evropských společenství se stala Úmluva o zřízení jediné Rady a jediné Komise Evropských společenství podepsaná 8. dubna 1965, která nabyla právní platnosti dnem 1. července 1967.

Z hlediska právního je tzv. supranacionalita – nadstátnost určujícím prvkem ES. Objevil se nový právní přístup a výklad do postavení státu, z hlediska členství v ES, jeho dosavadní suverenity. Stát na základě dobrovolného rozhodnutí, se do jisté míry vzdává své suverenity a dochází k dělení moci. Uvnitř státu však dochází k dělbě moci- směřující k vzniku jistého rovnovážného vyrovnaní mezi zákonodárnou, výkonnou a soudní mocí. Dělená moc se týká státu a Společenství – ES. Státy jako subjekt práva přenášejí svá svrchovaná práva na jiný subjekt – orgány Společenství. Podstatou supranacionality je schopnost orgánů ES právo, které je vlastním – specifickým právním systémem. Zároveň se jím musí řídit, jak členské státy, tak fyzické a právní subjekty.

Na počátku devadesátých let byly uzavřeny dohody o přidružení mezi Společenstvím a některými státy střední a východní Evropy, také i Českou republikou, v r. 1995. Výchozím bodem dohody bylo vytvoření mezi smluvními stranami, tedy EU a jednotlivými přidruženými státy, tzv. pásmo volného obchodu. Tím byla zároveň zahájena cesta potřebného a postupného sblížování právních řádů těchto státních subjektů. Vláda České republiky musela povinně prokázat slučitelnost jednotlivých právních norem (viz příloha k usnesení vlády z 22. září 1993 č. 522, o souhlasu se sjednáním Evropské dohody o přidružení mezi Českou republikou a Evropským společenstvím. V roce 1994 následovalo usnesení vlády ze dne 4. května 1994 č. 237, o sblížování právních předpisů České republiky s právem Evropských společenství. Významným kritériem pro tento postup právního sblížování s právem ES se stalo převzetí *acquis communautaire*, které bylo definováno v červnu 1993 na zasedání Evropské rady v Kodani (Dánsku). Významným nástrojem strategie před vstupem do ES se stala Bílá kniha schválená na Evropském summitu v červnu 1995 v Cannes. Tento dokument obsahoval návod pro přidružené státy jak se orientovat v rozsáhlé a složité legislativě ES. Text dokumentu poskytl informace o funkci vnitřního trhu a komunitární legislativy, která jej právně reguluje. V druhé části Bílé knihy je uveden komplexní přehled sekundárního práva ES aktualizovaném dle stavu v r. 1995. Komise poskytla přidruženým státům jistou volnost, jak z časového hlediska, tak i možností stanovených vlastním harmonogramem pro harmonizaci právního řádu s komunitárním právem. Významným krokem k sblížování s komunitárním právem představoval screening.

Vzhledem k zaměření této práce bude jistě prospěšné zaměřit se nejprve na oblast třídění práva a právních aktů ES. Z hlediska vzniku - původu a také uložení komunitárního práva můžeme uvést pět pramenů práva ES:

- ◀ primární právo (zakládací smlouvy ES)
- ◀ sekundární právo
- ◀ mezinárodní smlouvy ES
- ◀ nepsané prameny práva
- ◀ dohody mezi členskými státy

Pro bližší pochopení je potřebné se zaměřit na vysvětlení co představují jednotlivé prameny komunitárního práva:

Primární prameny komunitárního práva: jsou základem každého právního systému. (Např. v České republice můžeme uvést Ústavu, Listinu základních práv a svobod, ústavní zákony a další zákonné normy). Sekundárními prameny jsou právní akty nižší právní síly: (nařízení vlády, vyhlášky ministerstev, usnesení).

Přehled pramenů primárního práva:

- základní smlouvy ES (Smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli (Pařížská smlouva) ESUO z r. 1951, Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství (Římská smlouva) r. 1957, Smlouva o založení Evropského společenství atomové energie (Římská smlouva) r. 1957
- smlouvy, které mění a doplňují zakládací smlouvy ES
- přílohy připojené ke smlouvám ES

Sekundární prameny komunitárního práva:

Představuje právní akty vzniklé při výkonu pravomocí legislativními pravomocemi pověřenými institucemi Společenství – Rady, Komise a Evropského parlamentu, definovaných v zakládacích smlouvách. Sekundární právní akty je nutné rozlišovat na základě, z které části primárního práva – zakládací smlouvy vznikly. Pramen – mezinárodní smlouvy ES zahrnuje smluvní akty jejichž prostřednictvím jsou právně regulovány vztahy EU s ostatními státy, které nejsou členy ES a dalšími mezinárodními organizacemi. Představuje je rozsáhlý soubor smluv různého významu.

Velký význam mají smlouvy o přidružení (zahrnuje tři druhy těchto právních aktů), dále jde o Dohodu o evropském hospodářském prostoru, Dohody o spolupráci (zaměřenou výjimečně na oblast hospodářské spolupráce) a obchodní dohody.

Nepsané prameny komunitárního práva: tato část práva má za úkol vhodně doplnit právní normy psaného práva. Právní normy ES v psané podobě nezahrnují v obecné podobě problematiku práva a spravedlnosti. A tak tato místa zaplňují nepsaná obecných právních zásad na základě právních zásad právních řádů jednotlivých členských států EU.

Dohody mezi členskými státy: jde o smluvní akty mezi členskými státy jde o překonávání teritoriálního omezení právních systémů jednotlivých států.

Je nutné si především uvědomit přejímání jakých komunitárních legislativních aktů se screening týká. Jde o tzv. akty Společenství, které jsou vydávány na základě primárního práva ES – na základě zřizovacích smluv. Podle článku 109 smlouvy jde o následující právní akty:

- nařízení (regulations)
- směrnice (directives)
- rozhodnutí (recommendations)
- stanoviska (opinions)

Nařízení: je závazný akt normativní povahy. Jde o pravidlo obecně závazné jak na úrovni Společenství, tak na úrovni jednotlivých členských států. Může přímo zavazovat jak členské státy, tak jejich obyvatel (fyzických osob).

Směrnice : je závazná pro každý stát, kterému je určena, pokud jde o výsledek jehož má být dosaženo, přičemž volba forem a prostředků se ponechává vnitrostátním orgánům Směrnice nemá obecnou závaznost. je určena výhradně pro členské státy..Směrnice jsou charakteristické jako nástroj s menší normativní účinnosti pro objektivně určené než nařízení. Směrnice především stanovuje jakého výsledku má být dosaženo, avšak samotný postup a podoba použité k jeho dosažení spočívají na rozhodnutí subjektů jimž je určena, členskými státy EU.

Rozhodnutí : představuje individuální akt, který je závazný pouze pro subjekty – fyzické osoby, ale i členské státy.

Doporučení: nejsou závazná (viz článek 189 odst. 5 Smlouvy). Jde o právně nezávazné projevy vůle příslušného orgánu EU, které ve svém ustanovení před-

pokládají od členského státu, že bude dobrovolně plnit sdělené. Vzhledem k nezávaznosti doporučení, nemohou být základem soudně vynutitelných práv jednotlivců. V podstatě je možné tvrdit, že doporučení, ale i stanoviska nejsou právními akty. Doporučení a stanoviska jsou vydávány především Komisí a to z její vlastní iniciativy. Doporučení a stanoviska může Komise vydávat na základě vlastní iniciativy. Jsou určena především členský státům, ale i soukromým podnikům. Výhodou tohoto aktu je, že tato působnost Komise se může vztahovat v komplexní podobě na různé témata. Je též důležité vědět, že za tímto účelem nemusí Komise požadovat zvláštní zmocnění.

Pro úplnost jsou uvedeny i atypické právní akty sekundárního práva (Tichý a kol. 1999). Jde o právní akty, které nejsou začleněny do katalogu 249 ESES- čl. Tento přehled neobsahuje všechny druhy právních aktů a tak mohou být na základě primárního práva, zřizovacích smluv ES stanoveny dodatečné právní akty. Jde o právní akty, které jsou vždy přizpůsobeny konkrétnímu úkolu. Jsou též zaměřeny dovnitř samotného Společenství a obracejí se na příslušné orgány Společenství nebo na třetí subjekty- státy, mezinárodní organizace. Většinou se netýkají členských států, fyzickým osob či právnickým osobám na území členských států- splňují kritéria atypických právních aktů.

K orientaci v komunitárním právu slouží i elektronické zdroje EU, v podobě elektronických databází. Cesta k zpřístupňování těchto zdrojů vede přes internet. Tímto způsobem je umožněna snadnější dostupnost potřebných dokumentů vztahujících se k EU, aniž by byl časově či místně nějakým způsobem omezen. Usnadnění umožňují automatizované informační systémy. Významným vyhledávacím systémem je server EVROPA..

Automatizovaný informační systém CELEX (Communitatis Europa Lex). Jde o plnotextovou databázi, využívanou způsobem on-line. Přístup je umožněn prostřednictvím internetu, prostřednictvím hesla. CELEX usnadňuje vyhledávání a užívání dokumentů právního charakteru. Jde o automatizovaný informační právní systém zaměřený na právní informace Společenství, který provozuje Komise ES. Systém CELEX umožňuje přístup ke komunitárnímu právu v několika jazycích a na bázi full-textové uživatelským subjektům : zástupcům stát, ale i soukromým fyzickým osobám. Tímto způsobem jsou přístupny např. legislativní dokumenty, dokumenty Soudního dvora (např. rozsudky aj.), smlouvy, parlamentní dokumenty aj.) CELEX je zpřístupněn veřejnosti k užívání od r. 1980. Užívání CELEXU – elektronické databáze, je poplatné. Může se realizovat formou předplatného (na 1 rok). Další možností je jiná forma úhrady v podobě platby za zobrazené dokumenty. Struktura této databáze je tvořena tzv. sektory. Základní počet sektorů je osm, další rozšíření zahrnuje dva sektory. Pro náš účel bude mít význam zdůraznění sektorů 1 – 3 a sektor 8 a 10. Sektor 1 zahrnuje základní smlouvy, Sektor 2 obsahuje smlouvy a další akty ošetřující vnější vztahy Společenství. Sektor 7 je zvláště důležitý: je zaměřený na národní opatření pro implementaci právních norem...

Legislativní pravomoci orgánů EU

Vraťme se opět k pojmu sekundární právo. Právní akty, pro jejichž vydávání jsou pravomocné orgány EU (viz čl.189 smlouvy) a jedná se o Radu a Komisi. a Evropský parlament. Na prvním místě stojí Rada, která je rozhodujícím orgánem EU. Komise může vydávat právní předpisy v omezené podobě: jen pro určité, vymezené oblasti prováděcí činnosti. Pravomoci Evropského parlamentu), dále jen EP) se omezují na jistou spoluúčasť při legislativní působnosti Rady. EP nemá pravomoci vydávat sám právní předpisy. (Maastrichtská smlouva z r. 1999 výrazně rozšířila pravomoci EP.)

Pro legislativní činnost těchto orgánů Společenství platí “doktrína omezených pravomocí“, na jejímž základě je výkon jim svěřených pravomocí účelově omezen. Tato činnost je právně zajištěna smluvním aktem, ovšem s cílem dosažení jednoznačně vymezených cílů a nelze je užívat jinak, za jiným účelem. Vlastně jde o deklaraci těchto pravomocí. Zajímavým způsobem postupu je tzv. implikované pravomoci. Právní výklad tohoto tvrzení spočívá v podstatě, že základní pravomoci implikují vznik dalších pravomocí, z logického hlediska nezbytných pro realizaci předchozích (prvých).

Pravomoc v Společenství má značný význam, je však nutné zjistit jaký je rozsah, právní náboj těchto pravomocí. Podmínky pro její vznik jsou procedurální (formální) a materiální. Platí tento základní princip pro využití pravomocí : musí tedy být využita za účelem dosažení některého z cílů EU. Musí splňovat podmínku, že jde o akt nezbytně nutný pro dosažení cíle. Také je určena pozice : dosažení cíle musí být v rámci společného trhu.

Smlouva sama ze svého znění neposkytuje nutné pravomoci v podobě zvláštních ustanoveních. Všechny tato opatření musí odpovídat tzv. doktríně proporcionality. Můžeme ji chápat jako proporcionalitu opatření (přijal je Soudní dvůr jako obecnou právní zásadu. (Viz čl. 235 Smlouvy).

Význam článku 235 Smlouvy: jeho prostřednictvím je udělena Radě obecná legislativní pravomoc. Významem ustanovení čl. 235 je, že jeho vhodná formulace má dopad na rozsah smluvních aktů mezinárodní podoby. Usnadní se tak čas a administrativa, odpadnou zdlouhavé cesty vedoucí přes uzavírání mezinárodních smluvních aktů, které by musely být ratifikovány příslušnými národními zákonodárnými sbory – parlamenty členských států. Zmíněné pravomoci mohou být delegovány. Článek 235 má značný význam, může též sloužit k jakémusi vyplňování i právních mezer v pravomocích ES (viz implied powers). Orgány EU mají pravomoc, že Rada může na základě ustanovení čl. 235 na základě návrhu Komise (za předpokladu, že byl vyrozuměn EP) přijmout vhodná (potřebná) opatření. V případě, že je zapotřebí zvládnout dosud neexistující pravomoci k dosažení některého z cílů Evropské unie. V průběhu času došlo k jistému posílení funkce čl. 235 Smlouvy EC/EHS i v oblasti sblížení práva- harmonizaci. (Ovšem základní právní předpis pro harmonizaci práva však představuje čl. 100

Smlouvy EC/EHS, od data, kdy vstoupil v právní platnost jednotný evropský trh.)

Právo legislativní iniciativy: jde o právo předkládat návrhy právních aktů komunitárního práva, který je výhradně udělen Komisi. Evropský parlament a Rada mají možnost vyzvat Komisi k předložení určitých návrhů. Ovšem právní závaznost tato výzva však nemá. Komise má právo předkládat návrhy legislativy což vyplývá ze znění primárního práva- jednotlivých zakladatelských smluv Společenství.

Na základě Maastrichtské smlouvy z roku 2000 byly Evropskému parlamentu uděleny nové pravomoci, formou zapojení do legislativního procesu.. jde o kooperační postup, podle znění čl. 189 c Smlouvy EC/EHS, nebo i tzv. postup spolurozhodování- dohodovací řízení podle č. 189 b Smlouvy EC/EHC).
Právo EP na spolurozhodování:

- 1/ konzultování EP
- 2/ souhlas EP
- 3/ kooperační postup
- 4/ spolurozhodování postup

Právní akty EU jsou zdůvodněny a jsou publikovány v ústředním věstníku Evropských společenství. (Národní sbírky zákonů obsahují odkazy na tyto komunitární akty). Z právního hlediska je harmonizace práva Evropských společenství s národními právními řádů významným nástrojem k cílům . Východiskem je čl.3 písm. h) Smlouvy EC/EHS řadí mezi činnost Společenství – sblížování právních předpisů členských států v míře nutné pro potřebné fungování společného trhu.

Postup sblížování práva: tato legislativní aktivita může být zahájena na základě návrhu předloženého Komisí. Návrhy Komise jsou připravovány ve spolupráci s právními odborníky jednotlivých členských států EU.(Rada a Evropský parlament mají omezenou pravomoc pouze vznést požadavek Komisi, aby tento návrh předložila.

V komunitárních legislativních postupech má rada rozhodovací pravomoc. Rada je složena z politických odpovědných zástupců členských států- jde o ministry těchto států. EP má jak již bylo uvedeno, s nástupem Maastrichtské smlouvy, má právo spolurozhodování, a tak příslušná opatření legislativního zaměření mohou být přijata jen se souhlasem EP. O těchto rozhodnutích rozhoduje EP formou kvalifikované většiny, za předpokladu, že legislativní postup – schvalování probíhal v podobě dvojího čtení. Vydávání prováděcích předpisů týkajících se aktů rady, k tomu je nápomocný poradní výbor.

V únoru r.1998 byl v přidružených (kandidátských zemích EU) zahájen tzv. screening, proces, který směřoval k analytickému porovnání legislativy těchto

států s legislativou ES. Jednalo se nejen o prověření stavu zapracování- aproximace, evropského práva do národních právních systémů, ale především jakým způsobem bude uplatňována v praxi. Pro realizaci této analýzy byly vytvořeny a využity screeningové listiny. Sloužily jako technický nástroj pro screening. Vznikly na základě spolupráce mezi Komisí a jednotlivými kandidátskými státy. Listiny měly určitou strukturu stanovenou Radou a obsahovaly 31 kapitol. Po jejich vyplnění poskytovala listina vhodný přehled postupu implementace příslušné komunitární právní normy do právního řádu. Samotný screening byl realizován ve dvou fázích: multilaterální a bilaterální. Multilaterální screening probíhá za účasti zástupců států příslušné skupiny 5 + 1, s cílem vysvětlit kandidátským zemím komunitární právo, rovněž i poskytnout spolupráci při procesu přijímání některých právních norem aj. Na multilaterální screening navazovala druhá fáze, bilaterální screening, formou individuálního jednání zástupců Komise a zástupců kandidátské země o stádiu stavu implementace konkrétního prvku komunitárního práva a také o problémech s tímto procesem souvisejících. Česká republika ukončila screening české a komunitární legislativy v r. 1999. (Výsledky však nebyly pro Českou republiku příznivé. Pouze sedm kapitol screeningu splňovalo podmínky, že jsou sladěny se zněním příslušné evropské legislativy. A tak bylo nutné pokračovat v dalších letech v plnění nových zákonů a novel.)

Postupně s rozvojem Evropských společenství a v posledních letech i vytváření Společenství v podobě Evropské unie došlo k obrovskému nárůstu právních předpisů, které patří do oblasti sekundárního práva ES. Mezi nimi nalezneme i právní předpisy Společenství upravující oblast práv duševního vlastnictví. Nás budou především zajímat Směrnice. Právě jejich prostřednictvím se uskutečňuje harmonizace práv duševního vlastnictví, která souvisí i s vytvořením jednotného trhu a také i volného pohybu zboží a služeb spadající do režimu ochrany těmito právy.

Významným předělem v oblasti komunitárního práva a jeho přejímání přidruženými státy se stala Smlouva z Nice. V prosinci 2000, ve dnech 7.-11. prosince, se uskutečnilo jednání Evropské rady. Výsledkem summitu byla Smlouva zveřejněná 12. prosince 2000. Právě tento smluvní akt umožnil uskutečnit institucionální reformy v rámci EU, byl též přijat důležitý dokument Charta základních práv. Tyto změny vytvořily vhodná kritéria pro možnost dalšího rozšíření Evropské unie o nové členské státy. Rozhodnutí EU přijmout nové členy bylo přesunuto na rok 2002, ovšem nejprve mu předcházela ratifikace Smlouvy z Nice všemi parlamenty dosavadních členských států EU. Sjednocení názorů patnáctky, členských zemí EU, v roce 2000 nebylo snadné, především se týkala projednávání zrušení jednomyslného hlasování v Radě. Otázka zrušení práva veta při hlasování v Radě a jeho nahrazení formou kvalifikované většiny způsobila značné rozpory. Tuto změnu se nepodařilo prosadit v komplexní podobě, např. pro oblast kultury, audiovizuální politiky, regionální politiky a dalších bu-

dou řešeny nadále při projednávání v Radě na základě jejího jednomyslného rozhodnutí.

Problémem pro budoucnost se dle názorů některých členů Rady (názory z r. 2002) stane komplikace při hlasování v Radě, kde bude již zastoupeno 25 členských států, bude-li zachována nutnost schválení v podobě jednomyslného rozhodování Rady .K těmto komplikacím však v praxi však po přijetí dalších členských deseti států v Radě nedochází.

Pojem komunitární právo pokrývá právo Evropských společenství je nutné vymezit vůči pojmu *aquis communautaire*, protože tyto dva termíny jsou často zaměňovány. *Aquis communautaire* je pojmem širším. Komunitární právo je vlastně jen složkou *aquisu communautaire*.

Z hlediska významu komunitárního práva a jeho působnosti na národní právní systémy členských zemí, včetně České republiky věnujme pozornost Směrnicím.. Viz přehled evropských Směrnic týkajících se oblasti práv duševního vlastnictví.

Směrnice 91/250 EHS, o právní ochraně počítačových programů

Směrnice 92/100 EHS, o právu na pronájem a na půjčování a o některých právech souvisejících s právem autorským v oblasti duševního vlastnictví

Směrnice 93/83 EHS, o koordinaci určitých pravidel z oboru práva autorského a práv souvisejících s právem autorským vztahujících se na satelitní vysílání a na kabelový přenos

Směrnice 93/98 EHS ,o harmonizaci ochranné doby práva autorského a některých práv souvisejících s právem autorským

Směrnice 96/9/ES o právní ochraně databází

Směrnice 2001/29 EC o některých aspektech harmonizaci autorského práva a práv příbuzných v informační společnosti (informační směrnice)

Blíže si přiblížíme Evropskou unii, její vznik, základ a cíle.

Evropská unie představuje další stupeň evropského sjednocení. 1. května 1999 byla přijata Maastrichtská smlouva o Evropské unii. Podle čl. 1/3 SEU tvoří základ EU evropská společenství, doplněná formami spolupráce zaveděnými Maastrichtskou smlouvou. Evropská unie se opírá o tři pilíře. Vychází z evropských společenství – ES, ESUO a EUROATOM, které doplňuje společná zahraniční politika a bezpečnost (II. pilíř) a III. pilíř představuje vzájemná spolupráce oblastech justice a vnitra.

Cíle Evropské unie: dle znění čl. 2/1 SEU , odst. 2.

a/ podporovat ekonomický a sociální pokrok, ve vyvážené a udržitelné podobě, zejména vytvořením prostoru bez vnitřního omezení hranicemi, upevňováním ekonomické a sociální soudržnosti, zavedením hospodářské a měnové unie, směřující k aplikaci společné měny

b/ prosazovat svou identitu na mezinárodní platformě, formou prováděním společné zahraniční a bezpečnostní politiky, včetně dlouhodobé koncepce společné obranné politiky, směřující postupně k vytvoření společné obrany

c/ posilovat ochranu práv zájmů státních občanů svých členských států zavedením občanství Unie

d/ rozvíjet úzkou spolupráci v oblasti justice a vnitra

e/ v plném rozsahu zachovat právní systém společenství (acquis communautaire), dále ho rozvíjet a podle čl. 48 (využitím Konference představitelů vlád členských zemí, posoudit míru revize politiky a formy spolupráce).

Zásady činnosti EU

EU, ve smyslu čl. 3/1 SES má jednotný institucionální rámec. za účelem zabezpečení soudržnosti a trvalosti opatření prováděných k realizaci cílů čl. 2 SES. Z hlediska práv k duševnímu vlastnictví má velký význam čl. 38 – 40 SES.

Právo Evropské unie

Komunitární právo, nebo-li právo Evropských společenství, představuje rozsáhlý soubor mnoha tisíc právních norem a vytváří komplexní systém. Podstatou práva ES je, že všechny členské státy mu musí po právní stránce podřídit své národní právní systémy. Právní řady jednotlivých členských států musí být sladěny s právem ES. Dodržování práva ES je možné vynucovat na třech skupinách subjektů.

Třídění práva a právních aktů EU

Podle původu a umístění práva rozlišujeme pět pramenů komunitárního práva.

- primární právo

-sekundární právo

-mezinárodní smlouvy ES

-nepsané prameny práva

- dohody mezi členskými státy

Primární prameny práva tvoří základ jednotlivých právních systémů. V rámci národních systémů jsou primárními prameny práva ústavní zákony a zákony schválené zákonodárnými orgány, v ČR Parlamentem ČR – Poslaneckou sněmovnou a Senátem ČR.

Primární prameny práva ES představují právní akty vytvořené samotnými členskými státy.

- Zakládací smlouvy ES
- Smlouvy, které mění a doplňují zakládající smlouvy ES
- Přílohy připojené ke smlouvám ES

Zakládací smlouvy obsahují základní principy fungování Společenství, popis jejich organizace i cílů.

Významným nástrojem pro implementaci komunitárního práva do národního právního systému České republiky se stal Informační systém aproximace práva ISAP.

Aproximační proces znamenal pro Českou republiku náročnou činnost, která měla za cíl přizpůsobit národní právní řád komunitárnímu systému *acquis communautaire*. Tak jako v každém evropském státu, který se stal přidruženým státem Evropské unie probíhal aproximační proces ve třech základních fázích. Je nutné podotknout, že aproximační proces nekončí přijetím konkrétního státu za člena EU, protože aproximace nadále pokračuje.

- transpozice (transposition)
- implementace- přesněji praktická aplikace (implementation, practical application)
- vynucování (enforcement)

Je nutné však respektovat, že transpozici předchází potřebné analýzy a porovnání jednotlivých směrnic a dalších složek komunitárního práva s příslušným národním právním řádem – národní legislativou. Tento postup umožňuje zjistit, zda příslušný právní systém určitého státu obsahuje (zahrnuje) též právní předpis, který se právně zaměřuje na dané téma. Je-li vyhledávání pozitivní následuje další postup s cílem zjistit v jakém rozsahu odpovídá komunitárnímu předpisu. Při této aktivitě může nastat několik možností:

- národní legislativa v plné míře odpovídá předpisu ES
- národní legislativa je jen částečně v souladu se zněním komunitárního právního aktu

Další postup vyžaduje přesný výčet a analýzu těchto rozdílů a stanovení dalšího procesu

Vedoucím k jejich odstranění.

— nastane situace , kdy národní legislativa – příslušný zákonný předpis je v přímém rozporu s legislativou ES. Tato situace vyžaduje vytvořit přehled možností a postupů vedoucích ke změně znění národní zákonné normy. Je nutné vymezit následující postup, zda lze tento stav řešit novelizací původního národního zákona nebo je zapotřebí vytvořit nový zákon.

Transpozice znamená tvorbu či přepracování národních zákonných norem, právních pravidel a legislativních postupů jejímž cílem je do národního právního řádu zapracovat znění komunitární práva.

Je důležité, že transpozice neznamena jen reprodukci znění příslušné komunitární právní normy, v podobě směrnice do národní zákonné normy, v našem případě zákona České republiky, ale s tímto procesem je spojen i další postup, který směřuje k případnému doplnění nebo zrušení určitých částí právního řádu, jejichž obsah je nebo se dá předpokládat, že by byl v rozporu se zněním komunitární směrnice. Je nutné, aby tyto aktivity vedly k závěru, že národní právní norma (zákon) bude zahrnovat všechny požadavky Směrnice.

Implementace

Představuje vytvoření potřebné situace v prostředí České republiky, aby bylo možné na základě vhodného institucionálního zázemí i potřebných finančních prostředků s zaměřením na vytvoření potřebných právních norem. Jde především o praktickou aplikaci . Pro správné a úplné transponování směrnice se její praktická aplikace (implementace) uskutečňuje za podpory národního transpozičního opatření. Je nutné vytvořit potřebné infrastruktury a zavedení dalších opatření, umožňující oprávněným institucím (např. ministerstvům ČR) vykonávat povinnosti vyplývající ze směrnice a též přijímat této problematice odpovídající rozhodnutí.

Vynucování práva

Vynucování je definováno jako rozsáhlý soubor postupů jehož prostřednictvím Příslušné instituce , orgány podporují či vymáhají plnění existující legislativy. V podstatě vynucování je kontrolní částí aproximace komunitárního práva do národního právního řádu jednotlivých států EU. Má za úkol kontrolovat dodržování právních předpisů a realizovat, v případě jejich nedodržování, příslušné sankce.

V době, kdy probíhala v České republice aproximace práva ES bylo nutné vytvořit vhodný a účelový nástroj v podobě informačního systému, který by se stal oporou a potřebným nástrojem k realizaci této aktivity. Počátky Informačního systému aproximace práva – ISAP nalezneme v r. 1994. tehdy byly poskytnuty v rámci programu PHARE podmínky a finanční podpora s cílem vytvořit infor-

mační systém zaměřený na oblast aproximace komunitárního práva do právního národního řádu. Úkol koordinátora byl svěřen Úřadu pro legislativu a veřejnou správu ČR, od roku 1998 byl začleněn do legislativní sekce místopředsedy vlády a předsedy Legislativní rady ČR, a stal se tak součástí Úřadu vlády ČR. Úkolem byla tvorba informačního systému, který poskytne všem subjektům – institucím podílejícím na procesu aproximace práva, snadný a především neproblémový přístup k informacím o právu ES. Další významný prvek představovalo i řešení, aby byl ISAP schopen vhodně a především rychle posuzovat postup slučitelnosti českých zákonných předpisů s předpisy komunitárními. Hlavním cílem ISAP je poskytovat uživatelům zejména aktuální informace o platné komunitární legislativě a ostatních souvisejících dokumentech a jejich českých překladech. Obsahuje rovněž pomocné nástroje pro účel analýzy a komparaci právních předpisů, postižení vzájemných vztahů a monitorování průběhu aproximačního procesu, sledování legislativního procesu z hlediska aproximace a podpůrné prostředky pro překladatelkou a a revizní činnost.

Z hlediska technického řešení bylo nutné zvolit vhodný systém. Na základě analýzy byl formou výběrového řízení zvolen systém Lotus Notes firmy IBM. Postupně byly přijímány vyšší verze tohoto systému. ISAP je konstruován jako otevřený databázový systém, který může operativně reagovat na informační potřeby spojené s aproximačním procesem, jak ze strany České republiky (provozovatele systému), tak i od institucí Evropské unie, zvláště TAIEX.

ISAP zahájil svoji činnost 1.1. 1995.

Výchozí jednotkou ISAP jsou formuláře s relevantními údaji, které umožňují přesně a jednoznačně identifikovat dokument z hlediska aproximace práva ES, rozhodnutí Evropského soudního dvora. Také i druhotné odvozené dokumenty nezbytné pro průběh aproximačního procesu, v podobě překladů evropských právních norem (aktů) do českého jazyka, rovněž i překlady českých právních předpisů do angličtiny aj.

ISAP používá více druhů formulářů. Liší se jejich uspořádání, které se přizpůsobuje podle typu dokumentu, který je jejich prostřednictvím popsán. Základem však je unifikovaná struktura, která odpovídá postupu při popisování většiny dokumentů.

V krátkosti se podívejme na nejvýznamnější identifikační údaje, které umožňují identifikovat určitý zkoumaný právní dokument.

Identifikační : základní údaje o dokumentu

Popisné

Hodnotící

Časové

Akční

Vztahové

Přiřazující

Všechny dokumenty obsažené v ISAP jsou uváděny v full-textové podobě. Každý dokument je strukturován v podobě tří zón. Jde o tyto zóny:

- — zóna informačního profilu
- zóna plného textu dokumentu
- zóna grafické podoby dokumentu (přílohy, výkresy , vzory)

Struktura ISAPu představuje dvacet devět databází (z nichž některé jsou dále členěny). Musíme si však uvědomit, že ISAP nezůstává v neměnné podobě, ale neustále se vyvíjí a přizpůsobuje se stavu aproximačního procesu. V krátkosti si všimněme alespoň několika vybraných databází. Úvodní je databáze označení 1 A: nabízí přehled platné komunitární legislativy a ostatních aktů Společenství. Uspořádání dokumentů začleněných do této databáze, se dají seřadit podle příslušného čísla CELEXu, Čísla Official Journal of the European Union (dále jen OJ.- vydávaném v tištěné i elektronické podobě).Každý dokument z databáze 1 A má vypracovaný odpovídající informační profil, s identifikačními údaji o přepisu ES, včetně uvedení gestorů. Následuje převod těchto údajů i do formulářů v samotné databázi.

Zvláště důležitá je báze 2 : Monitoring aproximace, kterou tvoří uspořádaný komplex formulářů s údaji o platných i navrhovaných právních předpisů ČR a evropského legislativě. Jejím úkolem bylo získat , zpracovat a především analyzovat a také zprostředkovat různé údaje o stavu aproximace právně platných předpisů ČR s komunitárními právními předpisy. Tato databáze sloužila v době před vstupem ČR do EU k tvorbě materiálů za účelem pravidelného informování pro potřeby vlády ČR, ale i pro dodávání do databáze TAIEX. Přístup do databáze 2 je vyhrazen pouze jejím gestorům. (Seznam dokumentů je uspořádán podle několika hledisek : podle CELEXového čísla, kapitoly screeningu aj. Užití databáze je umožněno prostřednictvím Lotus Notes i prostřednictvím internetu.

Další členění databáze představuje následující 2A – Přehled směrnic, jde vlastně jen o pomocný nástroj, který zahrnuje všechny směrnice, které byly vyňaty z Databáze 2 a bude sloužit i po vstupu ČR do EU jako východisko pro další zpracování souboru údajů o aktuálním stavu aproximace. Vyhledávání v databázi probíhá podle CELEXového čísla, gestora, notifikaci aj. Vzhledem k tomu, že jazyková stránka má významnou úlohu i v průběhu aproximace Je důležitá i Databáze 3 – která představuje Registr překladů. Obsahuje informace o textech originálů a oficiální podobě překladů a také zahrnuje pracovní veze překladů (Pro uspořádání je důležité CELEXové číslo, název originálu, druh dokumentu. Registr překladů je volně přístupný veřejnosti, je umožněn přístup z databáze 3 k plným textům pracovních verzí překladů.) Využívání databáze je možné jak Lotus Notes a i prostřednictvím internetu.

Zvláště důležitá je část Databáze 3- v podobě databáze 3 C. Metodické pokyny pro pořizování českých překladů legislativy ES. Obsahuje závazné metodické návody, v podobě pokynů pro zhotovení překladů evropské legislativy. Jde o volně přístupnou databázi na internetu i využitím Lotus Notes. Jistě bude nutné zaměřit se na Databázi 6 B – Sledování legislativního procesu. Tvoří ji harmonogram legislativních prací za účelem sledování jeho plnění. V databáze jsou uvedeny závazné termíny pro přijetí konkrétních dokumentů . Obsahuje i přehled všech legislativních návrhů právních předpisů a také příslušné prováděcí předpisů. Seznam těchto dokumentů je možné uspořádat na základě druhu dokumentu, překladatele , legislativního plánu vlády, CELEXového čísla a data účinnosti. Přístupnost databáze je umožněna prostřednictvím hesla za Použití Lotus Notes a také užitím internetu.

Následující databáze 7 tvoří překlady vybraných platných předpisů , případně návrhů předpisů do anglického jazyka. (řazení probíhá podle anglického názvu abecedně nebo podle příslušného čísla). Jde o neoficiální překlady, které neprošly příslušnou revizí, a proto je přístupnost báze vázána na použití hesla, dostupnost prostřednictvím Lotus Notes i internetu. Z hlediska evropské integrace a aproximačního procesu je koncipována databáze č. 16 - cesta do Evropské unie v podobě elektronické knihy, věnuje se též problematice sblížení práva. K této databázi je umožněn volný přístup, bez omezení.

Pro legislativní proces má též význam databáze č. 19- s názvem Evidence stanovisek odboru kompatibility s právem ES. Jde o jakýsi návod pro všechny subjekty – účastníky aproximace seznámit se jaká stanoviska má odbor kompatibility k vytvořeným a předkládaným legislativním návrhům , s přihlédnutím ke kritériím sblížení s právem ES. Odbor kompatibility pracuje tak, že jeho stanoviska vznikají formou připomínkového řízení. Pro činnost Legislativní rady vlády ČR

vlády ČR jsou určena tzv. revizní stanoviska, respektující výčet všech požadavků a připomínek ke slučitelnosti právních předpisů. Tato část ISAPu není určena pro širokou veřejnost, a tak je přístup k ní blokován pomocí hesla, které je nutné užít jak při přístupu k databázi prostřednictvím nástroje Lotus Notes nebo internetu.

Vyjádření stanovisek další významné legislativní instituce v České republice Parlamentního institutu obsahuje databáze 19A – Evidence stanovisek Parlamentního institutu, která je určena pro potřeby Parlamentu ČR. Databáze není přístupná veřejnosti.

Následují databáze týkající se přímo screeningu: ať již jde o databázi č. 21 – Archiv screeningu, tvořený tzv. „A- listy“, které jsou zasílány TAIEX za účelem dalšího zpracování. V textu těchto „A- listů“ jsou důležité údaje např. příslušná kapitola screeningu, Celerové číslo, číslo Office Journal, název dokumentu v angličtině, název českého zákona a uvedení jeho čísla ve Sbírce zákonů, datum schválení a nabytí působnosti zákona, instituce zodpovědné za implementaci dané Směrnice. Vzhledem k tomu, že jde o pracovní databázi je možné ji užívat jen prostřednictvím hesla, ať již za pomoci Lotus Notes nebo internetu. Na předchozí databázi navazuje databáze 23 – Porovnání screeningu a legislativy ČR. Koncepce této databáze směřuje k analytickému vyhodnocení (posouzení) „A- listů“, vycházejí ze stavu právně platné i teprve navrhované legislativy České republiky. Umožňuje porovnání s legislativním plánem a i kontrolou průběhu screeningu. Přístupnost je umožněna pouze na základě uděleného hesla a pouze za použití Lotus Notes.

Ještě si všimněme další databáze č. 24 : Evidence infrastruktur a tabulek shody (podle TAIEX). Obsah databáze tvoří archiv vyplněných a zpracovaných dotazníků zaměřených na organizační struktury a tzv. tabulek shody, které jsou určeny pro TAIEX. Dostupnost databáze je omezena heslem prostřednictvím TAIEX. Následující databáze zaznamenávají výsledky screeningu podle jednotlivých kapitol od začátku roku 1998. Přístupnost veřejnosti není umožněna, využívá se opět Lotus notes a heslo.

ISAP též doplňují další údaje – jde o část webových stránek s názvem Acquis, screening, notifikace., Smlouva o přistoupení aj.

Knihovny poskytující veřejné služby patří do oblasti kultury, jejich zřizovateli, podle znění zákona č. 257/2001 – knihovní zákon, jsou ministerstvo kultury ČR, krajské úřady, zastupitelstva měst a obcí. ISAP umožňoval průběh compatibility práva ČR s komunitárním právem na základě uvedeného postupu v něm významnou roli zastával screening. Tento proces se týkal i legislativy právně

Významnou součástí tohoto procesu bylo usnesení vlády ČR č. 847 ze 3. září 2003, aby všechny resorty, tudíž i resort kultury do konce září prověřily situaci v jaké se nachází transpozice směrnic ve své pravomocné oblasti a provedly jejich aktualizaci. Bylo nutné respektovat potřebu zajistit notifikaci všech právních předpisů transponujících Směrnice ES do 30.4. 2004. Každý resort musel vyplnit příslušnou Srovnávací tabulku pro notifikaci Směrnice A předat je ke kontrole odboru kompatibility Úřadu vlády ČR. (Významným pomocným nástrojem se stala již zmíněná databáze 2 Monitoring aproximace a jeho další složka 2 A Přehled Směrnic, která měla tuto činnost urychlit). Resortům, krom několika výjimek, se nepodařilo tuto zvládnout. TAIEX požadoval na konci roku od České republiky notifikaci (pre-notifikaci) 1746 Směrnic.

I když se ISAP stal potřebným a také výkonným pomocníkem pro sbližování práva ČR s komunitárním právem ES, jeho působnost však neskončila přijetím ČR do EU v květnu r. 2004.

I když byla splněna nejdůležitější legislativní fáze aproximace je nutné si uvědomit, že i v budoucnosti bude pokračovat sbližování právních systémů národních a komunitárních. Jistě některé databáze již slouží spíše jako archivní zdroje pro studium nebo mapování procesu aproximace práva na základě screeningů, přesto ISAP bude i nadále žádaným prostředníkem i nástrojem pro další aplikaci ověřených a optimálních postupů při pokračování procesu právního sbližování. Je pravděpodobné, že některé dosavadní databáze ztratí svůj význam, jiné teprve vzniknou. Budoucnost ověří význam ISAPu.

ISAP, vzhledem ke své struktuře, úspěšných výsledků uplatnění ISAPu v praxi aproximace práva je jistou zárukou a možností využití pro další účely. ISAP je vhodným nástrojem, který by mohl posloužit i pro analýzu stavu příslušné autorskoprávní legislativy určitého časového období, v návaznosti na rozhodující trendy ovlivňující další vývoj a aplikaci autorského práva mimo jiné i na služby veřejných knihoven. Blíže se touto možností zabývá další text uvedený v části věnované Trendům rozvoje autorského práva

9. Lobování, významná součást činnosti knihoven v oblasti práva, knihovnické a autorskoprávní legislativy

Moderní společnost se v souvislosti s rozvojem techniky, nástupem nových informačních technologií, zvýšením požadavků a rozšiřováním úkolů i v oblasti kultury přináší pro funkci jednotlivých kulturních institucí mnoho nových problémů a otázek, které je nutné řešit. Významnými kritérii se stává ekonomika a pochopitelně i způsoby právní regulace funkce a působnosti paměťových institucí, mezi něž patří i knihovny a informační centra. Vznik, činnost a další rozvoj knihoven poskytujících veřejné služby značně ovlivňuje a též podporuje legisla-

voj knihoven poskytujících veřejné služby značně ovlivňuje a též podporuje legislativa, ať již z hlediska obecného právního pohledu např. Občanského práva, tak s přihlédnutím k oblasti *lex specialis* - např. knihovního zákona a autorského zákona. Pro pozitivní rozvoj a především vhodné společenské uplatnění knihoven v současné společnosti je nutné, aby došlo k sladění subjektu knihoven i s legislativní stránkou informačního věku, tedy 21. století. Jde o aktivitu zahrnující, nejen území České republiky, ale i státy Evropské unie a ostatní země světa. Snahy ovlivňovat právní regulaci příslušnými právními normami a především působení samotných knihoven má již svoji historii i tradici. V rámci bývalého Československa se výrazně tato aktivita uplatnila již na počátku jeho vzniku, v podobě iniciativy jednotlivců, ale i spolkových organizací, včetně knihovnických, která směřovala k podpoře legislativní cesty přijetí zákona o obecních knihovnách, č. 430 /1919, v červenci 1919. Vlastně již tehdy se uskutečnily v ČSR první významné kroky knihovnických organizací, ale i knihovníků k lobování zaměřenému na právní tematiku, podpoře a formování obsahu knihovnického zákona, řešení aktuálních právních problémů. Obdobná situace byla v ostatních evropských zemích ve 20. století spíše výjimkou. Svědčí o tom i vývoj knihovnické a autorskoprávní legislativy (uplatnění autorského práva v německých knihovnách) v sousedním státě- Německu (SNR). Právní odborník Herald Müller uvádí v analýze právní situace týkající se práva uplatňovaného v německých knihovnách, že tamní knihovnická sdružení a zaměstnanci knihoven dlouhou dobu neměli možnost podílet se na legislativním procesu při tvorbě právních norem vztahujícím se na knihovny a jejich služby.

V SNR vzniklo velké množství zákonných norem, vyhlášek, nařízení, aniž by došlo ke konzultování či připomínkování návrhů těchto právních předpisů knihovníky a jejich odbornými organizacemi. Teprve po roce 1990 se začala tato situace měnit k lepšímu. Významně k těmto změnám přispěla i harmonizace německého právního řádu s komunitárním právem (s právem Evropských společenství), především právní aplikace Směrnice 91/250 EEC o právní ochraně počítačových programů. (V ČR došlo k začlenění této Směrnice 91/250 EEC do novely autorského zákona v r. 1996). V Německu se významně projevil pozitivní význam lobování v oblasti autorského práva. Knihovníkům a jejich zástupcům členům odborné komise DBI se zdařilo v průběhu legislativního procesu pozitivně ovlivnit změnu původního znění zákona o copyrightu. Na základě iniciativy zástupců knihoven došlo ke změně § 69 odst 1. písm. d).

Díky lobování knihovníků se podařilo změnit text právně regulující využívání počítačových programů v knihovnách. Jednalo se o nevhodnou formulaci neodpovídající skutečnosti. Uživatel těchto služeb knihovny byl pojmově ztotožněn se subjektem zákonný nabyvatel práv volně užívat počítačový program. Podařilo se nakonec dosáhnout změnu formulace § 69, odst. 1 písm d/ a termín „zákoný nabyvatel“ byl nahrazen právně i funkčně vhodnějším zněním „oprávněná osoba“. Tato úprava nabyla právní platnosti spolu s novelou zákona o copyrightu 26.6. 1993. Zmínění lobovací postup byl z hlediska kniho-

ven v SNR svým významem důležitý a možno říci, až převratný. Další lobovací krok se uplatnil při legislativním procesu přípravy třetí novely zákona o copyrightu, který vstoupil v platnost 1. 7. 1995. Na základě dobře promyšleného a uplatněného lobování v parlamentu u jednotlivých poslanců a dalších potřebných subjektů se podařilo zamezit zapracování do textu této zákonné normy zákaz půjčování počítačových programů v německých knihovnách. Tímto způsobem odvrátili knihovníci a jejich odborná sdružení negativní dopad zákona o copyrightu (novely autorského zákona) na knihovny, omezení možnosti přístupu uživatelů knihoven v SNR k informacím. Demokratický princip z hlediska zajištění přístupu uživatelů knihoven k informacím byl zachován. Sdružení knihoven podle H.Mullera díky lobovací aktivitě významně ovlivnilo změny legislativy vztahující se ke knihovnám na základě respektování jejich potřeb a zájmů.

Lobbing knihovnických sdružení v oblasti legislativy se v posledních letech výrazně uplatňuje i v prostředí České republiky. Knihovny, především Národní knihovna ČR v návaznosti na aktivity Svaz knihovníků a informačních pracovníků se podílely na lobování v oblasti práva s cílem schválení nového knihovního zákona, což se v r. 2001 podařilo. SKIP a Národní knihovna ČR a též i řada dalších knihoven a pracovníků knihoven v ČR se zapojilo do lobování při legislativním procesu, jehož výsledkem bylo přijetí nového autorského zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském a právech souvisejících s právem autorským a některých změnách zákonů (autorský zákon), který nabyl právní platnosti 1. 1. 2001. SKIP inicioval rozsáhlé aktivity, do nichž se zapojila řada knihoven ČR. Podařilo se získat podporu legislativců, především poslanců Parlamentu ČR – jak členů Poslanecké sněmovny, tak Senátu, rovněž i některých členů Legislativní rady vlády. Existovala též úzká spolupráce s příslušným oborem MK ČR spravujícím oblast knihovnictví, v České republice. Postupně se podařilo uplatnit některé důležité změny týkající se uplatnění autorských práv v knihovnách, především zhotovování rozmnoženin autorských děl z fondů knihoven pro osobní potřebu uživatelů služeb knihoven § 25 a další znění některých paragrafů návrhu zákona např. § 16 půjčování.

Lobování však pokračovala i nadále, zvláště v r. 2003, a také v letech následujících 2004- 2005, kdy probíhá na základě vládního návrhu legislativní proces jehož výsledkem bude další novela autorského zákona.

Jde především o změny, případně úpravy některých „živých“ částí dosavadního zákona, především uplatnění autorských práv při užívání děl z fondů knihoven a především v souvislosti s poskytováním jejich knihovních, informačních, vzdělávacích a kulturních služeb. Jednání byla zaměřena především na citlivá místa uplatnění autorských práv v knihovnách evidovaných dle zákona č. 257/2001 Sb. v databázi MK ČR. Lobování směřovalo k uchování výjimek z autorských práv, v podobě zhotovování rozmnožování autorských děl pocházejících převážně z fondů těchto knihoven za účelem splnění potřeb uživatelů služeb na zhotovení kopie knihovních dokumentů v tištěné podobě, výlučně pro

kat nezákonny prospěch. Uskutečnila se i jednání se zástupci kolektivních správců autorských práv tématicky zaměřená na umožnění dalšího půjčování zvukových dokumentů z fondů knihoven uživatelům. Na základě pečlivé přípravy a konzultací s předními odborníky na autorské právo a také analýzou situace knihoven v zahraničí se podařilo vytvořit vhodnou platformu k dalšímu jednání se zástupci organizací provádějících kolektivní správu autorských práv Intergramu, OSA. Předmětem jednání bylo udělení licence knihovnám, které v rámci svých knihovnických služeb poskytují uživatelům formou půjčování zvukové dokumenty, především hudební nahrávky např. na CD a CD ROM. Nakonec se podařilo díky právě vhodnému způsobu lobování uzavřít licenční smlouvu mezi knihovnami, zastoupenými Národní knihovnou ČR a zástupcem kolektivních správců INTERGRAMEM. Poskytnutá licence umožňuje knihovnám poskytující výpůjční služby jejichž předmětem jsou zvukové dokumenty výjimku z autorských práv nadále půjčovat tyto dokumenty

Ze svých fondů prezenčně i absenčně. Podařilo se též získat podporu MK ČR, které poskytlo knihovnám, konkrétně jejich zástupci v této právní záležitosti Národní knihovně ČR, částku ve výši 5 000 000 Kč. Jde o náhradu za půjčování tohoto druhu autorských děl knihovnami a je tak splácena odměna kolektivním správcům autorských děl za udělení licence k užívání těchto zvukových dokumentů v knihovnách v podobě ročního paušálního poplatku. Tomuto smluvnímu vztahu předcházely i předchozí aktivity knihoven a sdružení SKIP s kolektivními správci v letech 1994 a 1997.

V současnosti probíhá příslušným postupem schvalování vládního návrhu novely autorského zákona. Novela má přinést mnoho změn v znění dosud platného AutZ č. 121/2000 Sb., především má aplikovat potřebné právní instituty a pojmy, které uplatňuje komunitární právo. Uskutečnilo se již projednávání návrhu novely zákona v Poslanecké sněmovně ČR, 1. čtení a návrh byl projednáván též příslušným výborem Poslanecké sněmovny – Výborem pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu. Jednání výboru potvrdilo, že většina z hlediska knihoven požadovaných formulací v jednotlivých paragrafech znění návrhu zákona byla nezměněna a schválena na jednání výboru 18. ledna 2006. Jde především o § 25 odst. 2 písm. e/ a odst. 4 – právo na odměnu v souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní potřebu. Jde o odměny kolektivnímu správci pověřenému podle § 24 odst. 4 oprávněnému k výkonu kolektivní správy, jednou ročně. Výše odměny se též zatím nezměnila nadále představuje částku 0,20 Kč za zhotovení jedné tiskové černobílé kopie, v případě zhotovení jedné barevné tiskové rozmnoženiny představuje odměna příslušnému kolektivnímu správci nadále výši 0,40 Kč.

Jistě pozitivní, že se zatím podařilo zachovat původní návrh, který stanovil, že knihovny (ale i další kulturní instituce např. muzea) budou platit odměnu za umožnění zhotovení rozmnoženiny autorského díla uživateli pro osobní potřebu 70% z celkového počtu tiskových rozmnoženin zhotovených poskytovatelem

70% z celkového počtu tiskových rozmnoženin zhotovených poskytovatelem rozmnožovacích služeb za úplat. Také v tomto případě můžeme konstatovat, že se podařilo prosadit v rámci lobování zatím znění příslušného paragrafu v prospěch knihoven. Jistě nelze zatím dělat ukvapené závěry, neboť legislativní proces schvalování vládního návrhu této novely autorského zákona zatím ještě neprošel všemi potřebnými právními stádii svého vzniku. Ještě malou poznámku, že se podařilo i během jednání výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu uchovat i navržené znění § 37 odst. 1 a 2. Jde o způsob odměny za udělení výjimky půjčovat originály či tiskové rozmnoženiny autorských děl, tedy převážně knihy. Všechny uvedené subjekty – taxativně v znění § 37 odst. 1- jde o knihovny (ale i školní knihovny a vysokoškolské knihovny)- Národní knihovnu ČR, Státní technickou knihovnu ČR, Moravskou zemskou knihovnu v Brně, Národní lékařská knihovna, Národní pedagogická knihovna Jana Amose Komenského a další, mají zákonnou výjimku – bezplatnou zákonnou licenci, že pokud budou půjčovat originály nebo rozmnoženiny těchto autorských zveřejněných děl . Podle § 37 odst. 2 platí odměnu za půjčování těchto autorských děl půjčovaných v taxativně uvedených knihovnách kolektivním správcům autorských práv stát. Odměna za půjčování činí 0,50 Kč za jednu výpůjčku.

Můžeme konstatovat, že dosavadní postupy a i výsledky lobování knihovnických sdružení, některých knihoven a i zaměstnanců knihoven v České republice přinesly z hlediska knihovnické legislativy a především autorského práva pozitivní příspěvek. Podařilo se především prosadit zájmy knihoven a ovlivnit konečné znění důležitých částí autorských zákonných norem , uplatnění jednotlivých právních institutů. Přesto je nutné, zvláště na základě porovnání se způsoby lobbingu v knihovnictví v jiných zemích např. v severských státech, případně ve Velké Británii a především v USA. Zvláště v USA a ve Velké Británii je lobování pečlivě propracováno a probíhá většinou na profesionální úrovni. A proto bude nutné i v České republice hledat vhodný přístup ke strategii a dalšímu využití této důležité aktivity. Pochopitelně lobování v oblasti knihovnictví se neomezuje pouze na právní problematiku, s převahou zaměření na autorské právo, ale týká se i dalších otázek, součástí knihoven jako institucí, především jejich společenského uplatnění a poskytovaných služeb. Na dalším vývoji tohoto typu lobování bude mít i skutečnost, že většina evropských zemí se postupně stane členskými státy Evropské unie a dochází k implementaci komunitárního práva Evropských společenství do právních systémů členských států, včetně knihovnické a autorskoprávní legislativy. Nastupuje i další složka knihovnického lobování provozovaná v rámci samotné Evropské unie. Tento typ lobování uplatňuje ve své činnosti např. EBLIDA.

V České republice bude tudíž nutné, aby lobování v prospěch knihoven, tématicky se týkající uplatnění autorského práva v působnosti knihoven probíhalo

profesionálněji, na základě odborných analýz a přístupu, který se bude opírat o výsledky, případně metodologii ze zahraničních zdrojů. V budoucnosti je možné uvažovat, že odborníci z řad knihovníků a informatiků z knihoven v ČR by měli mít příležitost příslušného vzdělání zaměřeném na problematiku lobování. Jedním z řešení je speciální postgraduální studium na VŠ, např. na vysokých školách, které připravují informatiky a knihovníky- viz Filozofická fakulta UK v Praze, Ústav informačních studií a knihovnictví. Další možností je zprostředkování odborných stáží v zahraničí s cílem získat nové informace, údaje a seznámit se s metodami lobingu např. v USA, ve Velké Británii, na odborných pracovištích, případně vzdělávacích institucích. Jde o velmi důležitou aktivitu, která jistě nalezne i v následujících letech významné uplatnění. Možná, že právě tento postup umožní zvýraznění knihoven a informačních center v rámci společnosti, na základě lepšího uplatňování možností přístupu k informacím občanům České republiky, především uživatelů nejrůznějších služeb knihoven.

10. Trendy autorského práva a jejich uplatnění ve funkci knihoven

Na rozvoji, změnách autorského práva v současnosti se uplatňuje komplex kritérií, některé z nich mají významnější úlohu, jiné jen dočasný vliv, jistým způsobem časově vymezený, je však nutné vytvořit jejich určitou strukturu a případnou analýzu. Autorské právo je právním nástrojem ochrany duševního vlastnictví, jemuž je věnována v rámci společnosti v současnosti značná pozornost. Obecný trend směřuje do platformy mezinárodní a nadnárodní. Nastupuje zvýšená snaha věnovat pozornost vývoji mezinárodní ochrany a harmonizace duševního vlastnictví. Problematika harmonizace v moderní době již nemá pouze evropskou stránku, ale směřuje k významnějšímu cíli dosáhnout celosvětové harmonizace práv k duševnímu vlastnictví. Smlouva TRIPS – Agreement on Trade Related Aspect of Intellectual Properte Rights – Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví. Je nutné si uvědomit, že problematika duševního vlastnictví a především vhodný způsob jeho ochrany podpoří ekonomický růst a inovační činnost v celém světě.

Musíme si především uvědomit, že práva k duševnímu vlastnictví mají na rozdíl od vlastnictví majetku – v hmotné podobě mají specifické vlastnosti, odlišující je od prostého vlastnictví k věci, především se jedná o pojem teritoriality, možnost být přítomen na mnoha místech najednou (viz elektronická podoba díla) a také i určitý osobnostní prvek. (Musíme brát zřetel na nehmotné vlastnictví).

Významným subjektem v této záležitosti- ochrany práv k duševnímu vlastnictví již zmíněný TRIPS je WIPO- World Intellectual Properte Organization (Světová organizace duševního vlastnictví). WIPO zahrnuje 23 mezinárodních smluvních aktů týkajících se ochrany duševního vlastnictví a má od-

rodních smluv.(Dochází k rozporům mezi vyspělými státy a rozvojovými státy, které do jisté míry mohou , díky své početní převaze , bránit rozvoji potřebné ochrany předmětů duševního vlastnictví.**Nastupuje** také uplatnění digitálních technologií , viz Digitální agenda WIPO (výsledek konference WIPO o elektronickém obchodování a duševním vlastnictví, která byla přijata r. 1999 (v září). Tato důležitá agenda je tvořena deseti body (okruhy). Nás budou zajímat však jen některé z nich, viz bod 2 b – nabytí právní platnosti pro internetové úmluvy WIPO, významný je i bod 3) podpora harmonizace mezinárodních smluv týkající se elektronického obchodu, ale i rozšíření internetových úmluv WIPO na audiovizuální výkony (výkonných umělců) a pokrok v právních úpravách ochrany na mezinárodní platformě, databázi. Nelze opomenout ani implementaci internetových doménových jmen a také snaha o vyrovnání, v podobě vytvoření nových pravidel, k vzájemnému respektování jak reálného prostoru, tak virtuálního .bod 5): Je důležité na tom základě vzájemné slučitelnosti vytvářet nový právní pohled na vymezení odpovědnosti poskytovatele služeb k právům duševního vlastnictví v podobě on-line služeb . Následující bod č. 6) zahrnuje institucionální uspořádání a jeho úpravy, které usnadňují užívání práv k duševnímu vlastnictví v zájmu společnosti v oblasti globální ekonomice. Vzájemné propojení elektronických automatizovaných autorskoprávních systémů správní části těchto systémů a jejich metadat.(jde o v podobě on-line udílení licencí kulturního dědictví v digitální podobě, případně další významné užití – řešení různých konfliktů z oblasti ochrany duševního vlastnictví.

TRIPS představuje v současné době nejkomplexnější mezinárodní smlouvu v oblasti práv k duševnímu vlastnictví. TRIP ve srovnání s ostatními mezinárodními dohodami má výhodu v pojetí podmínek ochrany jednotlivých předmětů práv k duševnímu vlastnictví, především vychází z přístupu, že nejdůležitější je uplatnění těchto předmětů na trhu. Věnuje pozornost obchodním hlediskům. jistě předností,že smluvní strany TRIP mají možnost zvolit si způsoby implementace závazků z TRIPS.

Evropské právo duševního vlastnictví má odlišnou podstatu od principu teritoriality, monopolizace příslušného nehmotného statku). Vzhledem k určitému rozporu v pojetí zásad řídicím společný trh Evropské unie,je nutné usilovat o harmonizaci práv k duševnímu vlastnictví , které směřuje k bezproblémové zajištění funkce společného trhu. Ovšem primární právo ES, zakládající smlouvy ES neobsahují žádné právní stanovení specializovaná pro práva k ochraně duševního vlastnictví. A tak nastupují právní akty sekundárního komunitárního práva v podobě různých Směrnic ES , ale i např. články č. 94 a 95 či využití subsidiárních pravomocí podle čl. 308 SES

Internetové úmluvy WIPO upravují nejen práva jednotlivých subjektů autorského práva, ale i právně regulují řetěz nových problémů, otázek vycházejících z oblasti technologií, a jejich rozvoje.

Podstata Internetových úmluv WIPO je přizpůsobení ochrany autorského práva a práv souvisejících (práv výkoných umělců, producentů zvukových záznamů aj.) v návaznosti na působení digitálního prostředí. Tyto internetové úmluvy umožnily přiznat právo užít díla, výkonu a zvukového záznamu v digitálním prostředí, především na internetu. Nestací však jen provozování hmotného zařízení, jehož prostřednictvím je umožněno nebo realizováno nepředstavuje samo sdělování díla veřejnosti (viz využití internetu nebo dalších počítačových sítí). Dále Internetové úmluvy WIPO poskytují širší rozsah práv na pronájem (viz čl. 7 Smlouva o právu autorském – WCT, též právo na rozmnožování zapracované do znění čl. 9 revidované úmluvy Bernské, která zahrnuje i digitální prostředí. Z tohoto hlediska je ukládání autorským právem chráněných děl v digitální podobě do paměti počítače aj. pojato jako rozmnožování tohoto díla. Velmi důležitá je i úprava vyčerpání práv, zapracovaná do čl. 6 odst. 2 WCT a další, kdy je touto úpravou umožněna jednotlivým státům volnost rozhodování jakým způsobem stanoví podmínky vyčerpání práv k dílu při prvním převodu, prodeji vlastnictví originálu nebo rozmnoženiny díla, případně určitým způsobem zaznamenaného výkonu výkoných umělců nebo zvukového záznamu poskytneli souhlas nositel autorských práv. Je však nutné uvědomit si, že úprava vyčerpání práv v rámci práva na rozšiřování poskytuje značnou volnost státům, ale musí dodržovat národní právní řád a také režim nejvyšších výhod.

Také výkoným umělcům byla nově přiznána osobnostní práva (v takové podobě jako náleží autorům díla), v právních úpravách jednotlivých států, tedy nejen v Římské úmluvě. Též byla tato práva rozšířena i na ochranu technických prostředků, které se užívají při plnění správy autorských práv. Ještě je nutné připojit, že se týkají i právních závazků - informace o identifikaci práv (viz čl. 121 WCT a 19 WPPT- Smlouva o výkonech výkoných umělců a o zvukových záznamech r. 1996- sdělení č. 48/2002 Sb.)

Světová organizace duševního vlastnictví (WIPO) věnuje pozornost harmonizaci práv zvukově-obrazovým výkonům výkoných umělců, ochraně databází aj. WIPO by řešilo jistou bílou plochu, kterou představuje, že dosud z právního hlediska není provedena úprava v podobě smluvního aktu zaměřená na práva výkoných umělců k audiovizuálním záznamům jejich výkonů. (Existují značné rozdíly řešení mezi jednotlivými státy, některé právní systémy vychází ze zákonem stanovených práv, jiné naopak využívají a upřednostňují řešení formou uzavření příslušných smluv.

Jistý problém představuje v rámci smlouvy WIPO mezinárodní způsob ochrany neoriginální, tedy nepůvodní databáze. Tyto databáze nesplňují podmínku původnosti ve smyslu TRIP a WCT. V České republice, ale i v jiných státech, členských státech Evropy je mimo autorskoprávní ochrany přiznáno také právo sui generis právo pořizovatele databáze.

Evropské právo: komunitární právo reguluje práva autorská a práva souvisejících v podobě následujících Směrnic.

Chronologický přehled:

Směrnice Rady 91/250 EHS, o právní ochraně počítačových programů

Směrnice Rady 92/100 EHS, o právu na pronájem a o určitých právech týkajících se autorského práva

Směrnice Rady 93/83 EHS, o koordinaci určitých pravidel týkajících se práva autorského a příbuzných práv v oblasti satelitního vysílání a dalšího přenosu kabelem

Směrnice Rady 93/98 EHS, o harmonizaci doby ochrany autorských práv a některých příbuzných práv

Směrnice EP a Rady 96/ 9/ES , o právní ochraně databází

Směrnice EP a Rady 2001/84/ES, o práva autora na odměnu z opětovného prodeje originálu uměleckého díla (Resale směrnice)

Směrnice EP a Rady 2001/29 ES, o harmonizaci některých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti (informační směrnice).

Posoudíme-li evropskou úpravu pro oblast práv autorských a práv souvisejících s právem autorským dojdeme k závěru, že jde o kompromisní řešení mezi kontinentálním pojetím autorského práva a pojetím copyrightu (common-law) Velká Británie, Irsko. Rozdíly mezi těmito pojetími můžeme nalézt např. v podobě vymezení nositelů práv k počítačovým programům databázím , kdy toto pojetí připouští, že jde o fyzickou i právnickou osobu (viz čl. 2 Směrnice č. 91/250EHS a čl. 4 Směrnice 96/ 9 ES, o právní ochraně databází .) Informační směrnice (vznikla na základě Zelené knihy o autorském právu a právech souvisejících v informační společnosti 27.7.1995 patří k nejvýznamnějším právním aplikacím v podobě smluvního vztahu , která implementuje závazky z Internetových smluv WIPO.

Ovšem přijetí zásad ze znění této směrnice a jejich implementace do práva jednotlivých členských států EU je značně rozdílná a prakticky dodnes není v komplexu dokončená. Stanovený termín implementace – 22.12. 2002 splnilo pouze několik států : Řecko , Dánsko až v r. 2003 přijaly směrnici do svého právního řádu i další státy: Itálie, Rakousko. Do dneška jsou ze strany Komise podávány výzvy a připomínky, aby i zbývající členské státy splnily svoji právní povinnost na základě znění smlouvy 2001/29/ES- implementační směrnice. (Viz čl. 5 – který stanovuje výjimky a omezení výlučných práv.

Zhodnocení jakým způsobem přispěla informační směrnice k problematice autorských práv je obsaženo v následujícím přehledu:

1/ v čl. 5 odst. 1 je stanovena obligatorní výjimka- týká se technologických rozmnoženin, kdy jde o zhotovení dočasných rozmnoženin, představují přechodné nebo příležitostné rozmnoženiny. Vznikají vlastně automaticky při použití internetu. Odstavec 2 čl. 5 informační směrnice uvádí jednotlivé fakultativní výjimky a omezení, zahrnuje i zhotovení rozmnoženin na papír nebo na podobném podkladě zhotovené rozmnoženiny s použitím faktografické či podobné techniky, za předpokladu, že nositelé autorských práv obdrží přiměřenou náhradu viz písm. a). A také rozmnoženin, které zhotovila fyzická osoba pro soukromé použití, opět musí nositelům práv k dílu proplacena přiměřená náhrada. (čl. 5 odst. 2 písm b). Dále i odstavec 5 čl. 5., který obsahuje standardní tříступňový text

2/ Technické prostředky ochrany, uvedené v čl. 6 týkající se informací o identifikaci práv v čl. 7. Viz znění čl. 6 odst. 4 užití technických opatření při správě práv informační směrnice je vysloveně limitováno nutností zajistit zpřístupnění příslušných výjimek a omezení ve prospěch uživatelů, které jsou taxativně vyjmenovány. Z těchto výjimek můžeme uvést podle čl. 5 odst. 2 písm b.)- jde o výjimku soukromého užívání- především o užívání hudebních děl – k soukromým účelům). Aplikace čl. 6 odst. 4 při aplikaci technických opatření – pro účely soukromého užívání.. Pododstavec čl 6 odst. 4- stanovuje, že při užití on-demand – (internetu)

Nejsou technická opatření limitována jak výjimkami tak omezenými.. Právní úprava vycházející z čl. 6 odst. 4 směrnice 2001/29 ES dává přednost formě dobrovolných dohod v oblasti soukromého sektoru- spoléhá na vůli nositelů práv.

Vyloučení vyčerpání práv u nehmotných způsobů užití díla čl. 3 odst. 3. Tímto způsobem informační směrnice předkládá průkopnický přístup komunitárního práva: k problematice vyčerpání práva na rozšiřování při prvním převodu práva na rozšiřování při prvním převodu vlastnického práva k originálu nebo rozmnoženině v ES, na základě souhlasu nositele práva – viz čl. 4 odst. 4, nevztahuje se však na pronájem a půjčování.

Ovšem z čl. 3 odst. 3 informační směrnice vyplývá, že nedochází k vyčerpání práva při sdělování díla veřejnosti v nehmotné podobě, zvláště když se uskutečňuje sdělování díla prostřednictvím internetu. Při využívání zpřístupňování děl prostřednictvím on-line nedochází k vyčerpání práv.

Významným je čl. 8 se týká sankcí a nápravných prostředků. Tyto sankce umožňují vynucování práv – např. možnost podat žalobu a požadovat zabavení předmětů a jejich odstranění, které porušují autorská práva k dílu.

Aplikace práva rozmnožování v digitálním prostředí – čl. 2 a také jeho uplatnění při dočasném rozmnožování – čl. 5 odst. 1

Aplikace práva rozmnožování v digitálním prostředí – čl. 2 a také jeho uplatnění při dočasném rozmnožování – čl. 5 odst.1

Podle názorů T. Dobřichovského je při porovnání evropského práva z hlediska hmotně právního kvalitativně nad úrovní ochrany TRIP a Internetových úmluv WIPO (viz odkaz na dobu délky ochrany autorského díla po smrti autora v rozsahu 70let, absolutní autorskoprávní ochrana fotografií)..

Diferenciace délky ochrany pro různé druhy autorských děl- tištěná díla, počítačové programy, databáze.

Budoucnost přinese jistě i další uplatnění práva na odměnu v návaznosti na soukromé užití díla, které ovlivní užívání nových digitálních technologií. V rámci DRM- digital rights management umožňuje kontrolu výběru licenčních poplatků přímo od uživatele, v rámci práva na odměnu při soukromém užívání díla. Nové informační technologie mohou výrazně ovlivnit obsah i trvání tohoto práva , tzn. zpoplatnění nenahranych nosičů a nahrávacích zařízení.

Evropská unie uplatňuje mezinárodní náhled na ochranu různých druhů autorských děl:

Např. mezinárodní ochrana databází – rozšíření současného stavu, uzavření smlouvy o audiovizuálních záznamech a smlouvy o vysílajících organizacích -které reagují na digitální prostředí aj.

Vliv nových technologií na uspořádání autorského práva a práva související s právem autorským se pochopitelně výrazně uplatňuje. Viz uvedený výčet problémových oblastí:

Jde o problematiku spojenou s WIPO: především vycházející podstaty digitálního prostředí

◀ rozsah autorskoprávní ochrany v digitálním prostředí

◀ odpovědnost poskytovatele služeb on-line

◀ práva výkonných umělců v digitálním prostředí

◀ ochrana databází

◀ linking – zveřejňování děl na webových stránkách v podobě odkazu, linking on-line informací chráněných autorským právem

◀ tzv. peer to peer – systémy sdílení souborů centrálním způsobem – typu NASTER

◀ digitální správa práv

Hlavní vývojové směry autorského práva a práv souvisejících s právem autorským se dají charakterizovat: komercializace těchto práv, dematerializace, deterritorializace, potlačení osobnostních práv. A též i zvýšení významu úlohy kolektivních správců autorských práv. Sbližování systému copyrightu s kontinentálním systémem autorského práva. Pochopitelně i značný význam bude mít i právní ochrana počítačových programů a také i vliv nových technologií.

Rozšíření výroby a rozvoj informačního průmyslu vede k zefektivnění autorskoprávní ochrany, protože produkce této průmyslové výroby je velmi úzce spojena s autorským právem a právy souvisejícími. Komercializace je přímo napojena na trend uplatnění předmětů – produkce průmyslových výrobců – nosičů zvuku, audiovizuálních nosičů, souvisí s rozvojem informačních technologií.

Deteritorializace: v budoucnu je možné volit i nový alternativní přístup k právní regulaci. Je možné uvažovat o prosazení principu země původu místo principu teritoriality při přeshraničním sdělování veřejnosti prostřednictvím internetu.

Potlačení osobnostních práv: jde především důsledkem pokračující komercializace a také vlivu common-law systému. Ochrana osobnostních práv nabývá nové dimenze v digitálním prostředí. Digitální technologie umožňují porušování ve velkém rozsahu.

Zvýšení úlohy kolektivních správců: využívání digitalizace a vznik digitálního prostředí

Bude vyžadovat v budoucnosti zapotřebí připravit specializované správce autorských práv

podrobně přizpůsobených změnám v oblasti ochrany těchto autorských děl.

Sbližování systému copyright s kontinentálním systémem autorského práva se uplatňuje v ČR prostřednictvím komunitárního práva. Dá se předpokládat, že další vývoj autorského práva zřejmě ovlivní i autorské právo USA, v podobě DMCA-Digital Millennium Copyright Act.

Jedním z nejvýznamnějších úkolů ochrany autorského práva je ochrana počítačových programů. (Viz dosud neschválený a před časem odložený záměr evropské patentové direktivy k počítačovým programům).

Právně je otevřená a dosud nevyřešená, jak na evropské tak mezinárodní platformě, problematika užití počítače a počítačového programu pro tvorbu autorského díla. (při vytváření počítačové grafiky, hudební tvorby aj.)

Počítačové programy jsou nyní pojaty většinou jako subjekty autorského práva. Ovšem počítačové programy, jako nehmotný statek se mohou stát i předmětem

jiného druhu nehmotných práv – práv duševního vlastnictví. Jednou z možností uplatnění je právo patentové- průmyslová práva (viz právo ČR zákon č. 527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích) – viz na vynálezy, které splňují podmínky stanovené tímto zákonem uděluje Úřad průmyslového vlastnictví.

Patentovatelnost počítačových programů nespadá do režimu autorského práva. V českém právním řádu ,nelze uskutečnit,aby byl patentován počítačový program sám o sobě. Viz § 3 odst. 3 zákona č. 527/1990 Sb. .Významnou právní pozici v této problematice zaujímá Úmluva o udělování evropského patentu čl. 52. Je možné udělit patent vynálezu , který je v návaznosti na počítačový program. Ovšem musí být splněna podmínka, že jde o počítačový program „technického charakteru“. Podle I. Telce lze patentovat výrobní postup, který se dá uskutečnit pouze prostřednictvím – aplikací, počítačového programu. Předpokládá, že vývoj této otázky pro příští desetiletí může směřovat k volnější rozhodujícímu přístupu k této problematice. patentovat počítačový program, který bude sdělován v elektronické podobě na internetu . tento počítačový program bude uložen do paměti koncového počítače a to přímo ze zdrojů na síti. Jaké výsledky přinese patentová ochrana počítačových programů (tedy jako průmyslové právo). V tomto právní režimu přináší přihlášení patentu k počítačovému programu subjektu přihlašovatele formální právo přednosti (priority), typické pro oblast práv průmyslového vlastnictví. V případě využití průmyslových práv v právním vztahu k počítačovým programům by tato priorita přinášela určitý přínos této podoby ochrany těchto programů. Ovšem rubem celého řešení je , že patentovatelnost v tomto případě může mít význam negativní., může omezovat, do jisté míry brzdit technický rozvoj počítačového průmyslu, zvláště nejdůležitější část struktury počítačových programů k nimž bude vydán na platformě právní ochrany patent. Značný význam pro tuto aplikaci průmyslových práv na počítačové programy má Evropský patentový úřad (EPO)- v Mnichově., případně uplatnění Evropské patentové organizace.

Závěrem je možné konstatovat, že autorské právo a patentové právo se nevyklučují a např. na území České republiky by mohly působit souběžně.Liší se však předmětem právní ochrany, viz zákon č. 121/2000 Sb, autorský zákon - § 2 odst. 1 - 6 Právo autorské a práva s ním související: předmětem jsou dílo literární, a jiné dílo umělecké a dílo vědecké, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoliv objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické. Zákon č. 527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích, § 2 a § 3 vynálezy a patentovatelnost vynálezů. a mají také rozdílný právní režim.

Právní řešení – ochrana počítačového programu jako literárního díla podle autorského práva přináší dlouhodobé trvání majetkových práv k dílu (od zveřejnění díla během života autora a ještě 70 let po jeho smrti).Pokud by byl počítačový program chráněn jako průmyslové právo, pak by mohla poměrně rychle právní platnost udělení patentu k dílu zaniknout.

Z hlediska právního ošetření na základě patentového práva půjde o předmět volný, využitím řešení prostřednictvím autorského práva nepůjde o právo volné, ale výlučné právo autora k dílu. Je otázkou zda se Evropská unie vrátí k záměru volit cestu patentovatelnosti počítačových programů či ne. Pochopitelně, že by muselo dojít k změnám pojetí současných autorských zákonů a jejich znění týkající se ochrany počítačových programů., tedy i změny zákona č. 121/2000

Sb. autorský zákon s převod počítačových programů do režimu průmyslových práv. Pochopitelně, že patentovatelnost počítačových programů by se projevila i v knihovnách a ovlivnila by jejich služby. Pravděpodobně by přinesla řadu administrativních problémů, které by do jisté míry zkomplikovaly užívání počítačových programů v knihovnách. Jistě by způsobila i ohrožení dosud úspěšného vývoje Open Source a také Free Software, volně přístupné elektronické zdroje prostřednictvím internetu. Možná by trendy patentovatelnosti vedly k zániku Free Software. Logický a eticky politicky motivovaný přístup většiny zákonodárců EU, v podobě poslanců EP, rozhodl v prospěch dosavadní právní úpravy ochrany počítačových programů a ponechal oficiálně počítačové programy v právním režimu práva autorského. Došlo tak k jisté porážce lobovacích aktivit monopolních producentů softwaru, které směřovaly k návratu legislativního řízení Směrnice o počítačem implementovaných vynálezech, která byla 24.9.2003 EP zamítnuta. Později se však podařilo multiproducentům softwarového produktu, že došlo k schválení návrhu, který prošel nepříliš rozsáhlou úpravou původního znění, v Radě ministrů EU.

Problematikou tohoto právního řešení zaměřeného na subjekt počítačových programů se zabývali i někteří čeští poslanci EP ve svých zprávách. Viz úryvek ze zprávy poslance Zavadila : Předmět sporu mezi Evropskou komisí a výrobcí softwaru, kteří varovali před naprostým zablokováním trhu se softwarem v důsledku možného schválení Směrnice. I když ve své zprávě se zmínil, že v české republice by pravděpodobně producenty softwaru vzhledem k rozsahu jejich výroby příliš negativně nepostihla.

Rozhodně by v přenesené podobě se tato změna právní ochrany počítačových programů časem dotkla i knihoven a jejich služeb, především pokud se týká ochrany těchto děl využívaných v knihovnách. Došlo by, alespoň u některých programů k změně režimu právní ochrany, především v podobě způsobu a také délky trvání majetkových práv k dílu.

Také v TRIPS se uplatňují některé trendy i v podobě rozšíření patentovatelnosti, deregulovatelnosti a rozšíření účinků vyplývajících z udělení patentu k počítačovému programu. Další normativní vývoj patentových systémů na mezinárodní a evropské úrovni. Opírá se především o zefektivnění a racionalizaci již fungujících systémů mezinárodní či nadnárodní patentové ochrany na mezinárodním základě PCT-Patent Cooperation Treaty- Smlouva o patentové spolupráci ve znění pozdějších změn – sdělení č.529/1992 Sb. a následná sděle-

ní. Nebo z hlediska evropské úrovně Mnichovská úmluva o udělování evropských patentů z 5.10. 1973, ve znění pozdějších revizí (sdělení č. 69/2002 S.)

Názor T. Dobřichovského na problematiku patentovatelnosti počítačových programů vychází ze souvislosti s působením informačních technologií. S odkazem na č. 27 odst. 1 TRIPS je vymezen patentovatelný předmět v široké rovině, že nevyklučuje ani patentovatelnost počítačových programů a obchodních metod. Ovšem § 3 odst. 2 písm. c.) a odst. 3 – patentovatelnost vynálezů – zákona č. 527/1990 Sb. v podobě negativního vymezení podmínek patentovatelnosti demonstrativně vypočítává řešení nepovažovaná za vynálezy, např. počítačové programy a vykonávání obchodní činnosti. Umožňuje je chránit pouze jako neoddělitelnou součást technického řešení, především výrobního procesu. nastupuje otázka jak docílit vhodné harmonizace patentovatelnosti vynálezů, které jsou založeny na užití počítače se v této podobě EPD (Mnichovské úmluvy) předpokládá v Evropské unii.

Dochází také k rozdílnému pojetí počítačových programů z hlediska ÚPV-úřadu průmyslového vlastnictví v ČR a EPO – Evropského patentového úřadu. EPO pojímá patentovatelnost počítačových programů a obchodních metod v souvislosti s jinými technickými řešeními ve velmi širokém záběru. také Dobřichovský považuje patentovou ochranu počítačových programů za nevhodnou pro právní regulaci této situace. Vyslovuje názor, že další harmonizaci výluky patentovatelnosti, vzhledem k rozdílnému přístupu jednotlivých evropských států se zřejmě neuskuteční v globální podobě, ale řešení se bude dále ubírat o posuzování na základě vnitrostátních zvyklostí jednotlivých státních subjektů.

Nabídka a zpřístupňování počítačových programů na internetu – neurčenému počtu osob, uživatelů – zcela volně – freeware nebo za určitý přesně stanovených podmínek – freesoftware.

V rámci služeb veřejných knihoven se v posledních desetiletích uplatňuje stále více vyhledávání dokumentů, jako zprostředkovatelská funkce knihoven. Jistě se tato služba zaměřuje na různé informační zdroje a je přímo podmíněna o jaký druh knihovny jde. Pro okruh uživatelů služeb knihoven z oblasti vědecké, vývojově-technické, ale i obchodní jsou k uspokojování jejich informačních potřeb a požadavků důležité zdroje patentových informací a zdroje o ochranných známkách, které spadají do režimu ochrany průmyslových práv. Pochopitelně, že se tento druh vyhledávání je zaměřený na speciální druhy dokumentů se netýká většiny knihoven, které tvoří knihovní systém na základě 257/2001 Sb. - knihovního zákona, snad s výjimkou knihovny Akademie věd, nebo dalších speciálních knihoven Národní lékařské knihovny. Spíše jde o technicky zaměřené knihovny, případně některé vysokoškolské knihovny na fakultách ČVUT, UK v Praze, Zemědělské univerzity aj. Některé zdroje těchto právních informací

jsou zpřístupňovány zdarma např. Úřad patentů a ochranných známek v USA, ovšem část těchto informačních zdrojů je zpřístupňována komerčně. Profesionální komerčně založené systémy umožňují elegantně a pomocí speciálních dotazovacích nástrojů monitorovat např. vědecké a technologické aktivity, vývoj technologií aj. (PAPÍK 2003). K tomuto účelu se využívají většinou databázové zdroje v databázových centrech (Questel /Orbit, Dialog Corporation aj.) Na počítačové síti internet začala databázová centra zveřejňovat databáze a vznikly specializované komerční informační systémy týkající se patentů.např. Patent Explorer, Micropatent aj.) Většina uživatelů využívají k vyhledávání těchto informací internet, který jim umožňuje demokratický přístup k potřebným informačním zdrojům (i když komerční služby mají z hlediska užívání těchto informací převahu), proto je vyhledávání uživateli a právě v těchto případech je možné využívat služeb knihoven,internet slouží převážně k vyhledávání základních informací např. o ochranné známce. Důležitou úlohu hraje i zajištění bezpečnosti internetových stránek, zvláště když jde o průmyslová práva. Pochopitelně, že právní problematika z tohoto hlediska nezajišťuje zcela bezpečně ochranu těchto zdrojů. Jistě bude přínosné uvést zmínku o Evropském patentovém úřadě-EPO. Tato evropská složka zpřístupnila v r. 1998 databázi přístupnou prostřednictvím internetu s názvem esp@cenet. Také je umožněn další přístup , nejen centrálně, ale i přes webové stránky patentových úřadů jednotlivých členských států EU. Vlastně jde o využívání produktů projektu DISP (Distributed Internet Patent Services), pro uživatele nabízí tato služba snadno dostupný zdroj informací, které jsou poskytovány bezplatně. (databáze obsahuje abstrakta, bibliografická data a full-texty Evropského patentového úřadu.

Knihovny mohou zprostředkovat i vyhledávání informací týkajících se patentového práva i v databázích ochranných známek v ČR. Jde o nabídku poskytovanou na webových stránkách Úřadu průmyslového vlastnictví České republiky (celkem jde o tři databáze). Databáze národních ochranných známek (předností této databáze je její neustálá aktualizace . Databáze zahrnuje národní ochranné známky přihlášené v ČR a platné na území ČR:

databázi mezinárodních ochranných známek platných v České republice. (Systém vyhledávání je v mnohém shodné jako při vyhledávání v patentových databázích). Ještě je možné se zmínit o databázi průmyslových vzorů .Dá se předpokládat, že producenti těchto elektronických zdrojů právních informací průmyslových práv budou neustále rozšiřovat možnosti a propojovat především vyhledávací rozhraní. V přehledu se dá konstatovat, že bude stoupat využívání bezplatných databází přístupných na internetu, i když bude narůstat význam informačních zdrojů pro oblast patentů a ochranných známek. Informační pracovníci i pracovníci knihoven by mohly být prostředníky, alespoň v určitém sice rozsahově omezeném prostoru pro uživatele těchto tematických oblastí informací.

12. Poznámka k aktivitě Creative Commons (CC)

V posledních desetiletích se objevují opakované snahy nositelů autorských práv, ať již samotných autorů nebo producentů např. zvukových dokumentů (hudebních nahrávek), případně zřizovatelů databází na jedné straně a uživatelů těchto autorských děl na straně druhé o řešení situace, která vyvolává vzájemné problémy. Jde především o majetková práva k zveřejněným dílům. Snaha dospět k určitému kompromisu přijatelnému pro obě strany se objevuje jak v USA, tak v Evropě, ale i v ostatních částech světa. Určité skupiny autorů těchto děl, většinou z řad nové názorové generace, jejichž díla patří do režimu autorských práv, přichází s názory, že by tato díla, na základě splnění určitých podmínek, ze strany poskytovatelů těchto práv i jejich příjemců (nabyvatelů). Podle těchto názorů by tato díla měla být volně přístupná uživatelům buď bez právního omezení autorských práv, nebo jen s jejich částečným omezením. Mezi tyto aktivity patří i Creative Commons – nezisková organizace v USA, s tématickým zaměřením svých aktivit na problematiku autorského práva. Zakladatelem Creative Commons, která od r. 2006 sídlí v Los Angeles je prof. Lawrence Lessig, sociolog a právník, který působil na předních amerických univerzitách v Harvardu a Stanfordu. Podařilo se mu získat podporu skupiny odborníků z oblasti autorského a kybernetického práva, managementu, sociologie a i producentů děl duševního vlastnictví, např. nakladatelů. Své názory prezentoval v několika publikacích. Nejpřesvědčivější je jeho publikace z r. 2004 pod názvem „Free culture“ (volně přeloženo – „Svobodná kultura“, „nebo Kultura bez pout“). V textu této knihy podává W. Lessig návody jak řešit citlivá místa „žhavá témata“ autorského práva současnosti. Především se zabýval možnostmi, aby se autor dobrovolně vzdal, alespoň části svých práv, k jím vytvořenému dílu (dílu).

V roce 2002 zveřejnila nezisková společnost Creative Commons (dále jen CC) první nabídku souboru licencí, jejichž cílem je umožnit volné a veřejné užití různých licencí, ztotožněných s symbolem znaků – ikon, které se připojují k autorskému dílu, a tak je „definují“ z hlediska možnosti užití. Na webu CC byla zveřejněna nabídka, jak vyhledat díla na internetu a jaká práva se k nim váží a kterých práv se autor vzdal. Vše je založeno na svobodném rozhodnutí autorů. K vyhledávání na internetu sloužily elektronické vyhledávače Yahoo a Google. Východiskem jsou čtyři základní druhy licencí, které je možné vhodně kombinovat a vytvářet další druhy licencí.

Licence: a/ Attribution (kompetence), b/ noncommercial (nezisková), c/ No derivate Works (odvozená díla), d/ Share Alike (sdílení v stejné podobě, srovnatelné míře). Kombinací licencí jsou sdílené možnosti i rozsah užití díla.

Jak získají zájemci příslušnou licenci CC? Na základě vyhledání webových stránek Creative Commons <http://www.creativecommons.org> a vyplnění nabídnutého formuláře. Zájemce o licenci získá tři potřebné nástroje pro další uží-

vání a účast v aktivitách CC.(Musí opatřit své stránky ikonou: Creative Commons“Some rights reserved!.)

Commons Deed – obecná smlouva, která obsahuje výčet všech dostupných licencí .též Legal Codě (zákonný kód), který dává uživateli záruku k užívání licence CC, poskytuje mu i právní oporu v případě soudního řízení aj. Může na jejím základě volně užívat díla zprostředkovaná Creative Commons.

Digital Code (digitální kód)- napomáhá identifikaci nabyvatele licence (licenci), tedy i smluvně stanovených podmínek rozsahu udělených licencí,. Tyto údaje získá uživatel licence prostřednictvím informací přístupných prostřednictvím počítače a digitálního kódu.

Tento zajímavý krok získal řadu příznivců a podporu v USA, ale i Evropě (SNR, Francie) a ostatních světadílech , např. i v Argentině aj.

V České republice zatím byly podniknuty jen úvodní prezentační aktivity, seznámení s danou problematikou, funkcí společností Creative Commons na konci roku 2005 .I když, z hlediska uživatelského, jede o značné zjednodušení užívání autorských děl, především po stránce administrativní, které zahrnuje hudební díla, literární díla a audiovizuální díla např. film, ale i fotografie a internetové stránky,. (netýká se však počítačových programů) přináší však ještě řadu otevřených otázek.

V České republice není zatím oficiálně licenční systém CC uplatňován. Je však nutné podotknout, že z hlediska současného autorského práva (platného autorského zákona) nelze, nelze oficiálně Creative Commons uplatnit. Vyžadovalo by to právní úpravu autorského zákona a to v souladu s oficiálním řešením v rámci komunitárního práva k duševnímu vlastnictví, např. v podobě nové Směrnice, zaměřené tématicky na problematiku licencí a jejich právního uplatnění ve státech EU.

13. ZÁVĚR

Služby knihoven v aktuální podobě, ale i z hlediska blízké budoucnosti budou podléhat různým trendům působení rozvoje informační společnosti. I když je nutné si uvědomit, že služby knihoven tvoří otevřený informační systém , který v průběhu následujících let zaznamená značné změny neexistuje samostatně nýbrž souvisí např. s informačním systémem představovaným novými informačními technologiemi . A v přímé návaznosti na zmíněné informační celky je i systém tvořený autorským právem. Klasický informační proces bude postupně procházet četnými a mnohdy překvapivými změnami. Výrazně se uplatní právě zapojení jednotlivých kritérií, v podobě právních institutů autorského práva jako filtry v informačním procesu.

Neuvěřitelný boom informačních technologií v podobě široké škály počítačových programů, různých vyhledávačů, užívání nových a velmi flexibilních formátů pro vytváření např. nahrávek zvukových nebo zvukově obrazových doku-

mentů – viz MP3 a další datové formáty dostupné poměrně snadno na nejrůznějších elektronických zdrojích prostřednictvím internetu – viz datové formáty samplů Akai, EMU Systém. Některé tyto technické nástroje umožní až neuvěřitelné užívání elektronických dokumentů a jejich kopírování, často mimo právní legalitu a na základě porušování autorských práv. Většina těchto aktivit bude však probíhat mimo knihovny evidované v rámci knihovního systému dle zákona č. 257/2001 Sb., o službách knihoven (knihovní zákon). Přesto bude nutné vhodně spojit již zmíněné informační systémy a snažit se především v souvislosti se službami knihoven hledat co nejvhodnější řešení a přístupy k těmto problémům.

Vzhledem k šířce dané problematiky uplatnění autorského práva v knihovnách a co nejvhodnější zajištění ochrany autorských práv, nelze vyčerpávajícím způsobem tento komplex pojmut, ale je možné se pouze pokusit hledat řešení alespoň u některých vybraných otázek. V knihovních fondech narůstá množství elektronických dokumentů, které bude výhledově za nejdříve několik desetiletí tvořit převážnou část knihovních dokumentů knihoven poskytující veřejné služby společnosti. Významným prvkem je právě digitalizace dokumentů. Jistě bude nutné pečlivě rozlišovat o jaký druh digitalizovaných dokumentů půjde, zda bude původně dokument v klasické tištěné podobě, nebo již bude vytvořen tento dokument již jako digitální. Rovněž i jaké knihovní dokumenty byly digitalizovány – zda jde o dokumenty, které je nutné digitalizací chránit před poškozením, ztrátou, zcizením, avšak ač patří zmíněné knihovní fondy např. u historických knihovních sbírek, vlastně součástí kulturního dědictví. Třebaže tyto tištěné dokumenty – již nepodléhají autorskoprávní ochraně, nýbrž jde o volná díla - viz § 28 v r. 2006 ještě platného autorského zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském a právech souvisejících s právem autorským a změně některých zákonů (autorský zákon). Jiná situace z hlediska autorského právního bude u digitalizovaných tištěných knihovních fondů které ještě spadají do režimu právní ochrany autorského zákona.

Mnohá „bílá místa“ v oblasti služeb knihoven veřejnosti která nejsou vhodně regulována autorským právem bude nutné odstranit. Nabízí se několik možných postupů. Především je nutné respektovat skutečnost, že Česká republika je členským státem EU a tudíž jakékoliv změny komunitárního práva ES týkající se autorských práv bude závazná pro právní systém ČR. Řešení aktuálních otázek ochrany autorských děl vyžaduje podstatné a též postupně realizované změny znění autorské zákonné normy.

Jistě se výrazně projeví ochrana autorských práv formou poskytování licencí – v různé podobě, provozovatelům knihoven a jejich služeb a také i uživatelům těchto služeb. Pochopitelně je nutné též předpokládat, že udělováním licencí a uzavíráním licenčních smluv např. se subjekty – kolektivními správci autorských práv bude stále více řešena problematika právních vztahů směřujících k udělení souhlasu k legálnímu užívání autorských děl z fondů těchto knihoven, nebo prostřednictvím jejich služeb zpřístupněných. Jakým způsobem se promít-

ne aktivita související s Creative Commons, případně Free internet do funkce knihoven a usnadní pojetí autorského práva v jejich dalším působení závisí na řadě dalších hledisek.

Vždyť snahy skupiny odborníků na autorské právo např. v USA – viz prof. Lawrence Lessig, profesor na Stanfordské univerzitě, člověk s rozsáhlými zkušenostmi a odbornými znalostmi zaměřenými na autorské právo a užívání internetu se skupinou svých příznivců přišel s novým pohledem na autorská práva k dílu, především novým pojetím majetkových práv. Zabýval se též otázkami volného přístupu k autorským dílům zveřejněným prostřednictvím internetu na základě udílení licencí k jejich užívání viz. Free Internet (rovněž i Free Software a Free Software Foundation). Prof. Lessig se snaží přistupovat moderně k problematice autorských děl, o tom svědčí i jeho aktivita v podobě založení neziskové organizace Creative Commons v r. 2001.

Zda se podaří oficiálně prosadit nový přístup k ochraně autorských práv tím, že se autor dobrovolně rozhodne a vzdá se některých svých práv k jím vytvořenému autorskému dílu ukáže budoucnost. Autor se osobně a dobrovolně rozhodne která práva bude uplatňovat a která ne. Licence vydané v r. 2002 neziskovou společností Creative Commons umožňovaly v USA volné a veřejné užití díla na základě příslušných licencí – zpodobněných v symbolech – ikonách. V rámci webové aplikace je možné je dílo nabídnuto veřejnosti k užívání – buď jako celek, nebo na základě uchování některých, především osobnostních práv autora k jím vytvořenému autorskému dílu. Taková díla se pak dají poměrně bezproblémově vyhledat na internetu.

Z hlediska knihoven v České republice by přistoupení k Creative Commons mělo význam pouze v rámci této nevýdělečné organizace, ale nenabývalo by oficiální zákonné platnosti (z hlediska autorské zákona) na území České republiky. Pokud nebude problematika či právní přístup k autorským dílům, který je upraven v podobě Creative Commons právně zahrnut do znění zákonné normy autorského práva- tedy autorského zákona platného v České republice, nebo nebude tento přístup k autorským dílům a jejich užívání právně řešen v rámci komunitárního práva, např. přijetím směrnice ES tématicky zaměřené na legální udělování licencí Creative Commons, pak jde pouze o postup, který má omezenou platnost v samotné společnosti Creative Commons a nesplňuje potřebná právní kritéria pro legalitu tohoto autorsko právního přístupu. (viz text předchozí kapitoly).

Knihovny tudíž nemohou tento nový přístup k užívání autorských děl uplatnit. Zvláště užívání elektronických dokumentů a i služby knihoven spojené s vyhledáváním potřebných informací na elektronických zdrojích mimo vlastní fondy knihoven a poskytování např. tiskových případně elektronických kopií těchto informací si vyžádá nový právní přístup a řešení.

Významnou součástí moderního právního přístupu k digitalizovaným dokumentům v rámci vytváření digitálních fondů, které se postupně uplatňují a

v rozšířené podobě budou uplatňovat i v budoucnosti ve většině knihoven, se stane oblast digitálních (elektronických knihoven). Ať již se bude jednat o fondy patřících do sféry kulturního dědictví, nebo fondů současných autorů, jejichž převod do elektronické podoby a zpřístupňování těchto děl veřejnosti, v podobě uživatelů, rozšíří se uplatňování licencí umožňující jejich legální užívání.

Významnou součástí uplatnění autorských práv v knihovnách v ČR bude i archivace webových stránek, elektronických dokumentů zveřejněných na internetu. Některé z těchto děl, v podobě elektronických dokumentů existují pouze v této podobě a jejich přístupnost je pouze on-line. Na internetu se setkáváme s některými dokumenty **.Jde o významnou problematiku. WEB archiv bude zajišťovat uchování obsahu webových stránek knihoven a formou archivace umožní jejich další užívání v budoucnosti.** Pochopitelně i archivace webových stránek podléhá režimu autorského práva. Navíc významně prodlouží životnost dokumentů prezentovaných na webu, protože často dochází k situaci, že zánikem určité, jednotlivé webové stránky a na ní umístěných elektronických dokumentů dochází k definitivnímu zániku tohoto celku elektronických děl.

Snaha uchovat tyto dokumenty směřovala v devadesátých letech 20. století vedla především paměťové instituce, non-profit organizací k archivaci webových stránek. Jednalo se především o knihovny, muzea, archivy. Ovšem i další zřizovatelé webových stránek např. vysoké školy, výzkumné ústavy aj. Počátek archivace webových stránek nalezneme ve Spojených státech amerických (USA). Vznikl projekt Internet Archive v podobě neziskové společnosti. Záhy se objevily další aktivity v jiných zemích světa zaměřené na tento problém. Iniciativu převzaly Národní knihovny ve Švédsku, Norsku a Dánsku. Také v Austrálii se snažila Národní knihovna vytvořit vhodný projekt s cílem archivace webových stránek zaměřených na oblast duševního kulturního dědictví. Rok 2000 přinesl též tuto aktivitu do České republiky, kdy vznikl projekt WebArchiv. Hlavním cílem projektu jehož subjekty jsou knihovny – Národní knihovna ČR, ve spolupráci s Moravskou zemskou knihovnou v Brně a také i za účasti Ústavu výpočetní techniky v Brně, je, aby formou archivace webových stránek byly na dlouhou dobu zachovány důležité součásti nehmotného kulturního národního dědictví.

Realizace tohoto úkolu přinesla řadu nových otázek a nutnost jejich řešení. Jak z hlediska technického provedení archivace, tak i na základě vhodného právního přístupu k této problematice. Volba technického přístupu nakonec směřovala k archivaci elektronických online zdrojů kombinovaným způsobem. Uplatňuje se plošná i výběrová archivace. V plošné podobě dochází k postupnému stahování a archivaci všech dokumentů z domény .cz. Jde o významnou součást jak šíření autorských děl, tak nutnosti její právní ochrany. Dosavadní způsob právního přístupu respektuje z hlediska autorského práva postup v rámci elektronického copyrightu. Zpřístupňování dokumentů online probíhá většinou buď zpřístupňováním dokumentů na veřejně přístupné stránce (webu) volně nebo tzv. podmíněným způsobem.

Požadovaný dokument se zobrazí pouze na základě zadání uživatelského jména nebo hesla, případně doručení dokumentu uživateli prostřednictvím elektronické pošty – jde o dodání dokumentu fyzické osobě. Jistě i archivace si vyžádá podobné postupy. Především na základě určitého smluvního vztahu, uzavřené dohody, nejprve mezi subjektem, který bude tato autorská díla na webových stránkách archivovat (tedy i knihovna, informační centrum aj.) a nositelem autorských práv k těmto dílům. Na základě komunitárního práva je možné pro členské státy stanovit výjimky týkající se non-profit organizací (tedy i knihoven poskytujících veřejné služby). Jednalo by se však jen o zvláštní případy zaměřené na právo na rozmnožování díla. Ovšem tyto výjimky, případně omezení, by se neměly vztahovat na užití děl (dokumentů) formou zaslání autorsky chráněných děl v podobě on-line. Nemělo by ani dojít k zabránění možnosti jednotlivých členských států omezit výlučné právo autora na originály či rozmnoženiny zveřejněných – vydaných děl. Knihovna však i v tomto případě nemusí žádat souhlas autora pro zhotovení rozmnoženiny díla pro své konzervační a archivní účely. (Knihovna též nemusí autorovi poskytnout odměnu za užívání jeho díla v této podobě).

Z hlediska užití archivovaných elektronických dokumentů z příslušných webových stránek nastane další právní etapa řešení, v podobě udělení licence uživateli příslušných archivovaných dokumentů, Web archivu, právně odpovědným subjektem, na základě udělení licence k jejich užití, případně dodání, v podobě rozmnoženin, viz § 13 AutZ a zpřístupňování díla podle znění dosavadního § 30 odst. 3 AutZ, v podobě pořizování tiskových rozmnoženin na objednávku. Zpřístupňování těchto rozmnoženin prostřednictvím počítačové sítě internet, tedy sdělováním veřejnosti dle § 18 odst. 1 a 2 AutZ.

V případech, kdy budou užity archivované fondy autorských děl z Web archivu a budou dodávány v podobě tiskových rozmnoženin na objednávku, pouze pro osobní potřebu objednatele, podle § 30 odst. 3 AutZ

je výklad většinou neprávnicků takový, že není nutné žádat souhlas autora k zpřístupnění těchto děl a také mu nenáleží platba v podobě náhradní odměny. Pokud, nedojde k změnám v současném pojetí autorského práva, pak se dá předpokládat, že i tento způsob zpřístupňování autorského díla vyžaduje souhlas autora, v podobě uzavření příslušné licenční smlouvy.

Knihovny musí též hledat vhodné cesty jak se bránit proti počítačovému pirátství ze strany uživatelů jejich služeb. **Především se zaměřit na ochranu fondů např. zvukových a zvukově obrazových dokumentů ze svých sbírek – ať již CD, CD ROM nebo DVD. V podobě ochrany nezákonného přístupu k těmto dokumentům, vytvořit vhodné podmínky, především opět v podobě pečlivé registrace uživatelů a uspořádání služeb poskytovaným např. v hudebních studovnách, kde jsou prezenčně zapůjčeny zvukové dokumenty- autorská díla, případně audiovizuální dokumenty. Knihovny musí pečlivě sledovat zvláště podezřelé subjekty, které mají snahy zhotovovat v pro-**

storách knihoven nelegální rozmnoženiny např. CD ROM. Činnosti knihoven se uplatňuje jen několik typů počítačového pirátství: domácí pirátství, kdy se bude jednat o zásah do autorských práv děl z fondů knihovny, především v případech, kdy je dílo zapůjčováno absenčně (domů) uživatelům, čtenářům knihoven. Zahrnuje hlavně nelegální zhotovování kopií CD a také DVD nebo zvukově obrazové dílo, pro okruh lidí, např. příbuzných, přátel aniž by došlo k hospodářskému či obchodnímu prospěchu. Další typem je pirátství koncových uživatelů : jde opět o počítačové pirátství zhotovení rozmnoženin určitého softwaru , případně nelegální šíření rozmnoženin počítačových programů dalších uživatelům.

Může však dojít i k počítačovému pirátství- tedy trestné činnosti, kdy je ze strany pachatele úmyslně, bez svolení autora nebo nositele práv k dílu, kopírován určitý počítačový program a dochází k neoprávněnému zisku na straně pachatele. (Jde o porušování autorských práv, spáchání podstaty trestního činu podle § 152 porušování autorských práv, trestního zákona) přímo zaměstnanci knihovny..I když v malé míře tak se může v knihovnách, informačních centrech uplatnit i tzv. podnikové pirátství. Buď dochází k nelegálnímu využívání některých elektronických zdrojů umístěných na internetu např. různých webových stránek týkajících se problematiky pornografie, šíření drog aj. Případně zaměstnanec knihovny může v rámci lokální sítě knihovny (LAN) využívat nelegálně nainstalovanou kopii určitého programu, k níž nemá knihovna licenci, nebo má pouze v jednom ,dvou exemplářích a byly by využívány další nelegálně zhotovené kopie tohoto počítačového programu v rámci knihovny. Tyto kopie mohou být nelegálně zhotoveny v prostorách knihovny a dále využívány např. v prostorách bytu pracovníka (ů) knihovny nelegálně na vlastním počítači.

Průmyslové pirátství již svými podmínkami – kdy jde o velké množství zhotovování nelegálních kopií a následného distribuování těchto kopií za účelem prodeje a získání neoprávněného zisku. Tuto činnost podléhající právnímu režimu trestního práva může provozovat jak jedinec tak organizovaná skupina. Knihovny i jiné neziskové kulturní (nebo paměťové instituce)

Však by též měly zabránit, aby nedocházelo k porušování autorského práva a práv souvisejících s právem autorským a práva k databázi. Opět je možné setkávat se s těmito trestnímu zásahy do autorských práv k dílu, uměleckému výkonu, zvukovému či zvukově obrazovému záznamu nebo databázi, především ve službách veřejných knihoven. Je však nutné, vzhledem k tomu, že zřizovatelé knihoven a také jejich zaměstnanci jsou o těchto možnostech dobře informováni vytvořit optimální podmínky, aby k těmto zásahům do práva autora k dílu, nebo přímo k tomu, že se splní podmínky pro spáchání trestného činu nelegálním obohacováním z prodeje rozmnoženin např. elektronických dokumentů z fondů knihoven, včetně elektronických databází. Zvýšení prevence a také aktuální ochrany před počítačovým pirátstvím v knihovnách se může opírat i o spolupráci s Protipirátskou asociací. Musíme si však uvědomit, že tato nelegální forma

porušování práv k dílům duševního vlastnictví se netýká jen České republiky, ale i všech zemí Evropy a také zasahuje do celého světa. (Přestože knihovny v ČR neposkytují ve zvýšené míře možnosti uplatnění počítačového pirátství ani jiných způsobů porušení autorských práv k dílům.)

Je možné uvažovat i o dalších postupech, které by za určitých předpokladů mohly významně přispět k uplatnění autorského práva v moderní informační společnosti a tedy také i právně regulovat funkce knihoven. Další vývoj informační společnosti, především počítačové techniky a nových informačních technologií zároveň přinese nové změny v souvislosti s poskytováním informačních služeb knihoven uživatelům, doručování elektronických dokumentů aj.. Zabezpečit některé problematické okruhy spojené s využíváním elektronických zdrojů, přístupu k elektronickým dokumentům zveřejněných prostřednictvím internetu na webových stránkách.

V knihovnách, ale i na jiných webových stránkách se setkáváme s umístěnými portály (v podobě nástěnek s určitým způsobem uspořádanými odkazy na webové stránky, elektronické adresy umístěné na internetu), také tato „nástěnka“, vstupní portál je většinou autorským dílem. V podstatě jde o souborné dílo – v podobě databáze, kdy jednotlivé prvky databáze jsou elektronické adresy např. dalších knihoven, kulturních institucí, služeb aj. Uspořádání této databáze je chráněno autorským zákonem podle § 88 AutZ vymezení pojmu (databáze). Okopírování těchto elektronických adres a umístěných na jiné webové stránky např. uživatele služeb knihovny- studenta by bylo porušením autorského práva, zvláště kdyby bylo spojeno s neoprávněným ekonomickým obohacením. (Podobně jsou chráněny i elektronické prohlížeče : Seznam, Gogole aj.)

V případě, že součástí těchto souborů adres je i část obsahu na , který databáze odkazuje , pak se řídí právní režim – uspořádání podle § 31 AutZ - citace.

Velký význam má i ochrana různých katalogů umístěných v elektronické podobě na webových stránkách knihoven např. knihoven, které využívají počítačový systém Lánus. Katalogy jsou dostupné prostřednictvím internetu a společně sdílené několika desítek knihoven knihovního systému v České republice.

Zobecnění této problematiky můžeme charakterizovat následujícím způsobem: Autorské právo chrání tvůrčí produkty, tedy autorská díla, pojatá jako databáze ,ať již v elektronické podobě nebo klasické (neelektronické databáze) katalogy, bibliografii, terminologické sborníky, slovníky a encyklopedie). Význam autorské ochrany těchto „vnitřních“ databází , produktů jednotlivých knihoven nebo jejich sdružení, jsou sice většinou volně přístupné, ale rozhodně i těmto dílům bude nutné ve zvýšené míře věnovat pozornost, především, aby nedocházelo k nelegálním zásahům do jejich uspořádání, neoprávněným změnám uživatelů , nebo hackerů či jiných typů fyzických osob, které zasahují nelegálně.

Rozhodně je nutné věnovat pozornost i samotným webovým stránkám jednotlivých knihovních institucí, jejich uspořádání, obsah je chráněn autorským právem a tudíž veškeré nelegální zásahy vedou k zásahu do autorských práv. Jistě i

tato oblast již se knihovny v ČR prezentují veřejnosti vyžaduje z hlediska samotných knihoven, ale i potřebné právní regulace

Některé změny s dosahem potřeby hledat nová právní řešení využívání těchto zdrojů a pracovat s dokumenty – autorskými díly, tak aby nedocházelo k vědomému či nevědomému zásahu do autorských práv k dílům. Jistě by nebylo nemožné využít těchto informací, do jisté míry i na základě zapojení prognostického aparátu vytvořit vhodné podmínky pro průběžný screening celkové situace nebo alespoň vybraných částí, užívání autorských děl v kyberprostoru aj. Rozhodně by bylo možné vytvořit potřebné nástroje, například vhodně upravit screeningové listiny, jejichž vyplnění a následná analýza by přinesly, když ne celkové řešení některých autorskoprávních aktuálních problémů, tak alespoň by poskytly podněty k dalšímu postupu, nebo právní regulaci vybraných otázek. I když jistě nelze celkovou situaci řešit s předstihem nebo alespoň souběžně s vývojem informačních technologií, vzniku nových druhů nosičů informací na něž budou přenášeny v nehmotné podobě duševní produkty, autorská díla, je nutné se postupně přizpůsobovat této situaci a hledat možnosti jak formou jisté právní analýzy urychlit právní řešení a postupy k jednotlivým problémům a především se snažit nalézt možnosti kompromisu mezi snahami uživatelů užívat autorská díla i v moderní podobě v co největším rozsahu a demokraticky a na druhé straně, aby nenarůstaly případy neoprávněných zásahů do práv k těmto dílům vůči autorům nebo dalším nositelům autorských či jim blízkým právům, např. umělcům aj. Jistě by bylo vhodné zvážit využití informačního systému ISAP. Do jisté míry by bylo možné v rámci současného používání ISAPu po vstupu České republiky do Evropské unie rozšířit funkci ISAPu i na zaměření na určité vyhodnocení možností právního řešení právních problémů, nových otázek, které budou vznikat v souvislosti s rozvojem nových služeb, ale i využívání nových telekomunikačních a informačních technologií. Rozhodně další možností pro budoucnost je pečlivě zvážit, zda jisté zákonné omezení autorských práv nerozšířit i na některé další předměty ochrany autorským právem. Případně urychlit možnost poskytování licencí k autorským dílům, rozvíjet i možnosti registrace uživatelů služeb knihoven a také i nové přístupy a podoby náhradních plateb za užívání autorského díla v knihovnách. Ostatně je též možné vzít si příklad z jiných aktivit společnosti, spojených s nutností registrace fyzických subjektů a záznamů jejich práv i povinností. Uveďme např. registraci řidičů a jejich přestupků u dopravních orgánů, nebo klientů zdravotních pojišťoven. Vhodným postupem by se mohlo stát i zpřísnění sankcí uvedených v zákonných normách autorského práva, ale i např. v občanském či trestním zákoně. Pokud by někdo vědomě zasahoval do práv autora nebo nositele autorských práv k dílu porušil vícekrát za sebou v určitém časovém období, byl by mu vyměřen mnohem větší peněžitý trest, případně i odnětí svobody a jistě by se dalo uvažovat i o možnosti zabránit mu využívat, nejen samotné služby knihoven, z kterých by byl vyloučen, ale i např. internetu, nových médií aj.

Vzhledem k rozvoji společného trhu v následných letech se bude rozšiřovat i kapacita informačního průmyslu, produktů spojených s duševními vlastnictvím v nejrůznější podobě a tím obrovsky vzroste, nebo se dá předpokládat nárůst porušování práv k dílu,

V souvislosti s rozšiřováním systému služeb knihoven a informačních center je nutné spíše se snažit vhodně předcházet vzniklým problémům a hledat cesty jak ochraňovat autorská práva k dílům duševního vlastnictví.

L I T E R A T U R A A Z D R O J E

LITERATURA A ZDROJE

1. ANDROVIČ, A. Knížnice a informačná spoločnosť. Bratislava: Univerzitná knižnica v Bratislavě. 1998. 56 s. ISBN 80-8517770-13-2
2. ARNOLD, R. Evropské právo a jeho aplikace v budoucím členském státě. Beck, Praha 2000.
3. BAKER, P. Living books and dynamic electronic libraries. The Electronic Library, December 1996, vol. 14, no. 6, s. 491-501.
4. BALAS, J. Online delivery service. Computers in Libraries, 1995, vol. 15, no. 9, s. 32-34.
5. BALAS, J. Beyond dokument delivery. Computers in Libraries, October 1996, vol. 16, no. 9, s. 29-30.
6. BANKOWSKI, Z., SCOTT, A. The European Union ist Oreder, Blackwell: Oxford 2000
7. BELAYCLE, C. DANSET, T. Droit d'auteur et copyright: on en est-on ? autor 's rights an copyright :where are we ? Bulletin d'Informations de l'association de Bibliothecaires Francois, 182 (First Quarter) 1999, p. 71-75.
8. BARTOŠEK, M. Digitální knihovny –teorie a praxe. Národní knihovna, 15, 2004, č. 4, s. 233-254.
9. BARTŮŇKOVÁ, E. Současní knihovnická legislativa severských zemí. Čtenář, 51, 1999, č. 1, s. 74-77.
10. BERGER, G. Neue Urheberrechtsgebür: Urheberrechtsvergütung für Kopienversand Information-Wisednschaft und Praxi. Frankfurt 1434-4653, roč. 51, č. 7, 2000, s. 428-430.
11. BLECKMANN, A. Europarecht. Das Recht der Europäischen Gemeinschaft. Köln-Bonn-München, 1990, 5. přepracované vydání.
12. BLUNDEN-ELLIS, J. LAMDA. A New Venturre in Document Delivery. The Law Librarien, June 1996, vol. 27, no. 2, s. 97-98.

13. BOHÁČEK, M. Autorské právo a knihovny. Národní knihovna, 8, 1997 č. 4. s. 157 – 177.
14. BOHÁČEK, M. Autorské právo v knihovnách. Národní knihovna, 8, 1997, č.4, s. 1257-177.
15. BOHÁČEK, M. Licenční smlouvy ve vztahu ke knihovnám.. Národní knihovna, 12, 2001, č.4. s. 242- 265.
16. BOHÁČEK, M. Společné setkání představitelů knihoven a majitelů autorských práv v rámci projektu CELIP. Národní knihovna, 12,2001, č.4, s. 268-269.
17. BRADBURY,D., CORNISH G. Worldwide view of information availability of publications and ILL. RQ, Winter 1992, vol. 32. no. 2, s. 185-92. ISSN 0033-7072
18. BRY,F. KRAUS,M. Perspectives for electronic books in the World Wide Web age. In: The Electronic Library 20 (2002), No 04, s. 275-287. ILL.RQ, Winter 1992, vol. 32, no.2, s. 185-92. ISSN 0033-7072
19. BURGETOVÁ, J. Autorská práva, informace a knihovny. Postřehy z francouzských kongresů. Národní knihovna, 8, 1997, č. 4, s. 186 – 187.
20. CEJPEK,J. Úvod do právní informatiky Ústav informačních studií FF UK. Praha :Karolinum 1997. 94 s.
21. CEJPEK,J. Informace, komunikace a myšlení. Praha: Karolinum, 2005, 184 s.
22. CELBOVÁ, L. Stanou se on-line dostupné elektronické zdroje integrovanou součástí digitálních knihoven ? Národní knihovna, 12, 2001, č. 2. s. 91-98.
23. CELBOVÁ , L. Báze WEB Národní knihovny ČR zpřístupněna [online] Ikaros. Roč.7, č. 10 (2003). Dostupné na WWW. www.ikaros.cz
- 24..CELBOVÁ, L. Mezinárodní deklarace k odevzdání elektronických dokumentů do konzervačního fondu. Národní knihovna, 12,2001, č. 4. s. 289-293.

25. COOPERS AND LYBRAND. Issues in el-doc delivery. Interlending and Document Supply, 1997, no.25, vol.1, s.24-28.
26. CORNISH, G.S. The individual and document supply. Interlending and Document Supply, 1996, vol.21, no.1, s.4-6.
27. CORNISH, G.P. The role of national libraries in the new information environment. Paris : UNESCO, 1991, 96 s. /PGI-91/WS/4.
28. CVRČEK, Fr., NOVÁK, Fr. Základy právní informatiky. Brno : Masarykova univerzita, 1992, 99 s.
29. ČADA, K. Patentové informace dnes a v blízké budoucnosti . Právo a informace. Knihovny současnosti 97. Brno: Sdružení knihoven ČR, 1997, s. 132- 133.
30. ČERMÁK, J. Internet a autorské právo. Praha Linde, 2001. 195 s. ISBN 80-7201-295-9
31. ČERMÁKOVÁ, B. Možnosti financování a internatizace knihoven a zdrojů EU. Národní knihovna 12. č. 3. s. 122-128.
32. DOBŘICHOVSKÝ, T. Moderní trendy práv k duševnímu vlastnictví í v kontextu dohody TRIPS a činnosti WIPO. Praha : Linde, 2004, 225 s.
33. ECUP : European Copyright User Platform [online]. Hague : EBLIDA, c2000. Dostupný z WWW“ <[http:// www.eblida.org/ecup/](http://www.eblida.org/ecup/)>
34. EILMANSBERGER, T., ISAK, H. Europarecht. Orac. Wien 1997. 335 s.
35. ESDIALE, A. National Libraries of the world : their history , administration and public services. 2nd ed. London : Library Association , 1957, xv, 413 s.
36. EVROPSKÁ, knihovnická legislativa. Diskusní příspěvky a informace o situaci ve vybraných evropských státech. Uspořádala Christina Bohrer. Praha : Národní knihovna ČR, 2001. 91 s. ISBN 80-7050-372-6

37. FRIED, F.-J. Electronic Dokument Delivery through Library Co-operation : a Trial Using SuperJANET and Future Possibilities. Interlending and Dokument Supply, 1994, vol. 22, no. 4, s. 17-21.
38. GRAHAM, P., CORNISH, J. Interpreting the law for libraries, archives and information services. London: Library Association Publishing 1999, 188 s..
39. HAAVISTO, T. Licence a knihovny. Národní knihovny, 12, 2001, č. 4, s. 239- 241.
40. HARTMANOVÁ, D. Autorský zákon – část I., Národní knihovna, 12, 2001, č. 5/6, s. 227-230
41. HARTMANOVÁ, D. Autorský zákon – část II. Právní úprava ochrany databázi. Národní knihovna 12, 2001, č. 2, s. 114-116.
42. HARTMANOVÁ, D. Knihovna on-line a autorské právo. Národní knihovna 14, 2003, č. 2, s. 100-105.
43. HOGENHOLTZ, P.B. Chronicle of The Nedrlenads, Dutch Copyright Law, 1995 -220. Dostupné na WWW: <<http://www.ivir.nl/publication/hogenholtz/PBH-RIDA2000.doc>>
44. HORÁČEK, R., ČADA, K. HAJN, P. Práva k průmyslovému vlastnictví, Praha : C.H.Beck, 2005, 280 s.
45. HRADILOVÁ, J. Role knihoven v elektronické Evropě. Iniciativa eEurope+ 2003. Národní knihovna, 14, 2003, č. 3, s. 169-172.
46. CHALOUPKOVÁ, H., SVOBODOVÁ, H., HOLÝ, P. Zákon o právech autorských a právech souvisejících a změně některých zákonů (autorský zákon). Předpisy související: komentář. Praha : C.H.Beck, 2001, 318 s.
47. IFLA a autorská práva. Národní knihovna, 8, 1997, č. 4. s. 190-191.
48. INTERNET in Öffentlichen Bibliotheken. Referate und Materialien aus einem Fortbildungsseminar des Deutschen Bibliotheksinstituts.

Berlin : Deutsches Bibliotheksinstitut 1997, 145 s.

49. JAKL, L. Evropský systém ochrany průmyslového vlastnictví a jeho vliv na vývoj v České republice, Praha: Úřad průmyslového vlastnictví, 1999. 152 s.

50. JANKŮ, M, SVOBODOVÁ, A. Evropská unie. Evropské právní prostředí. Praha: Computer Press, 1999. 139 s.

51. KALINOVÁ, K. Meziknihovní výpůjční služby (a služby dodávání dokumentů) ve Velké Británii. Diplomová práce. Praha 1998.

52. KALINOVÁ, K. Meziknihovní výpůjční služby a služby dodávání dokumentů ve Velké Británii, Praha : Národní knihovna ČR, 1999, 115 s. ISBN 80-7050-342-4.

53. KLEPALOVÁ, E. knihovníci v Itálii a Španělsku protestují proti placení poplatků a půjčování.
Čtenář 52, č. 11. s. 360

54. KNAPP, V. a kol. Právo a informace. Academia Praha 1988. 289 s.

55. KNAPP V., KRÁL, K., ŠÍN, Z. Tvorba práva a její pravidla. Příloha časopisu Právní rádce, 1996, č. 3, s. XI.-XII.

56. KNAPP, K. Autorský zákon a předpisy s ním souvisící. Komentář. 4. vydání. Praha: Linde, 1999, 225 s.

57. KONCEPCE rozvoje knihoven v České republice na léta 2004 až 2010. Národní knihovna, 15, 2004, č. 3, s. 124 -151.

58. KYSLIAK, E. Stosovanie metadanych do charakterystiki dokumentów elektronicznych. Biuletyn Informacyjny Biblioteki Narodowej, roč. 3, 2002, s. 10 – 14.

59. KŘÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., NERUDOVA, V. Autorský zákon. Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů s poznámkami a úvodním slovem. Praha
IFEC 2000. 111 s.

60. KŘÍŽ, J. a kol. Ochrana autorských práv v informační společnosti. Praha: Linde 1999, 252 s.
61. KŘÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., NERUDOVÁ, I. Autorský zákon. Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském a právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů. Praha: IFEC 2001, 111 s.
62. KŘÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., LPRDAČ, J., KŘEŠŤANOVÁ, V. Autorský zákon. Komentář a přepisy související. Praha: Linde 2005. 788 s.
63. LEŠČINSKÝ, J. Právní ochrana databází. Praha: C.H.Beck, 2003. 173 s. ISBN 80-7179-833-9
64. LÉVY, P. Kyberkultura. Praha: Karolinum, 2000. 229 s.
65. LIBÁNSKÝ, V. Harmonizace čs. Práva s právem ES I, II. Právo a zákonnost 1992, č. 4-5.
66. LOW, K. Legislative reference services and sources. Binghamton 1995, 100 s. ISBN 1-56024-891-2.
67. NORMAN, S. The information bottleneck – electronic copyright issues. Vine, September 1994, vol. 96, s. 3-6.
68. LOPÉZOVÁ, L., PAPÍK, R. Vyhledávání informací IV. Vyhledávání speciálních druhů dokumentů-patentových informací a ochranných známek. Národní knihovna, 2003, roč. 14, č. 2 s. 106-113.
69. MARUŠIAKOVÁ, K., TOTHOVÁ, D. Elektronický doručovací systém MyBib eDoc. INFOS 2005, s. 88- 92. Zborník z v33. mezinárodného informatického sympózia, ktoré se konalo v dňoch 25. – 28. apríla 2005 v Starej Lesnej. Spolok slovenských knihovníkov, Bratislava 2005.
70. McCLURE, CH, R., BERTOT, J. C., ZWEIZIG, D, L. Public Libraries and Internet. Washington D.C.: NCLS, 1994. 62 s.
71. MIKA, J. Od databáze REOS ke kooperativní tvorbě personálních autorit. Národní knihovna, 12, 2001, č. 3. s. 207-208.
72. MINAŘÍKOVÁ, L. Novelizovaný autorský zákon a ochrana počítačových programů.. Informatika, 32, č. 11, 1990, s. 329-330.

73. MITTLER, E. TECUP – Memorandum o shodě 2001. Národní knihovna 12, 2001, č. 4, s. 22-24.
74. MORAVČÍKOVÁ, A. Právní aspekty licencí – ochrana databází a ich úprava v právním poriadku SROV. Knížnica, 2001, č. 8. Dostupné na :< [http://: www.snk.sk/knižnica/ 8 2001/leg. 1.html](http://www.snk.sk/knižnica/8_2001/leg.1.html)<
75. NĚMCOVÁ, E. Národní knihovna – pojem, funkce a význam pro společnost na prahu 21. století. Národní knihovna, 15, 2004, č. 4, s. 255-263.
76. NEÚSTUPNÁ, L. Přidružení k ES a Československo. Právník ,1991, č.11-12.
77. NEÚSTUPNÁ, L. Sbližování práva v ES. Právník, 1992, č.3-4.
78. NORMAN, S. The information bottleneck- electronic copyrightr issues. Vine, September 1994. vol. 96, s.3- 6.
79. O Evropské unii. Editori: PAJS, P., ROSSITER, T. Praha 2000, 177 s.
80. OPPENHEIMER, Ch. LISEX- legal issues of concern to the library and information nedar. I. Inform, Soc. 24, č.3, 1998, s. 186-191.
81. PACLÍK, M. 2001. Patentové informace a přístup České republiky k Úmluvě o udělování Evropských patentů. Průmyslové vlastnic tví, 2001, č. 9-10, s. 206-210.
82. PALIVEC, J. Ke koncepci celostátního systému právních informací. Č. informatika, 31, č. 11, 1989, s. 323-323
83. PALIVCOVÁ, L. Elektronické informační zdroje pro knihovníky. Ikaros. [online], roč. 7, č. 12, 2001. Dostupné na WWW. [http:// ikaros.ff.cuni.cz/2001/c.12/elzdroje/htm](http://ikaros.ff.cuni.cz/2001/c.12/elzdroje/htm)
84. PAPÍK, R. Vyhledávání informací II. Uživatelské rozhrání a vlivy oboru „ human-computer interaction“. Národní knihovna 12, 2001, č. 2, s.81-90.
85. PAPÍK, R. Internet- ekonomické, ,marketingové a finanční aplikace: strategie vyhledávání a prezentace. 1. vyd. Praha: EKOPRESS, 1998. 220 s.

ISBN 80-86119-03-3

86. PAPIK, R. Trendy v rozvoji informačních služeb. In: Automatizace knihovnických procesů. Sborník 7. ročníku semináře pořádaného ve dnech 9.-10.6.1999 v Ústí nad Labem. Ústí nad Labem: EKAS 1999, s. 23-26.

87. PASCALE, F. Les multimédia dans les bibliothèques. Bul. Bibl. France Paris, 1999, roč. 43, č. 3, s. 79-80.

88. PAULÍK, J. Patentové informace na prahu nového století. Průmyslové vlastnictví, 1999, č. 1-2, s. 9-11.

89. PEARCE, R. Library open-distribution systéme and copyright infringement in Canada and the United States. Law library Journal, 1994, vol. 86, no. 3, s. 399-443.

90. PIČMAN, D. 1998 a. Informace o dokumentech Evropského patentu zdarma na Internetu. Průmyslové vlastnictví, 1998, č. 11-12, s. 266-271.

91. PIČMAN, D. Patentové informace na Internetu. 1. vyd. Praha: Úřad průmyslového vlastnictví, 1999, 120 s. ISBN 80-85100-84-3

92. POMAHAČ, R. Evropské právo. Praha Karolinum. 2003. 203 s. ISBN 80-246-0576-7

93. POLČÁK, R. Nové výzvy právní teorie. Právní obzor 3, 2004 s. 12-16.

94. RESSLER, M., STREIT, V. Evropská knihovnická legislativa. Knižnica, 3, č. 5 2002, s. 234.

95. RICHTER, V. Nové podmínky pro půjčování zvukových záznamů v knihovnách. Čtenář, 55, č. 2, s. 49

96. RICHTER, V. Půjčování zvukových dokumentů v knihovnách. Vyjednávání o smlouvě o podmínkách půjčování zvukových dokumentů v knihovnách ČR. Národní knihovna 14, 2003, č. 2, s. 87-88.

97. RICHTER, V., STREIT, V. K půjčování zvukových a zvukově obrazových dokumentů ve vybraných evropských knihovnách. Národní knihovna 14, 2003, č. 2, s. 93-96.

98. RUSBRIDGE, Ch. The electronic Libraries Programme. *Seriales*, November 1995, vol. 8,no.3, s. 231-240
99. ŘÍMANOVÁ, R., ŠTĚCHOVSKÁ, K. České internetové informační zdroje pro humánní lékařství. *Databáze Národní lékařské knihovny. Národní knihovna*, 14,2003, č.3, s. 195-198.
100. RUSSEEL, C. Libraries in Today's Digital Age : The Copyright Contraversy. *ERIC Digest*.
<<http://www.ericfacilitiz.net/ericdiegests/ed45682.html>>
101. SEIDL, H. Internet für Öffentliche Bibliotheken : Schnitt-Steelle : Forum für aktuelle Aspekte des Informationswesens, *Mitteilungsblatt der AKRIBIE* 4 , 1996, č. 1, s. 12-13.
102. SEWELL, P.H. *The Regional Library System*. 2nd. ed. London : The Library Association, 1956, 72 s.
103. SMETÁČEK, V. *Průzkum uživatelů informací : metodická příručka*. Praha : ÚVTEI , 1974. 228 s.
104. SMEJKAL, V., SOKOL, T. *Počítačová kriminalita a její trestně právní aspekty*. *Právo a podnikání*, 1990, č.1, s. 24-29.
105. ŠUŠOL, J. *Elektronická komunikácia vo vede*, Bratislava: Centrum VTI SR 2003, . 156 s.
ISBN 80-85165-88-0
106. STOKLASOVÁ, B., KRBRC, P. *Integrovaný přístup k informacím prostřednictvím Jednotné informační brány* *Národní knihovna*, 13, 2002, č. 4, s. 225-249.
107. STREIT, V. *Budoucnost podle nového autorského zákona část 1*. *Nové knihy* , 40, č. 41, s. 8-9.
108. STREIT, V. *Knihovnická legislativa v Československu a v České republice*. Filozofická fakulta UK, Ústav informačních studií a knihovnictví. *Diplomová práce*. Praha 1995.
109. STREIT, V. *Knihovny - důležitý přístupový klíč k informacím o Evropské unii*. *INFOS* 2003. s.217-225. *Zborník z 32. mezinárodního informa-*

tického sympózia, ktoré se konalo v dňoch 7.- 10. apríla 2003 v Starej Lesnej. Spolok slovenských knihovníkov, Bratislava 2003.
ISBN 80-85165-86-4.

110. STREIT,V. Elektronické zdroje a dokumenty knihovnách a právo. INFOS 2005, s. 160 – 169.

Zborník z 33. mezinárodného informatického sympózia, ktoré se konalo v dňoch 25.-28.apríla 2005 v Starej Lesnej. Spolok slovenských knihovníkov, Bratislava 2005.

111. STREIT,V., K 80. výročí zákona č. 430/1919 o obecných knihovnách. Čtenář, 51, 1999, č. 4, s. 102- 104.

112. STREIT,V.,RESSLER,M., HOUŠKOVÁ, Z. a kol.. Služby knihoven zdravotně postiženým uživatelům. Praha : Národní knihovna ČR, 2004. 152 s. ISBN 80-7050-455-2

113. STREIT,V. Podaří se vytvořit ERA ? Nový cíl Evropské unie- vytvoření Společného evropského výzkumného prostoru(European Research Area – ERA).

Národní knihovna, 13, 2002, č. 4, 307-311.

114. STREIT,V. Zákon o jednotné soustavě knihoven. Čtenář, 51, 1999, č. 7-8, s. 202 – 221.

115. STREIT,V. Novela autorského zákona a trestněprávní aspekty autorského práva. Národní knihovna, 1997, č. 4, s. 178-180.

116. STREIT, V. K schválení autorského zákona. Informační bulletin , NK ČR, č. 10/11. 2000, s. 22-23.

117. SVOBODA, M. Služby knihoven v elektronickém prostředí a autorské právo.Národní knihovna, 14, 2003, č. 3. s. 157-162.

118. STRÁŽNICKÁ,V. Základy práva Evropských společenstev. Právnická fakulta UK, Bratislava 1992.

119. ŠKOPEK, P.Život a dílo S.R. RANGHANATHANA. Ikaros [online],8, č.10, 11, 2004 . Dostupné na [www. >http:// www. ikaros .ff.cuni.cz/2004/ c.10/ c.11/elzdroje .htm<](http://www.ikaros.ff.cuni.cz/2004/c.10/c.11/elzdroje.htm)

120. ŠUŠOL, J. Elektronická komunikácia vo vede, Bratislava : Centrum VTI SR, 2003, 156 s.
121. UIUC Digital Library Testbed [online. University of Illinois. Dostupný z WWW:<<http://dli.grainger.uluc.edu/idli/idli.htm>>
122. URBAN, B. Technická a právní opatření v boji proti porušování autorských práv v oblasti šíření televizního vysílání, Právo a podnikání č. 6, 2003. s. 248-259.
123. TELEC,I. Licenční smlouva podle autorského zákona Průmyslové vlastnictví, 2001,č..11-12. s. 1-2.
124. TELEC,I. Přehled práva k duševnímu vlastnictví. Lidsko právní základy. Licenční smlouva. Brno: Doplněk, 2002, 201 s.
125. TELEC,I. Tvůrčí práva duševního vlastnictví. Dodatek o právu k počítačovým programům. Brno:DOPLNĚK. 2002. 21 s.
126. TICHÝ,A. , REINER,A., SVOBODA,P, ZEMÁNEK, J. Evropské právo, Praha: C.H.Beck.1999. 915 s.
ISBN 80-7179-113-X
127. TOMANCOVÁ,J., SCHELLE,K. a kol. Právní nauka pro pracovníky veřejné správy. Praha : EUROLEX BOHEMIA, 2004, 289 s,
ISBN 80-86861-32-5
128. TÝČ,VI., JÍLEK, ,D. Základy práva Evropských společenství. Brno :Masarykova univerzita Brno, 194 s.
ISBN 80-210-0776-1
129. VAN DE SOMPEL, H. ,HOCHSTENBACH, P. Reference Linking in a Hybrid Library Environment. Part 3, Generalizing the SFX solution in the „ SFX @ Ghent & SFX @Ghent & SFX @LANL „, experiment . D-Lib Magazine [online], 1999, roč. 5, č. 10. Dostupný z WWW.
130. VLASÁK, R. Informační průmysl . Praha: ÚISK, Karolinum, 1996, s. 285.
131. VLASÁK, R. Knihy a informační průmysl. Praha: informace o knihách z Mors, 15 (2) 2001, s. 6-10.

132. VLČEK, M. Práce M. Právo a počítače.
Právník , 1992 , č. 1, s. 5.

133. VLČEK, M. Licenční smlouva a software. Právní rádce č. 10, 2002.
s 292- 301.

134. VOJTÁŠEK, F. Možnost dalšího přístupu do databází Pro Quest 5000,
ORO a Ulrichsweb po ukončení národní licence. Národní knihovna 15,
2004, č. 3 184-186..

135. WATERS, D.J. Chat are digital libraries ? CLIR Issues [online], 1998,
č. 4. Dostupný z WWW : < <http://www.clir.org/pubs/issues/issues04.html>.
dlf>

136. WÖRNER, Ch. Die Nutzung von Internet in Öffentlichen Bibliothek :
Bestandsaufnahme und Perspektiven.
Bibliothek ,, Forschung und Praxi 20, no. 1, s. 9-39.

137. ZEMÁNKOVÁ, L. Veřejné knihovny a jejich základní dokumenty.
Legislativa a řízení veřejných knihoven. Praha: Národní knihovna ČR
1999.130 s.

ZDROJE :

Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském a právech souvisejících s právem
autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)

Legislativní postup schvalování vládního návrhu novely autorského zákona
č. 121 /2000 Sb.,.

Vládní návrh na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 121/ 200 Sb., o
právu autorském , o právech souvisejících s právem autorským a o změn
některých zákonů (autorský zákon), ve znění zákona č. 81/81/2005 Sb., a
některé další zákony.

Parlament České republiky Poslanecká sněmovna 2005. IV, volební období.
č. 1111

Parlament České republiky Poslanecká sněmovna 2006 4. volební období –
výbor pro vědu , vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu – 52. schůze ko-
naná 18. ledna 2006.

Dutch/German Licesing Principles, 1997

URL:[http:// cwis.kub.nl/dbi\(english\) licence licprinc.htm](http://cwis.kub.nl/dbi(english)licence/licprinc.htm)

Guidelines for negotiations by libraries with rightsholders, by Emanuella Giavarra, 2000

(TECUP project report D6.5)

URL:http://gdz.sub.uni-goettingen.de/tecup/d4-5_1_fv.pdf

**Hugenholtz, P.B. Guibault, L.M.C.R. and S.van Geffen March 2003,
the Future of Levies in a Digital Environment.**

><http://www.ivir.nl/index-english.html><

IFLA Licesing Principles, 2001

URL:<http://www.ifla/Vebob/copy.htm>

PULMAN

[http:// pulmanweb.org](http://pulmanweb.org)

Public Lending Right office UK

[http:// www.plr.uk.com/payment/paymwent.htm](http://www.plr.uk.com/payment/paymwent.htm)

GABRIEL

Problematika digitalizace

[http:// dublincore.org/dokument/2002/24/library-applicatio-profile/](http://dublincore.org/dokument/2002/24/library-applicatio-profile/)

<http://dublincore.org>

<http://www.lib.helsinki.fi/meta/>

[http:// portico.bl.uk](http://portico.bl.uk)

Dutsch/German Licesing Principles , 1997

[http:// - dbi/english/licence/licprinc.htm](http://dbi/english/licence/licprinc.htm)

TECUP memorandum of understanding 2001 (TECUP úrpkiect report D6.4)

[http:// gdz.sub.uni-goettingen.de /tecup/mou pdf](http://gdz.sub.uni-goettingen.de/tecup/mou.pdf)

Model licence

NESLI Site Licence

[http:// www.nesli.ac.uk/nesli-licernce.html](http://www.nesli.ac.uk/nesli-licernce.html)

Informační zdroje na internetu :

BLCMP Library services LTd. : [http:// blcmp.org.uk](http://blcmp.org.uk)

BLDSC [http:// www.bl.uk/services/dsc](http://www.bl.uk/services/dsc)

British Library Information
Science Services (BLISS) [http:// www.bl.uk/services/bliss](http://www.bl.uk/services/bliss)

British Library <http://www.bl.uk>

Digital library programme [http://www.bl.uk .ric/diglib.html](http://www.bl.uk.dic/diglib.html)

DS Information System [http:// www.ds.co.uk](http://www.ds.co.uk)

Interlending Wales <http://www.cciw.demon.co.uk>

Library Information Technology
Centre [http:// www.sbu .ac.uk/libris](http://www.sbu.ac.uk/libris)

Národní knihovna ČR [http:// www.nkp.cz](http://www.nkp.cz)

OCLC <http://www.oclew.org>

Osterreichische Nationalbibliothek ,
Wien [http:// www.onb.ac.at](http://www.onb.ac.at)

Informace o Evropské unii:
Komunitární právo a informační systémy ES:

EUROPA [online] Brussels : European Communities, 1995- [cit. 2003-02-05],
Dostupný na WWW: <http://europa.eu.int>

EUROskop [online]. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 1999- cit.
2003-02-05).

Dostupný na WWW: <http://www.euroskop.cz>

OCLC <http://www.oclew.org>

Osterreichische Nationalbibliothek ,
Wien <http://www.onb.ac.at>

Informace o Evropské unii:
Komunitární právo a informační systémy ES:

EUROPA [online] Brussels : European Communities, 1995- [cit. 2003-02-05],
Dostupný na WWW: <http://europa.eu.int>

EUROskop [online]. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 1999- cit.
2003-02-05).
Dostupný na WWW: <http://www.euroskop.cz>

Euroleg [online]. Praha: Torissoft, 2001- [cit. 2003-02-20]. Dostupný na WWW:
<http://euroleg.cz>

ISAP [online]. Praha : Úřad vlády České republiky, 1995- [cit. 2003-04-24. Do-
stupný na WWW [http:// isap.vlada.cz](http://isap.vlada.cz)

SMLOUVY:

Revidovaná úmluva Bernská:

Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 9. září 1886, do-
plněná v Paříži dne 8. května 1896, revidovaná v Berlíně dne 13. listopa-
du 1908, doplněná v Bernu dne 20. března 1914 a revidovaná v Římě dne 2.
července 1928, v Bruselu dne 26. června 1948, ve Stockholmu dne 14. července
1967 a v Paříži dne 24. července 1971 (ve znění rozhodnutí Shromáždění Unie
ze dne 28. září 1979) uveřejněná pod číslem 133/1980 Sb., ve znění vyhl. č.
19/1985 Sb.

Římská smlouva :

Mezinárodní úmluva o ochraně výkonných umělců a výrobců zvukových sním-
ků a rozhlasových organizací uzavřená v Římě dne 26. října 1961
(vyhl. MZV č. 192/1964 Sb., ve znění opravy č. 157/1965 Sb.)

Směrnice Rady 92/100/EHS z 19. listopadu 1992 o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví související s právem autorským.

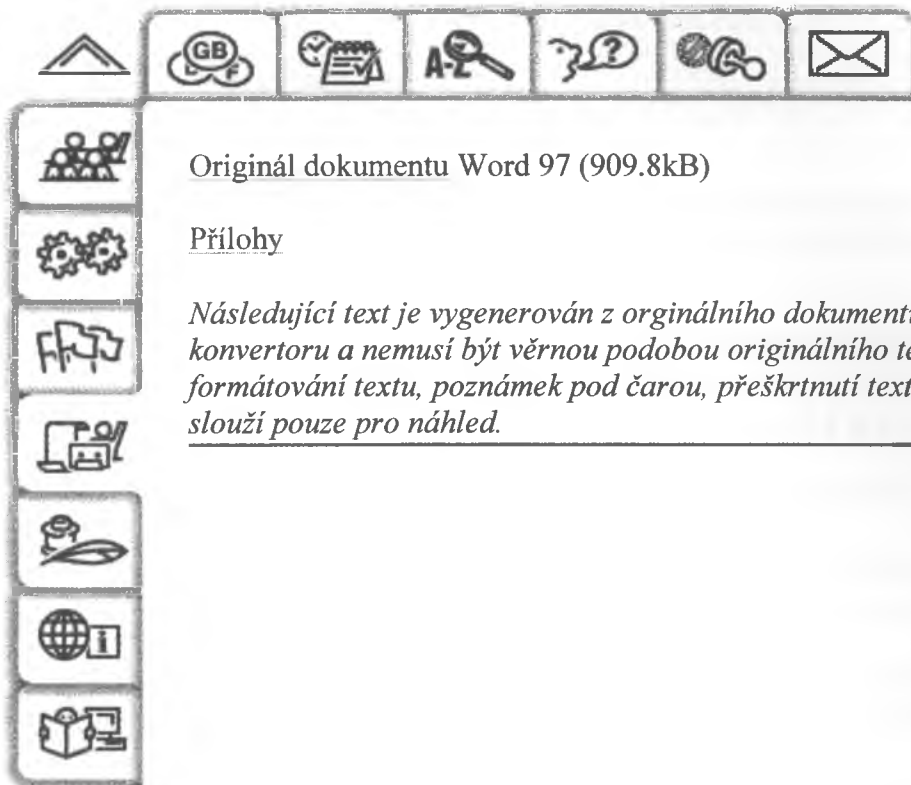
Směrnice EP a Rady 96/9/ES, o právní ochraně databází ze dne 11. března 1996

Směrnice EP a Rady 2001/29/ES o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících

Směrnice EP a Rady 2001/84 ES ze dne 27.9. 2001, o právu na opětovný prodej ve prospěch autora originálu uměleckého díla (resale)

Směrnice 2004/48/ES EP a Rady ze dne 29.4. 2004, o dodržování práv duševního vlastnictví

PŘÍLOHY

Originál dokumentu Word 97 (909.8kB)

Přílohy

Následující text je vygenerován z originálního dokumentu pomocí HTML konvertoru a nemusí být věrnou podobou originálního textu (odlišnosti ve formátování textu, poznámek pod čarou, přeškrtnutí textu, tabulkách, atd.) a slouží pouze pro náhled.

--

PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY
Poslanecká sněmovna
2005
IV. volební období

1111

Vládní návrh

na vydání

zákona,
kterým se mění zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění zákona č. 81/2005 Sb., a některé další zákony

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

ČÁST PRVNÍ

Změna autorského zákona

Čl. I

Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění zákona č. 81/2005 Sb., se mění takto:

V § 1 úvodní části ustanovení se za slovo "zákon" vkládají slova "zpracovává příslušné předpisy Evropských společenství1)" a v písmeni a) se za slovo "jeho" vkládá slovo "autorskému" a v písmeni b) bodě 4 se slovo "původnímu" zrušuje. Poznámka pod čarou č. 1 zní:

"1) Směrnice Rady 91/250/EHS ze dne 14. května 1991 o právní ochraně počítačových programů.

Směrnice Rady 92/100/EHS ze dne 19. listopadu 1992 o právu na pronájem a půjčování a o některých právech souvisejících s právem autorským v oblasti duševního vlastnictví, v platném znění.

Směrnice Rady 93/83/EHS ze dne 27. září 1993 o koordinaci určitých předpisů týkajících se práva autorského a práv s ním souvisejících při družicovém vysílání a kabelovém přenosu.

Směrnice Rady 93/98/EHS ze dne 29. října 1993 o harmonizaci doby ochrany práva autorského a určitých práv s ním souvisejících, v platném znění.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/9/ES ze dne 11. března 1996 o právní ochraně databází.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů práva autorského a práv s ním souvisejících v informační společnosti.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/84/ES ze dne 27. září 2001 o právu na opětový prodej ve prospěch autora originálu uměleckého díla.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES ze dne 29. dubna 2004 o vymáhání práv duševního vlastnictví."

Dosavadní poznámka pod čarou č. 1 se označuje jako poznámka pod čarou č. 1a, a to včetně odkazů na poznámku pod čarou.

V § 1 písm. b) bodě 4 se slovo "původnímu" zrušuje.

Nadpis § 2 zní: "Autorské dílo".

V § 2 odstavec 2 zní:

"(2) Za dílo se považuje též počítačový program, je-li původní v tom smyslu, že je autorovým vlastním duševním výtvoem. Databáze, která je způsobem výběru nebo uspořádáním obsahu autorovým vlastním duševním výtvoem a jejíž součásti jsou systematicky nebo metodicky uspořádány a jednotlivě zpřístupněny elektronicky či jiným způsobem, je dílem souborným. Jiná kritéria pro stanovení způsobilosti počítačového programu a databáze k ochraně se neuplatňují.

Fotografie a dílo vyjádřené postupem podobným fotografii, které jsou původní ve smyslu věty první, jsou chráněny jako dílo fotografické."

CELEX: 31991L0250, 31996L0009

V § 2 odstavec 5 zní:

"(5) Sborník, jako je časopis, encyklopedie, antologie, pásmo, výstava nebo jiný soubor nezávislých děl nebo jiných prvků, který způsobem výběru nebo uspořádáním obsahu splňuje podmínky podle odstavce 1, je dílem souborným."

V § 3 se na konci písmene b) čárka nahrazuje tečkou a písmeno c) se zrušuje.

V § 5 odst. 2 se slova "jako celku" zrušují.

V § 9 odst. 4 se slova "zvláštního právního předpisu nebo z tohoto" zrušují a

(5) Vysílání díla pomocí družice se uskutečňuje na území členského státu Evropských společenství nebo jiné smluvní strany Dohody o Evropském hospodářském prostoru, ve kterých jsou signály nesoucí zvuky nebo obrazy a zvuky nebo jejich vyjádření určené k příjmu veřejností uvedeny pod vedením vysílatele a na jeho odpovědnost na nepřerušný sdělovací řetěz směrem na družici a od ní zpět k zemi.

CELEX: 31993L0083

(6) Pokud se vysílání pomocí družice uskutečňuje na území takového státu, který neposkytuje úroveň ochrany autorského práva alespoň srovnatelnou s ochranou podle tohoto zákona, považuje se vysílání pomocí družice za uskutečněné na území toho členského státu Evropských společenství nebo jiné smluvní strany Dohody o Evropském hospodářském prostoru, kde

a) je umístěna stanice, ze které jsou signály nesoucí zvuky nebo obrazy a zvuky nebo jejich vyjádření určené k příjmu veřejností přenášeny na družici nebo

b) je usazen vysílatel, jestliže nejsou dány skutečnosti uvedené v písmenu a).

Právo k vysílání pomocí družice lze uplatnit vůči osobě, která provozuje stanici podle písmene a) nebo vůči vysílateli podle písmene b).

CELEX: 31993L0083

(7) Pokud jsou signály nesoucí zvuky nebo obrazy a zvuky nebo jejich vyjádření určené k příjmu veřejností uvedeny na sdělovací řetěz směrem na družici a od ní zpět k zemi na území takového státu, který neposkytuje úroveň ochrany autorského práva alespoň srovnatelnou s ochranou podle tohoto zákona, a zároveň stanice, ze které je přenos uskutečňován, není na území jiného členského státu Evropských společenství, vysílání díla pomocí družice se považuje za uskutečněné na území takového členského státu Evropských společenství, kde má umístěny své řídicí orgány vysílatel, na jehož podnět se vysílání uskutečňuje.

Práva podle tohoto zákona lze pak uplatnit vůči takovému vysílateli."

CELEX: 31993L0083

V § 22 odst. 3 se za slovo "nezakódovaného" vkládá slovo "analogového", slovo "obchodně" se zrušuje a na konci textu odstavce se doplňují slova "za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu".

V § 23 se slova "podle § 18 odst. 3" zrušují.

§ 24 a 25 včetně nadpisů znějí:

"§ 24

Právo na odměnu při opětném prodeji originálu díla uměleckého

(1) Je-li originál díla uměleckého, který jeho autor převedl do vlastnictví jiné osoby, dále prodáván za kupní cenu, která činí 1 000 EUR a více a jestliže se takového prodeje účastní, jako prodávající, kupující nebo zprostředkovatel, provozovatel galerie, dražebník nebo jiná osoba, která soustavně obchoduje s uměleckými díly (dále jen "obchodník"), má autor v souvislosti s každým opětným (dalším) prodejem díla právo na odměnu stanovenou v příloze k tomuto zákonu.

CELEX: 32001L0084

(2) Osobou povinnou platit odměnu podle odstavce 1 příslušnému kolektivnímu správci jsou prodávající a obchodník společně a nerozdílně.

CELEX: 32001L0084

(3) Originálem díla uměleckého podle odstavce 1 se rozumí výtvarné dílo, zejména obraz, kresba, malba, koláž, socha, rytina, litografie či jiná grafika, fotografie, tapiserie, keramika, sklo a autorský šperk, a to za předpokladu, že jsou zhotoveny samotným umělcem nebo jde o rozmnoženiny, které se považují za originál uměleckého díla. Rozmnoženinami, které se považují za originál uměleckého díla, jsou takové rozmnoženiny, které byly zhotoveny v omezeném počtu samotným autorem nebo pod jeho vedením a jsou očíslovány, podepsány

nebo umělcem jinak řádně prohlášeny za pravé. Právo na odměnu podle odstavce 1 se nevztahuje na díla architektonická vyjádřená stavbou, díla užitého umění, nespĺňují-li znaky originálu uměleckého díla, a rukopisy skladatelů a spisovatelů.
CELEX: 32001L0084

(4) Právo na odměnu podle odstavce 1 se nevztahuje na první opětný prodej, pokud prodávající získal originál uměleckého díla přímo od autora méně než tři roky před takovým opětným prodejem a kupní cena originálu díla při opětném prodeji nepřesahuje 10 000 EUR.

CELEX: 32001L0084

(5) Pro účely uplatnění práva podle odstavce 1 a výpočtu příslušné odměny se kupní cenou rozumí cena bez daně z přidané hodnoty.

CELEX: 32001L0084

(6) Obchodník, který se podle odstavce 1 účastní prodeje originálu díla uměleckého, je povinen oznámit takový prodej příslušnému kolektivnímu správci nejpozději do konce měsíce ledna následujícího kalendářního roku po roce, v němž se prodej uskutečnil. Oznámení podle věty první musí obsahovat specifikaci prodaných originálů uměleckých děl a informaci o skutečné prodejní ceně. Obchodník je dále povinen umožnit příslušnému kolektivnímu správci nahlížet v nezbytném rozsahu do svých účetních knih a jiných souvisejících záznamů a evidencí. Odměna je splatná na základě vyúčtování kolektivního správce ve lhůtě, která nesmí být kratší než 30 dní, nedohodnou-li se kolektivní správce a obchodník jinak.

CELEX:32001L0084

§ 25

Právo na odměnu v souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní potřebu a vlastní vnitřní potřebu

(1) U zveřejněných děl, která lze rozmnožovat

a) pro osobní potřebu fyzické osoby či vlastní vnitřní potřebu právnické osoby či podnikající fyzické osoby (§ 30 a 30a) na podkladě tiskového či jiného grafického vyjádření pomocí přístroje k zhotovování tiskových rozmnoženin na papír nebo podobný podklad, anebo

b) pro osobní potřebu fyzické osoby (§ 30) na podkladě zvukového, zvukově obrazového nebo jiného záznamu či rozhlasového nebo televizního vysílání, jejich přenesením pomocí přístroje na nenahrané nosiče záznamu má autor právo na odměnu v souvislosti s takovým rozmnožováním díla.

CELEX: 32001L0029

(2) Osobou povinnou platit příslušnému kolektivnímu správci odměnu podle odstavce 1 je

a) výrobce přístrojů k zhotovování rozmnoženin záznamů, dovozce těchto přístrojů ze třetích zemí (dále jen "dovozce") nebo příjemce těchto přístrojů z členských států Evropských společenství (dále jen "příjemce"),

b) výrobce, dovozce nebo příjemce přístrojů k zhotovování tiskových rozmnoženin,

c) výrobce, dovozce nebo příjemce nenahraných nosičů záznamů,

d) dopravce nebo zasílatel namísto osoby povinné podle písmen a) až c), pokud na písemnou výzvu příslušného kolektivního správce bez zbytečného odkladu nesdělí údaje potřebné pro určení totožnosti dovozce, příjemce nebo výrobce,

e) poskytovatel rozmnožovacích služeb za úplatu, pokud jde o tiskové rozmnoženiny (§ 30a); poskytovatelem rozmnožovacích služeb za úplatu je i ten, kdo za úplatu zpřístupní přístroj

k zhotovování tiskových rozmnoženin.

(3) Odměna, kterou jsou povinny platit osoby podle odstavce 2 písm. a) až d) v souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní potřebu, přísluší autorovi při

dovozu, přijetí nebo při prvním prodeji

- a) přístroje k zhotovování rozmnoženin záznamů,
- b) přístroje k zhotovování tiskových rozmnoženin,
- c) nenahraných nosičů záznamů.

(4) Odměna, kterou je povinna platit osoba podle odstavce 2 písm. e), přísluší v závislosti na pravděpodobném počtu zhotovených tiskových rozmnoženin děl podle § 30a. Při určení celkové odměny se bere v úvahu druh a rozsah užití přístroje zejména s ohledem na jeho umístění a obvyklé používání. Není-li dohodnuto jinak do 2 měsíců od podání návrhu na uzavření smlouvy podle § 100 odst. 1 písm. h) bodu 3, platí počet zhotovených tiskových rozmnoženin děl stanovený v příloze k tomuto zákonu.

(5) Osoby uvedené v odstavci 2 jsou povinny předkládat příslušnému kolektivnímu správci, vždy souhrnně za kalendářní pololetí, nejpozději však do konce následujícího kalendářního měsíce, informace o skutečnostech rozhodných pro výši odměny, zejména o druhu a počtu prodaných, dovezených nebo přijatých přístrojů k zhotovování rozmnoženin záznamů, přístrojů k zhotovování tiskových rozmnoženin a nenahraných nosičů záznamů, jakož i o celkovém počtu tiskových rozmnoženin zhotovených na přístrojích pro poskytování rozmnožovacích služeb za úplatu.

(6) Ministerstvo kultury (dále jen "ministerstvo") stanoví vyhláškou typy přístrojů k zhotovování rozmnoženin záznamů, typy přístrojů k zhotovování tiskových rozmnoženin a typy nenahraných nosičů záznamů, z nichž se platí odměna podle odstavce 1. Výše odměny je stanovena v příloze k tomuto zákonu.

(7) Odměna se neplatí v případě vývozu nebo odeslání přístrojů uvedených v odstavci 3 písm. a) a b) za účelem jejich dalšího prodeje a vývozu nebo odeslání nenahraných nosičů záznamů za účelem jejich dalšího prodeje. Odměna se dále neplatí z přístrojů a nenahraných nosičů, budou-li v tuzemsku použity jen k rozmnožování děl na základě licenčních smluv osobami při jejich vlastní činnosti."

V § 26 odst. 2 se slova "Případnou-li takto majetková práva státu" nahrazují slovy "Zdělí-li takto majetková práva stát nebo státu majetková práva případnou".

V § 26 se za odstavec 2 vkládá nový odstavec 3, který zní:

"(3) Zanikne-li právnická osoba, která zdělila majetková práva k dílu, bez právního nástupce, připadají tato majetková práva státu. Ustanovení odstavce 2 věty druhé a třetí platí obdobně."

Dosavadní odstavec 3 se označuje jako odstavec 4.

V § 26 odst. 4 se slova ", jehož nenabude žádný dědic" nahrazují slovy "podle odstavců 2 a 3".

Díl 4 včetně nadpisu a poznámek pod čarou č. 4 a 4a zní:

"Díl 4

Výjimky a omezení práva autorského

Oddíl 1

Obecné ustanovení

§ 29

(1) Výjimky a omezení práva autorského lze uplatnit pouze ve zvláštních případech stanovených v tomto zákoně a pouze tehdy, pokud takové užití díla není v rozporu s běžným způsobem užití díla a ani jím nejsou nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy autora.

CELEX: 32001L0029

(2) Zákonné licence s výjimkou licence úřední a zpravodajské (§ 34), licence pro školní díla (§ 25 odst. 2), licence pro dočasná rozmnožení (§ 28a), licence pro

skolní dílo (§ 33 odst. 3), licence pro dočasné rozmnožení (§ 36a), licence pro fotografickou podobiznu (§ 38b) a licence pro nepodstatné vedlejší užití díla (§ 38c) se vztahují pouze na dílo zveřejněné.

ODDÍL 2

Volná užití a zákonné licence

§ 30

Volná užití

(1) Za užití díla podle tohoto zákona se nepovažuje užití pro osobní potřebu fyzické osoby, jehož účelem není dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, nestanoví-li tento zákon jinak.

CELEX: 32001L0029

(2) Nestanoví-li tento zákon dále jinak, užitím podle tohoto zákona je užití počítačového programu či elektronické databáze i pro osobní potřebu fyzické osoby či vlastní vnitřní potřebu právnické osoby nebo podnikající fyzické osoby včetně zhotovení rozmnoženiny takových děl i pro takovou potřebu; stejně je užitím podle tohoto zákona zhotovení rozmnoženiny či napodobeniny díla architektonického stavbou i pro osobní potřebu fyzické osoby či vlastní vnitřní potřebu právnické osoby nebo podnikající fyzické osoby (§ 30a).

(3) Rozmnoženina nebo napodobenina díla výtvarného zhotovená pro osobní potřebu fyzické osoby podle odstavce 1 musí být jako taková vždy zřetelně označena.

(4) Rozmnoženina zhotovená pro osobní potřebu fyzické osoby podle odstavce 1 nesmí být použita k jinému než tam uvedenému účelu.

(5) Ustanovení § 25, 43 a 44 není odstavcem 1 dotčeno.

CELEX: 32001L0029

§ 30a

Rozmnožování na papír nebo na podobný podklad

(1) Do práva autorského nezasahuje

- a) fyzická osoba, která pro svou osobní potřebu,
- b) právnická osoba nebo podnikající fyzická osoba, která pro svou vlastní vnitřní potřebu,
- c) ten, kdo na objednávku pro osobní potřebu fyzické osoby,
- d) ten, kdo na objednávku pro vlastní vnitřní potřebu právnické osoby nebo podnikající fyzické osoby

zhotoví tiskovou rozmnoženinu díla na papír nebo podobný podklad fotografickou technikou nebo jiným postupem s podobnými účinky, s výjimkou případu, kdy jde o vydaný notový záznam díla hudebního či hudebně dramatického, a v případech podle písmen c) a d) řádně a včas platí odměnu podle § 25.

(2) Ustanovení § 30 odst. 3 až 5 se použijí obdobně.

CELEX: 32001L0029

§ 30b

Do práva autorského nezasahuje ten, kdo užije dílo v souvislosti s předvedením či opravou přístroje zákazníkovi v rozsahu k tomu nezbytném.

CELEX: 32001L0029

§ 31

Citace

(1) Do práva autorského nezasahuje ten, kdo

- užije v odůvodněné míře výňatky ze zveřejněných děl jiných autorů ve svém díle,
- užije výňatky z díla nebo drobná celá díla pro účely kritiky nebo recenze

vztahující se k takovému dílu, vědecké či odborné tvorby a takové užití bude v souladu s poctivými zvyklostmi a v rozsahu vyžadovaném konkrétním účelem, užije dílo při vyučování pro ilustrační účel nebo při vědeckém výzkumu, jehož účelem není dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, a nepřesáhne rozsah odpovídající sledovanému účelu; vždy je však nutno uvést, je-li to možné, jméno autora, nejde-li o dílo anonymní, nebo jméno osoby, pod jejímž jménem se dílo uvádí na veřejnost, a dále název díla a pramen.

CELEX: 32001L0029

(2) Do práva autorského nezasahuje ani ten, kdo výňatky z díla nebo drobná celá díla citovaná podle odstavce 1 písm. a) nebo b) dále užije; ustanovení odstavce 1 části věty za středníkem platí obdobně.

§ 31a

Karikatura, parodie, parafráze a koláž

Do práva autorského nezasahuje ten, kdo užije dílo pro účely karikatury, parodie, parafráze nebo koláže, pokud takové užití bude v souladu s dobrými mravy a v rozsahu vyžadovaném konkrétním účelem.

CELEX: 32001L0029

§ 32

Propagace výstavy uměleckých děl a jejich prodeje

(1) Do práva autorského nezasahuje ten, kdo za účelem propagace výstavy nebo prodeje originálů či rozmnoženin uměleckých děl taková díla užije v rozsahu nezbytném pro propagaci takové akce, s výjimkou jakéhokoliv jiného užití k přímému nebo nepřímému hospodářskému nebo obchodnímu prospěchu. Je-li to obvyklé, je nutno uvést jméno autora, nejde-li o dílo anonymní, nebo jméno osoby, pod jejímž jménem se dílo uvádí na veřejnost, a dále název díla a pramen.

(2) V souladu s odstavcem 1 lze katalog vystavených děl dále užít.

CELEX: 32001L0029

§ 33

Užití díla umístěného na veřejném prostranství

(1) Do práva autorského nezasahuje ten, kdo kresbou, malbou nebo grafikou, fotografií nebo filmem nebo jinak zaznamená nebo vyjádří dílo, které je trvale umístěno na náměstí, ulici, v parku, na veřejných cestách nebo na jiném veřejném prostranství; do autorského práva nezasahuje ani ten, kdo takto vyjádřené, zachycené nebo zaznamenané dílo dále užije. Je-li to možné, je nutno uvést jméno autora, nejde-li o dílo anonymní, nebo jméno osoby, pod jejímž jménem se dílo uvádí na veřejnost, a dále název díla a umístění.

CELEX: 32001L0029

(2) Ustanovení odstavce 1 se nevztahuje na pořízení rozmnoženiny či napodobeniny díla architektonického stavbou a na rozmnožování nebo rozšiřování díla formou trojrozměrné rozmnoženiny.

§ 34

Úřední a zpravodajská licence

Do práva autorského nezasahuje ten, kdo užije

a) v odůvodněné míře dílo na základě zákona pro účely veřejné bezpečnosti, pro soudní nebo správní řízení nebo k jinému úřednímu účelu nebo pro parlamentní jednání a pořízení zápisu o něm,

b) dílo ve spojitosti se zpravodajstvím týkajícím se aktuálních událostí, a to v rozsahu odpovídajícím informačnímu účelu.

c) v odpovídající míře dílo v periodickém tisku, televizním či rozhlasovém vysílání nebo jiném hromadném sdělovacím prostředku zpřístupňujícím zpravodajství o aktuálních věcech politických, hospodářských nebo náboženských, uveřejněné již v jiném hromadném sdělovacím prostředku nebo jeho překlad; takto převzaté dílo a jeho překlad lze i jinak užít. Převzetí ani jiné následné užití podle tohoto ustanovení však není přípustné, je-li zapovězeno, d) politický projev nebo úryvky veřejné přednášky nebo podobných děl v rozsahu odpovídajícím informativnímu účelu; právo autora na užití takových děl v souboru zůstává nedotčeno; v případech podle písmen b) až d) je vždy nutno uvést jméno autora, nejde-li o dílo anonymní, nebo jméno osoby, pod jejímž jménem se dílo uvádí na veřejnost, a dále název díla a pramen, ledaže je to v případech podle písmen b) a d) nemožné.

CELEX: 32001L0029

§ 35

Užití díla v rámci občanských či náboženských obřadů nebo oslav pořádaných orgány veřejné správy, v rámci školních představení a užití díla školního

(1) Do práva autorského nezasahuje ten, kdo nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu užije dílo při občanských či náboženských obřadech nebo oslavách pořádaných orgány veřejné správy.

CELEX: 32001L0029

(2) Do práva autorského nezasahuje ten, kdo nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu užije dílo při školních představeních, v nichž účinkují výlučně žáci, studenti nebo učitelé školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní vnitřní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

(4) Ustanovení § 31 odst. 1 části věty za středníkem se pro odstavce 1 až 3 použije přiměřeně.

§ 36

Omezení práva autorského k dílu soubornému

Do práva autorského k dílu soubornému nezasahuje oprávněný uživatel souborného díla, užívá-li takové dílo za účelem přístupu k jeho obsahu a pro běžné využívání jeho obsahu.

§ 37

Knihovní licence

(1) Do práva autorského nezasahuje knihovna, archiv, muzeum, galerie, škola, vysoká škola a jiné nevýdělečné školské a vzdělávací zařízení⁴),

a) zhotoví-li rozmnoženinu díla, která neslouží přímému nebo nepřímému hospodářskému nebo obchodnímu účelu, pro své archivní a konzervační potřeby,

b) zhotoví-li rozmnoženinu díla, jehož rozmnoženina byla poškozena nebo ztracena, a o němž lze na základě rozumně vynaloženého úsilí zjistit, že není nabízeno k prodeji, nebo tiskovou rozmnoženinu malé části díla, jež byla poškozena nebo ztracena; takovou oprávněně zhotovenou rozmnoženinu může také podle odstavce 2 půjčovat,

c) zpřístupňuje-li dílo, včetně zhotovení jeho rozmnoženiny nezbytné pro takové

zprístupnení, ktoré je súčasťou jeho zbierky, a jeho užití není premeieňením
 predajných alebo licenčných podmienok, jeho sdělováním jednotlivcům ze strany
 veřejnosti prostřednictvím k tomu určených terminálů umístěných v jeho
 objektech, a to výhradně pro účely výzkumu nebo soukromého studia takových
 osob, a zamezí-li takovým osobám zhotovit rozmnoženinu díla; ustanovení § 30a
 odst. 1 písm. c) a d) tím nejsou dotčena.

CELEX: 32001L0029

(2) Do práva autorského nezasahuje osoba uvedená v odstavci 1, půjčuje-li
 originály nebo rozmnoženiny vydaných děl a zaplatí-li odměnu, která přísluší
 autorům ve výši stanovené v příloze k tomuto zákonu. Právo na odměnu autor
 nemá v případě půjčování zveřejněných děl podle tohoto odstavce na místě
 samém nebo půjčují-li originály nebo rozmnoženiny vydaných děl školní
 knihovny a knihovny vysokých škol, Národní knihovna České republiky,
 Moravská zemská knihovna v Brně, Státní technická knihovna, Národní lékařská
 knihovna, Národní pedagogická knihovna Komenského, Knihovna Ústavu
 zemědělských a potravinářských informací, Knihovna Národního filmového
 archivu a Parlamentní knihovna České republiky.

CELEX: 31192L0100

(3) Ustanovení odstavce 2 se nevztahuje na rozmnoženiny děl zaznamenaných na
 zvukové či zvukově obrazové záznamy, ledaže jde o půjčování na místě samém
 po uplynutí 3 měsíců od počátku jejich oprávněného rozšiřování (§ 14). Osoba
 uvedená v odstavci 1 je povinna při takovém půjčování zamezit možnosti
 pořízení rozmnoženiny díla zaznamenaného na zvukovém či zvukově obrazovém
 záznamu.

(4) Do práva autorského nezasahuje osoba uvedená v odstavci 1, která za účelem
 nabídky k půjčení a zpřístupnění obsahu svých sbírek, užije rozmnoženinu díla či
 jeho části obsažené na obálce, případně včetně tematického obsahu díla v
 katalogu sbírek; tento katalog sbírek může také zpřístupňovat veřejnosti, zamezí-
 li zhotovení rozmnoženiny výtvarného díla, která by mohla být užitá k přímému
 či nepřímému hospodářskému nebo obchodnímu účelu. Osoba uvedená v odstavci
 1 je vždy povinna v katalogu sbírek uvést jméno autora, je-li to možné a nejde-li
 o dílo anonymní, nebo jméno osoby, pod jejímž jménem se dílo uvádí na
 veřejnost.

(5) Osoba uvedená v odstavci 1 je povinna, lze-li to na ni spravedlivě požadovat,
 předkládat příslušnému kolektivnímu správci na jeho žádost vždy souhrnně za
 kalendářní rok nejpozději do konce následujícího kalendářního měsíce informace
 o počtu uskutečněných výpůjček a informace nezbytné pro rozúčtování odměn
 kolektivním správcem.

4) Zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných
 knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon), ve znění zákona č.
 1/2005 Sb.

Zákon č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých
 dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých
 zákonů.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a
 jiném vzdělávání (školský zákon).

Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů
 (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

§ 38

Licence pro zdravotně postižené

(1) Do práva autorského nezasahuje ten, kdo

a) výhradně pro potřeby zdravotně postižených, v rozsahu odpovídajícím jejich zdravotnímu postižení, a nikoliv za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, zhotoví nebo dá zhotovit rozmnoženinu vydaného díla; takto zhotovená rozmnoženina díla jím může být také rozšiřována a sdělována, pokud se tak neděje za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu

b) výhradně pro potřeby zrakově postižených, a nikoliv za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, opatří zvukovou složku zvukově obrazového záznamu audiovizuálního díla slovním vyjádřením obrazové složky; takto doplněná zvuková složka zvukově obrazového záznamu audiovizuálního díla jím může být také rozmnožována, rozšiřována a sdělována, neděje-li se tak za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu.

(2) Do práva autorského nezasahuje také osoba uvedená v § 37 odst. 1, půjčuje-li originály či rozmnoženiny vydaných děl pro potřeby zdravotně postižených v souvislosti s jejich postižením.

(3) Ustanovení § 30 odst. 4 se použije přiměřeně.

CELEX:32001L0029

§38a

Licence pro dočasné rozmnoženiny

(1) Do práva autorského nezasahuje ten, kdo provádí dočasné úkony rozmnožování děl, které jsou pomíjivé nebo podružné, tvoří nedílnou a nezbytnou součást technologického procesu, nemají žádný samostatný hospodářský význam a jejich jediným účelem je umožnit

a) přenos díla počítačovou nebo obdobnou sítí mezi třetími stranami uskutečněný prostředníkem nebo

b) oprávněné užití díla.

(2) Udělí-li autor smlouvou oprávnění k vysílání díla, nezasahuje do jeho autorského práva rozhlasový nebo televizní vysílatel, který zhotoví dočasný záznam díla svými vlastními prostředky a pro své vlastní vysílání.

CELEX: 32001L0029

§ 38b

Licence pro fotografickou podobiznu

Do práva autorského nezasahuje ten, kdo zhotoví rozmnoženinu díla fotografického, které je jeho podobiznou a které si úplatně objednal; takto pořízenou rozmnoženinu může zobrazená osoba i nevýdělečně užít, není-li takové užití zapovězeno.

§ 38c

Nepodstatné vedlejší užití díla

Do práva autorského nezasahuje ten, kdo náhodně užije dílo v souvislosti se zamýšleným hlavním užitím jiného díla nebo prvku.

CELEX: 32001L0029

§ 38d

Licence k dílům užitého umění a dílům architektonickým

Do práva autorského nezasahuje ten, kdo

a) pronajímá, půjčuje nebo vystavuje originál nebo rozmnoženinu díla užitého umění vyjádřeného v užitné podobě nebo architektonické dílo vyjádřené stavbou,

b) zpracuje, upraví nebo jinak změní architektonické dílo v souvislosti se zhotovením stavby nebo změnou takové stavby v míře nezbytně nutné a takto

zpracované, upravené či jinak změněné dílo užije v rozsahu oprávnění, které měl k dílu před provedením zpracování, úprav nebo jiných změn; je-li to opodstatněné významem architektonického díla a lze-li to na něm spravedlivě požadovat, je povinen předem uvědomit o svém úmyslu autora a na vyžádání a jeho náklady mu poskytnout dokumentaci stavby včetně vyobrazení, vystihující stav před provedením změn.

CELEX: 32001L0029

§ 38e

Licence pro sociální zařízení

Do práva autorského nezasahuje také zdravotní, nebo sociální zařízení, které nebylo zřízeno nebo založeno za účelem dosažení zisku, zejména nemocnice a věznice, které zhotoví záznam vysílaných děl a takto zaznamenaná díla provozuje osobám umístěným v těchto zařízeních v rozsahu odpovídajícím účelu této licence. Právo na odměnu podle § 25 není dotčeno.

CELEX: 32001L0029

§ 39

Užití originálu nebo rozmnoženiny díla výtvarného, fotografie nebo díla vyjádřeného postupem podobným fotografii jeho vystavením

Do práva autorského nezasahuje vlastník ani osoba, která si od vlastníka vypůjčí originál či rozmnoženinu díla výtvarného, fotografie nebo díla vyjádřeného postupem podobným fotografii, vystavuje-li takové dílo nebo je k vystavení bezplatně poskytne, ledaže to autor při převodu vlastnictví k takovému originálu nebo takové rozmnoženině zapověděl a vlastníkovu nebo vypůjčitelu to bylo známo nebo známo být muselo, zejména proto, že zapovězení je zapsáno v rejstříku vedeném za tím účelem kolektivním správcem."

V § 40 odst. 1 písmena c) a d) znějí:

"c) sdělení údajů o původu neoprávněně zhotovené rozmnoženiny či napodobeniny díla, o způsobu a rozsahu jejího neoprávněného užití, o její ceně, o ceně služby, která s neoprávněným užitím díla souvisí, a o osobách, které se neoprávněného užití díla účastní, včetně osob, kterým byly předmětné rozmnoženiny či napodobeniny díla určeny za účelem jejich poskytnutí třetí osobě; práva na informace podle tohoto ustanovení se autor může domáhat vůči osobě, která do jeho práva neoprávněně zasáhla nebo je neoprávněně ohrozila, a dále zejména vůči osobě, která

má nebo měla v držení neoprávněně zhotovenou rozmnoženinu či napodobeninu díla za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu,

využívá nebo využívala za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu službu, která neoprávněně zasahuje nebo zasahovala do práva autora nebo je neoprávněně ohrožuje nebo ohrožovala, poskytuje nebo poskytovala za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu službu užívanou při činnostech, které neoprávněně zasahují do práva autora nebo je neoprávněně ohrožují, anebo

4. byla označena osobou uvedenou v bodě 1, 2 nebo 3 jako osoba, která se účastní pořízení, výroby nebo distribuce rozmnoženiny či napodobeniny díla anebo poskytování služeb, které neoprávněně zasahují do práva autora nebo je neoprávněně ohrožují,

CELEX: 32004L0048

d) odstranění následků zásahu do práva, zejména

1. stažením neoprávněně zhotovené rozmnoženiny či napodobeniny díla nebo zařízení, výrobku nebo součástky podle § 43 odst. 2 z obchodování nebo jiného užití,

2. stažením z obchodování a zničením neoprávněně zhotovené rozmnoženiny či napodobeniny díla nebo zařízení, výrobku nebo součástky podle § 43 odst. 2,

3. zničením neoprávněně zhotovené rozmnoženiny či napodobeniny díla nebo zařízení, výrobku nebo součástky podle § 43 odst. 2,

4. zničením nebo odstraněním materiálů a nástrojů použitých výlučně nebo převážně k výrobě neoprávněně zhotovené rozmnoženiny či napodobeniny díla nebo zařízení, výrobku nebo součástky podle § 43 odst. 2,".

CELEX: 31991L0250, 32004L0048

V § 40 se na konci odstavce 1 tečka nahrazuje čárkou a doplňuje se písmeno f), které zní:

"f) zákazu poskytování služby, kterou využívají třetí osoby k porušování nebo ohrožování práva autora."

CELEX: 32001L0029, 32004L0048

V § 40 se za odstavec 1 vkládá nový odstavec 2, který zní:

"(2) Opatření podle odstavce 1 písm. d) musí být přiměřené závažnosti porušení práva a musí být přihlédnuto k zájmům třetích osob, zejména spotřebitelů a osob jednajících v dobré víře. "

CELEX: 32004L0048

Dosavadní odstavce 2 a 3 se označují jako odstavce 3 a 4.

V § 40 odst. 4 se za slova "zůstává nedotčeno;" vkládají slova "místo skutečně ušlého zisku se autor může domáhat náhrady ušlého zisku ve výši odměny, která by byla obvyklá za získání takové licence v době neoprávněného nakládání s dílem.", a slovo "výše" se nahrazuje slovem "Výše".

CELEX: 32004L0048

V § 41 se číslo "2" nahrazuje číslem "3" a číslo "3" číslem "4".

V § 42 odstavec 1 zní:

"(1) Autor může požadovat od celních orgánů a orgánů vykonávajících státní statistickou službu informace o obsahu a rozsahu dovozu nebo přijetí zboží, které a) je rozmnoženinou jeho díla nebo zvukovým, zvukově obrazovým nebo jiným záznamem takového díla,

b) má k pořízení takové rozmnoženiny sloužit jako nosič (nenahraný nosič),

c) je přístrojem k zhotovení zvukových, zvukově obrazových nebo jiných záznamů nebo tiskové rozmnoženiny, anebo

d) je zařízením, výrobkem nebo součástíkou podle § 43 odst. 2,

a nahlízet do celních a statistických dokumentů v rozsahu nezbytném k tomu, aby zjistil, zda dovoz nebo přijetí takového zboží k užití na území celé České republiky jsou oprávněné podle tohoto zákona, nebo aby zjistil údaje rozhodné pro uplatnění práv z tohoto zákona vyplývajících."

V § 42 se na konci textu odstavce 2 doplňují slova "nebo při odeslání zboží".

V § 42 se na konci textu odstavce 3 doplňují slova ", nebo osoby, kterým ze zákona přísluší oprávnění k výkonu majetkových práv k dílu (§ 58) nebo ze smlouvy výhradní oprávnění".

Za § 42 se vkládá nový § 42a, který včetně poznámky pod čarou č. 4a zní:

"§ 42a

(1) Celní úřad může při výkonu dohledu a kontroly podle zvláštního právního předpisu(4a) zajistit věc, u které má podezření, že její držitel neoprávněně zasahuje do práva autorského podle tohoto zákona, bez ohledu na její celní status, a to na dobu nejvýše 1 měsíce ode dne vydání rozhodnutí o zajištění věci. Proti rozhodnutí o zajištění věci se nelze odvolat.

(2) Celní úřad, který zajistil věc podle odstavce 1, doručí bezodkladně písemně

oznámení o zajištění věci autorovi, příslušnému kolektivnímu správci, právnické osobě oprávněně hájit zájmy autorů nebo osobám, kterým ze zákona přísluší oprávnění k výkonu majetkových práv k dílu. Toto oznámení se souběžně doručuje též veřejnou vyhláškou na dobu nejméně 15 dnů.

(3) Autor, příslušný kolektivní správce, právnická osoba oprávněná hájit zájmy autorů nebo osoba, které ze zákona přísluší oprávnění k výkonu majetkových práv k dílu, písemně sdělí celnímu úřadu nejpozději do 15 pracovních dnů ode dne vydání rozhodnutí o zajištění věci, zda hodlá uplatnit nárok na ochranu práva autorského u soudu. Pokud v této lhůtě písemně sdělí, že nehodlá uplatnit nárok u soudu nebo v případě marného uplynutí lhůty podle věty první, vrátí celní úřad zajištěné věci osobě, které byly zajištěny; tato osoba nemá nárok na náhradu majetkové újmy od státu.

(4) Rozhodne-li pravomocně soud, že bylo neoprávněně zasaženo do práva autorského, předá celní úřad zajištěné věci osobě, která uplatnila nárok na ochranu práva autorského u soudu, a učiní o tom záznam do spisu. Veškeré náklady spojené se zajištěním, uskladněním a předáním zajištěného zboží je povinna uhradit osoba, které byly věci zajištěny.

(5) Náklady podle odstavce 4 předepíše celní úřad rozhodnutím. Odvolání proti rozhodnutí celního úřadu o předepsání nákladů nemá odkladný účinek. Náklady jsou splatné do 30 dnů ode dne doručení rozhodnutí. Náklady neuhrazené ve lhůtě splatnosti vybírá a vymáhá celní úřad, který je předepsal, podle zvláštního právního předpisu upravujícího správu daní a jsou příjmem státního rozpočtu.

4a) Zákon č. 185/2004 Sb., o Celní správě České republiky, ve znění pozdějších předpisů."

§ 43 a 44 znějí:

"§ 43

(1) Do práva autorského neoprávněně zasahuje ten, kdo obchází účinné technické prostředky ochrany práv podle tohoto zákona.

CELEX: 32001L0029

(2) Do práva autorského neoprávněně zasahuje také ten, kdo vyrábí, dováží, přijímá, rozšiřuje, prodává, pronajímá, propaguje prodej nebo pronájem nebo drží k obchodnímu účelu zařízení, výrobky nebo součástky nebo poskytuje služby, které

a) jsou za účelem obcházení účinných technických prostředků nabízeny, propagovány nebo uváděny na trh,

b) mají vedle obcházení účinných technických prostředků jen omezený obchodně významný účel nebo jiné užití, nebo

c) jsou určeny, vyráběny, upravovány nebo prováděny především s cílem umožnit nebo usnadnit obcházení účinných technických prostředků.

CELEX: 31991L0250, 32001L0029

(3) Účinnými technickými prostředky podle tohoto zákona se rozumí jakákoli technologie, zařízení nebo součástka, která je při své obvyklé funkci určena k tomu, aby zabraňovala nebo omezovala takové úkony ve vztahu k dílům, ke kterým autor neudělil oprávnění, jestliže užití díla může autor kontrolovat uplatněním kontroly přístupu nebo ochranného procesu jako je šifrování, kódování nebo jiná úprava díla nebo uplatněním kontrolního mechanismu rozmnožování.

CELEX: 32001L0029

(4) Právní ochranou podle odstavce 1 nejsou dotčena ustanovení § 30a, 31 písm. b), 34 odst. 1 písm. a), 37 odst. 1 písm. a) a b), 38, 38a odst. 2 a § 38e v rozsahu nezbytném k využití výjimky. Autor, který pro své dílo použil technické prostředky podle odstavce 3, je povinen zpřístupnit své dílo oprávněným

uživatelům v rozsahu nezbytném ke splnění účelu uvedeného užití díla. Autor

užíváním v rozsahu nezbytném ke splnění účelu uvedeného užívání. Autor může zpřístupnit své dílo, pro které použil technické prostředky podle odstavce 3, i v případě zhotovení záznamu svého díla pro osobní potřebu podle § 30; to nebrání autorovi, aby přijal odpovídající opatření týkající se počtu takových rozmnoženin.

(5) Ustanovení odstavce 4 se nevztahuje na dílo, které bylo autorem či s jeho souhlasem zpřístupněno veřejnosti způsobem podle § 18 odst. 2.

CELEX: 32001L0029

(6) Technické prostředky ke splnění povinností podle odstavce 4 používané autorem dobrovolně nebo na základě dohod požívají ochrany podle odstavců 1, 2 a 3.

CELEX: 32001L0029

§ 44

(1) Do práva autorského zasahuje též ten, kdo bez svolení autora způsobuje, umožňuje, usnadňuje nebo zastírá porušování práva autorského tím, že

a) odstraňuje nebo mění jakoukoli elektronickou informaci o správě práv k dílu, nebo

b) rozšiřuje, dovází nebo přijímá za účelem rozšiřování, vysílá nebo sděluje veřejnosti, a to i způsobem podle § 18 odst. 2, dílo, ze kterého byla informace o správě práv nedovoleně odstraněna nebo změněna.

(2) Informací o správě práv k dílu podle odstavce 1 je jakákoli informace určená autorem, která identifikuje dílo, autora nebo jiného nositele práva, nebo informace o způsobech a podmínkách užití díla a jakákoli čísla nebo kódy, které takovou informaci představují. Totéž platí i pro informaci, která je připojena k rozmnoženině díla nebo se objevuje v souvislosti se sdělováním díla veřejnosti."

CELEX: 32001L0029

V § 46 odst. 1 se číslo "2" nahrazuje číslem "3".

V § 46 se doplňují odstavce 5 a 6, které znějí:

"(5) O podání návrhu jde i tehdy, směřuje-li projev vůle i vůči neurčitému okruhu osob.

(6) S přihlédnutím k obsahu návrhu nebo k praxi, kterou strany mezi sebou zavedly, nebo zvyklostem, může osoba, které je návrh určen, vyjádřit souhlas s návrhem na uzavření smlouvy provedením určitého úkonu bez vyrozumění navrhovatele tím, že se podle ní zachová, zejména že poskytne nebo přijme plnění. V tomto případě je přijetí návrhu účinné v okamžiku, kdy byl tento úkon učiněn."

V § 48 odst. 2 se věta druhá zrušuje.

V § 48 se doplňuje odstavec 3, který zní:

"(3) Při prodeji podniku či jeho části, která tvoří jeho samostatnou organizační složku, se k přechodu licence souhlas autora nevyžaduje, není-li sjednáno jinak."

V § 49 odst. 7 se slova ", není-li sjednáno jinak" zrušují.

V § 50 se odstavec 6 zrušuje.

V § 55 větě první se slovo "Zánikem" nahrazuje slovy "Smrtí fyzické osoby nebo zánikem".

V § 55 se odstavec 2 zrušuje a zároveň se zrušuje označení odstavce 1.

V § 56 odst. 1 se slova "díla fotografického" nahrazují slovem "fotografie".

V § 56 odst. 5 se za slova "na kterou byla licence udělena," vkládají slova "a smluvní strany se nedohodnou na zvýšení množstevního rozsahu licence do 6 měsíců ode dne, kdy autor vyzval nabyvatele k takové změně smlouvy," a slova "nedohodnou-li se smluvní strany na zvýšení množstevního rozsahu do 6 měsíců ode dne, kdy autor nabyvatele k takové změně smlouvy vyzve" se nahrazují slovy "pokud ještě trvá, marným uplynutím této lhůty".

V § 58 odstavec 5 zní:

"(5) Není-li sjednáno jinak, má se za to, že autor udělil zaměstnavateli svolení k dokončení svého nehotového zaměstnaneckého díla pro případ, že jeho právní vztah k zaměstnavateli skončí dříve, než dílo dokončí, jakož i pro případ, že budou existovat důvodné obavy, že zaměstnanec dílo nedokončí řádně nebo včas v souladu s potřebami zaměstnavatele."

V § 58 odst. 7 části věty před středníkem se slova "byla-li vytvořena" nahrazují slovy "byla-li autorem vytvořena".

V § 58 se doplňují odstavce 9 a 10, které včetně poznámek pod čarou č. 4b a 4c znějí:

"(9) V případě agenturního zaměstnání(4b) se pro účely tohoto ustanovení za zaměstnavatele považuje zaměstnavatel, u kterého zaměstnanec agentury práce dočasně vykonává práci podle pracovní smlouvy nebo dohody o pracovní činnosti, není-li mezi agenturou práce a takovým zaměstnavatelem dohodnuto jinak.

(10) Ustanovení odstavců 1 až 6 a odstavce 8 platí obdobně pro díla vytvořená ke splnění povinností vyplývajících ze vztahu mezi společností a autorem, který je statutárním orgánem nebo členem statutárního či jiného orgánu společnosti anebo společníkem veřejné obchodní společnosti či komplementářem komanditní společnosti(4c); obchodní společnost se v takovém případě považuje za zaměstnavatele. Předchozí věta se použije obdobně i u jiných právnických osob a autorů, kteří jsou jejich orgány či členy orgánů. Ustanovení § 61 se na díla vzniklá podle tohoto odstavce nevztahuje.

4b) § 38a a 38b zákoníku práce.

4c) § 66 odst. 2 obchodního zákoníku."

V § 61 odst. 1 se věta první nahrazuje větou "Je-li dílo autorem vytvořené na základě smlouvy o dílo (dílo vytvořené na objednávku), platí, že autor poskytl licenci k účelu vyplývajícímu ze smlouvy, není-li sjednáno jinak."

V § 63 odst. 1 se věta první nahrazuje větou "Autorem audiovizuálního díla je jeho režisér."

V § 63 odst. 3 úvodní části ustanovení se slova "písemné svolení" nahrazují slovy "písemnou smlouvou oprávnění" a v písm. a) se slova ", s výjimkou užití podle § 13, pokud jde o pořizování rozmnoženin pro účely jejich rozšiřování, § 14 a § 18 odst. 2," zrušují.

V § 63 odst. 3 písm. b) se číslo "2" nahrazuje číslem "3".

V § 64 odst. 1 úvodní části ustanovení se slova "písemné svolení" nahrazují slovy "písemnou smlouvou oprávnění" a v písm. b) se slova ", s výjimkou užití podle § 13, pokud jde o pořizování rozmnoženin pro účely jejich rozšiřování, § 14 a § 18 odst. 2," zrušují.

V § 64 odst. 1 písm. c) se číslo "2" nahrazuje číslem "3".

§ 66 včetně nadpisu zní:

"§ 66

Omezení rozsahu práv autora k počítačovému programu

(1) Do práva autorského nezasahuje oprávněný uživatel rozmnoženiny počítačového programu, jestliže

- a) rozmnožuje, překládá, zpracovává, upravuje či jinak mění počítačový program, je-li to nezbytné k využití oprávněně nabyté rozmnoženiny počítačového programu, činí-li tak při zavedení a provozu počítačového programu nebo opravuje-li chyby počítačového programu,
- b) jinak rozmnožuje, překládá, zpracovává, upravuje či jinak mění počítačový program, je-li to nezbytné k využití oprávněně nabyté rozmnoženiny počítačového programu v souladu s jeho určením, není-li dohodnuto jinak.

c) zhotoví si záložní rozmnoženinu počítačového programu, je-li nezbytná pro jeho užívání,
d) zkoumá, studuje nebo zkouší sám nebo jím pověřená osoba funkčnost počítačového programu za účelem zjištění myšlenek a principů, na nichž je založen kterýkoli prvek počítačového programu, činí-li tak při takovém zavedení, uložení počítačového programu do paměti počítače nebo při jeho zobrazení, provozu či přenosu, k němuž je oprávněn,
e) rozmnožuje kód nebo překládá jeho formu při rozmnožování počítačového programu nebo při jeho překladu či jiném zpracování, úpravě či jiné změně, je-li k ní oprávněn, a to samostatně nebo prostřednictvím jím pověřené osoby, jsou-li takové rozmnožování nebo překlad nezbytné k získání informací potřebných k dosažení vzájemného funkčního propojení nezávisle vytvořeného počítačového programu s jinými počítačovými programy, jestliže informace potřebné k dosažení vzájemného funkčního propojení nejsou pro takové osoby dříve jinak snadno a rychle dostupné a tato činnost se omezuje na ty části počítačového programu, které jsou potřebné k dosažení vzájemného funkčního propojení.
CELEX: 319910250

(2) Za rozmnožování počítačového programu podle tohoto zákona se považuje i zhotovení rozmnoženiny, je-li nezbytná k zavedení a uložení počítačového programu do paměti počítače, jakož i pro jeho zobrazení, provoz a přenos.
CELEX: 31991L0250

(3) Za pronájem či půjčování podle tohoto zákona se nepovažuje pronájem nebo půjčování rozmnoženiny počítačového programu, kde samotný program není podstatným předmětem pronájmu nebo půjčování.

(4) Informace získané při činnosti podle odstavce 1 písm. e) nesmějí být poskytnuty jiným osobám, ledaže je to nezbytné k dosažení vzájemného funkčního propojení nezávisle vytvořeného počítačového programu, ani využity k jiným účelům než k dosažení vzájemného funkčního propojení nezávisle vytvořeného počítačového programu. Dále nesmějí být tyto informace využity ani k vývoji, zhotovení nebo k obchodnímu využití počítačového programu podobného tomuto počítačovému programu v jeho vyjádření nebo k jinému jednání ohrožujícímu nebo porušujícímu právo autorské.

CELEX: 31991L0250

(5) Pro omezení autorských práv k počítačovému programu podle odstavce 1 platí ustanovení § 29 odst. 1.

CELEX: 31991L0250

(6) Oprávněným uživatelem rozmnoženiny počítačového programu je oprávněný nabyvatel rozmnoženiny počítačového programu, který má vlastnické či jiné právo k rozmnoženině počítačového programu, a to za účelem jejího využití, nikoli za účelem jejího dalšího převodu, dále oprávněný nabyvatel licence nebo jiná osoba oprávněná užívat rozmnoženinu počítačového programu. Takový uživatel může užít oprávněně nabytou rozmnoženinu počítačového programu v rozsahu stanoveném v odstavci 1 (minimální rozsah), pokud není smlouvou dohodnut rozsah širší; minimální rozsah nelze s výjimkou oprávnění uvedeného v odstavci 1 písm. b) dohodou zúžit.

CELEX: 31991L0250

(7) Ustanovení § 30a až 33, § 34 písm. b), c) a d), § 35 až 38, § 38a odst. 1 písm. b) a odst. 2, § 38b až 39, § 43 odst. 1 a 4 až 6 a § 54 se na počítačový program nevztahují.

(8) Právní ochranou technických prostředků podle § 43 nejsou dotčena ustanovení odstavce 1 písm. d) a e) v rozsahu nezbytném k využití těchto omezení. Autor, který pro své dílo použil technické prostředky podle § 43 odst. 3, je povinen zpřístupnit počítačový program oprávněnému uživateli v rozsahu podle odstavce

1 a je povinen označit počítačový program číselnými technickými prostředky uvedením jména a adresy osoby, na kterou se má oprávněný uživatel za tím účelem obrátit."

CELEX: 32001L0029

V § 67 odst. 1 větě první se slova "včetně výtvorů" nahrazují slovy " a výtvary".

V § 70 odst. 2 větě první se za slova "při zveřejnění" vkládají slova "a dalším užití".

V § 70 odstavec 4 zní:

"(4) Výkonný umělec má právo na ochranu před každým znetvořením, zkomolením nebo jinou změnou svého výkonu, která by byla na újmu jeho pověsti; výkonní umělci podle § 68 odst. 1 jsou povinni brát na sebe přiměřený vzájemný ohled."

V § 71 odst. 1 části věty před středníkem se za slova "výkon užit" vkládají slova "v původní nebo zpracované či jinak změněné podobě".

V § 72 odst. 2 se za slova "k obchodním účelům se" vkládají slova "pro účely tohoto ustanovení" a na konci textu odstavce se doplňují slova ", nebo který je oprávněně veřejnosti sdělován podle § 18 odst. 2".

§ 74 včetně nadpisu zní:

"§ 74

Použití úpravy hlavy I

Ustanovení § 2 odst. 3, § 4, 6 a 7, § 9, § 11 odst. 4 a 5, § 12 odst. 2 a 3, § 13 až 16, § 18 až 23, § 25 a 26, § 27 odst. 7, § 28 odst. 1, § 29, § 30 odst. 1, 4 a 5, § 30b až 31a, § 34 písm. a) až c), § 35, § 37 až 38a, § 38c, § 38e, § 40 až 44, § 46 až 48, § 49 až 51, § 53 až 55, § 57 a 58, § 62 odst. 2 a § 64 odst. 1 a 3 platí obdobně i pro výkonného umělce a jeho výkony."

V § 77 se věta druhá nahrazuje větami "Pokud je však zvukový záznam v průběhu této doby oprávněně vydán, zaniká právo výrobce až za 50 let od takového vydání. Nedojde-li během doby podle věty první k oprávněnému vydání díla a byl-li během této doby zvukový záznam oprávněně sdělen veřejnosti, zaniká uvedené právo uplynutím 50 let ode dne tohoto sdělení."

CELEX 32001L0029

§ 78 včetně nadpisu zní:

"§ 78

Použití úpravy hlavy I

Ustanovení § 2 odst. 3, § 4, § 6, § 9 odst. 2 až 4, § 12 odst. 2 a 3, § 13 až 16, § 18 až 23, § 25, § 27 odst. 7, § 28 odst. 1, § 29, § 30 odst. 1, 4 a 5, § 30b, § 31, § 34 písm. a) až c), § 35, § 37 až 38a, § 38c, § 38e, § 40 až 44, § 46 až 48, § 49 odst. 1, 3 až 6, § 50, 51, 55, 57 a § 62 odst. 2 platí obdobně i pro výrobce zvukového záznamu a jeho záznam."

V § 80 odst. 3 se slovo "zvukového" nahrazuje slovy "zvukově obrazového".

§ 82 včetně nadpisu zní:

"§ 82

Použití úpravy hlavy I

Ustanovení § 2 odst. 3, § 4, § 6, § 9 odst. 2 až 4, § 12 odst. 2 a 3, § 13 až 16, § 18 až 23, § 25, § 27 odst. 7, § 28 odst. 1, § 29, § 30 odst. 1, 4 a 5, § 30b až 31a, § 34 písm. a) až c), § 35, § 37 až 38a, § 38c, § 38e, § 40 až 44, § 46 až 48, § 49 odst. 1, 3 až 6, § 50, 51, 55, 57 a § 62 odst. 2 platí obdobně i pro výrobce zvukově obrazového záznamu a jeho záznam."

Nadpis dílu 4 zní "Právo rozhlasového a televizního vysílatele k jeho vysílání".

§ 86 včetně nadpisu zní:

"§ 86

Použití úpravy hlavy I

Ustanovení § 2 odst. 3, § 4, § 6, § 9 odst. 2 až 4, § 12 odst. 2 a 3, § 13 až 16, § 18 až 23, § 25, § 27 odst. 7, § 28 odst. 1, § 29, § 30 odst. 1, 4 a 5, § 30b, § 31, § 34 písm. a) až c), § 35 odst. 1, 2 a 4, § 37 odst. 1 a 4, § 38 odst. 1 písm. a), § 38a, § 38c, § 38e, § 40 až 44, § 46 až 48, § 49 odst. 1, 3 až 6, § 50, 51, 55, 57 a § 62 odst. 2 platí obdobně i pro vysílatele a jeho vysílání."

V § 88 odst. 1 se věta druhá zrušuje.

V 88 se odstavec 2 zrušuje a zároveň se zrušuje označení odstavce 1.

Za § 88 se vkládá nový § 88a, který zní:

"§ 88a

(1) Zvláštní práva k databázi (§ 90) přísluší pořizovateli databáze, pokud pořízení, ověření nebo předvedení obsahu databáze představuje kvalitativně nebo kvantitativně podstatný vklad bez ohledu na to, zda databáze nebo její obsah jsou předmětem autorskoprávní nebo jiné ochrany.

(2) Každý nový kvalitativně nebo kvantitativně podstatný vklad do databáze spočívající v doplnění, zkrácení či jiných úpravách má za následek nový běh trvání práva podle § 93."

V § 92 písm. a) se slova "ustanovení § 30 odst. 1 věty za středníkem zůstává nedotčeno" nahrazují slovy "ustanovení § 30 odst. 2 zůstává nedotčeno".

§ 94 včetně nadpisu zní:

"§ 94

Použití úpravy hlavy I

(1) Ustanovení § 4, § 6, § 9 odst. 2 až 4, § 12 odst. 2, § 13 až 15, § 18 odst. 2 a 3, § 27 odst. 7, § 28 odst. 1, § 29, § 30 odst. 1 a 2, § 40 až 44, § 46 až 48, § 49 odst. 1, 3 až 6, § 50, 51, 55 a 57 platí přiměřeně i pro pořizovatele databáze.

(2) Ustanovení § 3 písm. a) platí přiměřeně i pro pořizovatele databáze, která je součástí právního předpisu."

V § 96 odst. 1 písm. a) bodě 3 se za slova "obrazového záznamu" vkládají slova "nebo jiného záznamu" a slova "odst. 1 písm. a) a b)" se nahrazují slovy "odst. 1 písm. b)".

V § 96 odst. 1 písm. a) se v bodě 4 slova "odst. 1 písm. c)" nahrazují slovy "odst. 1 písm. a)".

V § 96 odst. 1 se doplňuje bod 6, který zní:

"6. půjčování originálu nebo rozmnoženiny vydaného díla podle § 37 odst. 2,".

CELEX: 31992L0100

V § 96 odst. 1 písm. c) se za slova "na zvukový" vkládají slova "nebo na zvukově obrazový" a na konci textu písmene se doplňují slova ";a dále s výjimkou případů, kdy právo na kabelový přenos vykonává vysílatel ke svému vlastnímu vysílání, bez ohledu na to, zda jde o jeho vlastní práva nebo o práva, která vykonává na základě licenční smlouvy uzavřené s nositelem práva".

CELEX: 31993L0083

V § 96 odst. 2 se za slova "nároku na" vkládají slova "náhradu škody a na".

V § 96 odst. 3 se slovo "jiná" zrušuje a na konci textu odstavce se doplňují slova ";nepřihlíží k předmětům ochrany dosud nezveřejněným" a věta "Při rozdělování a vyplácení odměn vybraných podle § 25 odst. 3 písm. a) a c) bere příslušný kolektivní správce v úvahu použití technických prostředků ochrany podle § 43."

CELEX: 32001L0029

V § 97 odstavec 2 zní:

"(2) Kolektivním správcem může být pouze právnická osoba se sídlem v České republice. ve které se přímo nebo prostřednictvím třetí osob sdružují nebo

účastní nositelé práv, které při kolektivní správě zastupuje".

V § 98 odst. 1 se slova "Ministerstvo kultury (dále jen "ministerstvo")" nahrazují slovem "ministerstvo".

V § 98 odst. 3 písm. d) se slova "bydliště a státního občanství" nahrazují slovy "místa trvalého pobytu nebo, jde-li o cizince, místa jejich pobytu, státního občanství, jejich zveřejněných předmětů ochrany v rozsahu odpovídajícím účelu řízení".

V § 98 odst. 3 se za písmeno d) vkládá nové písmeno e), které zní:

"e) jmenný seznam členů žadatele, kteří jsou nositeli práv, která mají být kolektivně spravována, s uvedením jejich místa trvalého pobytu nebo, jde-li o cizince, místa jejich pobytu, státního občanství, jejich zveřejněných předmětů ochrany v rozsahu odpovídajícím účelu řízení a s podpisy těchto nositelů práv,".

Dosavadní písmena e) a f) se označují jako písmena f) a g).

V § 98 odst. 6 písm. a) se slova "odstavce 2" nahrazují slovy "odstavců 2 a 3".

V § 98 odst. 6 písmeno c) zní:

"c) jestliže pro výkon téhož práva ve vztahu k témuž předmětu ochrany, a pokud jde o díla, pro výkon téhož práva k témuž druhu díla, nemá oprávnění již jiná osoba, a".

V § 98 se za odstavec 6 vkládá nový odstavec 7, který zní:

"(7) Ministerstvo může udělit oprávnění k vybírání odměn pro všechny autory anebo pro všechny nositele práv souvisejících s právem autorským podle § 25 a § 37 odst. 2 jen jednomu žadateli; v takovém případě oprávnění jiného kolektivního správce zahrnuje jen rozdělování takto vybraných odměn autorům anebo nositelům práv souvisejících s právem autorským jím zastupovaným.".

Dosavadní odstavce 7 a 8 se označují jako odstavce 8 a 9.

V § 98 odst. 8 se slovo "Rozhodnutí" nahrazuje slovy "Výrokovou část rozhodnutí" a slova "v Obchodním věstníku" se nahrazují slovy "způsobem umožňujícím dálkový přístup".

V § 99 odst. 5 se číslo "7" nahrazuje číslem "8" a číslo "8" se nahrazuje číslem "9".

V § 100 odst. 1 písm. e) se slova "smluvně zastupovaných nositelů práva" nahrazují slovy "nositelů práv smluvně zastupovaných a rejstřík nositelů práv přihlášených k evidenci".

V § 100 odst. 1 písm. h) se za slova "sdružených uživatelů," vkládají slova "nebo s osobami oprávněnými zastupovat zájmy uživatelů podle zvláštního právního předpisu 6a)," a bod 3 se zrušuje.

Poznámka pod čarou č. 6a zní:

"6a) Zákon č. 257/2001 Sb., ve znění zákona č. 1/2005 Sb.".

Dosavadní bod 4 se označuje jako bod 3.

V § 100 odst. 1 písm. i) se za slova "nositelů práv" vkládají slova "nároku na náhradu škody,".

CELEX 32004L0048

V § 100 odst. 1 písm. m) se slova "účtovat v soustavě podvojného účetnictví, roční účetní závěrku ověřovat" nahrazují slovy "vyhotovovat řádnou účetní závěrku, ověřovat ji".

V § 100 odst. 1 písm. n) se slovo "roční" nahrazuje slovem "řádnu".

V § 100 odst. 1 písm. o) se slovo "roční" nahrazuje slovem "řádnu".

V § 100 odst. 1 písm. s) se slova "návrh výše odměn nebo způsob jejich určení" nahrazují slovy "sazebník odměn".

v § 100 se odstavec 2 zrušuje.

Dosavadní odstavce 3 až 8 se označují jako odstavce 2 až 7.

V § 100 se na konci odstavce 4 doplňuje věta "Jestliže tuto povinnost nesplní, považuje se za provozovatele veřejné hudební produkce."

V § 100 odst. 5 se věta první zrušuje, v dosavadní větě druhé se slovo "tento" zrušuje a na konci textu odstavce se doplňují slova ";jestliže tuto povinnost nesplní, má se za to, že na veřejné hudební produkci budou provozována pouze díla autorů, pro které kolektivní správce právo na živé provozování hudebních děl spravuje".

V § 100a odst. 1 se za slova "nárok na" vkládají slova "náhradu škody nebo na" a číslo "3" se nahrazuje číslem "5".

V § 101 odst. 8 se slova "a nepřevoditelné" zrušují.

V § 101 odst. 9 se za písmeno d) vkládají nová písmena e) a f), která znějí:

"e) k půjčování originálu nebo rozmnoženiny díla s výjimkou počítačového programu nebo k půjčování díla nebo výkonu výkonného umělce zaznamenaného na zvukový nebo zvukově obrazový záznam a k půjčování takových záznamů, jakož i k půjčování děl zaznamenaných na jiných než zvukových nebo zvukově obrazových záznamech,

f) k zpřístupňování díla, zahrnující i zhotovení rozmnoženiny zveřejněného díla, knihovnou6a) jednotlivcům ze strany veřejnosti na požádání podle § 18 odst. 2 pro účely výzkumu a soukromého studia; toto ustanovení se nevztahuje na počítačové programy, zvukové a zvukově obrazové záznamy, vydané notové záznamy díla hudebního či hudebně dramatického a na díla, která jsou předmětem licenčních smluv nebo jestliže to nositel práva zakázal,".

V § 101 odst. 9 závěrečné části ustanovení se za slova "podle písmene c)" vkládají slova

"a e)".

V § 101 se na konci odstavce 10 doplňuje věta "Je povinen vyzvat k evidenci ty, pro které odměny vybral a kteří mu jsou známi."

V § 101 se doplňuje odstavec 12, který zní:

"(12) Kolektivní správce, kterému bylo podle § 98 odst. 7 uděleno oprávnění k vybírání odměn pro všechny autory, je povinen poskytnout odměny jinému kolektivnímu správci k rozdělení autorům, jejichž práva tento jiný kolektivní správce spravuje."

Za § 102 se vkládá nový § 102a, který včetně nadpisu zní:

"§ 102a

Sjednávání sazebníku odměn

(1) Návrh sazebníku odměn připraví kolektivní správce a předloží ho zástupcům právnických osob sdružujících uživatele (profesní sdružení) nebo osobám oprávněným zastupovat zájmy uživatelů podle zvláštního zákona 6a) k projednání.

(2) Nedojde-li ke sjednání sazebníku odměn do 2 měsíců od jeho předložení, smluvní strany předloží své návrhy zprostředkovací komisi, ledaže se dohodnou na prodloužení této lhůty.

(3) Každá strana navrhne stejný počet členů zprostředkovací komise z řad zprostředkovatelů zapsaných na seznamu podle § 102 odst. 1 a předsedu, se kterým vysloví souhlas obě strany. Nedohodnou-li se strany na osobě předsedy zapsaného v seznamu podle věty první do 30 dnů od návrhu učiněného jednou ze stran, jmenuje předsedu ministr kultury ze seznamu zprostředkovatelů. Na jmenování předsedy komise a její činnost se nevztahuje správní řád.

(4) Smluvní strany jsou povinny poskytovat předsedovi zprostředkovací komise podklady a potřebnou součinnost. Zprostředkovací komise je povinna předložit smluvním stranám návrh sazebníku odměn do 2 měsíců od předložení návrhu

podle odstavce 2. Nevyjádří-li žádná ze stran do 30 dnů od předložení návrhu sazebníku odměn zprostředkovací komisí námitky k tomuto návrhu, má se za to, že jej strany přijaly.

(5) Předseda komise a její členové mají nárok na odměnu, na které se dohodnou smluvní strany, a na náhradu nutně vynaložených nákladů. Nedohodnou-li se smluvní strany na odměně předsedy a členů zprostředkovací komise, činí odměna předsedy trojnásobek a odměna členů zprostředkovací komise dvojnásobek minimální mzdy platné pro zaměstnance odměňovaného měsíční mzdou⁷). Odměnu předsedy a členů zprostředkovací komise a náklady spojené s její činností nesou rovným dílem smluvní strany.

(6) Zprostředkovací komise jedná podle jednacího řádu, v němž stanoví podrobnosti o jednání zprostředkovací komise. Nedojde-li k dohodě na základě jednání zprostředkovací komise, rozhodne o sazebníku odměn věcně a místně příslušný soud."

§ 103 včetně nadpisu a poznámky pod čarou č. 8 zní:

"§ 103

Dohled ministerstva

(1) Ministerstvo vykonává dohled podle tohoto zákona nad kolektivními správci práv oprávněnými k výkonu kolektivní správy podle tohoto zákona.

(2) Ministerstvo je při výkonu dohledu podle odstavce 1 oprávněno

a) vyžádat si od kolektivního správce informace a předložení podkladů, které jsou potřebné pro výkon dohledu,

b) zjišťovat, zda nedochází k porušování povinností uložených tímto zákonem,

c) ukládat při zjištění závad v dodržování tohoto zákona povinnost k nápravě a stanovit k jejímu splnění přiměřenou lhůtu.

(3) Kolektivní správce je povinen v přiměřené lhůtě stanovené ministerstvem poskytnout pravdivé a úplné informace a součinnost odpovídající oprávněním ministerstva podle odstavce 2.

(4) Náklady vzniklé kolektivnímu správci v souvislosti s prováděním dohledu ministerstva podle odstavce 2 nese tento kolektivní správce.

(5) Nesplní-li kolektivní správce uloženou povinnost k nápravě ve stanovené lhůtě, může mu ministerstvo ke splnění uložené povinnosti uložit donucovací pokutu až do výše 100 000 Kč, a to i opakovaně. Úhrn takto uložených donucovacích pokut nesmí převyšovat 500 000 Kč.

(6) Kolektivnímu správci, který nesplnil povinnost podle odstavce 3, může ministerstvo uložit pořádkovou pokutu až do výše 50 000 Kč, a to i opakovaně, nesplnil-li povinnost ani ve lhůtě nově stanovené ministerstvem. Úhrn takto uložených pořádkových pokut nesmí přesáhnout částku 200 000 Kč. Řízení o uložení pořádkové pokuty lze zahájit nejpozději do 1 měsíce ode dne nesplnění povinnosti.

(7) Donucovací pokuty a pořádkové pokuty vybírá a vymáhá ministerstvo a jsou příjmem Státního fondu kultury České republiky.

(8) Uložením povinnosti k nápravě a pokuty podle tohoto zákona není dotčena odpovědnost podle jiných právních předpisů.

(9) Dohledem ministerstva není dotčen dozor Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže podle zvláštního právního předpisu⁸).

8) Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů (zákon o ochraně hospodářské soutěže), ve znění pozdějších předpisů".
V § 104 odst. 1 písmeno b) zní:

"b) jde-li o přístroj k zhotovení zvukově obrazových záznamů a z nenahraných nosičů takových záznamů, 60 % autorům, zejména režisérům audiovizuálních děl, autorům děl literárních, dramatických a hudebně dramatických, autorům děl hudebních s textem nebo bez textu, kameramanům, architektům, scénografům

.....
 kostýmním výtvarníkům, výtvarníkům a autorům děl choreografických a pantomimických, a 40 % výkonným umělcům a výrobcům zvukově obrazových záznamů (z toho 25 % výrobcům zvukově obrazových záznamů a 15 % výkonným umělcům).".

V § 104 odst. 2 se za slova "vybraných podle" vkládají slova "§ 25 odst. 3 písm. a) a c), nejedná-li se o odměny podle odstavce 1, a z odměn vybraných podle".

V § 104 se doplňuje odstavec 3, který zní:

"(3) Z odměn vybraných podle § 37 odst. 2 přísluší 75% autorům děl literárních, včetně děl vědeckých a děl kartografických, a 25% autorům děl výtvarných.".

V části první se za hlavu V vkládá nová hlava VI, která včetně nadpisu a poznámky pod čarou č. 8b zní:

"HLAVA VI

SPRÁVNÍ DELIKTY

§105a

Přestupky

Fyzická osoba se dopustí přestupku tím, že

- a) neoprávněně užije autorské dílo, umělecký výkon, zvukový či zvukově obrazový záznam, rozhlasové nebo televizní vysílání nebo databázi,
- b) neoprávněně zasahuje do práva autorského způsobem uvedeným v § 43 odst. 1 nebo 2 anebo v § 44 odst. 1, nebo
- c) jako obchodník, který se účastní prodeje originálu díla uměleckého, nesplní oznamovací povinnost podle § 24 odst. 6.

(2) Za přestupek podle odstavce 1 písm. a) lze uložit pokutu do 150 000 Kč, za přestupek podle odstavce 1 písm. b) pokutu do 100 000 Kč a za přestupek podle odstavce 1 písm. c) pokutu do 50 000 Kč.

§ 105b

Správní delikty právnických a podnikajících fyzických osob

Právnická nebo podnikající fyzická osoba se dopustí správního deliktu tím, že

- a) neoprávněně užije autorské dílo, umělecký výkon, zvukový či zvukově obrazový záznam, rozhlasové nebo televizní vysílání nebo databázi,
- b) neoprávněně zasahuje do práva autorského způsobem uvedeným v § 43 odst. 1 nebo 2 anebo v § 44 odst. 1, nebo
- c) jako obchodník, který se účastní prodeje originálu díla uměleckého, nesplní oznamovací povinnost podle § 24 odst. 6.

(2) Za správní delikt podle odstavce 1 písm. a) se uloží pokuta do 150 000 Kč, za správní delikt podle odstavce 1 písm. b) pokuta do 100 000 Kč a za správní delikt podle odstavce 1 písm. c) pokuta do 50 000 Kč.

§ 105c

Společná ustanovení

(1) Právnická osoba za správní delikt neodpovídá, jestliže prokáže, že vynaložila veškeré úsilí, které bylo možno požadovat, aby porušení právní povinnosti zabránila.

(2) Při určení výměry pokuty se přihlédne k závažnosti správního deliktu, zejména ke způsobu jeho spáchání a jeho následkům a k okolnostem, za nichž byl spáchán.

(3) Odpovědnost právnické osoby za správní delikt zaniká, jestliže správní orgán o něm nezahájil řízení do 1 roku ode dne, kdy se o něm dozvěděl, nejpozději však do 3 let ode dne, kdy byl spáchán.

(4) Správní delikty podle tohoto zákona v přenesené působnosti projednává v prvním stupni obecní úřad obce s rozšířenou působností, v jehož územním obvodu byl správní delikt spáchán.

(5) Na odpovědnost za jednání, k němuž došlo při podnikání fyzické osoby (8a) nebo v přímé souvislosti s ním, se vztahují ustanovení zákona o odpovědnosti a postihu právnické osoby.

(6) Pokuty vybírá a vymáhá orgán, který je uložil. Příjem z pokut je příjmem rozpočtu, ze kterého je hrazena činnost orgánu, který pokutu uložil.

8a) § 2 odst. 2 obchodního zákoníku."

Dosavadní hlava VI se označuje jako hlava VII.

Příloha zní:

"Příloha k zákonu č. 121/2000 Sb.

Sazebník odměn při opětném prodeji originálu díla uměleckého, v souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní potřebu a v souvislosti s půjčováním děl

1. Osoby uvedené v § 24 odst. 6 jsou povinny odvádět odměnu při opětném prodeji originálu díla uměleckého na území České republiky příslušnému kolektivnímu správci, jemuž bylo uděleno oprávnění k výkonu kolektivní správy v rozsahu zahrnujícím vybírání odměn od těchto osob. Odměna činí:

- a) 4% z části kupní ceny od 1 000 EUR do 50 000 EUR
- b) 3% z části kupní ceny nad 50 000 EUR do 200 000 EUR
- c) 1% z části kupní ceny nad 200 000 EUR do 350 000 EUR
- d) 0,5% z části kupní ceny nad 350 000 EUR do 500 000 EUR
- e) 0,25% z části kupní ceny nad 500 000 EUR

Celková částka odměny však nesmí přesáhnout 12 500 EUR.

CELEX: 32001L0084

2. Osoby uvedené v § 25 odst. 2 písm. a), popřípadě písm. d), které mají sídlo nebo trvalý pobyt, popřípadě pobyt alespoň 183 dnů v příslušném kalendářním roce, a to souvisle nebo v několika obdobích, na území České republiky, jsou povinny odvádět odměny dvakrát ročně příslušnému kolektivnímu správci, jemuž bylo podle tohoto zákona uděleno oprávnění k výkonu kolektivní správy v rozsahu zahrnujícím vybírání odměn od těchto osob.

3. Jednorázové odměny příslušející při dovozu nebo přijetí nebo při prvním prodeji přístrojů k zhotovování rozmnoženin záznamů činí 3 % z prodejní ceny prodaných přístrojů, ať tyto přístroje umožňují nahrávání jenom zvuku nebo jenom obrazu nebo společně zvuku i obrazu nebo jiný záznam. U rozhlasových a televizních přijímačů, které umožňují zhotovení záznamu vysílání, činí odměna 1,5 % z prodejní ceny prodaných přijímačů. U ostatních multifunkčních přístrojů se odměna vypočítává z ceny té části přístroje, která umožňuje zhotovení rozmnoženiny.

4. Osoby uvedené v § 25 odst. 2 písm. b), popřípadě písm. d), které mají sídlo nebo trvalý pobyt, popřípadě pobyt alespoň 183 dnů v příslušném kalendářním roce, a to souvisle nebo v několika obdobích, na území České republiky, jsou povinny odvádět odměny dvakrát ročně příslušnému kolektivnímu správci, jemuž bylo podle tohoto zákona uděleno oprávnění k výkonu kolektivní správy v rozsahu zahrnujícím vybírání odměn od těchto osob.

5. Jednorázové odměny příslušející při dovozu nebo přijetí nebo při prvním prodeji přístrojů k pořizování tiskových rozmnoženin činí:

- u výkonnostní kapacity 4 až 12 rozmnoženin za minutu 650 Kč
- u výkonnostní kapacity 13 až 35 rozmnoženin za minutu 1 300 Kč
- u výkonnostní kapacity 36 až 70 rozmnoženin za minutu 1 600 Kč
- u výkonnostní kapacity více než 70 rozmnoženin za minutu 12 000 Kč.

6. Osoby uvedené v § 25 odst. 2 písm. e) jsou povinny odvádět odměnu

příslušející podle § 25 odst. 4 jednou ročně příslušnému kolektivnímu správci, jemuž bylo podle tohoto zákona uděleno oprávnění k výkonu kolektivní správy v rozsahu zahrnujícím vybírání odměn od těchto osob.

7. Odměna činí za jednu tiskovou rozmnoženinu díla

a) černobílou 0,20 Kč za stránku

b) barevnou 0,40 Kč za stránku.

8. Pravděpodobný počet zhotovených tiskových rozmnoženin děl činí u poskytovatelů rozmnožovacích služeb:

v prostorách knihoven, muzeí, galerií, školských a vzdělávacích zařízení 70 % z celkového počtu tiskových rozmnoženin zhotovených poskytovatelem rozmnožovacích služeb za úplatu,

v prostorách archivů, v prostorách knižních a časopiseckých obchodů, internetových kaváren, státních úřadů a úřadů územních samosprávných celků a v prostorách jiných poskytovatelů rozmnožovacích služeb 20 % z celkového počtu tiskových rozmnoženin zhotovených poskytovatelem rozmnožovacích služeb za úplatu.

9. Osoby uvedené v § 25 odst. 2 písm. c), popřípadě písm. d), které mají sídlo nebo bydliště, místo trvalého pobytu, popřípadě pobyt alespoň 183 dnů v příslušném kalendářním roce, a to souvisle nebo v několika obdobích, na území České republiky, jsou povinny odvádět odměny dvakrát ročně příslušnému kolektivnímu správci, jemuž bylo podle tohoto zákona uděleno oprávnění k výkonu kolektivní správy v rozsahu zahrnujícím vybírání odměn od těchto osob.

10. Odměny za zhotovování rozmnoženin záznamů činí 4 % z prodejní ceny nenahraných nosičů k pořízení rozmnoženiny pro osobní potřebu.

11. Za osoby uvedené v § 37 odst. 1 platí odměnu podle § 37 odst. 2 jednou ročně příslušnému kolektivnímu správci, jemuž bylo podle tohoto zákona uděleno oprávnění k výkonu kolektivní správy v rozsahu zahrnujícím vybírání odměn, stát.

12. Odměna za půjčování činí 0,50 Kč za jednu výpůjčku."

Čl. II

Přechodná a závěrečná ustanovení

Pro částky vyjádřené v eurech se použije kurz vyhlášený Českou národní bankou ke dni uzavření smlouvy o převodu.

Doba trvání práva výrobce zvukového záznamu podle § 77 zákona č. 121/2000 Sb., ve znění účinném do dne nabytí účinnosti tohoto zákona, se řídí tímto zákonem i tehdy, začala-li běžet přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona.

Pokud právo výrobce zvukového záznamu podle § 77 zákona č. 121/2000 Sb., ve znění účinném do dne nabytí účinnosti tohoto zákona, zaniklo v období od 1. května 2004 do dne nabytí účinnosti tohoto zákona, obnovuje se toto právo ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona na zbývající dobu podle § 77 zákona č. 121/2000 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.

CELEX 32001L0029

Za výrobce zvukově obrazového záznamu audiovizuálního díla zveřejněného v době od 1. ledna 1950 do 31. prosince 1992, k němuž Česká televize podle zvláštního předpisu¹²⁾ vykonává práva autorská, se považuje Česká televize.

Správní řízení, která nebyla pravomocně skončena přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, se dokončí podle dosavadních právních předpisů.

TOHOTO ZÁKONA, SE DOKONČÍ PODLE DOSAVADNÍCH PRAVNÍCH PŘEDPISŮ.

Právní vztahy vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona a práva a povinnosti z nich vzniklé, jakož i práva z odpovědnosti za porušení smluv uzavřených přede dnem účinnosti tohoto zákona se řídí dosavadními předpisy.

12) Zákon č. 36/1993 Sb., o některých opatřeních v oblasti rozhlasového a televizního vysílání.

Čl. III

Předseda vlády se zmocňuje, aby ve Sbírce zákonů vyhlásil úplné znění zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), jak vyplývá z pozdějších zákonů.

ČÁST DRUHÁ

Změna zákona o přestupcích

Čl. IV

V zákoně č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění zákona č. 337/1992 Sb., zákona č. 344/1992 Sb., zákona č. 359/1992 Sb., zákona č. 67/1993 Sb., zákona č. 290/1993 Sb., zákona č. 134/1994 Sb., zákona č. 82/1995 Sb., zákona č. 237/1995 Sb., zákona č. 279/1995 Sb., zákona č. 289/1995 Sb., zákona č. 112/1998 Sb., zákona č. 168/1999 Sb., zákona č. 360/1999 Sb., zákona č. 29/2000 Sb., zákona č. 121/2000 Sb., zákona č. 132/2000 Sb., zákona č. 151/2000 Sb., zákona č. 258/2000 Sb., zákona č. 361/2000 Sb., zákona č. 370/2000 Sb., nálezu Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 52/2001 Sb., zákona č. 164/2001 Sb., zákona č. 254/2001 Sb., zákona č. 265/2001 Sb., zákona č. 273/2001 Sb., zákona č. 274/2001 Sb., zákona č. 312/2001 Sb., zákona č. 6/2002 Sb., zákona č. 62/2002 Sb., zákona č. 78/2002 Sb., zákona č. 216/2002 Sb., zákona č. 259/2002 Sb., zákona č. 285/2002 Sb., zákona č. 311/2002 Sb., zákona č. 320/2002 Sb., zákona č. 218/2003 Sb., zákona č. 274/2003 Sb., zákona č. 362/2003 Sb., zákona č. 47/2004 Sb., zákona č. 436/2004 Sb., zákona č. 501/2004 Sb., zákona č. 559/2004 Sb., zákona č. 586/2004 Sb. a zákona č. 95/2005 Sb. se v § 32 odst. 1 písmeno a) zrušuje. Dosavadní písmena b) a c) se označují jako písmena a) a b).

ČÁST TŘETÍ

Změna knihovního zákona

Čl. V

V § 9 odst. 2 písm. f) zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon), ve znění zákona č. 1/2005 Sb., se slova "autorských děl⁷⁾" nahrazují slovy "předmětů ochrany podle zvláštního právního předpisu⁷⁾ a provádí úhradu odměn za jejich půjčování".

Poznámka pod čarou č. 7 zní:

"7) Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů."

CAST CTVRTA

Změna občanského soudního řádu

Čl. VI

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění zákona č. 36/1967 Sb., zákona č. 158/1969 Sb., zákona č. 49/1973 Sb., zákona č. 20/1975 Sb., zákona č. 133/1982 Sb., zákona č. 180/1990 Sb., zákona č. 328/1991 Sb., zákona č. 519/1991 Sb., zákona č. 263/1992 Sb., zákona č. 24/1993 Sb., zákona č. 171/1993 Sb., zákona č. 117/1994 Sb., zákona č. 152/1994 Sb., zákona č. 216/1994 Sb., zákona č. 84/1995 Sb., zákona č. 118/1995 Sb., zákona č. 160/1995 Sb., zákona č. 238/1995 Sb., zákona č. 247/1995 Sb., nálezu Ústavního soudu uveřejněného pod č. 31/1996 Sb., zákona č. 142/1996 Sb., nálezu Ústavního soudu uveřejněného pod č. 269/1996 Sb., zákona č. 202/1997 Sb., zákona č. 227/1997 Sb., zákona č. 15/1998 Sb., zákona č. 91/1998 Sb., zákona č. 165/1998 Sb., zákona č. 326/1999 Sb., zákona č. 360/1999 Sb., nálezu Ústavního soudu uveřejněného pod č. 2/2000 Sb., zákona č. 27/2000 Sb., zákona č. 30/2000 Sb., zákona č. 46/2000 Sb., zákona č. 105/2000 Sb., zákona č. 130/2000 Sb., zákona č. 155/2000 Sb., zákona č. 204/2000 Sb., zákona č. 220/2000 Sb., zákona č. 227/2000 Sb., zákona č. 367/2000 Sb., zákona č. 370/2000 Sb., zákona č. 120/2001 Sb., zákona č. 137/2001 Sb., zákona č. 231/2001 Sb., zákona č. 271/2001 Sb., nálezu Ústavního soudu uveřejněného pod č. 276/2001 Sb., zákona č. 317/2001 Sb., zákona č. 451/2001 Sb., zákona č. 491/2001 Sb., zákona č. 501/2001 Sb., zákona č. 151/2002 Sb., zákona č. 202/2002 Sb., zákona č. 226/2002 Sb., zákona č. 309/2002 Sb., zákona č. 320/2002 Sb., nálezu Ústavního soudu uveřejněného pod č. 476/2002 Sb., zákona č. 88/2003 Sb., zákona č. 120/2004 Sb., nálezu Ústavního soudu uveřejněného pod č. 153/2004 Sb., zákona č. 237/2004 Sb., zákona č. 257/2004 Sb., zákona č. 340/2004 Sb., zákona č. 436/2004 Sb., zákona č. 501/2004 Sb., zákona č. 554/2004 Sb., zákona č. 555/2004 Sb., zákona č. 628/2004 Sb., zákona č. 59/2005 Sb., zákona č. 170/2005 Sb., zákona č. 205/2005 Sb. a zákona č. 216/2005 Sb., se mění takto:

1. V § 26 se za odstavec 3 vkládá nový odstavec 4, který zní:

"(4) Ve sporech o nárocích vycházejících z autorského zákona, o nárocích z ohrožení a porušení práv podle autorského zákona a o nárocích na vydání bezdůvodného obohacení získaného na úkor toho, komu svědčí práva podle autorského zákona, se účastník může dát zastupovat právnickou osobou, k jejímuž předmětu podnikání, popřípadě činnosti patří ochrana práv podle autorského zákona."

CELEX 32004L0048

Dosavadní odstavec 4 se označuje jako odstavec 5.

2. V § 26 odst.5 se za slova "podle odstavce 3" vkládají slova "nebo 4".

3. Za § 78a se vkládají nové § 78b až § 78g, které včetně nadpisu znějí:

"Zajištění předmětu důkazního prostředku ve věcech týkajících se práv z duševního vlastnictví

§ 78b

(1) Ve věcech týkajících se práv z duševního vlastnictví lze před zahájením řízení o věci samé na návrh toho, kdo osvědčil porušení práva z duševního vlastnictví, za účelem provedení důkazu (§ 130 odst. 1) zajistit

- a) zboží, popřípadě přiměřený vzorek zboží, jehož výrobou mohlo být porušeno právo z duševního vlastnictví,
- b) materiál a nástroje, které byly použity k výrobě nebo rozšiřování zboží

uvedeného v odstavci 1 písm. a),

c) dokumenty týkající se zboží uvedeného v odstavci 1 písm. a).

(2) Zajištění podle odstavce 1 je přípustné jen tehdy, nebylo-li zboží, materiál, nástroje nebo dokumenty předmětem zajištění důkazu podle § 78 nebo 78a, popřípadě jestliže pomocí takového zajištění důkazu nebylo možné postihnout všechny okolnosti, významné pro rozhodnutí věci samé.

§ 78c

(1) K zajištění předmětu důkazního prostředku je příslušný krajský soud, v jehož obvodu je zajišťovaný předmět důkazního prostředku.

(2) Účastníky řízení jsou navrhovatel, ti, kteří by jimi byli, kdyby šlo o věc samu, a ten, kdo má zajišťovaný předmět důkazního prostředku u sebe.

§ 78d

(1) K zajištění náhrady škody nebo jiné újmy, která by vznikla zajištěním předmětu důkazního prostředku, je navrhovatel povinen složit nejpozději ve stejný den, kdy podal u soudu návrh na zajištění předmětu důkazního prostředku, jistotu ve výši 100.000,- Kč. Podalo-li návrh více navrhovatelů, jsou povinni jistotu složit společně a nerozdílně.

(2) Nebude-li jistota podle odstavce 1 včas složena, předseda senátu návrh na zajištění předmětu důkazního prostředku odmítne; zmeškání lhůty uvedené v odstavci 1 nelze prominout.

(3) Byl-li návrh na zajištění předmětu důkazního prostředku pravomocně zamítnut nebo odmítnut, popřípadě bylo-li řízení o tomto návrhu pravomocně zastaveno, soud složenou jistotu vrátí. V případě, že soud nařídil zajištění předmětu důkazního prostředku, bude jistota vrácena, jestliže zajištění předmětu důkazního prostředku zaniklo podle § 78f odst. 1 písm.a), jestliže marně uplynula lhůta k žalobě podle § 78g odst. 2, nebo jestliže nabylo právní moci rozhodnutí o žalobě podané podle § 78g odst. 2 a z tohoto rozhodnutí vyplývá, že jistota nebude použita k uspokojení práva na náhradu škody nebo jiné újmy.

§ 78e

(1) Nepostupoval-li předseda senátu podle § 78d odst. 2 a jsou-li splněny předpoklady uvedené v § 78b, předseda senátu usnesením nařídí zajištění předmětu důkazního prostředku.

(2) O návrhu na zajištění předmětu důkazního prostředku soud rozhodne bez slyšení účastníků. Pro zajištění předmětu důkazního prostředku je rozhodující stav v době vyhlášení (vydání) rozhodnutí soudu prvního stupně.

(3) V usnesení o nařízení zajištění předmětu důkazního prostředku předseda senátu navrhovateli uloží, aby ve lhůtě, kterou mu určí, podal u soudu žalobu.

(4) Předmět důkazního prostředku, o jehož zajištění bylo rozhodnuto podle odstavce 1, se složí u soudu nebo u vhodného schovatele; tomu, kdo má předmět u sebe a odmítne jej předat dobrovolně, bude soudem odebrán, a to ihned poté, co mu bude usnesení o nařízení zajištění předmětu důkazního prostředku doručeno.

§ 78f

(1) Zajištění předmětu důkazního prostředku zanikne, jestliže

a) navrhovatel nepodal ve lhůtě určené soudem žalobu,

b) v řízení o věci samé byl proveden důkaz ohledáním zajištěného předmětu důkazního prostředku,

c) řízení o věci samé bylo pravomocně skončeno, aniž by v něm byl proveden důkaz ohledáním zajištěného předmětu důkazního prostředku.

(2) Předseda senátu zajištění předmětu důkazního prostředku usnesením zruší,

jesuize pomnuy uuvoy, pro ktete oyio narizeno.

(3) Poté, co zajištění zanikne nebo co bude pravomocně zrušeno, vrátí se předmět důkazního prostředku tomu, kdo jej předložil soudu nebo komu byl soudem odebrán.

§ 78g

(1) Zaniklo-li zajištění předmětu důkazního prostředku podle § 78f odst. 1 písm.a) nebo nebylo-li žalobě ve věci samé pravomocným rozhodnutím ani zčásti vyhověno, aniž by právo navrhovatele bylo byť jen zčásti uspokojeno, je navrhovatel povinen nahradit škodu a jinou újmu každému, komu zajištěním předmětu důkazního prostředku vznikla. Této odpovědnosti se navrhovatel nemůže zprostit, ledaže by ke škodě nebo jiné újmě došlo i jinak.

(2) Žalobu o náhradu škody nebo jiné újmy podle odstavce 1 je třeba podat nejpozději do 6 měsíců ode dne, kdy zajištění předmětu důkazního prostředku zaniklo podle § 78f odst. 1 písm.a) nebo kdy bylo o žalobě ve věci samé pravomocně rozhodnuto, jinak právo zanikne. Zmeškání této lhůty nelze prominout.

(3) Příslušným k projednání žaloby podle odstavce 2 a k rozhodnutí o ní je příslušný soud uvedený v § 78c odst. 1.

(4) Pravomocně přiznaná náhrada škody nebo jiné újmy se uspokojí z navrhovatelem složené jistoty; nepostačuje-li k uspokojení všech poškozených, rozdělí soud jistotu mezi ně poměrně. Povinnost navrhovatele nahradit škodu nebo jinou újmu, která nebyla zajištěna složenou jistotou, tím není dotčena.".
CELEX 32004L0048

4. V § 102 se doplňuje odstavec 4, který zní:

"(4) Po zahájení řízení může soud na návrh zajistit předmět důkazního prostředku ve sporech týkajících se práv z duševního vlastnictví; § 78b odst. 1, § 78d, 78e odst. 1, 2 a 4, § 78f odst. 1 písm.b) a c), § 78f odst.2 a 3 a § 78g zde platí obdobně.".

CELEX 32004L0048

5. Za § 133a se vkládá nový § 133b, který zní:

"§ 133b

Byl-li ohledán přiměřený vzorek zboží, jehož výrobou mohlo být porušeno právo z duševního vlastnictví, má soud zjištění z ohledání vyplývající za prokázané vůči veškerému zboží.".

CELEX 32004L0048

6. V § 155 odst. 4 se za slova "nekalým soutěžním jednáním62a)" vkládají slova ", ochrany práv z duševního vlastnictví".

CELEX 32004L0048

7. V § 210a se do závorky za text "75b odst. 2" vkládá text "§ 78d odst. 2".

8. V § 239 odst. 3 se v části věty za středníkem za text "(§ 75a a § 75b)" vkládají slova "nebo návrh na zajištění předmětu důkazního prostředku (§ 78d)".

ČÁST PÁTÁ

Účinnost

Čl. VII

Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. dubna 2006.

Důvodová zpráva

I. Obecná část

Zhodnocení platného právního stavu

Autorský zákon č. 121/2000 Sb. nabyl účinnosti 1. prosince 2000 a nahradil předchozí autorský zákon č. 35/1965 Sb., který byl po roce 1989 šestkrát novelizován v souvislosti s převzetím *acquis communautaire* v oblasti duševního vlastnictví a závazků z mezinárodních úmluv a smluv, jimiž je Česká republika vázána. Zákon č. 121/2000 Sb. představuje komplexní úpravu práva autorského a práv s autorským právem souvisejících, včetně zvláštního práva pořizovatele databáze, které upravuje směrnice o právní ochraně databází. Autorský zákon je moderní právní úpravou práv duševního vlastnictví a ochrany těchto práv. Česká republika byla jedním z prvních států, který převzal do svého právního řádu ustanovení tzv. internetových smluv Světové organizace duševního vlastnictví (WIPO) z roku 1996 reagujících na moderní technologie šíření autorských děl a jiných předmětů ochrany. Ač ještě nebyla členem Evropské unie, mohla tak v předstihu převzít podstatnou měrou do svého právního řádu ustanovení směrnice 2001/29/ES o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti, která z internetových smluv WIPO vychází.

Během necelých pěti let aplikace platného autorského zákona se ukázala nutnost některá jeho ustanovení zpřesnit a doplnit. Tato nutnost vyplývá zejména ze skutečnosti, že v době tvorby tohoto zákona dvě relevantní směrnice Evropských společenství (již zmíněná směrnice 2001/29/ES a směrnice 2001/84/ES o právu na opětný prodej ve prospěch autora originálu uměleckého díla) existovaly pouze ve formě návrhu a ve svém později přijatém normativně závazném znění doznaly určitých změn, které je nezbytné do zákona promítnout. Kromě toho je nutné do právního řádu ČR transponovat zatím poslední pro oblast duševního vlastnictví vydanou evropskou normu, kterou je směrnice 2004/48/ES o vymáhání práv duševního vlastnictví. Tato směrnice vyžaduje určitou změnu občanského soudního řádu a novou zákonnou úpravu vymáhání práv z průmyslového vlastnictví (návrh příslušného zákona připravuje Úřad průmyslového vlastnictví).

Odůvodnění hlavních principů navrhované právní úpravy včetně dopadů ve vztahu k rovnosti mužů a žen

Navrhovanou právní úpravou se především sleduje úplná harmonizace autorského práva s příslušnými směrnicemi ES. Kromě toho se do návrhu promítají zkušenosti s interpretací a aplikací dosud platné české právní úpravy.

Navrhuje se komplexně upravit výjimky a omezení práva autorského a práv s ním souvisejících a volné užití autorských děl. Jednotná úprava výjimek a omezení souvisí s fungováním vnitřního trhu s předměty ochrany podle práva autorského a s jejich šířením v digitálním prostředí. Pro dočasné rozmnoženiny díla se ustavuje výjimka, jejímž smyslem je vyloučit z výlučného práva autora úkony rozmnožování nezbytné z hlediska poskytování služeb on-line. V souladu se

směrnicí 92/100/EHS se upravuje právo na odměnu v souvislosti s půjčováním knih a publikací veřejnými knihovnami, které nebylo dosud v autorském zákoně upraveno. V souvislosti s tím se upravuje výše odměny a její hrazení ze státního rozpočtu. Podrobné odůvodnění je uvedeno ve zvláštní části důvodové zprávy k § 37.

Podstatné úpravy se navrhují v oblasti ochrany práva autorského a vyplývají ze směrnice 2004/48/ES o vymáhání práv duševního vlastnictví. Směrnice i navrhovaná úprava vychází z Dohody o obchodních aspektech práv duševního vlastnictví, která upravuje správní, civilní a trestní prostředky ochrany těchto práv. Zpřesňuje se právo autora požadovat informace o neoprávněném užití předmětů ochrany a sjednocují se nápravná opatření, kterých se může autor domáhat v případě neoprávněného zásahu do jeho práva.

Technické prostředky ochrany byly upraveny v autorském zákoně nedostatečně na základě návrhu směrnice, která v konečné verzi doznala podstatných změn. Stejně platí i o ochraně elektronické informace o správě práv. Jde o důležité instituty ochrany práv duševního vlastnictví v digitálním prostředí, které jsou navrhovanou úpravou uváděny do plného souladu s platnými evropskými normami.

Autorský zákon se doplňuje o úpravu sjednávání sazebníku odměn. Na její absenci úpravy upozorňovali uživatelé při uzavírání smluv s kolektivními správci práv. Upravují se jednotlivé fáze sjednávání sazebníku a postavení zprostředkovací komise, které smluvní strany předkládají návrhy na úpravy sazebníku odměn v případě, že se nedohodnou.

Rovněž se doplňuje ustanovení o dohledu ministerstva nad činností kolektivních správců, kterým ministerstvo udělilo oprávnění ke kolektivní správě práv. Navrhovaná úprava je vyvolána požadavkem uživatelské veřejnosti na zvýšení úlohy orgánu dohledu.

V souladu s novou koncepcí správního trestání se v autorském zákoně upravují přestupky a správní delikty.

Navrhovaná právní úprava nemá žádné dopady na rovnost mužů a žen.

Vysvětlení nezbytnosti navrhované právní úpravy v jejím celku

Přijetí navrhované právní úpravy je nezbytné ke splnění závazků vyplývajících z členství České republiky v Evropské unii. Cílem je harmonizovat českou právní úpravu s úpravou komunitární tak, aby byly předměty ochrany podle práva autorského chráněny v digitálním prostředí neznajícím hranice mezi státy srovnatelně ve všech členských státech EU. Ochranu děl na mezinárodně uznávaném principu teritoriality není možné pro některé moderní způsoby šíření děl aplikovat. Toliko na komunitární úrovni lze např. upravit určitá pravidla práva autorského, která se aplikují pro satelitní vysílání a určují, kde k takovému vysílání či sdělování pomocí satelitu dochází. Sjednocení právní úpravy ochrany práv duševního vlastnictví je podmínkou pro fungování evropského jednotného trhu s předměty ochrany podle práva autorského a pro poskytování služeb on demand.

Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s ústavním pořádkem České

republiky

Ústavním východiskem navrhované právní úpravy je čl. 34 Listiny základních práv a svobod. Navrhovaná právní úprava je v souladu s ústavním pořádkem České republiky.

Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána

Navrhovaná právní úprava odpovídá mezinárodním závazkům, jimiž je Česká republika vázána. Jde zejména o tyto mezinárodní autorskoprávní smlouvy a úmluvy:

Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl (revize Paříž 1971),
Mezinárodní úmluva o ochraně výkonných umělců, výrobců zvukových záznamů a televizních a rozhlasových organizací - Řím 1964,

Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (TRIPS), kterou ČR uplatňuje od 1. 1. 1996,

Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském (WCT), Ženeva 1996, a

Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech (WPPT), Ženeva 1996.

Zhodnocení slučitelnosti s akty práva ES/EU

Oblast autorského práva a práv s ním souvisejících je upravena osmi směrnicemi ES resp. EHS:

Směrnice Rady 91/250/EHS ze dne 14. května 1991 o právní ochraně počítačových programů, v platném znění,

Směrnice Rady 92/100/EHS ze dne 19. listopadu 1992 o právu na pronájem a na půjčování, jakož i o některých právech souvisejících s právem autorským v oblasti duševního vlastnictví, v platném znění,

Směrnice Rady 93/83/EHS ze dne 27. září 1993 o koordinaci některých pravidel z oboru práva autorského a práv s ním souvisejících vztahujících se na satelitní vysílání a na kabelový přenos,

Směrnice Rady 93/98/EHS ze dne 29. října 1993 o harmonizaci ochranné doby práva autorského a některých práv s ním souvisejících, v platném znění,

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/9/ES ze dne 11. března 1996 o právní ochraně databází,

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci některých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti,

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/84/ES ze dne 27. září 2001 o právu na opětný prodej ve prospěch autora originálu uměleckého díla,

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES ze dne 29. dubna 2004 o vymáhání práv duševního vlastnictví.

Platný autorský zákon, s ohledem na dobu svého přijetí, je zcela v souladu se směrnicemi, které byly přijaty před datem jeho schválení, tj. před dubnem 2000, s výjimkou směrnice Rady 92/100/EHS o právu na pronájem a na půjčování, jakož i o některých právech souvisejících s právem autorským v oblasti duševního vlastnictví, v platném znění. Nedostatečnou transpozici této směrnice napравuje

předložený návrh úpravou obsaženou v § 37.

Pokud jde o směrnice 2001/29/EHS a 2001/84/ES vycházela úprava obsažená v autorském zákoně z návrhů těchto směrnic, které ovšem doznaly v průběhu jejich projednávání v evropských institucích podstatných změn. Platná úprava proto neodpovídá zcela konečnému znění uvedených směrnic a předložený návrh novely dotčená ustanovení rovněž zpřesňuje a sladuje s těmito směrnici.

Směrnice 2001/84/ES by měla být transponována do 31. 12. 2005 a zatím poslední směrnice z roku 2004 o vymáhání práv duševního vlastnictví by měla být transponována do 29. 4. 2006.

Předpokládaný hospodářský a finanční dosah navrhované právní úpravy na veřejné rozpočty, hospodářské subjekty a podnikatele, sociální dopady a dopady na životní prostředí

Navrhovaná právní úprava bude mít určitý každoroční dopad na státní rozpočet. Navrhuje se, aby odměna za půjčování knih a časopisů ve veřejných knihovnách podle § 37 a přílohy zákona byla autorům hrazena ze státního rozpočtu prostřednictvím Národní knihovny ČR, která je příspěvkovou organizací Ministerstva kultury. Odůvodnění této navrhované úpravy je podrobně uvedeno ve zvláštní části k bodu 28. Odměna podle propočtu bude činit cca 25 mil. Kč ročně.

Z hlediska dalších teoreticky možných dopadů na veřejné rozpočty sice dochází ke zvýšení počtu skutkových podstat u přestupků a k úpravě správních deliktů právnických osob a podnikajících fyzických osob, ovšem fakticky se nejedná o zásadní rozšíření kompetence obecních úřadů obcí s rozšířenou působností podle platné právní úpravy. Půjde totiž ve většině případů o souběh několika skutkových podstat, tj. například o neoprávněný zásah do technických prostředků ochrany a neoprávněné užití chráněných předmětů ochrany, přičemž posledně uvedenou skutkovou podstatu projednávají již dnes.

Navrhovaná právní úprava nebude mít negativní dopad na osoby samostatně výdělečně činné ani na malé a střední podnikatele. Rovněž nebude mít negativní sociální dopady ani dopad na životní prostředí.

II. Zvláštní část

K části první

K bodu 1 - § 1

Doplňuje se odkaz na směrnice ES upravující práva k duševnímu vlastnictví, resp. právo autorské a práva s ním související a uplatnění těchto práv. Všech 8 směrnic stanoví povinnost odkázat v transpozičním právním předpise na transponovanou směrnici. Úprava odstavce 1 písm. a) souvisí se změnou názvu § 2 a dílu 4 hlavy II.

K bodu 2 - § 1 písm. b)

Ide o legislativně technické zpřesnění a uvedení § 1 písm. b) do souladu s

Jak o legislativně technické zprášení a uvedením § 1 písm. b) do souladu s označením dílu 4 hlavy II.

K bodu 3 - § 2

Zpřesňuje se nadpis § 2 upravujícího předmět práva autorského.

K bodu 4 - § 2 odst. 2

Mezinárodně uznávaným standardem ochrany počítačového programu je jeho ochrana jako díla literárního zakotvená v § 65 odst. 1 autorského zákona. Počítačové programy většinou nebudou splňovat náležitost jedinečného výsledku tvůrčí činnosti autora; takové programy budou spíše výjimkou. Podle odstavce 2 se za dílo jako předmět ochrany podle práva autorského považuje i počítačový program, který nesplňuje náležitost jedinečného autorského díla, ale je chráněn proto, že je autorovým původním výtvozem. Navrhované doplnění, že žádná jiná kritéria pro stanovení způsobilosti počítačového programu k ochraně se neuplatňují, je úplnou transpozicí ustanovení předmětné směrnice ES. Stejná kritéria ochrany platí i pro databázi, která způsobem výběru nebo uspořádáním obsahu není jedinečným výsledkem, nýbrž je jen původní. Navrhované doplnění je taktéž úplnou transpozicí předmětné směrnice ES. Zpřesnění pojmu fotografie v odstavci 2 odpovídá pojmům užitým v odstavci 1; fotografické dílo a dílo vyjádřené postupem podobným fotografii doplňuje výčet děl, uvedených v odstavci 2, k jejichž ochraně podle práva autorského postačuje znak původnosti.

K bodu 5 - § 2 odst. 5

Ustanovení vymezuje pojem díla souborného. Vypuštěn byl odkaz na databáze a § 88, neboť kritéria pro stanovení ochrany databáze jsou již uvedena v odstavci 2.

K bodu 6 - § 3 písm. c)

Zrušení ustanovení souvisí s úpravou úřední a zpravodajské licence podle § 34, která se doplňuje o nové ustanovení písmene d) upravující bezúplatnou zákonnou licenci k užití veřejně přednesených politických projevů nebo řečí v rozsahu odůvodněném informativním účelem. Užití nad rámec tohoto informativního účelu, např. užití těchto děl v souboru, je vyhrazeno výlučně autorovi. Navrhovaný přesun z výjimek z ochrany podle práva autorského ve veřejném zájmu podle § 3 do zákonných licencí je transpozicí směrnice 2001/29/ES. I pro uplatnění této zákonné licence platí obecné podmínky stanovené v § 29 (tzv. tříступňový test).

K bodu 7 - § 5 odst. 2

Navrhované zrušení nadbytečné úpravy vyplývá z logického závěru, že dílo souborné je samostatným předmětem ochrany a právo k němu existuje vedle práv autorů děl do souboru zařazených.

K bodu 8 - § 9 odst. 5

Zrušení odstavce 5 souvisí s úpravou bezúplatné zákonné licence k dílům architektonickým podle § 38d, podle které se rekonstrukcí nezasahuje do práva autorského za podmínek zde uvedených. Jde o omezení práva autorského ve prospěch vlastníka stavby.

K bodům 9 a 10 - § 11 odst. 2 a 5

Právo na autorské označení při zveřejnění díla se, zejména v souvislosti s moderními způsoby šíření děl, doplňuje i o právo rozhodnout, jak má být autorství uvedeno při dalším užití. Toto ustanovení souvisí i s ochranou elektronické informace o správě práv podle § 44. Právo na autorské označení

autor nemá, není-li uvedení jména při užití obvyklé, např. je-li autorské dílo součástí ochranné známky.

K bodu 11 - § 12 odst. 1

Právo dílo užit se vztahuje tradičně na dílo jak v původní, tak zpracované nebo jinak změněné podobě. Navrhovaná úprava není nijak nová, spíše jde o zakotvení doktrinálních výkladů. K užití díla v původní nebo zpracované podobě, jakož i k užití díla v souboru nebo ve spojení s jiným dílem je třeba vždy souhlasu autora, který autor uděluje licenční smlouvou a vykonává tak svá majetková práva. Není pochyb o tom, že jde o majetková práva, která po smrti autora vykonávají osoby uvedené v § 26, i když jde o práva se silným osobnostním základem. Navrhovaná úprava souvisí s omezením nabyvatele licence podle § 51, pokud jde o úpravy a změny díla, spojení díla s jiným dílem a zařazení díla do díla souborného.

K bodu 12 - § 12 odst. 5

Právo dílo užit se konkretizuje právy k jednotlivým způsobům užití. Nejde však o úplný výčet práv, ale o výčet pouze příkladný. Potřeba výslovně stanovit tuto demonstrativnost vyplývá z některých dosavadních sporných výkladů tohoto ustanovení.

K bodu 13 - § 13 odst. 1

Zpřesněné ustanovení o rozmnožování díla je transpozicí předmětné směrnice a smlouvy WCT, neobsahující žádné účelové vymezení zhotovování rozmnoženin díla nebo jeho části. I když se autorský zákon vztahuje podle § 2 odst. 3 na dílo i jeho části, zpřesnění tohoto ustanovení odpovídá zájmu právní jistoty.

K bodu 14 - § 14 odst. 2

Ustanovení upravuje komunitární princip vyčerpání práva, upravený několika směrnicemi (ve směrnici 91/250/EHS, 92/100/EHS, 96/9/ES a 2001/29/ES), a týká se rozšiřování děl v hmotné podobě. Platná právní úprava provedená novelou autorského zákona č. 81/2005 Sb., není s komunitárním principem v souladu, resp. stejně jako úprava z roku 2000 stanoví vyčerpání práva na národní, nikoli komunitární úrovni. Komunitární princip vyčerpání práva znamená, že autor, který dal souhlas k rozšiřování rozmnoženiny svého díla v hmotné podobě (kniha, CD apod.) v jednom členském státě, nemůže bránit jejímu rozšiřování na území jednotného evropského trhu a na území smluvních stran Dohody o Evropském hospodářském prostoru. Zůstává mu však zachováno právo kontrolovat dovoz rozmnoženin svého díla ze třetích zemí. Vyčerpání práva se nedotýká pronájmu a půjčování, ani sdělování díla veřejnosti, jak vyplývá z ustanovení § 18 odst. 3.

K bodům 15 a 16 - § 15 a 16

Definice pronájmu a půjčování se zpřesňují. Jde o úplnou transpozici předmětné směrnice. V § 15 se poprvé užívá pojem "přímý nebo nepřímý hospodářský nebo obchodní prospěch, v § 16 pak pojem "nikoliv za účelem přímého či nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu".

Přímým nebo nepřímým hospodářským nebo obchodním prospěchem se rozumí jakýkoli prospěch hmotný (zejména finanční) či nehmotný (zvýšení prestiže, konkurenceschopnosti apod.) jdoucí nad rámec osobní potřeby fyzické osoby, tzn. potřeby této osoby samotné a jejích blízkých (členů její rodiny a osobních přátel). Jde o pojmy vycházející ze směrnice 92/100/EHS o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s právem autorským, v jejíž preambuli je v souvislosti s půjčováním děl veřejně přístupnými zařízeními uvedeno, že o přímý nebo nepřímý hospodářský nebo obchodní prospěch nejde, pokud při půjčování za úplatu takovými zařízeními

nepřesahuje výše této úplaty částku nezbytnou na pokrytí provozních nákladů daného zařízení.

K bodu 17 - § 17

Vypouští se nadbytečná věta, neboť již z věty první vyplývá, že se úprava týká jen vystavování děl v hmotné podobě.

K bodu 18 - § 18 odst. 2

Tento bod zpřesňuje platné znění.

K bodu 19 - § 18 odst. 3

Autorský zákon obsahuje pozitivní vymezení práva na sdělování veřejnosti v § 18 a násl. Negativní vymezení, které se navrhuje zrušit, bylo nesprávně vykládáno. Místo toho se navrhuje upravit, že nedochází k vyčerpání práva autora na sdělování díla veřejnosti, tedy díla v jeho nehmotné podobě. Navrhované ustanovení je transpozicí čl. 3 odst. 3 směrnice 2001/29/ES.

K bodu 20 - § 21 odst. 2 a 3

Doplňuje se chybějící definice pojmu družice, která odpovídá definici uvedené ve směrnici 93/83/EHS. Nové znění odstavce 3 je legislativně technickou úpravou - spojením stávajícího znění odstavců 2 a 3.

K bodu 21 - § 21 odst. 5 až 7

V souvislosti se vstupem ČR do EU se zpřesňují ustanovení upravující určitá pravidla práva autorského, která se aplikují pro satelitní vysílání a zejména určují, kde k takovému vysílání, resp. sdělování pomocí satelitu dochází.

V autorském právu se na základě mezinárodních smluv tradičně projevuje princip teritoriality znamenající, že se uplatňuje právo té země, kde k užití autorského díla dochází, resp., kde se o ochranu autorského práva žádá. Princip teritoriality, kdy se použije několik národních právních předpisů na jediné vysílání, je v případě sdělování pomocí satelitu neaplikovatelný. Úprava vylučuje kumulativní aplikaci právních úprav několika států, ve kterých lze signály přijímat. Rozhodné je proto právo země původu, tzn. toho členského státu, kde je programový signál vložen pod kontrolou odpovědné vysílací organizace na nepřerušovaný sdělovací řetěz, který vede k družici a od ní zpět na Zem.

Za určitých okolností uvedených v odstavcích 6 a 7 se sdělování pomocí družice ze třetích zemí považuje za uskutečněné v členském státě Společenství.

K bodu 22 - § 22 odst. 3

Zpřesňuje se ustanovení odstavce 3, které bylo do autorského zákona vloženo novelou č. 81/2005 Sb. Podmínky, za kterých se zpřístupňování díla pomocí společné televizní antény nepovažuje za užití díla, se vztahují jen na analogové vysílání a na společný příjem, který není využíván pro přímý nebo nepřímý hospodářský nebo obchodní prospěch. Tato terminologická změna vyplývá z kontextu jiných ustanovení autorského zákona, např. z ustanovení upravujících zákonné licence, které jsou v řadě případů dovolené právě ve vztahu k užití, které nesleduje přímý nebo nepřímý hospodářský nebo obchodní prospěch. Jde o užití vymezení vztahující se na příjem pomocí společných televizních antén, které se nepovažuje za užití díla. Zpřístupňování jiného vysílání nad rámec vymezený tímto ustanovením je užitím podle autorského zákona, ke kterému je třeba souhlasu nositelů práv.

K bodu 22 - § 22

K bodu 20 - § 20

Vypuštění odkazu na § 18 odst. 3 souvisí s navrhovanou novou úpravou podle bodu 20.

K bodu 24

- § 24

Úprava práva na odměnu při opětném prodeji podle § 24 autorského zákona byla navrhována v době, kdy ještě nebyla přijata příslušná směrnice ES. Cílem navrhovaných změn § 24 a přílohy k autorskému zákonu je odstranění nesrovnalostí a dosažení plné transpozice směrnice tak, jak to vyžaduje jednotný trh s uměleckými díly.

Právu na odměnu podléhají všechny prodeje, kterých se účastní profesionální obchodník s uměním. Tento obchodník se může konkrétního prodeje účastnit jako kupující nebo prodávající nebo jako zprostředkovatel, např. v případě komisionního prodeje. Minimální výše kupní ceny, která představuje celkovou částku, za kterou byl opětný prodej realizován, je nově uvedena v EUR. Vyhovuje se tím požadavku zástupců trhu s uměním. (Předkladatel upozorňuje na nepřesný český překlad čl. 1 odst. 2 směrnice 2001/84/ES. Z toho důvodu doplnil do srovnávací tabulky pro informaci i anglické a německé znění uvedeného ustanovení směrnice.)

Podle odstavce 2 jsou osobami povinnými platit odměnu prodávající a obchodník, tak, jak to umožňuje předmětná směrnice. Navržená úprava zajistí vymahatelnost práva na odměnu, která by mohla být značně ztížena v případě, kdy by povinnou osobou byl pouze prodávající. V případech obchodování s uměleckými díly je časté, že si prodávající i kupující nepřejí z bezpečnostních důvodů zveřejňovat své jméno, adresu ap. Kolektivní správce by nebyl v takových případech schopen zjistit, na koho se má obrátit v případě, že by prodávající svou povinnost zaplatit odměnu nesplnil. Společná odpovědnost prodávajícího a obchodníka odpovídá rovněž podstatě a smyslu práva na odměnu podle § 24 odst. 1. Odměna má zajistit autorům a jejich dědicům podíl na hospodářském úspěchu originálů jejich děl, ze kterého mají prospěch jak prodávající, tak obchodník.

V odstavci 3 se uvádí demonstrativní výčet druhů uměleckých děl, kterých se právo na odměnu týká. Definuje se též rozmnoženina považovaná za originál, se kterou je spjata odměna při jejím opětném prodeji. Dále se negativně vymezují díla, u kterých se toto právo neuplatňuje.

Výjimka z práva na odměnu při opětném prodeji, kterou připouští směrnice v zájmu podpory rozvoje obchodu s uměleckými díly, je upravena v odstavci 4. Pro výpočet odměny se kupní cenou rozumí cena bez daně z přidané hodnoty a tato cena se uplatňuje v rámci celého evropského trhu s originály výtvarných děl. Daň z přidané hodnoty se nezapočítává do základu pro výpočet odměny, pokud bylo dílo prodáno za cenu včetně DPH. .

Oznamovací povinnost obchodníka stanoví odstavec 6. Pro umožnění řádného výkonu kolektivní správy je obchodník povinen umožnit příslušnému kolektivnímu správci nahlížet v nezbytném rozsahu do účetních knih a jiných dokumentů, souvisejících s prodejem podle § 24 odst. 1. Odměnu na základě specifikace prodaných originálů a prodejní ceny vyúčtuje kolektivní správce. Nově je stanovena splatnost odměny. Lhůta začíná běžet okamžikem, kdy obchodník obdrží od kolektivního správce vyúčtování odměny. Smluvní strany mohou dohodnout ve smlouvě uzavřené podle § 100 odst. 1 písm. h) bod 3 splatnost jinak.

V příloze k autorskému zákonu pod bodem 1 jsou nově upraveny sazby odměn při opětném prodeji. Výše odměn vychází z jednotné úpravy v příslušné směrnici a nelze se od uvedených procentních sazeb odchýlit s výjimkou podle písm. a),

kde státy mohou místo 4 % upravit odměnu ve výši 5%. Nižší procento se navrhuje v souvislosti s tím, že se podle odstavce 1 budou odměny vybírat již z minimální prodejní ceny 1 000 EUR, což odpovídá dosavadní české úpravě, zatímco směrnice umožňuje stanovit tuto minimální prodejní cenu až ve výši 3 000 EUR. Jednotně stanovené sazby mají umožnit růst trhu s originály výtvarných děl ve všech členských zemích. Také úprava horní hranice odměny, která nesmí přesáhnout 12 500 EUR, vyplývá z předmětné směrnice.

- § 25

Navrhovaná úprava odstavce 1 souvisí s úpravou volného užití děl podle § 30 a rozmnožováním děl na papír nebo na podobný podklad podle § 30a. Nejde v zásadě o novou úpravu. Již platný autorský zákon upravuje právo na odměnu v souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní potřebu pomocí fotokopírovacích přístrojů a přístrojů ke zhotovování zvukových a zvukově obrazových záznamů děl. Ustanovení se zpřesňuje podle směrnice 2001/29/ES. Zatímco právo na odměnu v souvislosti s rozmnožováním na papír (fotopřístroje) se upravuje nejen pro osobní potřebu fyzické osoby, ale i pro vlastní potřebu právnické osoby, není tomu tak u rozmnožování na podkladě zvukových, zvukově obrazových nebo jiných záznamů (např. elektronické knihy). Rozmnožování těchto záznamů je možné jen pro osobní potřebu fyzické osoby podle § 30.

Úprava odstavce 2, 3, 4 a 7 souvisí se vstupem ČR do EU. Dovoz a vývoz se po 1. 5. 2004 týká jen třetích zemí; v rámci ES jde o příjem nebo odeslání. V souladu se zavedenou mezinárodní praxí jsou vyloučeny přístroje a nenahrané nosiče, které jsou z ČR vyváženy nebo odesílány, neboť tyto přístroje a nosiče slouží k rozmnožování pro osobní potřebu v zemích, kam byly vyvezeny nebo do kterých byly odeslány, a jsou zpoplatňovány v těchto zemích. Podle odstavce 2 se úprava práva na odměnu týká všech přístrojů a nosičů umožňujících zhotovování zvukových a zvukově obrazových záznamů děl, stejně jako jiných záznamů umožňujících např. zaznamenat v elektronické podobě díla literární a jiná díla umělecká a díla vědecká.

Pro určení odměny, kterou platí podle odstavce 4 poskytovatelé rozmnožovacích služeb, se uplatňují v zahraničí různá kritéria; od rigidního způsobu uplatňovaného v severských zemích podle skutečného počtu zhotovených rozmnoženin pro osobní potřebu (fotopřístroje) až po pravděpodobný počet zhotovených rozmnoženin děl. Navrhuje se, aby pro určení celkové odměny bylo rozhodující, kde je fotopřístroj umístěn (srov. bod 8 přílohy k autorskému zákonu, např. v knihovnách nebo úřadech) a k čemu je obvykle užíván (pro zhotovování kopií autorských děl nebo pro zhotovování např. úředních kopií). Předpokládá se uzavření smlouvy podle § 100 odst. 1 písm. h) bod 3, ve které se určí způsob placení odměn, mj. i výše pravděpodobného počtu; pro případ, že se smluvní strany nedohodnou, upravuje příloha k zákonu pravděpodobný počet zhotovených tiskových rozmnoženin děl u poskytovatelů rozmnožovacích služeb. Nelze totiž na poskytovatelích rozmnožovacích služeb požadovat, aby monitorovali každou rozmnoženinu a posuzovali, zda jde o autorské dílo nebo zda ještě trvá doba ochrany autorských práv.

Úprava podle odstavce 5 logicky vyplývá z úprav předchozích odstavců.

Povinnost poskytovatele rozmnožovacích služeb za úplatu informovat o celkovém počtu tiskových rozmnoženin souvisí s úpravou pravděpodobného počtu zhotovených rozmnoženin podle sazebníku odměn.

V odstavci 6 se nově navrhuje stanovit typy přístrojů a nosičů, ze kterých přísluší autorovi odměna podle odstavce 3 vyhláškou Ministerstva kultury.

Stejně jako podle stávající úpravy se odměna neplatí ze všech přístrojů a nenahraných nosičů. Tradičně byly vyloučeny přístroje a nosiče, které byly nouzovit k provozní potřebě osob při jejich vlastním podnikání. Vůklad tohoto

ustanovení činil v praxi značné problémy. Nově se proto navrhuje upravit, co je smyslem této výjimky, a to výslovně vyloučit nenahrané nosiče a přístroje, které slouží k rozmnožování děl osobami při jejich vlastní činnosti podle licenčních smluv, na základě kterých přísluší odměna konkrétnímu autorovi.

K bodu 25 - § 26 odst. 2

Stát může být dědicem majetkových práv autora nebo mu majetková práva případnou odúmrť. V obou případech vykonávají majetková práva státní fondy zde uvedené.

K bodu 26 - § 26 odst. 3

Podle nového odstavce 3 případnou státu majetková práva také v případě zrušení právnické osoby bez právního nástupce, která zdělila majetková práva k dílu (např. nadace, již autor nebo dědic odkázal majetková práva autorská). I v takovém případě majetková práva vykonávají subjekty uvedené v odstavci 2.

K bodu 27 - § 26 odst. 4

Jde o legislativně technické vyjádření změn předchozích odstavců 2 a 3.

K bodu 28 - Díl 4

Navrhuje se nová úprava celého dílu 4, která převážně souvisí s transpozicí směrnice 2001/29/ES a její úpravou výjimek a omezení práva autorského. Článek 5 směrnice upravuje seznam dovolených výjimek vyčerpávajícím způsobem a tam uvedené výjimky předkladatel do návrhu novely zahrnul všechny. Členské státy nemohou upravit výjimky nad tento rámec a musí respektovat podmínky stanovené směrnicí, např. tzv. třístupňový test. Záměrem této úpravy je dosažení vysoké úrovně harmonizace pro potřeby jednotného trhu.

- § 29 odst. 1 a 2

Pro uplatnění všech výjimek a omezení práva autorského platí tzv. třístupňový test, který upravuje Bernská úmluva v čl. 9 u práva na rozmnožování, dále tzv. internetové smlouvy WIPO z roku 1996, které výjimky a omezení podle Bernské úmluvy rozšířily i na digitální prostředí, a konečně i směrnice 2001/29/ES. Jedná se o zpřesnění ustanovení platného autorského zákona.

Výjimky a omezení práva autorského, pokud jde o rozmnožování, rozšiřování a sdělování veřejnosti, se týkají děl již zveřejněných podle § 4 autorského zákona, o jejichž zveřejnění autor výlučně rozhodl podle § 11 odst. 1 autorského zákona. Z tohoto zásadního požadavku na užití výjimek a omezení činí zákon výjimku v případě užití na základě licencí uvedených v odstavci 2.

- § 30

Navrhované zpřesnění odstavce 1 odpovídá dosavadnímu restriktivnímu výkladu pojmu užití pro osobní potřebu fyzické osoby. Vlastní osobní potřebou není užití pro účely hospodářské. K pojmu přímý nebo nepřímý hospodářský nebo obchodní prospěch srov. část důvodové zprávy k bodům 15 a 16.

Na rozdíl od úpravy obsažené v odstavci 1 stanoví odstavec 2, co je užitím podle autorského zákona. Již podle platné právní úpravy se volné užití pro osobní potřebu nevztahovalo na zhotovení rozmnoženiny počítačového programu, elektronické databáze nebo rozmnoženiny či napodobeniny díla architektonického stavbou s ohledem na to, že v těchto případech by zhotovení takové rozmnoženiny bylo vážným zásahem do práva autorského.

V odstavcích 3 a 4 se přebírá dosavadní právní úprava.

S užitím díla pro osobní potřebu se upravuje, jako dosud, právo na náhradní

odmenu autora v souvislosti s rozmnožováním jeho díla pro osobní potřebu podle § 25. I při užití pro osobní potřebu musí fyzická osoba respektovat podle odstavce 5 omezení spočívající v rozhodnutí autora opatřit dílo technickými prostředky ochrany a elektronickou informací o správě práv. Užití technických prostředků ochrany podle § 43 se bere v úvahu při rozúčtování odměn, jak je uvedeno v § 96 odst. 3.

- § 30a

V § 30a se upravuje volné užití díla rozmnožováním pro osobní potřebu na papír nebo podobný podklad a zákonná licence v souvislosti s rozmnožováním pro vlastní vnitřní potřebu právnické osoby nebo se zhotovením rozmnoženiny na objednávku. Rozšíření zákonné licence ve prospěch právnické osoby vyplývá ze směrnice 2001/29/ES. V případě rozmnožování na papír nebo na podobný nosič pro vlastní vnitřní potřebu právnické osoby nebo podnikající fyzické osoby (§ 30a) nepůjde o přímý nebo nepřímý hospodářský nebo obchodní prospěch takových osob tehdy, pokud takto pořízené rozmnoženiny budou použity pouze pro vnitřní potřebu takové osoby. Ani pro osobní potřebu fyzické osoby, ani pro vlastní vnitřní potřebu právnické osoby nelze zhotovit tiskovou rozmnoženinu vydaného notového záznamu díla hudebního či hudebně dramatického; tím se nahrazuje nepřesný pojem partitura hudebního díla. Jde o omezení vyplývající ze směrnice 2001/29/ES. Za rozmnožování na papír nebo podobný nosič podle § 30 přísluší autorovi odměna podle § 25. Užití na základě zákonné licence je v případě rozmnožování za úplatu dále podmíněno řádným a včasným zaplacením odměny náležející autorovi, jinak jde o zásah do autorského práva, resp. užitím, ke kterému je třeba souhlasu autora podle autorského zákona.

- § 30b

Jde o zpřesnění již existující výjimky.

- § 31

Tradiční úprava citace se uvádí do souladu se směrnicí 2001/29/ES, rozsah této zákonné licence však zůstává v podstatě nedotčen.

V novém odstavci 2 je výslovně stanoveno, že výňatky z díla či drobná celá díla citovaná podle odstavce 1 písm. a) a b), lze dále užít stejnými způsoby, jakými se užívá dílo, do kterého bylo citováno, za předpokladu, že je uvedeno (je-li to možné) jméno autora, název díla a pramen.

- § 31a

Jde o novou zákonnou licenci k vytvoření nového autorského díla splňujícího znak jedinečnosti podle § 2, která se upravuje v souladu se směrnicí 2001/29/ES. Cizí předloha (chráněné dílo) může být volně zpracována (parafráze) nebo může být komicky napodobena (parodie) nebo může jít o literární či výtvarnou karikaturu. V případě uměleckého díla vzniklého lepením různých druhů papíru, reprodukcí a ústřížků často kombinovaných s malbou či kresbou, jde o koláž. Ve všech těchto případech lze volně užít chráněné dílo jiného autora, avšak pouze v rozsahu vyžadovaném konkrétním účelem a v souladu s dobrými mravy. Užití nad rámec tohoto omezení bez souhlasu autora původního díla by bylo zásahem do jeho autorského práva. Mohlo by jít např. o zpracování díla, ke kterému je třeba vždy souhlasu autora díla, které se zpracovává, nebo o nedovolenou napodobeninu díla.

- § 32

Zpřesňuje se existující úprava tzv. katalogové licence v souladu se směrnicí 2001/29/ES. Doplnjuje se účel a rozsah dovoleného užití na základě této licence.

Jakékoli komerční užití je možné jen se souhlasem autora.

- § 33

Také tato již existující licence se zpřesňuje. V souladu se směrnicí 2001/29/ES dochází k užší úpravě, neboť na základě této výjimky lze zaznamenat nebo vyjádřit jen dílo trvale umístěné na veřejném prostranství; výjimka se tak v podstatě týká díla architektonického a díla sochařského.

- § 34

Úřední a zpravodajská licence se zpřesňuje podle směrnice 2001/29/ES. Pro všechna užití na základě této licence platí podmínka užití v odůvodněné či odpovídající míře nebo v rozsahu odpovídajícím účelu této licence. Rozsah užití díla ve zpravodajství o aktuální události musí být opodstatněný informativním účelem. Zpravodajská licence uvedená v písm. c) se týká přetisku nebo převzetí rozhlasem, televizí nebo tiskem díla již uveřejněného v jiném hromadném sdělovacím prostředku, není-li převzetí a jiné následné užití zapovězeno.

Do § 34 bylo zařazeno nové písm. d) týkající se bezúplatné zákonné licence pro užití politického projevu. Navrhovaná úprava souvisí s úpravou uvedenou v bodu 6 a vyplývá ze směrnice 2001/29/ES.

- § 35

Ustanovení se zpřesňuje v souladu se směrnicí 2001/29/ES. Bezúplatná zákonná licence se vztahuje tradičně na užití díla při občanských a náboženských obřadech a nově se rozšiřuje v souladu se směrnicí i na užití díla při oslavách pořádaných orgány veřejné správy. Užití na základě této licence je podmíněno nekomerčním účelem. Za komerční účel se nepovažuje vybírání správních poplatků v souvislosti s občanskými obřady. Doplnění odstavců 2 a 3 souvisí s užitím díla při školních představeních a užitím školního díla, a to jen pro nekomerční účely. Užití nad rámec tohoto omezení je možné jen se souhlasem autora.

- § 37

Navrhuje se samostatně upravit tzv. knihovní licenci pro užití díla knihovnou, archivem, muzeem, galerií, školou, vysokou školou a jiným nevýdělečným školským a vzdělávacím zařízením.

Navrhovaná úprava vychází ze směrnic 92/100/EHS a 2001/29/ES. Cílem této úpravy je při zachování úrovně ochrany práv podle autorského zákona umožnit uvedeným subjektům plnit úkoly veřejné služby stanovené právními předpisy. Směrnice 2001/29/ES zavazuje členské státy, aby upravily výjimky a omezení práva autorského ve prospěch organizací jako jsou veřejně přístupné knihovny a podobné instituce. Výjimky by však měly být omezeny na zvláštní případy, na které se vztahuje právo na rozmnožování, a neměly by zahrnovat užití chráněných děl v souvislosti s on-line dodávkami.

Bezúplatná zákonná licence uvedená v písm. a) a b) zahrnuje zhotovení rozmnoženiny díla výlučně pro účely archivní a konzervační a dále rozmnoženiny díla nahrazující rozmnoženinu poškozenou nebo ztracenou. V souladu se směrnicí se bezúplatná zákonná licence týká i zpřístupňování děl veřejnosti výhradně pro účely výzkumu a soukromého studia na terminálech umístěných v knihovnách za podmínek uvedených v písm. c). Zpřístupňování díla prostřednictvím Internetu on-line interaktivně nebo on demand (na požádání) je užitím, ke kterému je třeba souhlasu nositele práv.

V odstavci 2 se upravuje úplatná zákonná licence pro půjčování knih a časopisů veřejnosti přístupnými knihovnami a dalšími subjekty, v jejichž prospěch se omezuje výlučné právo autora na půjčování podle § 16. Autor tak obdrží odměnu

omezuje výlučné právo autora na půjčování podle § 10. autor tak obdrží odměnu za volné půjčování svých děl veřejnosti přístupnými knihovnami. Toto právo na půjčování je tradiční v řadě evropských a jiných zemí. První zemí, která přiznala právo na veřejné půjčování bylo Dánsko v roce 1946; následovalo Norsko v roce 1947 a Švédsko v roce 1954, Německo v roce 1972, Anglie v roce 1979 a Francie v roce 2003. Právo na veřejné půjčování zavedly také nové členské státy EU jako Estonsko, Litva, Lotyšsko, Polsko, Malta, Kypr, Slovensko a Slovinsko, i když se uplatnění tohoto práva v některých zemích doladuje. Portugalsku, Španělsku, Itálii, Irsku a Lucembursku vytkla EK, že právo na veřejné půjčování nedostatečně upravily a předložila věc Evropskému soudnímu dvoru. Důvodem pro toto rozhodnutí EK byla nedostatečná právní úprava, která nezaručuje odměňování autorů za veřejné půjčování. V této souvislosti EK v tiskové zprávě IP/05/347 z 21. 3. 2005 výslovně uvádí, že stát musí zajistit odměňování autorů i v případě, že jsou jejich díla půjčována veřejnosti bezplatně.

Právo na veřejné půjčování je upraveno v řadě států jako právo výlučné nebo jako právo na odměnu nebo jako součást státní podpory kultury. V Německu, Rakousku a Nizozemsku je výlučným právem autora spravovaným kolektivními organizacemi, které v případě Německa a Rakouska vyjednávají se zemskými vládami a vládou federální, v případě Nizozemska přímo s knihovnami. Ve většině zemí je v souvislosti s veřejným půjčováním upraveno jen právo na odměnu, které je spravováno kolektivními správci. Ve skandinávských zemích má povahu státní podpory kultury a příspěvky jsou určeny k podpoře tvorby děl autorů písičích v národních jazycích těchto států. Tuto praxi skandinávských zemí kritizuje EK, neboť není v souladu s uplatňováním zásady nediskriminace v rámci jednotného evropského trhu.

Pro výpočet odměny se uplatňují dva způsoby - podle počtu děl v knihovnách nebo podle počtu výpůjček. První způsob výpočtu se uplatňuje např. v Kanadě, Austrálii, Novém Zélandě a v Dánsku. Druhý způsob uplatňuje Švédsko, Německo, Anglie a další státy. V Německu na základě tohoto výpočtu činila celková částka vyplacená v roce 2003 autorům cca 13,2 mil. EUR (cca 397 mil. Kč) a nositelům práv souvisejících 1,7 mil. EUR (cca 50 mil. Kč). Na úhradě této částky se podílely 90% zemské vlády a 10% federální vláda. Příjemcem odměn je Zentralstelle Bibliothekstantieme, který odpovídá za jejich rozdělení kolektivním správcům práv. Norský stát zaplatil v roce 2000 cca 54 mil. NOK (cca 200 mil Kč) prostřednictvím rozpočtu Ministerstva kultury fondům založeným autorskými organizacemi. Z těchto fondů se poskytují granty a v některých případech plynou odměny konkrétním autorům v závislosti na počtu vydaných děl.

Navrhuje se, aby odměnu hradil autorům stát prostřednictvím Národní knihovny ČR; za tím účelem se navrhuje v části třetí změna knihovního zákona. Výše odměny za výpůjčku 0,50 Kč je upravena v příloze zákona. Tato odměna náleží za jednu výpůjčku hmotného substrátu díla, jako je např. kniha, ve kterém může být zachyceno i více autorských děl (dílo literární, jeho překlad, dílo výtvarné - ilustrace, atp.). Podíly autorů jednotlivých složek jsou stanoveny v § 104 odst. 3. Celková odměna závisí na počtu výpůjček vykazovaných veřejnými knihovnami a knihovnami muzeí a galerií. Podle výkazu Národního informačního a poradenského střediska pro kulturu (NIPOS) bylo za rok 2003 evidováno cca 70 mil. výpůjček. Od tohoto základu se odečítá cca 30% za půjčování volných děl a za prezenční výpůjčky (viz níže), které nejsou v dostupných statistikách NIPOS odděleny od výpůjček, za něž podle autorského zákona odměna náleží. Odměna placená ze státního rozpočtu při tomto propočtu činí cca 25 mil. Kč ročně.

K rozúčtování odměn kolektivním správcem, kterému bylo uděleno příslušné oprávnění, jsou knihovny povinny podle odstavce 5, lze-li to na nich spravedlivě žádat a jsou-li o to kolektivním správcem požádány, předkládat informace o počtu uskutečněných výpůjček. Specifikace toho, které knihovny budou kolektivnímu

správci poskytovat údaje potřebné pro rozúčtování odměn v daném roce a určení, jaké údaje budou takto poskytovány, by měly být obsaženy ve smlouvě uzavřené podle § 100 odst. 1 písm. h) autorského zákona mezi příslušným kolektivním správcem a Národní knihovnou ČR.

Podle odstavce 2 nepřísluší odměna za presenční půjčování v knihovnách na místě samém (presenční půjčování) ani za půjčování (i absenční) zde uvedenými knihovnami. Vyjmutí určitých kategorií knihoven z povinnosti platit odměnu odpovídá čl. 5 odst. 3 směrnice 92/100/EHS.

Vzájemné poskytování předmětů ochrany mezi veřejně přístupnými zařízeními uvedenými v § 37 odst. 1 (např. v rámci meziknihovních výpůjčních služeb) není samostatným užitím díla. To odpovídá preambuli směrnice 92/100/EHS, která tento způsob nakládání s předměty ochrany také nepovažuje za půjčování.

Úplatná zákonná licence podle odstavce 2 se nevztahuje na rozmnoženiny děl zaznamenaných na zvukové či zvukově obrazové záznamy, s výjimkou půjčování na místě samém po uplynutí 3 měsíců od počátku oprávněného rozšiřování takových záznamů. Osoby uvedené v odstavci 1 jsou zároveň povinny při takovém půjčování zamezit možnosti pořízení rozmnoženiny díla zaznamenaného na zvukovém či zvukově obrazovém záznamu.

Navrhovanou úpravou nedochází k zúžení veřejné služby poskytované knihovnami. Knihovny mohou absenčně půjčovat zvukové záznamy na základě licenční smlouvy. Taková smlouva byla v lednu 2004 uzavřena mezi kolektivními správci OSA, Dilia, INTERGRAM a Národní knihovnou ČR. Obdobnou smlouvou se podle platné úpravy může řešit i půjčování zvukově obrazových záznamů. Výroba zvukových a zvukově obrazových záznamů je značně nákladná a z hlediska ochrany práv výrobců a jejich investice a ostatních nositelů práv lze půjčování v knihovnách realizovat jen prostřednictvím licenčních smluv. Užití záznamů zahraničních audiovizuálních děl na území ČR upravují výhradní časově omezené licenční smlouvy a po uplynutí doby, na kterou byla licence udělena, nelze audiovizuální dílo užívat vůbec, a to ani půjčováním v knihovnách.

V odstavci 4 se upravuje bezúplatná licence pro užití děl v knihovním katalogu. Jde o období tzv. katalogové licence podle § 32. Rozmnoženina výtvarného díla zpřístupněného v rámci knihovního katalogu musí být zabezpečena před zhotovením kvalitní rozmnoženiny, např. omezením její kvality počtem pixelů. Navrhovanou bezúplatnou zákonnou licencí se umožňuje knihovnám a dalším subjektům plnit ve vztahu k veřejnosti informační povinnost stanovenou zvláštními právními předpisy, např. zákonem č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů, v platné znění, který v § 10 a odst. 2 písm. d) ukládá muzeím a galeriím zajišťovat průběžné poskytování informací o sbírce, kterou poskytovatel spravuje.

- § 38

Komplexně se upravuje zákonná licence k užití díla pro potřeby zdravotně postižených a nahrazuje se dosavadní roztržitá úprava obsažená v několika ustanoveních.

Zákonná licence pro zdravotně postižené odpovídá směrnici 2001/29/ES a také mezinárodním trendům umožňovat zdravotně postiženým přístup k autorským dílům a jiným předmětům ochrany. Podmínkou užití díla na základě této licence je nekomerční povaha užití a zhotovení rozmnoženiny v rozsahu odpovídajícím zdravotnímu postižení. Výjimka podle písm. b) se vztahuje jen ke zvukové složce záznamu audiovizuálního díla, která je pro potřeby zrakově postižených doplněna slovním vyjádřením obrazové složky.

V odstavci 2 se přebírá dosavadní úprava bezúplatné zákonné licence pro půjčování výlučně zdravotně postiženým.

- § 38a

Licenci pro dočasné rozmnoženiny autorský zákon již upravoval. Ke zpřesnění dochází v souladu se směrnicí 2001/29/ES. V odstavci 1 se upravuje jediná povinná výjimka z práva autorského a práv s ním souvisejících vyplývajících z uvedené směrnice. Jejím smyslem je vyloučit z výlučného práva autora takové úkony rozmnožování, které samy o sobě nemají žádnou vlastní hospodářskou hodnotu. Úkony splňující tyto náležitosti umožňují prohlížení (browsing), ukládání do vyrovnávací paměti (caching) a účinné fungování přenosových systémů, a to za předpokladu, že zprostředkovatel neupravuje informace a jeho činnost není v rozporu s oprávněným užíváním technologie k získávání údajů o užívání informací. Užívání se považuje za oprávněné, pokud k němu nositel práva udělil souhlas nebo pokud není omezeno právním předpisem. K těmto úkonům např. dochází při přenosu on demand z databáze poskytovatele do počítače uživatele. Výjimka umožňuje volný pohyb zboží a služeb a zejména služby on-line obsahující předměty ochrany podle práva autorského.

Zařazení výjimky z výlučného práva autora na rozmnožování záznamu díla ve prospěch rozhlasového a televizního vysílatele souvisí se zrušením § 50 odst. 6, do kterého byla tato výjimka nesprávně zařazena (viz bod 44) Výjimka je rovněž uváděna do souladu se směrnicí 2001/29/ES.

- § 38b

Uvedenou licenci již stávající autorský zákon upravuje. Licencí se řeší konflikt mezi autorským právem autora díla fotografického a oprávněné osoby, která je na fotografii zobrazena.

- § 38c

Jde o novou licenci odpovídající směrnicí 2001/29/ES. Podmínkou užití na základě této licence je náhodné (nezamýšlené) užití díla v souvislosti se zamýšleným hlavním užitím jiného díla, např. při natáčení filmu.

- § 38d

Upravuje zákonnou licenci již uvedenou v § 38 odst. 3. Dosavadní licence zahrnující pronájem a půjčování se podle písm. a) rozšiřuje i na vystavování originálu nebo rozmnoženiny díla užitého umění.

V písm. b) se uvádí licence, která byla nesprávně zařazena do § 9 odst. 5. Jde o omezení práva autorského ve prospěch vlastníka či zhotovitele stavby. Uvedená licence odpovídá směrnicí 2001/29/ES.

- § 38e

V souladu se směrnicí 2001/29/ES se upravuje nová výjimka z výlučného práva na zhotovení záznamu vysílaného díla pro sociální zařízení (jako nemocnice, ústavy sociální péče nebo věznice), která nebyla zřízena za účelem dosažení zisku. Licence zahrnuje i provozování takového záznamu podle § 20 pro účely zde uvedené. Směrnice stanoví v souvislosti s tímto omezením právo autora na náhradní odměnu, která je zajištěna podle § 25 v souvislosti s vybíráním odměn z nenahraných nosičů a přístrojů umožňujících zhotovení záznamu vysílaného díla.

- § 39

Ustanovení upravuje tzv. výstavní licenci. Na rozdíl od stávající úpravy se navrhuje rozšíření této licence i na osobu, která si od vlastníka originál nebo rozmnoženinu díla k vystavení vypůjčí. Ustanovení řeší střet zájmu práva autorského s právem vlastnickým. Autor však může uplatnění této licence vyloučit tím, že vystavení svého díla zapoví.

K bodům 29 až 32

Navrhované změny vyplývají ze směrnice 2004/48/ES o vymáhání práv duševního vlastnictví. Směrnice sleduje sjednocení národních právních úprav vymáhání práv duševního vlastnictví obecně a dotýká se zejména práva autorského a práv s ním souvisejících a práv průmyslového vlastnictví. Dotýká se významnou měrou také občanského soudního řízení. Cílem směrnice je odstranit existující rozdíly v právních úpravách vymáhání práv duševního vlastnictví jednotlivých členských států EU, které představují významnou překážku rozvoje vnitřního trhu, a zabránit padělání, pirátství a dalšího porušování práv duševního vlastnictví.

S ohledem na průřezový charakter této směrnice bylo dohodnuto s Ministerstvem spravedlnosti a Ministerstvem průmyslu a obchodu, resp. Úřadem průmyslového vlastnictví, že každý resort připraví novelizaci předpisů spadajících do jejich věcné kompetence. Změna občanského soudního řádu je součástí předkládaného návrhu zákona, návrh zákona o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví byl vypracován Ministerstvem průmyslu a obchodu a Úřadem průmyslového vlastnictví a byl schválen vládou současně s tímto návrhem zákona.

Předmětná směrnice vychází z Dohody TRIPS, která je pro ČR závazná již od roku 1996, a proto autorský zákon řadu jejích ustanovení již obsahuje. Tam, kde platná úprava není zcela v souladu se směrnicí, navrhuje se doplnění nebo zpřesnění.

- § 40 odst. 1 písm. c)

Návrh doplňuje stávající úpravu podle požadavků směrnice, pokud jde o obsah informace a dále specifikuje, od kterých osob zejména může autor takové informace požadovat.

- § 40 odst. 1 písm. d)

Doplňuje se stávající úprava podle příslušných ustanovení směrnice týkajících se tzv. nápravných opatření. Opatření se podle návrhu mohou týkat nejen neoprávněně zhotovených rozmnoženin nebo napodobenin díla, zařízení, výrobku nebo součástky podle § 43, ale i materiálů a nástrojů použitých výlučně nebo převážně k nelegální výrobě rozmnoženin nebo napodobenin díla.

- § 40 odst. 1 písm. f)

Nově je upraveno právo autora domáhat se zákazu poskytovat službu, která je třetí stranou využívána k porušování jeho práv. Autor se bude moci na základě tohoto ustanovení domáhat např. toho, aby service provider (poskytovatel volného prostoru na internetu) odstranil nebo zamezil přístup veřejnosti k určitým internetovým stránkám, které porušují nebo ohrožují právo autora k jeho dílu. Ustanovení je transpozicí směrnic 2001/29/ES a 2004/48/ES.

- § 40 odst. 2

Nové ustanovení odpovídá požadavku směrnice, aby soud při rozhodování o nápravném opatření bral v úvahu jednak míru závažnosti porušení práva, jednak zájmy třetích stran, zejména spotřebitelů a osob jednajících v dobré víře.

- § 40 odst. 4

Směrnice 2004/48/ES obsahuje ustanovení týkající se náhrady škody, resp. způsobu výpočtu její výše. Příslušný článek 13 nerozlišuje mezi škodou (skutečnou či ušlým ziskem), bezdůvodným obohacením či morální újmou a používá pouze pojem "damages", přičemž z uvedených kritérií, která mají být brána v úvahu při jejím výpočtu vyplývá, že může jít o všechny výše uvedené

případy. Směrnice zavádí dva možné způsoby výpočtu výše náhrad - buď je náhrada vypočtena na základě uvedených kritérií (nežádoucí hospodářské důsledky včetně ztráty zisku, neoprávněné zisky porušovatele práva, příp. i jiné než hospodářské důsledky jako např. morální újma) nebo alternativně alespoň ve výši autorské odměny, kterou by porušovatel práva musel zaplatit, kdyby o udělení oprávnění k užití díla řádně požádal.

Stávající ustanovení upravující nárok autora na náhradu škody a na vydání bezdůvodného obohacení je v návaznosti na výše uvedený článek směrnice doplněno o variantu výpočtu náhrady škody, resp. ušlého zisku, přičemž vychází z obdobné úpravy v § 381 obchodního zákoníku.

K bodu 33 - § 41

Upravují se odkazy na příslušné odstavce změněného § 40.

K bodům 34 až 36 - § 42

Navrhované úpravy souvisí se vstupem ČR do EU. Doplnění práva požadovat informace týkající se jiných než zvukových a zvukově obrazových záznamů navazuje na širší úpravu práva na odměnu v souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní potřebu podle § 25. Okruh osob oprávněných požadovat informace se rozšiřuje o nositele výhradní licence a vykonavatele majetkových práv k zaměstnaneckému dílu podle § 58.

K bodu 37 - § 42a

V současné době celní orgány zabezpečují kontrolu provádění Nařízení Rady (ES) č. 3295/94 ze dne 22. prosince 1994, kterým se stanoví opatření s cílem zakázat propouštění padělků a nedovolených napodobenin do volného oběhu, režimu vývozu, zpětného vývozu nebo do některého režimu s podmíněným osvobozením od cla, a Nařízení Rady (ES) č. 1383/2003 ze dne 22. července 2003 týkající se celního zásahu proti zboží podezřelému z porušování určitých práv duševního vlastnictví a opatření, jež mají být přijata proti zboží, které prokazatelně taková práva porušilo, a zákona č. 191/1999 Sb., o opatřeních týkajících se dovozu, vývozu a zpětného vývozu zboží porušujícího některá práva duševního vlastnictví a o změně některých dalších zákonů ve znění pozdějších předpisů. Jedná se o zboží, které je na území ČR dovezeno z třetích zemí. Aby celní orgány mohly komplexně realizovat ochranu práv duševního vlastnictví na území České republiky i závazky z Dohody o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví, je nezbytné, aby měly působnost stanovenou přímo v autorském zákoně.

Návrh novely § 42a spočívá v zajištění podezřelého zboží celními úřady při jejich běžných kontrolách z hlediska porušení autorských práv a následné spolupráci celních úřadů s autory, kolektivními správci nebo právníckými osobami oprávněnými hájit zájmy autorů, např. IFPI a ČPU. Jedná se o ustanovení, které pomůže autorům lépe vymáhat jejich autorská práva bez ohledu na celní status zboží.

K bodu 38

- § 43

Technické prostředky ochrany byly upraveny v autorském zákoně nedostatečně na základě návrhu směrnice 2001/29/ES. Navrhovaná úprava vychází z článku 6 této směrnice. Technické prostředky ochrany jsou významné v prostředí digitálního šíření děl a jiných předmětů ochrany a vztahují se na právo autorské, práva s ním související i na zvláštní právo pořizovatele databáze podle § 88 autorského zákona. Nové technologie šíření děl usnadňují přístup k dílům a jiným předmětům ochrany. Jejich užití v digitální síti a rychlé a kvalitní digitální

rozmnožování. Digitální technologie zároveň umožňují nositelům práv, aby užívali technické prostředky určené k zabránění nebo omezení nakládání s dílem způsobem, ke kterému nositelé práv nedali souhlas, a ke kontrole užití předmětů ochrany a přístupu k nim. Technické prostředky umožňují kontrolu rozmnožování a kontrolu přístupu prostřednictvím zařízení jako jsou smart karty, speciální počítačové programy apod. Autorský zákon neukládá autorovi povinnost dílo takto zabezpečit, pokud však takový způsob ochrany zvolí, může se domáhat ochrany proti jednáním uvedeným v § 43.

V odstavci 1 je upravena právní kvalifikace zásahu do autorského práva. Rozhodující pro vymezení tohoto zásahu je dále to, aby šlo o účinný, tedy správně fungující, technický prostředek ochrany. Ochrana se např. nepřízná technickému prostředku, kterým se zasahuje do samotné funkce přístroje (např. CD opatřené technickou ochranou nekomunikuje s přehrávacím zařízením). Bez interakce technického prostředku a zařízení není technický prostředek funkční.

Právní ochrana před obcházením technických prostředků by byla nedostatečná, pokud by se nevztahovala i na zařízení a služby sloužící či napomáhající k obcházení technických prostředků. Podle odstavce 2 jsou zásahem do práva autorského také jednání zde uvedená. Takto široké vymezení však neznamená, že lze považovat za nezákonné např. multifunkční přístroje jako jsou počítače jenom proto, že mohou být využívány k obcházení technických prostředků ochrany; vždy bude třeba brát v úvahu účel nebo užití přístroje. Jenom takové přístroje mohou být považovány za nezákonné, které mají podle odst. 2 písm. b) jen omezený obchodně významný účel nebo užití jiné než umožnit či usnadnit obcházení technických prostředků ochrany.

Používání technických prostředků ochrany nemůže bránit oprávněnému užití v případech stanovených v odstavci 4. V těchto případech je autor povinen zpřístupnit své dílo osobám zde uvedeným v rozsahu nezbytném pro využití zákonné licence. Tuto povinnost autor splní, poskytne-li sám technické prostředky k odstranění zabezpečení nebo dohodne-li tak s oprávněným uživatelem.

Uložit autorovi povinnost podle odstavce 4 nelze v případě, kdy autor své dílo zpřístupňuje za dohodnutých smluvních podmínek sdělováním veřejnosti interaktivní formou on-line podle § 18 odst. 2.

Právní prostředky ochrany jsou upraveny v § 40.

Právní ochrana technických prostředků ve vztahu k počítačovým programům je specificky upravena v navrhovaném ustanovení § 66 odst. 7 a 8.

S úpravou souvisí i nové skutkové podstaty přestupku a správního deliktu (srov. bod 109).

- § 44

V souladu se směrnicí 2001/29/ES se navrhuje upravit ochranu elektronické informace o správě práv. Také tato ochrana byla v autorském zákoně upravena nedostatečně na základě návrhu uvedené směrnice. Úprava podle směrnice vychází z čl. 12 Smlouvy Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském. Úprava předjímá budoucí vývoj a zavedení systému elektronické správy práv, který má přispět k vytvoření bezpečného digitálního prostředí pro šíření autorských děl.

V odstavci jedna se upravují dvě skutkové podstaty zásahu do autorského práva. Zásahu podle odst. 1 písm. a) se dopustí ten, kdo bez svolení autora odstraňuje nebo mění jakoukoli elektronickou informaci o správě práv k dílu. Musí jít o aktivní jednání porušovatele spočívající v tom, že manipuluje s informací samotnou nebo tuto informaci pozměňuje, popř. odstraňuje. To může způsobit, že technický prostředek ochrany zhotovování rozmnoženiny podle § 43 nebude

ucinný.

Do práva autorského zasahuje podle písm. b) také ten, kdo jakkoli rozšiřuje hmotné výtisky nebo šíří v nehmotné podobě dílo, ze kterého byla informace o správě práv bez souhlasu autora odstraněna nebo změněna.

Tyto zásahy se týkají všech děl nebo jejich rozmnoženin včetně počítačových programů a databází.

O zásah do autorského práva nejde v případě jednání, ke kterému autor svolil nebo které je dovolené na základě zákona (např. užití volného díla).

Jednání uvedená ad písm. a) a b) musí porušovat právo nebo porušování práva umožňovat, usnadňovat nebo zastírat. V praxi může docházet k nejrůznějším případům, např. uvedení nesprávného jména umožní neoprávněné užití, porušení licenčních podmínek, neoprávněné rozmnožování díla, ovlivní kontrolní systém rozmnožování podle § 43, nesprávné odměňování apod.

Příkladem chráněné elektronické informace je digitální kód nebo vodoznak začleněný do díla nebo rozmnoženiny díla v elektronické formě, např. informace objevující se u digitálního vysílání apod.

Ochrana podle § 44 se vztahuje jak na výlučné majetkové právo, tak na právo na odměnu podle tohoto zákona.

Právní prostředky ochrany elektronické informace o správě práv upravuje § 40. S úpravou souvisí i nové skutkové podstaty přestupku a správního deliktu (srov. bod 112).

K bodu 39 - § 46 odst. 1

Jde o legislativně technickou úpravu.

K bodu 40 - § 46 odst. 5 a 6

Jde o úpravu speciální k obecné úpravě uzavírání smluv podle § 43 a násl. občanského zákoníku. Speciální úprava licenční smlouvy na užití předmětů ochrany podle práva autorského vyplývá ze specifického prostředí internetu, které umožňuje sjednávání smluv prostřednictvím prostředků komunikace na dálku neumožňující individuální jednání. Sjednávání smluv upraveným způsobem se týká nejen oprávněného užití volně šiřitelných počítačových programů zpřístupněných se zdrojovým kódem, ale též děl hudebních, literárních apod. Upravuje se, kdy jde o podání návrhu a jeho přijetí. Ustanovením odstavce 6 se přebírá úprava podle § 275 odst. 4 obchodního zákoníku.

K bodům 41 a 42 - § 48 odst. 2 a 3

Jde o zpřesňující úpravu týkající se přechodu licence v případě prodeje podniku či jeho části v novém odstavci 3 a s tím související úpravu odstavce 2.

K bodu 43 - § 49 odst. 7

Navrhovanou změnou se sleduje posílení smluvní pozice autora.

K bodu 44 - § 50 odst. 6

Zrušení odstavce 6 souvisí s úpravou licence pro dočasné rozmnoženiny podle § 38a, do kterého bylo příslušné ustanovení začleněno.

K bodu 45 a 46 - § 55

Navrhovaná úprava je vhodnějším legislativním vyjádřením.

K bodu 47 - § 56 odst. 1

Používá se legislativní zkratka již uvedená v § 2 odst. 2.

K bodu 48 - § 56 odst. 5

Navrhovaná úprava je vhodnějším legislativním vyjádřením a zároveň se

upravuje, kdy dochází k zániku licence udělené licenční nakladatelskou smlouvou.

K bodu 49 - § 58 odst. 5

Navrhovaná úprava je vhodnějším legislativním vyjádřením zániku závazku zaměstnance.

K bodu 50 - § 58 odst. 7

Navrhovaná změna je zpřesnění dosavadní právní úpravy.

K bodu 51 - § 58 odst. 9 a 10

Odstavec 9 reaguje na novelu zákoníku práce, která nově upravila tzv. agenturní zaměstnávání (§ 38a a 38b zákoníku práce). Z hlediska výkonu majetkových práv k zaměstnaneckému dílu, bylo třeba upravit, že za zaměstnavatele se považuje osoba, u které zaměstnanec agentury dočasně vykonává práci podle pracovní smlouvy nebo dohody o pracovní činnosti, pokud není jinak dohodnuto. Ustanovení v novém odstavci 10 je nezbytné s ohledem na absenci zvláštní úpravy pro vztahy mezi osobami podle § 66 odst. 2 obchodního zákoníku.

K bodu 52 - § 61 odst. 1

Navrhovaná úprava je vhodnějším legislativním vyjádřením.

K bodu 53 - § 63 odst. 1

Navrhovaná úprava je vhodnějším legislativním vyjádřením.

K bodům 54 a 56 - § 63 odst. 3 písm. a) a § 64 odst. 1 písm. b)

K ochraně investice výrobce audiovizuálního díla je třeba, aby výrobce měl výhradní oprávnění ke všem způsobům užití zvukově obrazového záznamu audiovizuálního díla. Navrhuje se proto, aby zákonná domněnka výkonu autorských práv výrobcem zahrnovala i majetková práva, na která se dosud nevztahovala.

K bodům 55 a 57 - § 63 odst. 3 písm. b) a § 64 odst. 1 písm. c)

Jedná se o legislativně technické úpravy vyplývající z předchozích ustanovení.

K bodu 58 - § 66

Navrhované úpravy směřují k přesnější transpozici směrnice 91/250/EHS. Ustanovení odstavce 3 vychází z mezinárodních smluv, konkrétně z Dohody TRIPS a Smlouvy Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském. Ustanovení se doplňují novými odstavci 6, 7 a 8. V odstavci 6 se definuje oprávněný uživatel počítačového programu. Tento návrh je vyvolán dosavadní nedostatečnou úpravou vyvolávající pochybnosti, zda oprávněným uživatelem je jen oprávněný nabyvatel licence nebo i oprávněný nabyvatel rozmnoženiny počítačového programu.

Zároveň se upravuje minimální rozsah užití počítačového programu, který nemůže být dohodou zúžen. Na užití počítačového programu se nevztahují zákonné licence v rozsahu uvedeném v odstavci 7.

V odstavci 8 se upravuje dopad technických prostředků ochrany na počítačové programy. Technickými prostředky ochrany nelze bránit tomu, aby byla zkoumána funkčnost počítačového programu a bylo prováděno zpětné inženýrství v rozsahu, v jakém je právo autora k počítačovému programu omezeno podle odst. 1 písm. d) a e). Dále se upravuje povinnost autora sdělit oprávněnému uživateli potřebné informace k tomu, aby mohl počítačový program chráněný technickými prostředky užívat v rozsahu dovoleném zákonem

2001/29/ES a ze Smlouvy Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském z roku 1996. Se změnou § 77 souvisí i přechodné ustanovení v Čl. II bodu 2.

K bodu 67 - § 80 odst. 3
Jde o opravu zjevné chyby.

K bodu 69
Změna názvu dílu souvisí se změnou ustanovení § 1 písm. b) bodu 4.

K bodu 71 až 73 - § 88 a § 88a
Navrhovaná úprava nemění stávající úpravu, je pouze lepším legislativním vyjádřením. V § 88 je nově uvedena pouze definice pojmu databáze, v novém § 88a je samostatně definováno zvláštní právo k databázi, přičemž nová formulace lépe odpovídá směrnici 96/9/ES o právní ochraně databází.

K bodu 74 - § 92 písm. a)
Změna souvisí s novou úpravou v § 30.

K bodu 75 - § 94
Odkazuje se na konkrétní ustanovení podle hlavy I, která se použijí obdobně i pro pořizovatele databáze. Vypouští se odkaz na § 3 písm. a) upravující výjimky z ochrany ve veřejném zájmu. Navržená právní úprava sjednocuje obecnou právní úpravu všech databází, bez ohledu na to, zda mají povahu úředního díla v souladu s úpravou, která chrání právo pořizovatele k souborům údajů v informačních systémech. Předmětem poskytování informací mohou být také údaje vedené v různých databázích a shromážděné za použití nemalých prostředků povinnými subjekty k plnění svých úkolů. S ohledem na prostředky, které stát vynaložil na zřízení a vedení těchto databází, je žádoucí, aby v okamžiku, kdy existují jasná pravidla pro poskytování dat z těchto databází, byly tyto databáze účinně chráněny před neoprávněným vytěžováním. Úprava chrání databázi jako celek, stávající úprava přístupu k jednotlivým údajům v databázi podle zvláštních zákonů není tímto ustanovením dotčena. Zařazením veřejně přístupných rejstříků a dalších databází pořizovaných státem do režimu zvláštního práva pořizovatele databáze se sleduje především ochrana investic veřejného sektoru do takovýchto databází. V současné době mohou žadatelé databáze využívat naprosto (rozsahově) neomezeně i k ryze komerčním účelům. Tento trend je podle názoru předkladatele potřebné určitým způsobem regulovat. Navrhovaná úprava nebrání v přístupu veřejnosti k datům uloženým v databázích, ani jejich využití, stanoví pouze přesné podmínky, za nichž je možné takový postup uskutečnit, a postavení (oprávnění a povinnosti) povinného subjektu v tomto procesu. Z této regulační úpravy však musí být vyloučeny takové databáze, jako jsou různé rejstříky, seznamy, výčty, které jsou součástí (přílohou) právních předpisů. Jinak by původce takové databáze (autor - pořizovatel), obzvláště pokud by jím byl někdo jiný než povinný subjekt, měl možnost všem bránit v jejich užívání, což by mohlo ohrozit obecnou přístupnost právních předpisů, jejichž jsou součástí.

K bodu 76 - § 96 odst. 1 písm. a) bod 3
Úprava souvisí s navrhovanou úpravou § 25. Právo povinně kolektivně spravované na odměnu za zhotovení rozmnoženiny pro osobní potřebu na podkladě zvukového nebo zvukově obrazového záznamu se rozšiřuje i na zhotovení rozmnoženiny na podkladě jiného záznamu (např. elektronická kniha).

K bodu 77 - § 96 odst. 1 písm. a) bod 4

Úprava souvisí s navrhovanou úpravou § 25.

K bodu 78 - § 96 odst. 1 bod 6

Do povinně kolektivně spravovaných práv se zařazuje právo na odměnu za půjčování veřejnými knihovny v souvislosti s úpravou zákonné licence podle § 37 odst. 2.

K bodu 79 - § 96 odst. 1 písm. c)

Jde o doplnění zvukově obrazového záznamu, který chyběl v uvedení předmětů ochrany, ke kterým se právo na užití kabelovým přenosem povinně kolektivně spravuje. Navíc se doplňuje dosud chybějící transpozice článku 10 směrnice 93/83/EHS o satelitním vysílání a kabelovém přenosu.

K bodu 80 - § 96 odst. 2

Doplňuje se okruh nároků, kterých se při výkonu povinné kolektivní správy domáhá vlastním jménem na účet zastupovaných nositelů práv kolektivní správce.

K bodu 81 - § 96 odst. 3

Podle zpřesněného ustanovení přihlíží kolektivní správce při rozdělování a vyplácení odměn jen k předmětům ochrany již zveřejněným, a tedy užitým. Stejně tak musí kolektivní správce při rozúčtování přihlížet k použitým technickým prostředkům ochrany, které oprávněné užití omezují.

K bodu 82 - § 97 odst. 2

Ustanovení se zpřesňuje s ohledem na nejasnost pojmu nepřímé sdružování.

K bodu 83 - § 98 odst. 1

Jedná se o legislativně technickou úpravu související se změnou § 25 odst. 6.

K bodům 84 a 85 - § 98 odst. 3 písm. d) a písm. e)

Doplňují se náležitosti požadované při předložení žádosti o udělení oprávnění k výkonu kolektivní správy práv. S ohledem na význam správního řízení, z hlediska rozhodování o udělení oprávnění k výkonu majetkových práv osob, které nejsou účastníky řízení, stanoví se povinnost žádost doložit seznamem zveřejněných předmětů ochrany nositelů práv, kteří projeví zájem o kolektivní správu svých práv, a v to rozsahu odůvodněném účelem řízení. K žádosti musí žadatel přiložit také seznam členů sdružení a jejich zveřejněných předmětů ochrany. I v tomto případě je žadatel povinen předložit seznam zveřejněných předmětů ochrany pouze v rozsahu odůvodněném účelem tohoto řízení.

K bodu 86 - § 98 odst. 6 písm. a)

Výslovně se stanoví, že žádost o udělení oprávnění k výkonu kolektivní správy musí obsahovat nejen údaje uvedené v § 98 odst. 2, ale i přílohy uvedené v odstavci 3.

K bodu 87 - § 98 odst. 6 písm. c)

Jde o zpřesnění platné úpravy. Stejná formulace je již použita v § 100 odst. 1 písm. b).

K bodu 88 - § 98 odst. 7

Navrhované ustanovení vyplývá z aplikační praxe. V případě odměn podle § 25 a 37 odst. 2 autorský zákon upravuje výši odměn i osobu povinnou platit odměnu. Je proto v zájmu povinných osob a také efektivního výkonu kolektivní správy

se proto v zájmu povinných osob a také účinného výkonu kolektivní správy těchto práv na odměnu udělit oprávnění k vybírání odměn pro autory jen jednomu kolektivnímu správci. Oprávnění jiného kolektivního správce v takovém případě zahrnuje jen rozúčtování odměn autorům, které ze zákona zastupuje. Pro rozdělení odměn vybraných jedním kolektivním správcem se uplatní pravidla podle § 104 nebo pravidla, která mezi sebou kolektivní správci dohodnou.

K bodu 89 - § 98 odst. 8

Upřesňuje se povinnost správního orgánu, pokud jde o publikaci výroku rozhodnutí, přičemž nově bude výroková část rozhodnutí zveřejňována pouze způsobem umožňujícím dálkový přístup na internetových stránkách Ministerstva kultury.

K bodu 90 - § 99 odst. 5

Změna souvisí s doplněním odstavce 7 do § 98.

K bodu 91 - § 100 odst. 1 písm. e)

Ustanovení se zpřesňuje s ohledem na znění § 96 odst. 3.

K bodu 92 - § 100 odst. 1 písm. h)

Kolektivní správci budou nově uzavírat smlouvy podle tohoto ustanovení i s osobami oprávněnými zastupovat zájmy uživatelů podle zvláštního zákona. Úprava souvisí s novou úpravou dobrovolně kolektivně spravovaných práv v § 101 odst. 9 písm. e) a f). Zrušený bod 3 je nadbytečný, kritéria pro uzavírání hromadných smluv kolektivními správci jsou upravena kritéria v odstavci 6.

K bodu 93 - § 100 odst. 1 písm. i)

Jde o rozšíření výčtu nároků, kterých je kolektivní správce povinen se vlastním jménem a na účet autora domáhat.

K bodu 94, 95 a 96 - § 100 odst. 1 písm. m), n) a o)

Změna souvisí se změnou účetních předpisů.

K bodu 97 - § 100 odst. 1 písm. s)

Změna souvisí s navrhovanou úpravou sjednávání sazebníku odměn podle § 102a.

K bodu 98 - § 100 odst. 2

Ustanovení se zrušuje jako diskriminační ve vztahu k nositelům práv z členských zemí EU.

K bodu 99 - § 100 odst. 4

Doplňuje se zákonná konstrukce, která byla vypuštěna novelou č. 81/2005 Sb. Její vypuštění ztížilo uplatnění majetkových práv autorů kolektivním správcem, který práva na veřejné hudební provozování spravuje. Ustanovení nezavazuje provozovatele k ničemu jinému, než aby sdělil kolektivnímu správci, kdo je skutečným provozovatelem hudební produkce. Pokud tak neučiní, považuje se za provozovatele hudební produkce.

K bodu 100 - § 100 odst. 5

Doplňuje se zákonná domněnka, která byla vypuštěna novelou č. 81/2005 Sb. Její vypuštění ztížilo výkon majetkových práv kolektivním správcem. Provozovatel, který neoznámí včas kolektivnímu správci program živé veřejné hudební produkce, odpovídá kolektivnímu správci, neboť se má za to, že na veřejné

hudební produkci budou provozována díla, pro která kolektivní správce právo na živé provozování hudebních děl spravuje. Vypuštění věty první souvisí s navrhovaným doplněním zákonné domněnky. Autorský zákon nezná pojem dodavatele živé hudební produkce ani nelze tomuto pojmu dát jasný obsah.

K bodu 101 - § 100a odst. 1

Doplnění souvisí s novou úpravou § 40 odst. 5, § 96 odst. 2 a § 100 odst. 1 písm. i).

K bodu 102 - § 101 odst. 8

Zrušuje se nepřevoditelnost licence poskytované uživateli kolektivním správcem. Kolektivní správce nemůže omezit nabyvatele nevýhradní licence, aby nemohl uzavřít podlicenční smlouvu.

K bodům 103 a 104 - § 101 odst. 9

Doplnění ustanovení v písm. e) souvisí s úpravou knihovní licence podle § 37. Půjčování osobami uvedenými v § 37 odst. 1 nad rámec knihovní licence podle § 37 odst. 2 je možné na základě hromadné licenční smlouvy uzavřené s kolektivním správcem práv, přičemž platí, že takto poskytnutá licence je poskytnuta nejen za smluvně zastupované nositele práv, ale za všechny ostatní, kteří se pak považují za zastupované ze zákona. To neplatí pro díla audiovizuální, ani díla audiovizuálně užitá, ani pro takového smluvně nezastupovaného nositele práva, který vůči uživateli a příslušnému kolektivnímu správci účinky hromadné smlouvy pro konkrétní případ či pro všechny případy vyloučí. Navrhovaná úprava se nevztahuje na půjčování počítačových programů. V současnosti se již půjčují zvukové záznamy na základě smlouvy uzavřené mezi Národní knihovnou ČR a kolektivními správci OSA, Dilia a INTERGRAM.

V písm. f) se upravuje zpřístupňování vydaných děl on demand knihovnou. Navrhovaná úprava se nevztahuje na předměty ochrany výslovně uvedené a nemůže zahrnovat ani vydaná díla zpřístupňovaná knihovnou na základě licenční smlouvy nebo jestliže je takové užití v prodejních podmínkách zakázáno. I v tomto případě se vyhovuje požadavku knihoven poskytujících veřejné knihovní služby. Také v tomto případě budou odměny poskytovat knihovny na základě uzavřené hromadné smlouvy s kolektivním správcem.

K bodu 105 - § 101 odst. 10

Upravuje se povinnost kolektivního správce vyzvat k evidenci za účelem rozdělení vybraných odměn i ty nositele práv, pro které odměny vybral a kteří mu jsou známi, avšak nepřihlásili se dosud k evidenci. Kolektivní správce nesmí být vůči těmto nositelům práv nečinný.

K bodu 106 - § 101 odst. 12

Toto ustanovení navazuje na novou úpravu v § 98 odst. 7 a upravuje povinnost kolektivního správce, kterému bylo uděleno oprávnění k vybírání odměn pro všechny autory (tedy i pro ty, které on sám nezastupuje), poskytnout příslušnou část z vybraných odměn náležejících autorům zastupovaným jiným kolektivním správcem, k rozdělení a vyplacení tomuto jinému kolektivnímu správci.

K bodu 107 - § 102a

Sjednávání sazebníku odměn (tarifu) v autorském zákoně chybělo. Na tento nedostatek úpravy upozorňovali uživatelé při uzavírání smluv s kolektivními správci vyžadujícími odměny podle jimi zpracovaných tarifů. Nedohodne-li se kolektivní správce s osobami sdružujícími uživatele, bude návrh předložen zprostředkovací komisi, která si stanoví jednací řád. podle něhož bude

postupovat. Pro jednání smluvních stran a zprostředkovací komise se stanoví pořádkové lhůty, aby se jednání o sazebníku zbytečně neprodlužovalo.

K bodu 108 - § 103

Doplňuje se ustanovení o dohledu ministerstva nad činností kolektivních správců práv. Z hlediska možných kompetenčních sporů se stanoví výslovně, že dohledem ministerstva není dotčen dozor Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže s ohledem na dominantní postavení kolektivních správců vyplývající ze zákona.

K bodu 109 - § 104 odst. 1 písm. b)

Nová úprava v písm. b) odstraňuje zjevně chybné zařazení autorů děl choreografických a pantomimických mezi nositele práv souvisejících s právem autorským a ruší taxativní výčet autorů děl audiovizuálně užitých včetně stanovení poměru mezi těmito autory. Nové písm. c) stanoví poměr pro rozdělování odměn z jiných než zvukových či zvukově obrazových záznamů a z přístrojů k zhotovení takových záznamů.

K bodu 110 - § 104 odst. 2

Ustanovení se nově vztahuje i na rozdělování odměn z přístrojů a nosičů sloužících k pořizování jiných než zvukových či zvukově obrazových záznamů.

K bodu 111 - § 104 odst. 3

Ustanovení souvisí s novou úpravou práva na odměnu podle § 37 odst. 2.

K bodu 112 - § 105a až 105c

V souladu s novou koncepcí správního trestání se v autorském zákoně upravují přestupky a správní delikty.

V ustanovení § 105a jsou nově upraveny přestupky na úseku autorského práva, zároveň je navrženo zrušení ustanovení § 32 odst. 1 písm. a) zákona o přestupcích (viz část druhá návrhu zákona). V tomto ustanovení jsou konkretizována jednání natolik porušující autorská práva, že je třeba je sankcionovat i jinak než pouze soukromoprávními prostředky.

V odstavci 1 písm. a) je převzata úprava obsažená ve stávajícím znění § 32 odst. 1 písm. a) zákona o přestupcích. V písmenu b) je obsažena zvláštní skutková podstata porušování práv k dílu spočívající v jednání podle § 43 odst. 1 nebo 2 a v jednání podle § 44 odst. 1. Úprava odpovídá příslušnému ustanovení směrnice 2001/29/ES. V písmenu c) je postihováno nesplnění informační povinnosti v souvislosti s opětným prodejem originálu uměleckého díla.

Skutkové postaty správních deliktů jsou obdobou skutkových podstat přestupků a může se na ně tedy vztáhnout to, co je uvedeno výše.

K bodu 113 - Příloha

Nová úprava bodu 1 sazebníku obsahuje degresivní procentní sazby odměn příslušejících autorovi podle § 24 a odpovídá směrnici 2001/84/ES. Odměnu odvádí příslušnému kolektivnímu správci osoby uvedené v § 24 odst. 6, tj. obchodníci ve smyslu § 24 odst. 1. Důvodem této úpravy je zajištění vymahatelnosti práva na odměnu podle § 24 (srov. část důvodové zprávy k bodu 24). V souladu se směrnicí je doplněna horní hranice, kterou nesmí odměna náležející autorovi přesáhnout.

V bodech 7 a 8 se upravují nově odměny placené poskytovateli rozmnožovacích služeb za úplatu a upravuje se také pravděpodobný počet zhotovených rozmnoženin v návaznosti na místo, kde se tyto služby poskytují.

V bodech 11 a 12 se upravuje, kdo a v jaké výši platí odměnu podle § 37 odst. 2 v souvislosti s pořizováním audiovizuálně nebo zvukově obrazových děl kolektivními a úprava

souvislosti s půjčováním originalů nebo rozmnožením děl kinematografii a jinými nevýdělečnými zařízeními uvedenými v § 37 odst. 1. Odměnu hradí stát Národní knihovně ČR, která provádí úhradu příslušnému kolektivnímu správci, jemuž bylo uděleno oprávnění v rozsahu vybírání odměn podle § 37 odst. 2. Za tím účelem se navrhuje změna příslušného ustanovení knihovního zákona.

K přechodným a závěrečným ustanovením

K bodu 1

V souvislosti s úpravou § 24 odst. 1 a bodu 1 přílohy se stanoví kurz rozhodný pro přepočítání měn v případech, kdy se prodej podle § 24 uskutečňuje v jiné měně než v EUR.

K bodu 2

Přechodné ustanovení souvisí s novou úpravou § 77 transponující směrnici 2001/29/ES.

K bodu 3

Úprava je zpřesněním ve vztahu k § 106 odst. 4 zákona.

K bodům 4 a 5

Tato ustanovení upravují, jak se po dni nabytí účinnosti tohoto zákona posuzují a čím se řídí správní řízení zahájené a právní vztahy vzniklé za účinnosti dosavadní právní úpravy.

K části druhé

Změna přestupkového zákona souvisí s úpravou přestupků a správních deliktů podle hlavy VI zákona.

K části třetí

Navrhovaná změna knihovního zákona souvisí s úpravou odměny za půjčování knih a časopisů, kterou hradí stát prostřednictvím Národní knihovny ČR.

K části čtvrté

Transpozice směrnice 2004/48/ES o vymáhání práv z duševního vlastnictví s sebou přináší rovněž potřebu změny některých procesních norem obsažených v zákoně č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. Větší část procesních ustanovení směrnice již sice občanský soudní řád obsahuje (např. institut předběžného opatření), nicméně některá ustanovení představují pro český právní řád novum, které je potřeba příslušným způsobem upravit.

K bodům 1 a 2

Směrnice 2004/48/ES o vymáhání práv duševního vlastnictví vyjmenovává v článku 4 osoby, které se mohou domáhat uplatnění opatření a postupů podle této směrnice. Kromě samotných nositelů práv a držitelů licence jsou uvedeny orgány kolektivní správy práv a dále profesní orgány ochrany práv; v ČR jde např. o IFPI, Českou protipirátskou unii apod. Navrhovaná úprava novely § 26 občanského soudního řádu zohledňuje specifika předmětů ochrany a porušování práv a specifika řízení o porušování práv k těmto předmětům ochrany. V oblasti porušování práv duševního vlastnictví je typické, že postižených je často velmi mnoho, bývá velmi obtížné získat vyjádření jejich obchodních zástupců a soudní řízení se tak velmi prodlužují. V praxi se často stává, že nositelé práv chráněných autorským zákonem, zejména výrobci zvukových a zvukově obrazových záznamů, jichž se problém porušování práv duševního vlastnictví (např. pirátstvím) nejvíce dotýká, uplatňují v trestním řízení nárok na náhradu škody prostřednictvím společného zmocněnce, ovšem v civilním řízení, kam jsou často následně odkázáni s nárokem na náhradu škody, již společného zmocněnce mít nemohou.

K bodu 3

V navrhovaných ustanovení § 78b až 78e se upravuje zajištění důkazu ve sporech týkajících se práv z duševního vlastnictví jako speciální institut. Na rozdíl od úpravy zajištění důkazu podle § 78 a 78a o.s.ř. požaduje článek 7 směrnice, aby tato opatření (která lze přijmout jak před zahájením řízení, tak v jeho průběhu) mohla zahrnovat rovněž fyzické zabavení zboží, o kterém existuje podezření, že jeho výrobou bylo porušeno nebo ohroženo právo z duševního vlastnictví (popř. vzorků tohoto zboží), nebo fyzické zabavení materiálů a nástrojů použitých k výrobě nebo distribuci tohoto zboží a rovněž tak dokumentů vztahujících se k tomuto zboží. Proto vznikla potřeba upravit takovýto postup soudu jako samostatný specifický institut zajištění důkazů. Takto zajištěné důkazy se pak provádějí podle potřeby v průběhu řízení. Transpozice výše uvedených principů je provedena v § 78b.

Návrh na zajištění důkazu musí návrhovatelné řádně odůvodnit a podložit důkazy podporujícími jeho tvrzení. Pokud soud přistoupí k zajištění důkazu podle § 78b, určí zároveň návrhovateli lhůtu, ve které musí podat návrh na zahájení řízení. Pokud tak návrhovatelné neučiní, dojde k zániku takovéhoto předběžného zajištění a zajištěné předměty se vrátí tomu, komu byly odňaty (viz nový § 78f).

Zajištění důkazů se provádí za účasti protistrany, nicméně v případě nebezpečí z prodlení nebo v případě obavy, že důkaz nebude možno později provést, lze předběžně zajistit důkazy i bez slyšení protistrany.

Směrnice rovněž požaduje, aby opatření k zajištění důkazů mohla být podmíněna složením jistoty, a to pro případ náhrady jakékoli škody, ke které by v souvislosti se zajištěním důkazu došlo. Tento požadavek je transponován do ustanovení § 78d. Nesložení jistoty ve stanovené lhůtě je důvodem pro odmítnutí návrhu na zajištění důkazu.

K bodu 4

Doplnění ustanovení § 102 souvisí s navrhovanou úpravou zajištění důkazů. Uvedená ustanovení se použijí obdobně i pro zajištění důkazů po zahájení řízení ve věci samé.

K bodu 5

Nové ustanovení odpovídá čl. 6 odst. 1 směrnice, podle kterého přijmou soudy členských států jako dostatečný důkazní prostředek pouhý reprezentativní vzorek zboží, jehož výrobou bylo porušeno právo z duševního vlastnictví. Znamená to, že se soudu nemusí předkládat veškeré takovéto zboží ale pouze určitý nřiměřený

vzorek z celkového množství.

K bodu 6

Článek 15 směrnice požaduje, aby soud mohl na žádost navrhovatele nařídít porušovateli práv zveřejnění informací týkajících se rozhodnutí, včetně zveřejnění rozhodnutí soudu. Podobný institut obsahuje občanský soudní řád v § 155 odst. 4 pro spory ve věcech ochrany práv porušených nebo ohrožených nekalým soutěžním jednáním a ve věcech ochrany spotřebitelů. S ohledem na tuto skutečnost je článek 15 transponován právě do tohoto ustanovení s tím, že (nad rámec směrnice) umožňuje publikaci rozhodnutí nejenom žalujícímu, ale rovněž žalovanému. Není důvod, aby takovéto oprávnění měl pouze žalující (jak požaduje směrnice), neboť v případě neoprávněné žaloby může dojít k poškození dobrého jména žalovaného.

K bodu 7

Ustanovení § 210a o autoremeduře se použije i v případech rozhodování podle § 78d odst. 2.

K bodu 8

Ustanovení § 239 odst. 3 o přípustnosti, resp. nepřípustnosti dovolání se vztahuje i na odmítnutí návrhu na zajištění důkazu podle §78d.

K části páté

Termín nabytí účinnosti zákona se navrhuje dnem 1. dubna 2006.

V Praze dne 31. srpna 2005

předseda vlády
Ing. Jiří Paroubek v. r.

Parlament České republiky
POSLANECKÁ SNĚMOVNA

2006

4. volební období

výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu

Z á p i s

52. schůze

výboru pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu,
konaná dne 18. ledna 2006 od 9:00 hod.
v místnosti č. 106/1. patro
v budově Poslanecké sněmovny Parlamentu,
Sněmovní 4, Praha 1

Leden

Z jednání 52. schůze výboru omluven posl. Kratochvíle

Přítomni dle prezenční listiny

Jednání řídil předseda výboru posl. Bartoš

Hlasování probíhá hlasovacím zařízením

18. ledna 2006

9:00 hod.

bod 1. - Sdělení předsedy

- Bod nenaplněn

9:30 hod.

bod 2. - Vládní návrh na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění zákona č. 81/2005 Sb., a některé další zákony (tisk 1111)

Bod odůvodnil ministr Jandák, náměstkyně Smolíková a ředitel Zeman, zpravodajskou zprávu přednesla posl. Dostálová.

Obecná rozprava:

- posl. Talíř - předložil krátkou cestou své pozměňovací návrhy a odůvodnil je,

- posl. Fischerová - předložila krátkou cestou své pozměňovací návrhy a odůvodnila je,

- posl. Pleva - předložil krátkou cestou své pozměňovací návrhy a odůvodnil je,

- posl. Chytka - tento návrh zákona je v naprostém rozporu s původním návrhem, přednesl výhrady k ustanovení týkajícího se veřejné produkce a § 100 odst. 6,

- posl. Hovorka - zpochybnil novelizační body 97 a 107.

Podrobná rozprava:

- posl. Pleva - podrobně odůvodnil své návrhy,

- posl. Novotný - předložil pozměňovací návrh týkající se počítačů (je příloze zápisu).

Hlasování: (posl. Koniček hlasuje aklamací)

- posl. Pleva

K bodu 19. Uvozovací věta „V § 18 odstavec 3 zní:“ se nahrazuje slovy „V § 18 se doplňuje odstavec 4, který zní:“ - 1. hlas. - 20 (všichni) pro

K bodu 22. Bod 22 zní : V § 22 odst. 3 se slovo „obchodně“ se zrušuje a na konci textu odstavce se doplňují slova „za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu“. - 2. hlas. - 20 (všichni) pro

K bodu 23. Bod 23 se zrušuje. - Hlasováno spolu s bodem č.19

K bodu 24. V § 24 odst. 1 se sova „1000 Euro“ nahrazují slovy „1500 Euro“.

V § 24 se na konec odst. 2. doplňuje text: „Kolektivní správce je oprávněn požadovat odměnu pouze za prodej originálu autorů, které zastupuje a je povinen umožnit povinným osobám nahlížet do rejstříku podle § 100 odst.1, písmeno e).“

V § 24 odst. 6 se slova : „Obchodník je dále povinen umožnit příslušnému kolektivnímu správci nahlížet v nezbytném rozsahu do svých účetních knih a jiných souvisejících záznamů a evidencí.“ zrušují.

V § 25 odst. 4 a 6 znějí:

(4) Odměna, kterou je povinna platit osoba podle odstavce 2 písm. e), přísluší v závislosti na pravděpodobném počtu zhotovených tiskových rozmnoženin děl podle § 30a. Pro výpočet výše odměny ze zhotovených tiskových rozmnoženin děl se použijí pravidla zakotvená v bodu 7. a 8. v příloze k tomuto zákonu.

(6) Ministerstvo kultury (dále jen „ministerstvo“) stanoví vyhláškou typy přístrojů k zhotovování tiskových rozmnoženin a typy nenahraných nosičů záznamů, z nichž se platí odměna podle odstavce 1 a výši paušální odměny dle typu přístroje k zhotovování tiskových rozmnoženin a typu nenahraného nosiče záznamů. Vyhláškou dále stanoví typy přístrojů ke zhotovování rozmnoženin záznamů, z nichž se platí odměna podle odst. 1; výše této odměny je stanovena v příloze k tomuto zákonu.

- 3. hlas. - 16(+posl. Koníček). 0, 4

K bodu 28. § 31a se zrušuje.

V § 35 odst. 1 slovo „oslavách“ nahrazuje slovy „úředních akcích“ .

§ 37 odst. 2 zní:

(2) Do práva autorského nezasahuje osoba uvedená v odstavci 1, půjčuje-li originály nebo rozmnoženiny vydaných děl je-li zaplacená odměna, která přísluší autorům od osoby a ve výši stanovené v příloze k tomuto zákonu. Právo na odměnu autor nemá v případě půjčování zveřejněných děl podle tohoto odstavce na místě samém nebo půjčují-li originály nebo rozmnoženiny vydaných děl školní knihovny a knihovny vysokých škol, Národní knihovna České republiky, Moravská zemská knihovna v Brně, Státní technická knihovna, Národní lékařská knihovna, Národní pedagogická knihovna Komenského, Knihovna Ústavu

zemědělských a potravinářských informací, Knihovna Národního filmového archivu a Parlamentní knihovna České republiky. - 4. hlas. - 20(všichni) pro

K bodu 29. V § 40 odst. 1 písmeno c) se za slova „neoprávněného užití,“ vkládají slova „jakož i o způsobu a rozsahu jiného neoprávněného užití,“. - 5. hlas. - 20(všichni) pro

K bodu 79. V § 96 odst. 1 pís. c) se slova „a dále s výjimkou případů, kdy právo na kabelový přenos vykonává vysílatel ke svému vlastnímu vysílání, bez ohledu na to, zda jde o jeho vlastní práva nebo o práva, která vykonává na základě licenční smlouvy uzavřené s nositelem práva.“ zrušují. - 6. hlas. - 8, 2, 11(+posl. Koniček) - nepřijato

K bodu 103. V § 101 odst. 9 se doplňují nová písmena g) a h), která by znějí:

g) k živému divadelnímu provozování určitých druhů děl neprofesionálními soubory,
h) k živému nedivadelnímu provozování díla, pokud provozování díla nesměruje k dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu,
- 7. hlas. - 19(+ posl. Koniček), 0, 1

Nový bod 106. V části první, čl. I., se za původní bod 105. vkládá nový bod 106, který zní:
„V § 101 odstavec 11 zní:

„(11) V případě, kdy uživatel předmětů ochrany uzavírá smlouvy, jejichž předmětem je poskytnutí oprávnění k výkonu práva užití předměty ochrany, k nimž takové právo kolektivně spravují více než dva kolektivní správci, je takový uživatel oprávněn požadovat, aby tito kolektivní správci pověřili uzavřením jediné smlouvy společného zástupce podle § 97 odst. 5. Toto ustanovení se použije obdobně i v případě uzavírání kolektivních smluv podle odstavce 4. Pro pověření společného zástupce kolektivních správců podle tohoto ustanovení platí, že se tím sleduje účelný výkon kolektivní správy.“ Ostatní body se přeznačí.
- 8. hlas. - 18(+ posl. Koniček), 0, 2

K bodu 107. Bod 107 se zrušuje. - 9. hlas. - 16, 0, 4(+ posl. Koniček)

K bodu 109. § 104, odst. 1), písm. b) zní:

b) jde-li o přístroj k zhotovení zvukově obrazových záznamů a nenahraných nosičů takových záznamů, 60% autorům, zejména režisérům audiovizuálních děl, autorům děl literárních, dramatických a hudebně dramatických, autorům děl hudebních s textem nebo bez textu. kameramanům, architektům, scénografům, kostýmním výtvarníkům, výtvarníkům, autorům děl choreografických a pantomimických, a 40% výkonným umělcům a výrobcům zvukově obrazových záznamů děl (z toho 25% výrobcům zvukově obrazových záznamů děl a 15% výkonným umělcům), - 10. hlas. - 6, 5, 9(+ posl. Koniček) - nepřijato

K bodu 113. Příloha „Sazebník odměn...“ se mění takto:

Sazebník odměn při opětném prodeji originálu díla uměleckého,

v souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní potřebu a v souvislosti s půjčováním děl

1. Osoby uvedené v § 24 odst. 6 jsou povinny odvádět odměnu při opětném prodeji originálu díla uměleckého na území České republiky příslušnému kolektivnímu správci, jemuž bylo uděleno oprávnění k výkonu kolektivní správy v rozsahu zahrnujícím vybírání odměn od těchto osob. Odměna činí:

a)	4%	z části kupní ceny	od 1 500 EUR
do		50 000 EUR	
b)	3%	z části kupní ceny nad	50 000
EUR	do	200 000 EUR	
c)	1%	z části kupní ceny nad	200 000
EUR	do	350 000 EUR	
d)	0,5%	z části kupní ceny nad	350 000
EUR	do	500 000 EUR	
e)	0,25%	z části kupní ceny nad	500 000 EUR

Celková částka odměny však nesmí přesáhnout 12 500 EUR.

CELEX: 32001L0084

2. Osoby uvedené v § 25 odst. 2 písm. a), popřípadě písm. d), které mají sídlo nebo trvalý pobyt, popřípadě pobyt alespoň 183 dnů v příslušném kalendářním roce, a to souvisle nebo v několika obdobích, na území České republiky, jsou povinny odvádět odměny dvakrát ročně příslušnému kolektivnímu správci, jemuž bylo podle tohoto zákona uděleno oprávnění k výkonu kolektivní správy v rozsahu zahrnujícím vybírání odměn od těchto osob.

3. Jednorázové odměny příslušející při dovozu nebo přijetí nebo při prvním prodeji přístrojů k zhotovování rozmnoženin záznamů činí 3 % z prodejní ceny prodaných přístrojů, ať tyto přístroje umožňují nahrávání jenom zvuku nebo jenom obrazu nebo společně zvuku i obrazu nebo jiný záznam. U rozhlasových a televizních přijímačů, které umožňují zhotovení záznamu vysílání, činí odměna 1,5 % z prodejní ceny prodaných přijímačů.

4. Osoby uvedené v § 25 odst. 2 písm. b), popřípadě písm. d), které mají sídlo nebo trvalý pobyt, popřípadě pobyt alespoň 183 dnů v příslušném kalendářním roce, a to souvisle nebo v několika obdobích, na území České republiky, jsou povinny odvádět odměny dvakrát ročně příslušnému kolektivnímu správci, jemuž bylo podle tohoto zákona uděleno oprávnění k výkonu kolektivní správy v rozsahu zahrnujícím vybírání odměn od těchto osob.

5. Osoby uvedené v § 25 odst. 2 písm. e) jsou povinny odvádět odměnu příslušející podle § 25 odst. 4 jednou ročně příslušnému kolektivnímu správci, jemuž bylo podle tohoto zákona uděleno oprávnění k výkonu kolektivní správy v rozsahu zahrnujícím vybírání odměn od těchto osob.

6. Odměna činí za jednu tiskovou rozmnoženinu díla

- a) černobílou 0,20 Kč za stránku

b) barevnou 0,40 Kč za stránku.

7. Pravděpodobný počet zhotovených tiskových rozmnoženin děl činí u poskytovatelů rozmnožovacích služeb:

a) v prostorách knihoven, muzeí, galerií, školských a vzdělávacích zařízení 70% z celkového počtu tiskových rozmnoženin zhotovených poskytovatelem rozmnožovacích služeb za úplatu,

b) v prostorách archivů, státních úřadů a úřadů územních samosprávných celků a v prostorách jiných poskytovatelů rozmnožovacích služeb 20 % z celkového počtu tiskových rozmnoženin zhotovených poskytovatelem rozmnožovacích služeb za úplatu.

8. Osoby uvedené v § 25 odst. 2 písm. c), popřípadě písm. d), které mají sídlo nebo místo podnikání, místo trvalého pobytu, popřípadě pobyt alespoň 183 dnů v příslušném kalendářním roce a to souvisle nebo v několika obdobích na území České republiky, jsou povinny odvádět odměny dvakrát ročně příslušnému kolektivnímu správci, jemuž bylo podle tohoto zákona uděleno oprávnění k výkonu kolektivní správy v rozsahu zahrnujícím vybírání odměn od těchto osob.

9. Za osoby uvedené v § 37 odst. 1 platí odměnu podle § 37 odst. 2 jednou ročně příslušnému kolektivnímu správci stát.

10. Odměna za půjčování činí 0,50 Kč za jednu výpůjčku.

- 11. hlas. - 16, 0, 4(+posl.Koníček)

Pozměňovací návrhy posl. Taliře - hlasováno o celku, kromě bodu 11. a 12., které jsou přijatím návrhu posl. Plevy nehlasovatelné

- 12. hlas. - 20(všichni) pro

1. V čl. I bodě 24 se v § 24 na začátek odstavce 6 vkládá věta „Autor má právo na jakoukoli informaci od obchodníka, která je nezbytná pro zajištění platby odměny podle odstavce 1, a to po dobu tří let od uskutečnění prodeje.“

CELEX: 32001L0084

Nutnost doplnění § 24 odst. 6 vyvstala na základě konzultací s Evropskou komisí, která proběhla až v listopadu 2005 (a byla organizována Komisí pro všechny členské státy s cílem usnadnit implementaci směrnice). Z vyjádření Komise vyplynulo, že považuje za nezbytné, aby v autorském zákoně bylo výslovně zakotveno právo autora na informaci podle příslušného článku směrnice.

2. V čl. I bodě 24 v § 25 odst. 1 písm. a) se slova „na podkladě tiskového či jiného grafického vyjádření“ zrušují.

Příslušné ustanovení směrnice 2001/29/ES (čl. 5 odst. 2 písm. a)) neuvádí ani nijak nespécifikuje podklad, z něhož jsou tiskové rozmnoženiny pořizovány. Mohlo by to vést ke sporným výkladům.

3. V čl. I se za bod 27 vkládá bod 27a , který zní:

„V § 27 se na konci odstavce 3 doplňuje věta “Ustanovení tohoto odstavce se použije i na kolektivní dílo (§59), s výjimkou případů, kdy autoři, kteří dílo jako takové vytvořili, jsou u díla nebo na díle při jeho zpřístupnění veřejnosti jako autoři označeni; v takových případech se trvání majetkových práv ke kolektivnímu dílu řídí ustanovením odstavce 1 nebo 2.”.“

CELEX: 31993L0098

4. V čl. I se za bod 27a vkládá bod 27b, který zní:

V § 27 odst. 4 se věta druhá zrušuje.

Odůvodnění navrhovaných bodů 3. a 4.: V původním návrhu novely mělo být ustanovení o kolektivních dílech vypuštěno. V připomínkovém řízení se vrátilo, ale nebyla již doplněna zvláštní úprava počítání doby ochrany podle článku 1 odst. 4 směrnice 93/98/EHS o harmonizaci doby ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících.

5. V čl. I bodě 28 se v § 31 odst. 1 písm. c) slovo „jehož“ nahrazuje slovem „jejichž“

Jde o technickou změnu.

6. V čl. I bodě 37 v § 42a odst. 1 se slova „bez ohledu na její celní status“ nahrazují slovy „jde-li o zboží Společenství^{4b)}“.

Poznámka pod čarou č. 4b zní: „^{4b)} čl. 4 odst. 3 Nařízení Rady (EHS) č. 2913/92 ze dne 12. října 1992, kterým se vydává celní kodex Společenství.“.

Pozn. pod čarou č. 4b a 4c v bodě 51 se přečísloují.

Odůvodnění: Podle celního kodexu se pod pojmem celní status zboží rozumí jak zboží pod celním dohledem, tak i zboží Společenství. Nakládání se zbožím z třetích zemí z hlediska ochrany duševního vlastnictví je upraveno uvedeným nařízením Rady a zákonem č.191/1999 Sb. V současné době nemají celní orgány na území České republiky pravomoc kontrolovat vnitrounitní zboží. Tato pravomoc by měla být založena navrhovanou úpravou. Uvedená změna představuje v podstatě zpřesnění oprávnění celních orgánů.

7. V čl. I bodě 40 v § 46 odst. 5 se za slova „O podání návrhu“ vkládají slova „na uzavření smlouvy“.

Zpřesnění textu pro větší srozumitelnost.

8. V čl. I bod 77 zní:

„V § 96 odst. 1 písm. a) bod 4 zní:

„zhotovení rozmnoženiny díla pro osobní potřebu fyzické osoby nebo pro vlastní vnitřní potřebu právnické osoby či podnikající fyzické osoby pomocí přístroje k zhotovování

tiskových rozmnoženin na papír nebo podobný podklad, a to i prostřednictvím třetí osoby [§ 25 odst. 1 písm. a), § 28 odst. 2., § 87],“.

Jde o změnu, která navazuje na změny provedené v bodě 2 tohoto návrhu a na nově navrhovanou úpravu § 30a (rozmnožování na papír nebo podobný podklad). Na rozdíl od dosavadní úpravy autorského zákona zavádí novela nově též zákonnou licenci pro pořizování tiskových rozmnoženin pro vlastní vnitřní potřebu právnické osoby nebo podnikající fyzické osoby, novou úpravu § 30a je třeba promítnout (doplnit) i do ustanovení § 96 (povinná kolektivní správa).

9. V čl. I se za bod 85 vkládá bod 85a, který zní:

„V § 98 odst. 5 se za větu první vkládají věty: „Nelze-li vzhledem k povaze věci rozhodnout v této lhůtě, může ji ministr přiměřeně prodloužit. O tomto prodloužení ministerstvo účastníka bez zbytečného odkladu vyrozumí.“.“

10. V čl. I bod 90 zní:

„V § 99 odstavec 5 zní:

„Ustanovení § 98 odstavce 5 věty první, druhá a třetí platí přiměřeně a ustanovení § 98 odstavců 8 a 9 platí obdobně.“.“

Odůvodnění bodů 9 a 10: Vzhledem k tomu, že nový správní řád (zák. č. 500/2004 Sb.) neumožňuje prodloužení lhůty pro rozhodnutí, je třeba zajistit možnost výjimečného prodloužení lhůty pro obzvláště složitá řízení o udělení a odnětí oprávnění k výkonu kolektivní správy podle autorského zákona. Navrhované doplnění § 98 odst. 5 je převzato a adaptováno podle § 27 zák. č. 325/1999 Sb., o azylu v platném znění.

11. V čl. I bodě 113 bod 1 písm. a) Přílohy zní:

„a) 4% z kupní ceny

do 50 000 EUR“.

Jde o zpřesnění textu. Stávající návrh by mohl vést ke sporným výkladům, zda se platí z celé prodejní ceny (tj. od 0 do 50.000,-) nebo jen z její části (tj. z části do 1.000 nikoliv, od 1.000 výše ano).

12. V čl. I bodě 113 v bodě 3 Přílohy se věta třetí zrušuje.

S ohledem na nejasnost ustanovení se doporučuje poslední větu vypustit. Výčet typů přístrojů bude uveden ve vyhlášce (zmocnění k jejímu vydání je obsaženo v § 25 odst. 6 návrhu).

13. V čl. II (Přechodná a závěrečná ustanovení), v bodě 2 se slova „1. května 2004“ nahrazují slovy „22. prosince 2002“.

CELEX 32001L0029“

V návrhu bylo nedopatřením namísto data uvedeného v čl. 11 odst. 2 směrnice 2001/29/ES, tj. 22. prosince 2002, uvedeno datum vstupu ČR do EU.

- posl. Fischerová

V čl. I v bodě 28 § 37 odst. 1 písm c) nově zní:

„c) zpřístupňuje-li dílo, včetně zhotovení jeho rozložení nezbytné pro takové zpřístupnění, které je součástí jeho sbírek, a jehož užití není předmětem prodejních nebo licenčních podmínek, jednotlivcům ze strany veřejnosti prostřednictvím k tomu určených technických zařízení umístěných v jeho objektech, a to výhradně pro účely výzkumu nebo soukromého studia takových osob, a zamezí-li takovým osobám zhotovit rozmnožení díla; ustavení § 30a odst.1, písm. c) a d) tím nejsou dotčena.“

- 13. hlas. - 16(+posl. Koníček), 0, 4

do § 37 odst. 1 se vkládá nové písmeno d) (návrh je v příloze)

- 14. hlas. - 7(+posl. Koníček), 1, 12 - návrh nepřijat

V čl. I v bodě § 37 odst. 3 nově zní:

„3) ustanovení odst. 2 se nevztahuje na rozmnoženiny děl zaznamenaných na zvukové či zvukově obrazové záznamy, ledaže jde o půjčování na místě samém. Osoba uvedená v odstavci 1 je povinna při takovém půjčování zamezit možnosti pořízení rozmnoženiny díla zaznamenaného na zvukovém či zvukově obrazovém záznamu.“

-15. hlas. - 14(+ posl. Koníček), 0, 6.

V čl. I v bodě 103. V § 101 odst. 9 v písmenu e) se vypouští slova „jakož i k půjčování děl zaznamenaných na jiných než zvukových nebo zvukově obrazových záznamech“ a doplňují se nová písmena g) a h), která znějí:

- 16. hlas. - 15(+posl. Koníček), 0, 5.

- posl. Hovorka - návrh je v příloze.

Bod 1 - 17. hlas: - 10 (+posl. Koníček) 3, 7 - návrh nepřijat.

Bod 2 - 18. hlas. - 9, 0, 11(+ posl. Koníček) - návrh nepřijat.

Bod 3 - 19. hlas: - 19(+posl. Koníček), 0, 1.

- posl. Chytka

- v bodě 92 vládního návrhu, vypustit slova „a bod 3 se zrušuje“

- 20. hlas. - 10 (+posl. Koníček), 0, 10 - návrh nepřijat.

- posl. Chytka - bod 100 vládního návrhu se vypouští

- 21. hlas. - 17(+posl. Koníček), 0, 1.

III. Příklad zřizovací listiny profesionální knihovny s právní subjektivitou (městské nebo obecní)

Tento typ VK je v České republice poměrně rozšířen. Knihovny poskytují základní knihovnické, bibliografické a informační služby i některé služby speciální podle potřeb konkrétního místa. Významnější roli v jejich činnosti hrají obvykle i další kulturní a vzdělávací aktivity určené komunitě, již slouží. Mnohde tyto knihovny plní střediskovou funkci pro knihovny obcí v nejbližším okolí (v současné době se používá termín „mikroregion“).

Zřizovací listiny tohoto typu knihoven lze konstrukčně i textově snadno odvodit od zřizovacích listin městských knihoven v okresních městech. Jejich právní postavení je totiž stejné, liší se, z hlediska systematického, pouze množstvím funkcí, resp. služeb a jejich rozsahem. A jako městské knihovny v okresních městech sehrávají svou regionální roli pro celý okres, tyto městské knihovny ji sehrávají pro knihovny ve svém mikroregionu.

Je ale nutno zdůraznit, že zejména menší profesionální knihovny mají mnohem stručnější zřizovací listiny než knihovny v okresních městech nebo než uvádí příklad dále. Platí to zejména o částech, v nichž je vyjádřen účel zřízení a předmět hlavní činnosti. Zejména předmět hlavní činnosti může být vyjádřen několika stručnými body. Činnost těchto knihoven se odehrává např. v jedné, maximálně dvou místnostech, tzn., že nemají v užívání žádnou nemovitost, také jejich běžné hospodaření s finančními prostředky probíhá v rámci užším. Proto tyto oddíly zřizovacích listin jsou přiměřeně stručnější.

Zřizovací listina

Město zřizuje, na základě usnesení městského zastupitelstva v č. ze dne v souladu se zákonem č. 367/1990 Sb., o obcích (obecní zřízení) ve znění pozdějších předpisů, zákonem č. 576/1990 Sb., o pravidlech hospodaření s rozpočtovými prostředky ČR a obcí zákonem č. 53/1959 Sb., knihovnický zákon, samostatnou organizaci s názvem

Městská knihovna v

I. Základní ustanovení

Zřizovatel: Město
Název organizace: Městská knihovna v
Sídlo organizace: ul. č.
IČO: PSČ (místo)
Druh organizace:
Knihovna je zřízena jako příspěvková (rozpočtová) organizace, je samostatnou právníkou osobou.

II. Účel zřízení

Základním účelem zřízení je zabezpečení všeobecného a rovného přístupu všem občanům a institucím města (a mikroregionu) ke kulturním hodnotám a informacím obsaženým v knihovních a informačních fondech knihovny a kulturním hodnotám a informacím dalších knihoven a informačních zdrojů, včetně zdrojů přístupných prostřednictvím informačních sítí. (Cílem napomáhá zvyšování kulturní, vzdělanostní a kvalifikační úrovně občanů).

Knihovna je veřejnou univerzální knihovnou, střediskem knihovnických, bibliografických a informačních služeb. (V souladu s tím může koordinovat a odborně vést činnost ostatních veřejných knihoven v mikroregionu a poskytovat těmto knihovnám služby v rozsahu daném smlouvami mezi knihovnou a obcemi - zřizovateli místních knihoven).

III. Hlavní (a vedlejší) činnost

1. Knihovna buduje univerzální knihovní fondy odborné, populární náučné a krásné literatury a dalších dokumentů a informačních pramenů, (zejména periodika, zvukové a zvukovobrazové dokumenty....) se zřetelem k potřebám občanů všech sociálních a národnostních skupin města (obce a mikroregionu).

7. Knihovna může vyvíjet níže uvedené podnikatelské aktivity, v souladu s právními předpisy, které jí upravují, a za předpokladu, že jimi nebude omezen rozsah a kvalita hlavní činnosti.

- a) pronájem vymezených prostor a reklamních ploch,
- b) antikvariát,
- c) občerstvení v čítárně (denního tisku),
- d) ...

IV.

Statutární orgány

V čele knihovny stojí ředitel, kterého jmenuje a odvolá městská rada v souladu s § 45 písm. b zák. č. 367/1990 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů.

Ředitel jedná jménem knihovny, zastupuje ji navenek, vydává organizační řád, knihovní řád a další interní směrnice.

(Se souhlasem zřizovatele) jmenuje svého zástupce, který jej v době nepřítomnosti zastupuje.

Běžné funkce zřizovatele vůči knihovně plní městská rada (nebo: plněním běžných funkcí zřizovatele vůči knihovně je pověřen např. vedoucí správního odboru Městského úřadu v ...).

V.

Vymezení svěřeného majetku

1. Veškerý majetek, spravovaný knihovnou, je majetkem města a knihovna k němu má právo hospodaření. Knihovna má právo hospodařit i s dalším majetkem, který nabude řádným způsobem od data účinnosti této zřizovací listiny.
2. Má právo hospodaření k níže uvedeným nemovitostem z majetku města (uvedeným na výpisu z listu vlastnictví č.):
 - a) Dům č.p. (úplná adresa) (katastrální číslo, nebo katastrální území) se stavební parcelou č.,
 - b) Dům č.p.

alternativa bodu 6.:

„Střediskové funkce a služby poskytované knihovnám mikroregionu včetně podmínek jsou uvedeny v příloze č. ... této zřizovací listiny.“

Vytváří fond regionální literatury a tiskovin.

Buduje interní databáze z (univerzálních a speciálních) fondů knihovny a využívá externí informační databáze (za stanovených podmínek včetně ochrany dat).

(Účastní se budování společných databází a výměny dat s dalšími knihovnami.)

2. Aktivně propaguje a zpřístupňuje své knihovny a informační fondy individuálním i institucionálním uživatelům, a to jak absenčními (a prezenčními) výpůjčními službami, tak bibliografickými a informačními (rešeršními a kopírovacími) službami v půjčovně pro dospělá a půjčovně pro děti, (ve studovně, v hudebním oddělení,) v hlavní budově knihovny (a v prostorách pobočky /poboček místní části čp.).

3. V případě potřeby využívá meziknihovních služeb (výpůjčních, bibliografických, reprografických a informačních).

4. Zajišťuje přístup k informacím bez ohledu na místo jejich vzniku, využívá k tomu a uživatelům zpřístupňuje knihovnické, informační zdroje včetně zdrojů přístupných prostřednictvím sítě Internet.

5. Pořádá exkurze, besedy, přednášky, výstavy a jiné kulturní akce podporující hlavní posíání a činnost knihovny.

6. Na základě písemných smluv mezi Městskou knihovnou a obcemi plní funkce střediskové knihovny pro místní knihovny v mikroregionu v rozsahu vymezeném těmito smlouvami, resp. v závislosti na výši finančních prostředků od obcí a/nebo okresního úřadu (a dalších orgánů státní správy).

- spolupracuje s obecními úřady,
- zabezpečuje komplexní pomoc místním knihovnám,
- zpracovává metodické materiály,
- dokumentuje činnost knihoven na území mikroregionu,
- zpracovává statistické údaje za příslušný kalendářní rok,
- buduje výměnný fond a knihovnám pravidelně poskytuje sbory knih a/nebo nakupuje, zpracovává a knihovnický upravuje knihovní fond pro místní knihovny.

3. Zřizovatel svěřuje knihovně movitý majetek (inventář a knihovní fondy), který je uveden v příloze č. této zřizovací listiny a je vymezen takto:

- hmotný investiční majetek a drobný hmotný majetek vedený v inventářích seznamech uložených v knihovně,
- knižní fond vedený v přírůstkových seznamech.

4. Veškeré movité věci (a knihovní jednotky) zakoupené, případně darované či odkázané knihovně jsou majetkem města.....

VI.

Správa majetku a hospodaření s ním

Knihovna je povinna se svěřeným majetkem nakládat v souladu s platnými předpisy. (Blíží podmínky správy majetku města jsou předmětem vyhlášky čj. existuje- je-li), nebo může být: ... blíží podmínky správy majetku města svěřeného knihovně k užívání jsou obsahem přílohy č. ... této zřizovací listiny.)¹⁾

Náklady na činnost a provoz knihovny jsou kryty příspěvkem (rozpočtem), který schvaluje a určuje zřizovatel, (příjmy z vlastních činností), výnosy z vedlejší hospodářské činnosti, a z dalších zdrojů. Knihovna nemůže bez souhlasu svého zřizovatele žádnou z nemovitosti a pozemků, které má ve správě, zastavit, zcizit, zapůjčit nebo pronajmout.

Pronajímání prostor v objektech knihovnou spravovaných bude prováděno za těchto podmínek:

- krátkodobé pronájemny prostor (do ...dnů) bez souhlasu zřizovatele,
- všechny ostatní pronájemny nemovitosti lze realizovat pouze s předchozím písemným souhlasem zřizovatele.

¹⁾ v tomto případě mohou být použita řešení:

- uvést konkrétní zásady nakládání s majetkem města svěšeného knihovně v tomto bodě ZL,
- konkrétní zásady vyjmenovat v příloze ZL a do tohoto bodu uvést: Zásady jednání knihovny s jí svěšeným majetkem města jsou obsaženy v příloze č. ZL.

Knihovna je oprávněna nakupovat drobný investiční majetek bez předchozího vyjádření zřizovatele. Nákup hmotného investičního majetku knihovna nejprve projednává se svým zřizovatelem.

VII.

Doba na kterou je organizace zřízena

Městská knihovna v je zřízena na dobu neurčitou.

VIII.

Závěrečná ustanovení

1. Ruší se Statut (Zřizovací listina) Městské knihovny v vydaný (kým) ze dne č.j.

2. Tato zřizovací listina vstupuje v platnost dnem

razítko města

V dne
Starosta města
.....
(datum a podpis)

3. Zřizovatel světuje knihovně movitý majetek (inventář a knihovní fondy), který je uveden v příloze č. ... této zřizovací listiny a je vymezen takto:

- a) hmotný investiční majetek a drobný hmotný majetek vedený v inventářích seznamech uložených v knihovně,
- b) knižní fond vedený v přírůstkových seznamech.

4. Veškeré movité věci (a knihovní jednotky) zakoupené, případně darované či odkázané knihovně jsou majetkem města.....

VI.

Správa majetku a hospodařemí s ním

Knihovna je povinna se svěřeným majetkem nakládat v souladu s platnými předpisy. (Blíží podmínky správy majetku města jsou předmětem vyhlášky čj. (existuje-li), nebo může být: ... blíží podmínky správy majetku města svěřeného knihovně k užívání jsou obsahem přílohy č. ... této zřizovací listiny).¹⁾

Náklady na činnost a provoz knihovny jsou kryty příspěvkem (rozpočtem), který schvaluje a určuje zřizovatel, (příjmy z vlastní činnosti), výnosy z vedlejší hospodářské činnosti, a z dalších zdrojů.

Knihovna nemůže bez souhlasu svého zřizovatele žádnou z nemovitostí a pozemků, které má ve správě, zastavit, zcizit, zapůjčit nebo pronajmout.

Pronajímání prostor v objektech knihovnou spravovaných bude prováděno za těchto podmínek:

- krátkodobé pronájemny prostor (do ...dnů) bez souhlasu zřizovatele,
- všechny ostatní pronájemny nemovitostí lze realizovat pouze s předchozím písemným souhlasem zřizovatele.

¹⁾ v tomto případě mohou být použita řešení:

1. uvést konkrétní zásady nakládání s majetkem města svěřeného knihovně přímo v tomto bodě ZL,
2. konkrétní zásady vyjmenovat v příloze ZL a do tohoto bodu uvést: „Zásady hospodaření knihovny s jí svěřeným majetkem města jsou obsaženy v příloze č. této ZL.“

Knihovna je oprávněna nakupovat drobný investiční majetek bez předchozího vyjádření zřizovatele. Nákup hmotného investičního majetku knihovna nejprve projednává se svým zřizovatelem.

VII.

Doba na kterou je organizace zřízena

Městská knihovna v je zřízena na dobu neurčitou.

VIII.

Závěrečná ustanovení

1. Ruší se Statut (Zřizovací listina) Městské knihovny v vydaný (kým) ze dne

2. Tato zřizovací listina vstupuje v platnost dnem

razítko města

V
dne
Starosta města
.....
(datum a podpis)

mační zdroje včetně zdrojů přístupných prostřednictvím sítě Internet;

- g) pořádá exkurze, besedy, přednášky, výstavy a jiné kulturní akce podporující hlavní poslání a činnost knihovny;
- h) spolupracuje s dalšími veřejnými knihovnami v rámci České republiky i na úrovni mezinárodní.

Záležitosti týkající se výhradně knihovny mohou být obsaženy i v dalších bodech ZL, věšinou se ale uváděná fakta a pravidla vztahují k organizaci jako celku.

V. Příklad zřizovací listiny, resp. statutu profesionální knihovny jako zálohované organizace města (obce).

Zřizovací listina (Statut)

Městské (Místní) knihovny v

V souladu s ustanovením zákona č. 367/1990 Sb., o obcích v platném znění je rozhodnutím městského (obecního) zastupitelstva obce (města) č.j. ze dne zřízena **Městská (Místní, Obecní nebo jméno) knihovna v** (dále jen knihovna).

1. Knihovna je zřízena jako zálohovaná organizace města (obce)
2. Knihovna nemá právní subjektivitu, nemůže samostatně nabývat práv a zavazovat se (s výjimkou případů, které jsou v této zřizovací listině (statutu) uvedeny).
3. Sídlem knihovny je (jméno obce, města), (ul.) č.p

I.

Účel zřízení a předmět činnosti knihovny

Knihovna je veřejnou univerzální knihovnou s působností na území města (obce)

Základním účelem zřízení je zabezpečení všeobecného a rovného přístupu všem občanům a institucím města (obce) ke kulturním hodnotám a informacím obsaženým v knihovních a informačních fondech knihovny a kulturním hodnotám a informacím dalších knihoven a informačních zdrojů včetně zdrojů přístupných prostřednictvím informačních sítí. (Címž napomáhá zvyšování kulturní, vzdělanostní a kvalifikační úrovně občanů).

1. Shromažďuje, zpracovává, uchovává a zpřístupňuje univerzálně strukturovaný knihovní fond prostřednictvím knihovnických, biblio-

grafických a informačních služeb bez jakéhokoliv omezení ve smyslu jazykovém, náboženském, etnickém, vzdělanostním či věkovém. Svě výpůjční, informační a reprografické služby poskytuje v odděleních pro dospělé, pro děti a mládež (ve studovně, v hudebním oddělení...)

2. Pořádá exkurze, besedy, přednášky, výstavy a jiné kulturní akce podporující hlavní poslání a činnost knihovny.

Knihovna úzce spolupracuje s dalšími kulturními organizacemi města (obce), školami ap.

3. Na základě písemných smluv mezi (obecním úřadem) Místní (městskou) knihovnou, která je k tomu výslovně oprávněna, a obcemi plní funkce střediskové knihovny pro místní knihovny v mikroregionu v rozsahu vymezeném těmito smlouvami, resp. v závislosti na výši finančních prostředků od obcí a/nebo orgánů státní správy:

- spolupracuje s obecními úřady,
- zabezpečuje komplexní pomoc místním knihovnám,
- zpracovává metodické materiály,
- dokumentuje činnost knihoven na území regionu,
- zpracovává statistické údaje za příslušný kalendářní rok,
- buduje výměnný fond a knihovnám pravidelně poskytuje soubory knih a/nebo nakupuje, zpracovává a knihovnický upravuje knihovní fond pro místní knihovny.

alternativa bodu 3:

„ Střediskové funkce a služby poskytované knihovnám regionu včetně podmínek jsou uvedeny v příloze č..... této zřizovací listiny.“

II.

Zmocnění osob

1. Vedoucího knihovny jmenuje a odvolává městská (obecní) rada (v souladu s § 45 odst. 1 písm.d zák. č. 367/1990 Sb., o obcích). Pověření musí být písemné.

2. Vedoucí knihovny odpovídá v rozsahu zmocnění plynoucího z této zřizovací listiny (statutu) za činnost knihovny a její hospodaření.

3. Městská (obecní) rada rozhoduje, na návrh vedoucího knihovny, kdo povede účetnictví knihovny a pokladnu.

4. Pracovníci knihovny jsou v pracovně právním vztahu s obcí (městem)

5. Běžnými funkcemi zřizovatele vůči knihovně je pověřen referát Městského (Obecního) úřadu v

III.

Hospodaření knihovny

1. Hospodaření knihovny je součástí hospodaření města (obce) a je vázáno na rozpočet města (obce). Finanční částka na zabezpečení činnosti knihovny je každoročně stanovena v rámci rozpočtu města (obce).

2. Knihovna hospodář s finančními zálohami, které jí poskytuje město (obec) ze svého rozpočtu. Svě vydaje hraří knihovna z těchto záloh. Příjmy knihovny jsou příjmem města (obce), knihovna je odvádí na účet města (obce).

3. Knihovna nakládá se svěřenými finančními prostředky podle pokynů zřizovatele a ve stanovených termínech musí provést vyúčtování záloh.

4. Knihovna je oprávněna (vystavovat objednávky na knihy, tiskopisy atp. do výše či jiná další zmocnění).

5. Sponzorské příspěvky a jiné finanční dary určené pro knihovnu musí být účtovány tak, aby byl prokázán účel jejich využití.

IV.

Vymezení majetku a nakládání s ním

1. Město (obec) svěřuje knihovně tento hmotný majetek nehmotný majetek

2. Knihovna je povinna o svěřený majetek řádně pečovat, není oprávněna jej zcizit, pronajmát ani půjčovat.

3. Knihovní fond, movitý i nemovitý majetek svěřený knihovně je majetkem města (obce).

V. Závěrečná ustanovení

1. Knihovna je zřízena na dobu neurčitou
2. Ruší se Statut Městské (místní, střediskové ...) knihovny ze dne

Tato zřizovací listina nabývá účinnosti dnem

V dne

razítko města
podpis starosty

Zdařilý příklad zřizovací listiny pro knihovnu v této pozici uvádí v příloze publikace Příručka knihovníka. Ostrava: Státní vědecká knihovna, 1996. Příl. č. 1. Využít lze i článek PLICKA, Slavomír: Zálhovaná organizace. Místní kultura, 1993, č.5, s. 15-17, který řeší zřizovací listinu, resp. statut muzea jako zálhovaná organizace obce.

VI. Příklad zřizovací listiny (statutu) místní (obecní) knihovny jako zálhovaná organizace

Místní (lidové) knihovny, nyní často uváděné i jako obecní knihovny, jsou ze zásady vedeny jako zálhovaná organizace obecních úřadů. Jejich základní dokumenty nesou název „Statut“, a proto jej budu nazývat statutem i v tomto případě.¹⁾ Příklad statutu místní knihovny je uveden v příloze již citované publikace ostravských kolegů²⁾.

Statut (zřizovací listina) místní knihovny

V

Na základě ustanovení zákona č. 367/1990 Sb., o obcích (a v souřadu se zákonem č. 53/1959 Sb., knihovnickým zákonem) zřizuje zastupitelstvo obce svým usnesením č. Ze dne

Místní (obecní) knihovnu v

1. Místní (obecní) knihovna (dále jen knihovna) je zálhovaná organizací obce
2. Knihovna nemá právní subjektivitu, nemůže nabývat svým jménem práv a povinností.
3. Sídlem knihovny je (jméno obce) č.p.

I.

Účel zřizování a předmět činnosti knihovny

Knihovna je veřejnou univerzální knihovnou s působností na území obce

1. Knihovna je zřizována, aby vytvářela knihovní fondy a zpřístupňovala kulturní hodnoty a informace v nich obsažené bez jakéhokoliv ome-

¹⁾ Obširněji o významu slova statut a jeho využívání je pojednáno v kapitole 5 Statut

²⁾ PŘÍRUČKA knihovníka. Ostrava: Státní vědecká knihovna, 1996. 63 s., 40 příl.

zení ve smyslu jazykovém, náboženském, etnickém, ekonomickém, vzdělanostním či věkovém.

2. Poskytuje v prostorách k tomu určených absenční (a prezenční) výpůjční služby, a poskytuje bibliografické a informační služby. V případě potřeby realizuje i meziknihovní služby.
3. Pořádá exkurze, besedy, přednášky, výstavy a jiné kulturní, vzdělávací a společenské akce podporující hlavní poslání a činnost knihovny.
4. *Při zajišťování knihovních fondů a služeb občanům kooperuje s Městskou (Místní, Střediskovou) knihovnou v*
Obsah a formy i podmínky spolupráce jsou obsahem smlouvy, která je přílohou tohoto statutu (zřizovací listiny).

II.

Vedení knihovny

1. Knihovnik je jmenován a odvoláván obecní radou.
2. Knihovnik odpovídá zřizovateli za činnost knihovny a hospodaření s obecním majetkem svěřeným jí do užívání i za správnost nakládání s finančními prostředky podle platných právních předpisů a pokynů zřizovatele.
3. *Zřizovatel může ustavit knihovní radu jako svůj poradní orgán. V čele rady obvykle stojí člen obecní rady a knihovnik je členem knihovní rady.*

III.

Hospodaření knihovny

1. Hospodaření knihovny je součástí hospodaření obce a je vázáno na rozpočet obce. Finanční částka na zabezpečení činnosti knihovny je každoročně stanovena v rámci rozpočtu obce.
2. Knihovna hospodář s finančními zálohami, které jí poskytuje obec ze svého rozpočtu. Svě výdaje hradí knihovna z těchto záloh. Příjmy knihovny jsou příjmy obce, knihovna je odvádí na účet obce.
3. Knihovna nakládá se svěřenými finančními prostředky podle pokynů zřizovatele a ve stanovených termínech musí provést vyúčtování zálohy.

4. Dalšími finančními zdroji knihovny mohou být např. finanční dary, sponzorské příspěvky ap. Finanční dary a sponzorské příspěvky musí být účtovány tak, aby byl prokázán účel jejich využití.
5. Získané finanční prostředky je knihovnik povinen odevzdat do rozpočtu obce.

6. Knihovní fond, movitý i nemovitý majetek, který knihovna pro svou činnost využívá, je majetkem obce.

IV.

Závěrečná ustanovení

1. Knihovna je zřízena na dobu neurčitou.
2. Ruší se Statut Místní (obecní) knihovny ze dne
3. Tento statut nabývá účinnosti dnem
4. Při změně podmínek bude statut novelizován.

V dne

razítko města
podpis starosty

Příklad zakládací smlouvy a dalších listin důležitých k založení knihovny jako **obecně prospěšné společnosti** neuvádím, a to ze dvou důvodů: V současné době existuje pouze jedna knihovna jako OPS, proto by nemohlo jít o příklad, nýbrž o vzor. Za druhé tento problém velmi fundovaně zpracoval kolektiv odborníků v samostatné publikaci¹⁾.

¹⁾ OBECNĚ prospěšné společnosti. Ostrava: Montanex, 1997. 119 s